

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

Polish Financial Institutions: Market Creation and Consolidation Processes

Poteraj, Jarosław

Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej Acta Universitatis Masuriensis

2002

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/35068/>
MPRA Paper No. 35068, posted 28 Nov 2011 18:36 UTC

Polskie instytucje finansowe
Kreacja rynków i procesy konsolidacyjne

EPISTEME 24(2002)

Jarosław Poteraj

Polskie instytucje finansowe
Kreacja rynków i procesy konsolidacyjne

Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej
Acta Universitatis Masuriensis
Olecko 2002

EPISTEME

24: Polskie instytucje finansowe. Kreacja rynków i procesy konsolidacyjne

Tom recenzował:

Prof. dr hab. Marian Geldner SGH

Rada Naukowa

Józef M. Dołęga (UKSW, WM) – przewodniczący, Tadeusz Klimski (UKSW, WM), Józef Krajewski (WM), Feliksa Kwiecińska (WM), Anna Lemańska (UKSW), Waclaw Matejko (WM), Jerzy Niemiec (WM, UwB), Janusz Popko (AMB), Zbigniew Sareło (UKSW, WM), Jerzy Sikora (UKSW, KUL), Jarosław Sokołowski (UKSW) – sekretarz, Dariusz Śleszyński (SHU), Andrzej de Tchorzewski (WSPB), Edmund Trempała (WM), Stanisław Urbański (UKSW), Andrzej M. Woźnicki (USF).

Współpracujący z Radą Naukową

Paweł Bejger (RGK), Jacek W. Czartoszewski (WFCh UKSW), Stanisław Dziekoński (WSDŁ, WT UKSW), Jan L. Grajewski (WSDŁ), Marek Jadczyk (RGK), Stanisław Jankowski (WM), Jan Krupka (WSDŁ), Cezary Mrozowski (WM), Antoni Ołów (UKSW), Antoni Skowroński (WFCh UKSW), Stanisław Strękowski (WSDE, UKSW), Jerzy Szorc (WM), Sławomir Śledziewski (WSDŁ).

Redakcja

Józef M. Dołęga – przewodniczący, Jacek W. Czartoszewski, Jerzy Sikora, Jarosław Sokołowski – sekretarz, Edmund Trempała.

Redakcja Techniczno-Komputerowa

Paweł Bejger, Marek Jadczyk, Cezary Mrozowski.

Zdjęcie na okładce

Wejście główne do Centrali Narodowego Banku Polskiego w Warszawie.

Fot. Jarosław Poteraj

ISBN-83-86523-86-7

Adres Redakcji *EPISTEME*

1. Wszechnica Mazurska, pl. Zamkowy 3, 19-400 Olecko (Cezary Mrozowski)
tel./fax (0-87) 520 31 33, e-mail: wm@wm.olecko.pl
Konto: PKO BP S.A. Centrum Elk Oddział w Olecku 58 10204724 100990038
(z dopiskiem Wydawnictwo AUM – Episteme)
2. Redakcja „Martyrii”, ul. 3 Maja 10, 19-300 Elk (Jerzy Sikora)
tel./fax (0-87) 610 01 05, e-mail: martyria@diecezja.elk.pl
3. Redakcja „Głosu Katolickiego”, pl. Papieża Jana Pawła II nr 1, 18-400 Łomża
(Jarosław Sokołowski), tel. (0-86) 216-62-85, fax 216-35-34, e-mail: glos@lomza.com

Skład komputerowy: Marek Jadczyk – Redakcja „Głosu Katolickiego”.

Druk i oprawa: ZUP Libra Print, al. Legionów 114 B, tel. 218-52-87, fax 218-52-88.

Spis treści

Wstęp	9
ROZDZIAŁ 1. Polskie instytucje finansowe, czyli o czym jest ta książka	21
1. 1. Banki	26
1. 2. Kasy oszczędnościowe, kasy mieszkaniowe i budowlane ..	36
1. 3. Towarzystwa ubezpieczeniowe	38
1. 4. Fundusze emerytalne	44
1. 5. Fundusze inwestycyjne	50
1. 6. Banki inwestycyjne	64
1. 7. Domy maklerskie	70
1. 8. Giełdy papierów wartościowych	72
1. 9. Inne instytucje	79
ROZDZIAŁ 2. Jak powstawały, czyli szczegółowa historia polskich instytucji finansowych	83
2. 1. Rynek usług bankowych	83
2. 2. Rynek usług ubezpieczeniowych	89
2. 3. Rynek funduszy emerytalnych	93
2. 4. Rynek funduszy inwestycyjnych	95
ROZDZIAŁ 3. Jak się łączyły, czyli procesy konsolidacyjne w doświadczeniu polskich instytucji finansowych	101
3. 1. Możliwości rozwoju a tendencja do koncentracji	101
3. 2. Przejęcia jako sposób konsolidacji polskich instytucji finansowych	103
3. 3. Systematyka procesów konsolidacyjnych instytucji finansowych	124
3. 4. Przegląd procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych	127

ROZDZIAŁ 4. Bogactwo ekonomii, czyli jak to wszystko wymiarować	161
4. 1. Miary koncentracji rynku	161
4. 2. Miary koncentracji rynków usług finansowych stosowane w Polsce	169
4. 3. Indeks „P”	173
4. 4. Zastosowanie indeksu „P” do pomiaru koncentracji rynków polskich instytucji finansowych	175
Zakończenie	187
ANEKS nr 1	
Kalendarium tworzenia rynków instytucji finansowych w Polsce	199
ANEKS nr 2	
Instytucje nadzoru	237
Instytucje o charakterze gwarancyjnym	245
Instytucje samorządowe	247
Bibliografia	253
Załącznik	259
Nota o autorze	281
Summary	283
Wszechnica Mazurska – Wydział Zarządzania i Marketingu	285

Contents

Introduction	9
CHAPTER 1. Polish financial institutions, that is what this book is about	21
1. 1. Banks	26
1. 2. Savings banks, mortgage institutions, building societies	36
1. 3. Insurance institutions	38
1. 4. Pension funds	44
1. 5. Investment trusts	50
1. 6. Investment banks	64
1. 7. Brokerage houses	70
1. 8. Stock exchanges	72
1. 9. Other institutions	79
CHAPTER 2. How did they arise, that is a detailed history of Polish financial institutions	83
2. 1. The market of bank services	83
2. 2. The market of insurance services	89
2. 3. The market of pension funds	93
2. 4. The market of investment trusts	95
CHAPTER 3. How did they merge, that is consolidation processes in the experience of Polish financial institutions	101
3. 1. Development opportunities and the concentration tendency .	101
3. 2. Acquisitions as the manner of the consolidation of Polish financial institutions	103
3. 3. Systematization of the consolidation processes of financial institutions	124
3. 4. Survey of the consolidation processes of Polish financial institutions	127

CHAPTER 4. Wealth of economy, that is how to measure them all	161
4. 1. Market concentration measures	161
4. 2. Market concentration measures of financial services used in Poland	169
4. 3. The „P” Index	173
4. 4. Application of the „P” Index for the measurement of the concentration of the markets Polish financial institutions ...	175
Conclusion	187
ANNEX NO.1	
Calendar of the formation of financial institution markets in Poland	199
ANNEX NO. 2	
Institutions of supervision	237
Institutions of guarantee	245
Institutions of self-management	247
Bibliography	253
Appendix	259
Author’s biography	281
Summary	283
Masurian University – Management and Marketing Faculty	285

Wstęp

Szanowni Państwo,
mam zaszczyt przedstawić swoją książkę, zatytułowaną *Polskie instytucje finansowe. Kreacja rynków i procesy konsolidacyjne*. Książka ta w dużej części wykorzystuje materiał empiryczny, zawarty w części badawczej mojej pracy doktorskiej pt. *Procesy konsolidacyjne polskich instytucji finansowych*, pisanej w Instytucie Ekonomii Wydziału Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego pod kierunkiem profesora doktora habilitowanego Tomasza Gruszeckiego. Dlaczego podejmuję to zagadnienie i czy zachodzi taka potrzeba?

Otóż instytucje finansowe stanowią bardzo szczególną grupę podmiotów gospodarczych. Ta wyjątkowość instytucji finansowych wiąże się z funkcjami pośrednictwa finansowego, jakie spełniają one w gospodarce. Niekiedy używa się wobec instytucji finansowych określenia „nerw gospodarki”. Niechybnie ta metafora dobrze oddaje istotę tych instytucji, ich wrażliwość na zmiany środowiska ekonomicznego i niezbędność dla funkcjonowania zdrowych organizmów gospodarczych. Na tym tle szczególnie interesujące wydały mi się procesy konsolidacyjne, które dotyczą instytucji finansowych.

Właśnie inspiracją do podjęcia opracowania tego zagadnienia stała się powszechność zjawiska łączenia się przedsiębiorstw. Procesy koncentracji kapitału są obecnie wszędzie traktowane jako zjawisko naturalne. W ostatnim ćwierćwieczu XX wieku zjawiska te nabrały szczególnie intensywnego charakteru. Skala procesów konsolidacyjnych i nowe cechy jakościowe wywarły szczególnie wpływ na rynki finansowe oraz funkcjonujące na nich instytucje finansowe. Nadzwyczajna dynamizacja procesów konsolidacyjnych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku wiąże się jednoznacznie z

pojęciem „rewolucji finansowej”, której zaznajemy współcześnie. Liberalizacja przepływów kapitałowych, połączona z osiągnięciami technologii informatycznej, wyzwoliła globalizację finansów.

W przypadku Polski, która w latach dziewięćdziesiątych XX wieku przechodziła transformację ustrojową i gospodarczą, procesy konsolidacyjne nabrały szczególnego wymiaru. Naturalny – rynkowy rozwój instytucji finansowych został w Polsce zakłócony poprzez wprowadzone w latach 1945-1949 zmiany legislacyjne, będące wynikiem traktowania kategorii pieniężnych jako wtórnych w gospodarce realnego socjalizmu. Aż do roku 1989 stan rynków i instytucji finansowych w Polsce krańcowo różnił się od uważanego za normalny w gospodarce rynkowej. Minimalna liczba wyspecjalizowanych i praktycznie niekonkurujących ze sobą instytucji bankowych i ubezpieczeniowych stanowiła jądro ówczesnego systemu finansowego w Polsce. Swoistą enklawą quasi-normalności pozostawał jedynie obszar bankowości spółdzielczej. Brak było rynku kapitałowego z giełdą papierów wartościowych, brak było funduszy inwestycyjnych, funduszy emerytalnych, biur maklerskich, firm leasingowych, faktoringowych czy giełd towarowych. Nie istniał w praktyce rynek pieniężny, a oficjalny rynek walutowy podlegał ścisłej reglamentacji. Powrót do normalności odbywał się w Polsce w sposób przyśpieszony. Transformacja gospodarcza pozwalała na swobodne prowadzenie działalności gospodarczej. W instytucjach finansowych skutkowało to przede wszystkim dziesiątkami inicjatyw w obszarze bankowości, które pojawiły się w latach 1989-1992. Zmiany legislacyjne w roku 1990 pozwoliły na swobodny rozwój ubezpieczeń. Od 1991 roku zaistniał rynek kapitałowy wraz z instytucjonalnym wymiarem w postaci giełdy papierów wartościowych. W 1992 roku pojawił się w Polsce pierwszy fundusz powierniczy z zaangażowaniem kapitału zagranicznego. Otwieranie drzwi dla kapitału zagranicznego w połączeniu z rozwojem rynku kapitałowego zaczęło przynosić efekty w postaci zaangażowania kapitałowego w obszarze instytucji ubezpieczeniowych i w bankowości. Prywatyzacja gospodarki to także prywatyzacja państwowych dotąd banków. Wobec przyjętego przez pań-

stwowego decydenta założenia o braku kapitału krajowego¹, zasadniczy w prywatyzacji banków był udział kapitału zagranicznego. Równoległe powstawały nowe banki, zakłady ubezpieczeniowe i fundusze inwestycyjne. Od roku 1998 zaistniał wreszcie rynek funduszy emerytalnych. Na tym żywym i zmiennym rynku odbywały się właśnie procesy konsolidacyjne, na których skupiam swoją uwagę w niniejszej książce.

W sensie podmiotowym praca dotyczy „polskich instytucji finansowych”. I tutaj już na wstępie podmiot ten wymaga określenia. Już w tym miejscu chcę powiedzieć o własnych wątpliwościach, dotyczących określenia „polskie instytucje finansowe”. Wątpliwości te dotyczą przede wszystkim przymiotnika „polskie”. Potoczne odczucie mówi, że coś jest czyjeś (np. polskie), jeśli jest czyjaś własnością. Jeżeli w naszej rzeczywistości przeważająca wartość aktywów systemu bankowego, zakładów ubezpieczeniowych, towarzystw funduszy inwestycyjnych i emerytalnych jest własnością niepolskiego kapitału, trudno o bezpośrednią zgodę na bezkrytyczne przyjęcie „polskości”

¹ Założenie to budzi obecnie duże wątpliwości, szczególnie w kontekście pojawienia się na rynku kapitału dostępnego otwartym funduszom emerytalnym, który niewątpliwie jest kapitałem **krajowym** a nie zagranicznym. Dobrym przykładem w tym zakresie niech będzie następujące zestawienie: Na podstawie umowy z 23 czerwca 1999 roku konsorcjum UniCredito Italiano S.p.A. i Allianz AG objęło pakiet 75.707.500 akcji Banku Pekao SA, stanowiący 52,09% kapitału akcyjnego tego Banku, płacąc za nie Skarbowi Państwa 4,24 mld PLN. Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych wynosiły na koniec roku 2001 ponad 19,4 mld PLN (podaję za „Biuletynem kwartalnym UNFE 4/2001”), a wg strony internetowej www.bankier.pl z 30 sierpnia 2002 roku samo zadłużenie ZUS wobec otwartych funduszy emerytalnych szacowano na około 10,0 mld PLN. Porównania tych wartości z pewnością wyzwała refleksję, co do prawdziwości założenia o braku kapitału krajowego w Polsce. Odbywające się obecnie transfery środków dokonywane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych otwartym funduszom emerytalnym opiewają na kwoty liczone w setkach milionów złotych, np. w miesiącu wrześniu 2002 roku ZUS przekazał OFE 678,7 mln PLN, a w październiku 2002 roku 1,067 mld PLN. Istnieją już także pozycje literaturowe kwestionujące poprawność przyjętego założenia o braku kapitału krajowego – na przykład książka profesora Kazimierza Z. Poznańskiego: (Poznański K. Z., 2000). Nie przesądzając w tym momencie o prawdziwości lub nie założenia o braku kapitału krajowego w Polsce w latach transformacji gospodarczej, uważam, że z pewnością zasadnym będzie przeprowadzenie w przyszłości rzetelnej ekonomicznej analizy jego prawdziwości.

systemu finansowego, funkcjonującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ostateczna decyzja, co do pozostawienia określenia „polskie instytucje finansowe” a nie np. „instytucje finansowe w Polsce”, podjęta została po uwzględnieniu następujących elementów:

- instytucje te funkcjonują w ramach prawa stanowionego i kontrolowanego przez Polaków,
- funkcjonują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- obsługują w przeważającej mierze Polaków,
- są kierowane w większości przez polskich menedżerów.

Szanując inne zdanie Państwa w tym zakresie, w książce tej jednak przyjąłem i konsekwentnie stosuję określenie „**polskie instytucje finansowe**”.

Po tym wyjaśnieniu należy ostatecznie zdefiniować podmiot badań, czyli właśnie „polskie instytucje finansowe”. Do niedawna brak było w polskim prawodawstwie jednoznacznych definicji pojęcia „instytucji finansowej”. Nie zawierał jej Kodeks Handlowy z 1934 roku. Podawane przez ustawę o rachunkowości z 1994 roku definicje instytucji finansowych mają charakter odsyłający do przepisów szczegółowych. I tak, gdy ustawa ta mówi o **banku** – „rozumie się przez to jednostkę działającą na podstawie przepisów prawa bankowego”, zaś gdy mówi o „**ubezpieczycielu** – rozumie się przez to jednostkę prowadzącą działalność ubezpieczeniową na podstawie przepisów o działalności ubezpieczeniowej”. Definicja „instytucji finansowej” pojawiła się w polskim prawodawstwie dopiero w roku 1998, kiedy to w uchwale 8/98 Komisji Nadzoru Bankowego określono to pojęcie jako:

- **banki (w tym kasy oszczędnościowo-budowlane),**
- **domy maklerskie (w tym domy maklerskie w strukturach banków),**
- **zakłady ubezpieczeń,**
- **towarzystwa funduszy inwestycyjnych,**
- **przedsiębiorstwa leasingowe.**

Definicja ta została sformułowana jednak na potrzeby odpowiednich klasyfikacji bilansowych w bankach.

W przepisach rangi ustawowej definicja ta pojawia się dopiero w obowiązującym od 1 stycznia 2001 roku Kodeksie spółek han-

dlowych. W artykule 4. mówi on, że: „*instytucja finansowa*” to „*bank, fundusz inwestycyjny, towarzystwo funduszy inwestycyjnych lub powierniczych, narodowy fundusz inwestycyjny, zakład ubezpieczeń, fundusz powierniczy, towarzystwo emerytalne, fundusz emerytalny lub dom maklerski*”. Tę właśnie definicję przyjmując jako bazową, podjąłem się badania procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych.

Największy niepokój myślowy wzbudził we mnie zawarty w podtytule książki **wymiar przedmiotowy** tego tematu. Często używane jest w literaturze pojęcie „fuzji i przejęć” jako najlepsze i nośne marketingowo określenie na procesy łączenia sił w gospodarce. Odpowiedź na pytanie, czy „fuzje i przejęcia”, czy „procesy konsolidacyjne”, nie była prostą i oczywistą. Ścierają się na ten temat różne opinie. Ostatecznie przekonało mnie zdanie, że „procesy konsolidacyjne” są pojęciem bardziej pojemnym niż „fuzje” i w efekcie tego taki właśnie jest wymiar przedmiotowy mojej pracy. Piszę zatem o „procesach konsolidacyjnych”. Już samo intuicyjne wyczucie tego pojęcia zawiera w sobie różnorodność. Połączenia, przejęcia, fuzje, alianse, konsolidacje, wchłonięcia, inkorporacje czy akwizycje – to wszystko pojęcia mieszczące się w określeniu „procesy konsolidacyjne”, ale tylko w wymiarze czynnościowym. I to w języku polskim. W literaturze anglojęzycznej mozaika pojęciowo-definicyjna jest równie bogata. Mówi się o *Mergers & Acquisitions*, rozumiejąc pod tym ogólnym pojęciem *merger, consolidation, acquisition, takeover* lub *buyout*².

Ale jest też wymiar instytucjonalny tego pojęcia. Łączące swoje siły przedsiębiorstwa mogą ze sobą **kooperować** lub się **koncentrować**. Do **kooperacji** zalicza się takie sposoby działania jak: wspólnota interesów, wspólnota pracy, pool (ring), generalny wykonawca i podwykonawcy, konsorcjum, wspólne przedsiębiorstwo, strategiczny alians, kartel czy syndykat. **Koncentracja** zaś może przybierać następujące formy: holding, trust, koncern czy konglomerat.

² Szczegółowo analizuję te zagadnienia w pierwszej części mojej rozprawy doktorskiej. Patrz: (Poterał J., 2001b).

Ta różnorodność pojęciowa wynika z braku ścisłych i powszechnie akceptowanych definicji. Innego języka używają praktycy gospodarczy, innego zaś prawnicy. Nawet jeśli używają takiego samego słowa, często co innego mają na myśli. Przykładem niech będzie słowo „fuzja”, rozumiane przez jednych jako każde połączenie pomiędzy instytucjami, a przez innych wyłącznie jako połączenie polegające na stworzeniu nowego bytu prawnego. Stwierdzam, że w obecnym stanie prawnym oraz praktyki gospodarczej bardzo trudno o jednoznaczne klasyfikacje procesów konsolidacyjnych, które wytrzymują próbę krytyki. Istniejące w polskiej literaturze prezentacje takiej klasyfikacji (na przykład Frąckowiaka³) mogą wydawać się dyskusyjne. W moim przekonaniu trudno w tej chwili na przedstawienie bezdyskusyjnie prawidłowego i trwale obowiązującego sposobu klasyfikacji procesów łączenia się przedsiębiorstw. Przychylić się wypada chyba do stanowiska przedstawionego przez Knurowską⁴, że termin „fuzja” ma charakter czysto doktrynalny, a więc dopuszcza różne sposoby interpretacji jego zakresu. Nie ulega wątpliwości, że w praktyce przedsiębiorców pojęcia „fuzja” używa się w znaczeniu szerokim. Stąd wobec normatywnego charakteru słowa „przejęcie”, drugi sposób łączenia spółek, można określać mianem „fuzji sensu stricte”. Wiele nowego może w tym zakresie zmienić rozwój praktyki gospodarczej i następujące w ślad za nim modyfikacje zapisów prawnych. W swojej książce użyłem w tytule określenia „procesy konsolidacyjne”, które, jak się wydaje, jest jedynym możliwym do zaakceptowania przez wszystkie zainteresowane grupy, a więc zarówno praktyków, jak i teoretyków tych procesów. Jednocześnie wymiennie przyjąłem także określenie „fuzje”, jako łączące angielski i polski sens pojęcia procesów konsolidacyjnych.

Motywy⁵ skłaniające do przeprowadzania procesów konsolidacyjnych są różne – inne dla „najeźdźców”, a inne dla ich „ofiar”. Różne są także cele przeprowadzanych połączeń. Inaczej formułują

³ Porównaj: (*Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*, 1998).

⁴ Porównaj: (*Knurowska I., 2000*).

⁵ Szerzej o tym piszę w: (*Poteraj J., 2001a*).

je sami ich uczestnicy, a inaczej na przykład nadzór bankowy. Kolejnym ciekawym obszarem są stosowane techniki przejęć i obrony przed nimi. Praktyka wykształciła wielkie bogactwo możliwych technik dokonywania przejęć i nie mniej technik obronnych.

Procesy konsolidacyjne wyzwalają także pytanie czy też wątpliwość o to, co będzie ich efektem. Czy w ich ostatecznym wyniku istnieje zagrożenie oligopolizacji, a może nawet monopolizacji rynku? Kolejnym interesującym zagadnieniem są regulacje anty-monopolowe. Pytanie o zasadność obrony społeczeństwa przed procesami konsolidacyjnymi jest pochodną rozważań, dotyczących zagrożeń dla społeczeństw z tych procesów wynikających. Do chwili obecnej odpowiedź na to pytanie pozostaje otwartą.

I wreszcie kolejne z zagadnień teoretycznych, dotyczących przedmiotu mojej pracy, to miary koncentracji rynku. Do chwili obecnej nie stwierdzono jednoznacznie, czy udział w rynku stanowi dobrą miarę określania konkurencyjności. Różne szkoły w ekonomii prezentują odmienne zdania w tej materii. Ekonomista nie może zadowolić się samym opisem omawianego zjawiska. Musi potrafić je zwymiarować. Narzędziem, którego używamy do oceny stopnia koncentracji rynku, są różne miary koncentracji. Obecnie za najbardziej solidną miarę uważa się indeks **Herfindahl'a-Hirschman'a (HHI)**.

Światowa literatura, zajmująca się fuzjami i przejęciami, jest bardzo bogata. Zupełnie inaczej jest z pozycjami naukowymi, zajmującymi się konsolidacjami w instytucjach finansowych. Przez całe lata najważniejszą była książka wydana w 1989 r. w Stanach Zjednoczonych *Bank mergers: current issues and perspectives*⁶. Dopiero w roku 1995 wydano książkę Zabihollaha Rezaee *Financial Institutions, Valuations, Mergers, and Acquisitions*⁷, a w roku 1998 pojawiło się opracowanie Amihuda i Millera *Bank Mergers and Acquisitions*⁸. W roku 1999 najbardziej popularną nowością była książka

⁶ (*Bank mergers: current issues and perspectives*, 1989).

⁷ Drugie wydanie: (Rezaee Z., 2001).

⁸ (*Bank Mergers and Acquisitions*, 1999).

Garry'ego Dymskiego⁹ *The Bank Merger Wave. The Economic Causes and Social Consequences of Financial Consolidation*. Nie spotkałem w literaturze światowej żadnych pozycji, zajmujących się bezpośrednio procesami konsolidacyjnymi polskich instytucji finansowych.

W Polsce literatura przedmiotu pojawiła się na rynku intensywnie dopiero w roku 1998. Od tej pory można spotkać na rynku wydawniczym pozycje dotyczące procesów konsolidacyjnych. W roku 1999 pojawiły się także pierwsze opracowania dotyczące fuzji i przejęć w bankowości – przykładem niech będzie tutaj praca Kucharskiego¹⁰ – *Zjawisko konsolidacji w sektorze bankowym*, pisana na Uniwersytecie Warszawskim. Opracowanie Kucharskiego, opisujące przede wszystkim tworzenie Grupy Pekao SA, było cennym przedsięwzięciem, podejmującym chyba po raz pierwszy w Polsce żywy przykład przeprowadzonej fuzji w instytucji finansowej. W Instytucie Ekonomii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w roku 2000 opracowane zostały dwie prace magisterskie: Kurdziela¹¹ *Fuzje i przejęcia w polskim sektorze bankowym* oraz Rodaka¹² *Restrukturyzacja spółdzielczego sektora bankowego*. **Brakowało natomiast, jak dotąd, poważniejszej pozycji, zajmującej się specyfiką procesów konsolidacyjnych w instytucjach finansowych w Polsce, rozumianych szerzej niż banki.**

W tej sytuacji badania fuzji w polskich instytucjach finansowych przeprowadzałem, korzystając z różnych materiałów. Cennym źródłem wiedzy na ten temat stały się publikacje w czasopismach naukowych i materiały z różnego rodzaju konferencji. Jednakże najobszerniejszy charakter mają publikacje prasowe, zarówno specjalistyczne, jak i pojawiające się w prasie codziennej. Nieocenionym źródłem informacji były dla mnie raporty roczne banków, zakładów ubezpieczeniowych, towarzystw funduszy inwestycyjnych i powszechnych towarzystw emerytalnych z poprzednich lat. W przypadku spółek giełdowych dodatkowym źródłem informacji stały się ich prospekty emisyjne. Wiele informacji można zasięgnąć w mate-

⁹ (Dymski G. A., 1999).

¹⁰ (Kucharski M., 1999).

¹¹ (Kurdziel A., 2000).

¹² (Rodak T., 2000).

riałach instytucji regulujących rynek usług finansowych, takich jak Narodowy Bank Polski (NBP), Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeniowego (PUNU), Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (UNFE)¹³ i Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (KPWiG) oraz materiały sprawozdawcze, przekazywane tym instytucjom przez funkcjonujące na rynku podmioty, aktywne w zakresie usług finansowych. Potężnym źródłem informacji były dla mnie krajowe i światowe zasoby internetu. Stale korzystałem z serwisów internetowych zawartych na stronach www.onet.pl, www.expand.pl, www.e-insurance.pl oraz www.socrates.pl. Także zawartość stron internetowych polskich instytucji nadzorczych www.nbp.pl, www.punu.gov.pl, www.unfe.gov.pl i www.kpwg.gov.pl, a ostatnio także www.knuife.gov.pl, dała mi wiele wiedzy o polskich instytucjach finansowych. Same te instytucje także w większości posiadają strony internetowe i z zawartych tam informacji wielokrotnie korzystałem.

Po przeanalizowaniu tak bogatego materiału źródłowego doszedłem do wniosku, że w strukturze rynku usług finansowych w Polsce najważniejsze znaczenie mają cztery obszary: rynek **usług bankowych**, rynek **usług ubezpieczeniowych**, rynek **funduszy emerytalnych** i rynek **funduszy inwestycyjnych**. Wydaje się, że wszystkie inne obszary aktywności na rynku usług finansowych w Polsce, takie jak domy i biura maklerskie, bankowość inwestycyjna, firmy leasingowe i faktoringowe nie mają obecnie w Polsce dużego znaczenia. Toteż do szczegółowej analizy w tej pracy przyjęto wyżej wymienione cztery obszary. Przyjmując, że rynek funduszy emerytalnych należy do szeroko rozumianego rynku usług ubezpieczeniowych, do badań fuzji w instytucjach finansowych zastosowałem klasyfikację zaproponowaną w mojej rozprawie doktorskiej¹⁴. Wyodrębniłem zatem 3 grupy tych procesów, w których elementem wyróżniającym jest cel przejęcia:

¹³ Od 1 kwietnia 2002 roku PUNU i UNFE zostały zastąpione w swoich zadaniach Komisją Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych.

¹⁴ Porównaj: (Poterał J., 2001b).

Grupa A – przejęcia banków,

Grupa B – przejęcia towarzystw ubezpieczeniowych,

Grupa C – przejęcia firm inwestycyjnych.

Każda z tych grup zawiera 6 typów fuzji, zależnych od tego, kto jest przejmującym. Określenie konkretnego typu transakcji przewiduje rozwinięcie literowego oznaczenia grupy oznaczeniem cyfrowym. Oznaczenia cyfrowe określają dokonującego transakcji, czyli przejmującego. Każdorazowo:

- cyfra 1 oznacza bank krajowy,
- cyfra 2 oznacza bank zagraniczny,
- cyfra 3 oznacza krajowe towarzystwo ubezpieczeniowe,
- cyfra 4 oznacza zagraniczne towarzystwo ubezpieczeniowe,
- cyfra 5 oznacza krajową firmę inwestycyjną,
- cyfra 6 oznacza zagraniczną firmę inwestycyjną.

Dodatkowo uwzględniłem podział na trzy klasy:

- **Klasa 1** – procesy przejęcia kapitałowego przez jednego inwestora lub powiązaną grupę pakietów mniejszych niż 50% kapitału zakładowego;
- **Klasa 2** – procesy przejęcia kapitałowego pakietów równych i większych od 50% kapitału zakładowego, przy zachowaniu osobowości prawnej przejmowanego podmiotu;
- **Klasa 3** – procesy przejęcia kapitałowego i instytucjonalnego, w wyniku których instytucja przejmowana utraciła byt prawny.

Następnie przeprowadziłem krytyczną analizę stosowanych w Polsce miar koncentracji rynku. Uznając wartość indeksu Herfindahl'a- Hirschman'a, zaproponowałem konstrukcję nowego narzędzia do pomiaru koncentracji rynku, które w moim przekonaniu, zachowując zalety indeksu Herfindahl'a- Hirschman'a, ułatwia odbiór uzyskiwanych wartości.

Uwzględniając powyższe, zbudowałem zasadniczą strukturę książki. W **Rozdziale 1** piszę o instytucjach finansowych. **Rozdział 2** to chronologiczna prezentacja procesu kreacji poszczególnych rynków polskich instytucji finansowych. W **Rozdziale 3** zawarte są informacje o procesach konsolidacyjnych, jakie miały miejsce w tych instytucjach wraz z próbą ich usystematyzowania. **Rozdział 4** poświęciłem pomiarom stopnia koncentracji na poszczególnych ryn-

kach usług finansowych. Książkę wzbogaciłem także dwoma aneksami. W pierwszym z nich przedstawiłem kalendarium tworzenia rynków instytucji finansowych w Polsce, a w drugim zaprezentowałem trzy grupy instytucji ściśle powiązanych z polskimi instytucjami finansowymi: instytucje nadzorcze, instytucje gwarancyjne oraz instytucje samorządowe.

Na zakończenie tego przekazu informacyjnego chcę wskazać na istotne osiągnięcia mojej pracy.

Po pierwsze, przedstawiłem w swojej książce potężny ładunek wiedzy empirycznej, dotyczącej polskich instytucji finansowych i procesów konsolidacyjnych ich dotyczących, z jaką nie spotkałem się w znanych dostępnych mi dotąd opracowaniach.

Po drugie, stworzyłem swoją propozycję klasyfikacji procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych, wykorzystując w tym zakresie sugestie autorów amerykańskich i wskazania instytucji nadzorczych Unii Europejskiej.

Po trzecie, wykorzystując znany indeks HHI, zbudowałem nowy indeks „P”, będący miarą koncentracji rynku, którego przydatność określi praktyka.

Uważam, że prezentowana praca jest rzetelnym i pionierskim opracowaniem dotyczącym polskich instytucji finansowych i zachodzących w nich procesów konsolidacyjnych. Zachęcam Państwa do jej lektury. Będę wdzięczny za wszelkie uwagi krytyczne, dotyczące zawartości merytorycznej i formy prezentacji. Proszę je kierować na adres: Jarosław POTERAJ, ul. M. Kopernika 6/29, 18-400 Łomża, POLSKA albo pocztą elektroniczną: poteraj@polbox.com .

ROZDZIAŁ 1

Polskie instytucje finansowe, czyli o czym jest ta książka

Określone we wstępie instytucje finansowe nie są tworamii jednorodnymi. Gruszecki¹, prezentując systemy instytucji finansowych w gospodarkach rozwiniętych, wymienia:

- w Stanach Zjednoczonych:
 - instytucje depozytowe:
 - banki komercyjne,
 - towarzystwa oszczędnościowo-kredytowe,
 - kasy oszczędnościowe,
 - spółdzielcze banki kredytowe;
 - Contractual Saving Institutions:
 - towarzystwa ubezpieczeń na życie,
 - towarzystwa ubezpieczeń rzeczowych,
 - fundusze emerytalne;
 - innych pośredników finansowych:
 - towarzystwa finansowe,
 - fundusze wzajemnego inwestowania,
 - trusty inwestycyjne, lokujące kapitał w nieruchomościach;
- w Wielkiej Brytanii:
 - banki detaliczne (clearingowe),
 - banki kupieckie,
 - banki zagraniczne,
 - domy dyskontowe,
 - powiernicze banki oszczędnościowe,
 - towarzystwa budowlane,

¹ Gruszecki T., 1998): 53 i dalsze.

- domy finansowe,
- firmy ubezpieczeniowe,
- fundusze inwestycyjne i powiernicze,
- fundusze emerytalne.

Instytucje finansowe funkcjonują na rynkach finansowych. Podmiotami rynków finansowych są wszelkiego rodzaju pośrednicy finansowi, a więc²:

- banki komercyjne:
 - banki uniwersalne:
 - prywatne i państwowe banki komercyjne,
 - kasy oszczędnościowe,
 - banki spółdzielcze,
 - banki specjalne:
 - instytucje kredytu majątkowego (ratalnego i hipotecznego),
 - kasy budowlano-oszczędnościowe,
 - banki depozytowe papierów wartościowych,

— spółki (fundusze) inwestycyjne,

— fundusze emerytalne,

— instytucje ubezpieczeniowe,

oraz, szerzej pojmując to pojęcie:

— giełdy towarowe i papierów wartościowych,

— banki inwestycyjne,

— biura (domy) maklerskie,

— brokerzy i agenci ubezpieczeniowi,

— firmy auditingowe i konsultingowe (doradcy),

— instytucje ratingowe, czyli oceniające ryzyko inwestowania,

— pośrednicy kredytowi,

— ubezpieczyciele kredytów,

— instytucje udzielające gwarancji kredytowych (banki gwarancyjne),

Według Banku Rozliczeń Międzynarodowych najbardziej aktywnymi na rynkach finansowych inwestorami są³:

— *collective investment institutions*, czyli fundusze inwestycyjne,

— *insurance companies*, czyli instytucje ubezpieczeniowe oraz

— *pension funds*, czyli fundusze emerytalne.

² Porównaj: (Gruszecki T., 1998): 33 i dalsze.

³ (Oręziak L., 1999a): 260.

Typowe systemy bankowe współczesnych czasów obejmują następujące grupy banków⁴:

- **bank centralny**, z funkcjami banku emisyjnego, banku banków, czyli rezerwowego dla pozostałych banków i banku gospodarki narodowej, czyli banku regulującego obsługę budżetu państwa i długu publicznego oraz zobowiązań zagranicznych państwa;
- **banki komercyjne** (handlowe), zajmujące się udzielaniem przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym kredytów obrotowych, inwestycyjnych oraz konsumpcyjnych, tworzeniem pieniądza bankowego, przyjmowaniem oraz lokowaniem oszczędności ludności i przedsiębiorstw;
- **banki specjalne**, udzielające kredytu krótko- i długoterminowego na cele eksploatacyjne i inwestycyjne podmiotom z określonych działów gospodarki lub działalności. Są to np. banki hipoteczne, rolne, melioracyjne, komunalne, rozwoju eksportu;
- **kasy oszczędności**, których podstawowym zadaniem jest przyjmowanie wkładów oszczędnościowych i naliczanie od nich odsetek;
- **instytucje drobnego kredytu**, takie jak np. banki spółdzielcze, komunalne kasy kredytowe, które udzielają kredytu pod zastaw ruchomości i nieruchomości; niekiedy instytucje te określane są mianem „spółdzielczości kredytowej”⁵;
- **instytucje kredytu konsumpcyjnego** lub tzw. domy kredytowe, udzielające pożyczek na finansowanie zakupów ratalnych i umów leasingowych.

Kosiński⁶, przyjmując jako progi klasyfikacyjne wartość funduszy własnych⁷, w następujący sposób klasyfikuje współczesne banki:

- **Banki małe o znaczeniu lokalnym**, o bardzo ograniczonym zasięgu terytorialnym. Odgrywają istotną rolę w dziedzinie obsługi bankowej osób fizycznych, drobnego handlu, przemysłu

⁴ (*Podstawy ekonomii*, 1998): 483 i 484.

⁵ (Jaworski Wł. L., Krzyżkiewicz Z., Kosiński B., 1998): 21.

⁶ Porównaj: (Kosiński B., 1997): 87 i 88.

⁷ Banki wielkie - powyżej 2 mld USD, banki duże - od 1 do 2 mld USD, banki średnie - od 0,1 mld USD do 1 mld USD i banki małe z funduszami własnymi poniżej 0,1 mld USD.

i rolnictwa. Oferują klienteli usługi i obsługę zindywidualizowaną i z tego względu cieszą się stałym zainteresowaniem klientów. Wbrew pierwotnym prognozom nie zostają wyparte z rynku, mają jednak ograniczone możliwości finansowania działalności gospodarczej i postępu technicznego, a także są podatne na zagrożenia, w związku z czym wymagają odpowiedniego zaplecza, np. w postaci banków centralnych;

- **Banki średniej wielkości o zasięgu regionalnym**, finansujące głównie działalność gospodarczą regionu i gospodarkę komunalną; wysoce przydatne ze względu na dobrą znajomość regionu i umiejętność przystosowania się do jego potrzeb, rozbudowujące odpowiednio do istniejących warunków swoją sieć oddziałów; często wysoce efektywne, adaptujące umiejętnie nowoczesne rozwiązania techniczne i organizacyjne;
- **Banki duże i wielkie**, zdolne do podejmowania wielkich i skomplikowanych zadań finansowych, takich jak obsługa bankowa koncernów przemysłowych, kredytowanie inwestycji o znaczeniu ogólnokrajowym; posiadają odpowiednie warunki do występowania na rynku międzynarodowym, podejmowania współzawodnictwa z bankami zagranicznymi, rozwijania działalności na terenie innych krajów; są inicjatorami postępu technicznego i organizacyjnego.

Podstawowe zadania i organizację banku centralnego w Polsce określa ustawa⁸ o Narodowym Banku Polskim z roku 1997. Ustawy Prawo bankowe⁹ i o Narodowym Banku Polskim są zasadniczymi aktami prawnymi rangi ustawowej dla działalności banków komercyjnych w Polsce. Banki jako podmioty gospodarcze są także przedmiotem regulacji innych aktów prawnych, takich jak Kodeks spółek handlowych¹⁰, Kodeks cywilny¹¹ i Ko-

⁸ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1997 nr140, poz. 938 wraz ze zmianą Dz. U. z 1998 nr 160, poz.1063.

⁹ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** Prawo bankowe Dz. U. z 2002 nr 72, poz. 665 - tekst jednolity;

¹⁰ Ustawa z dnia **15 września 2000** Kodeks spółek handlowych. Dz. U. z 2000 nr 94, poz.1037 wraz ze zmianą Dz. U. z 2001, nr 102, poz. 1117.

¹¹ Ustawa z dnia **23 kwietnia 1964** Kodeks cywilny Dz. U. z 1964 nr 16, poz. 93 wraz ze zmianami.

deks pracy¹². Zagadnienia z zakresu upadłości banku nieuregulowane w ustawie Prawo bankowe normuje Rozporządzenie¹³ Prezydenta Rzeczypospolitej z roku 1934. Klienci banków są chronieni przez postanowienia ustawy¹⁴ o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z roku 1994.

Do niebankowych instytucji finansowych zalicza się¹⁵:

- **firmy ubezpieczeniowe**, czerpiące środki ze sprzedaży klientom polis ubezpieczeniowych;
- **fundusze emerytalne**, gromadzące wkłady długookresowe ludności, traktującej je jako zabezpieczenie na starość;
- **fundusze powiernicze** organizowane w celu profesjonalnego zarządzania powierzonymi oszczędnościami ludności i firm z wykorzystaniem inwestowania powierzonych środków w papiery wartościowe. W zależności od tego, jak kreowane są przez te fundusze ich zobowiązania, rozróżnia się dwa rodzaje funduszy powierniczych (niekiedy nazywanych inwestycyjnymi): otwarte i zamknięte. Fundusz otwarty sprzedaje swoje zobowiązania, np. jednostki uczestnictwa, każdemu chętnemu, który wpłaci stosowną kwotę. Fundusz zamknięty posiada natomiast ściśle określoną liczbę akcji¹⁶. Z punktu widzenia instrumentów finansowych w składzie portfela inwestycyjnego można wyróżnić 4 podstawowe grupy funduszy¹⁷:
 - fundusze złożone z akcji (*common stock funds*),
 - fundusze zrównoważone (*balanced funds*),
 - fundusze oparte na obligacjach (*bond funds*)
 - fundusze rynku pieniężnego (*money-market funds*).

¹² Ustawa z dnia **26 czerwca 1974** Kodeks pracy Dz. U. z 1998 nr 21, poz. 94 - tekst jednolity wraz ze zmianami.

¹³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia **24 października 1934** Prawo upadłościowe Dz. U. z 1991 nr 118, poz. 512 tekst jednolity wraz ze zmianami.

¹⁴ Ustawa z dnia **14 grudnia 1994** roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym Dz. U. z 2000 nr 9, poz. 131 (tekst jednolity).

¹⁵ (*Podstawy ekonomii, 1998*): 483 i 484.

¹⁶ Porównaj: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 19.

¹⁷ (*Konieczny J., 1996*): 79 i dalsze.

Jajuga¹⁸ wyróżnia jako najważniejsze grupy instytucji finansowych:

- banki komercyjne,
- banki inwestycyjne,
- towarzystwa ubezpieczeniowe,
- fundusze emerytalne,
- fundusze inwestycyjne.

Rynek usług finansowych w Polsce w aspekcie instytucjonalnym, poza bankiem centralnym, zawiera następujące podmioty¹⁹:

- banki komercyjne – uniwersalne i specjalistyczne,
- kasy oszczędnościowe, kasy mieszkaniowe i budowlane,
- fundusze inwestycyjne,
- towarzystwa ubezpieczeniowe,
- fundusze emerytalne,
- domy maklerskie,
- giełda i rynek kapitałowy.

Przyjmując ten podział za najbardziej czytelny, prezentacja poszczególnych grup instytucji finansowych wygląda następująco:

1. 1. Banki

Banki komercyjne – uniwersalne i specjalistyczne

Banki komercyjne stanowią największą i najbardziej znaczącą grupę instytucji, funkcjonujących na rynku usług finansowych. W wielu krajach to właśnie one są centralnymi instytucjami finansowymi, które budują wokół siebie krąg innych instytucji finansowych. Ponadto często są także bardzo aktywne w zakresie sprawowania nadzoru właścicielskiego nad przedsiębiorstwami, których akcje wchodzi w skład ich portfeli inwestycyjnych. Szczególnie wyraźnie występuje to w Niemczech, gdzie dodatkowo banki komercyjne wykorzystują instytucję pełnomocnictwa (*proxy*), otrzymywanego od innych akcjonariuszy do faktycznego sprawowania kontroli nad przedsiębiorstwami przemysłowymi²⁰.

¹⁸ (Jajuga K., Kuziak K., Markowski P., 1998): 71 i 72.

¹⁹ Porównaj: (Gruszecki T., 1998): 41 i następne.

²⁰ Porównaj: (*Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw, 1998*), stroku 77.

— banki uniwersalne

Obecnie funkcjonujący w Polsce system bankowy jest wypadkową historii rozwoju bankowości na ziemiach polskich i wpływów współczesnego, intensywnie zmieniającego się światowego systemu bankowego. Proces kształtowania się współczesnego polskiego systemu bankowego²¹ wywieść należy od wieku XVIII, kiedy to podczas powstania kościuszkowskiego wyemitowano pierwsze na ziemiach polskich papierowe bilety skarbowe. Powstanie Banku Polskiego²², powołanego do życia w roku 1828, stanowiło pierwszy instytucjonalny wymiar działalności bankowej na terenach Polski. Bank ten przetrzymał 3 powstania (1831, 1848 i 1863), zanim w roku 1870 został pozbawiony przywileju emisyjnego. Bank ostatecznie przestał istnieć w 1886. Polskie banki komercyjne, funkcjonujące w systemie bankowym mocarstw zaborczych, banki ludowe i spółdzielcze tamtych czasów to kolejne słupy milowe w historii polskiej bankowości. Powstała na mocy dekretu cesarzy Austrii i Niemiec w roku 1916 Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa walnie przyczyniła się do finansowania niedoborów budżetowych Skarbu Państwa w okresie bezpośrednio po I wojnie światowej i w trakcie nawały bolszewickiej. W roku 1919 dekretem Naczelnika Państwa powołano do życia Państwową Bank Rolny, który udzielał kredytów na zakup ziemi przez małych rolników i bezrolnych chłopów. W tym samym roku powstał Polski Bank Komunalny jako spółka akcyjna założona przez związki samorządowe, a w 1920 powstało Towarzystwo Kredytowe Przemysłu Polskiego. Trudna sytuacja ekonomiczna okresu po I wojnie światowej wyprowadzona została na prostą po reformach Grabskiego. Powołanie 28 kwietnia 1924 roku Banku Polskiego i wprowadzenie 5 dni wcześniej obowiązującej do dzisiaj waluty – polskiego złotego były ważnymi elementami tych reform. W tym samym roku powstał również, istniejący do dzisiaj, Bank Gospodarstwa Krajowego z 60% udziałem państwa. Począwszy od roku 1926 powstawały

²¹ Historia polskiej bankowości zaprezentowana głównie na podstawie: (Dobosiewicz Z., 1995) oraz (Czuma Ł., 1998).

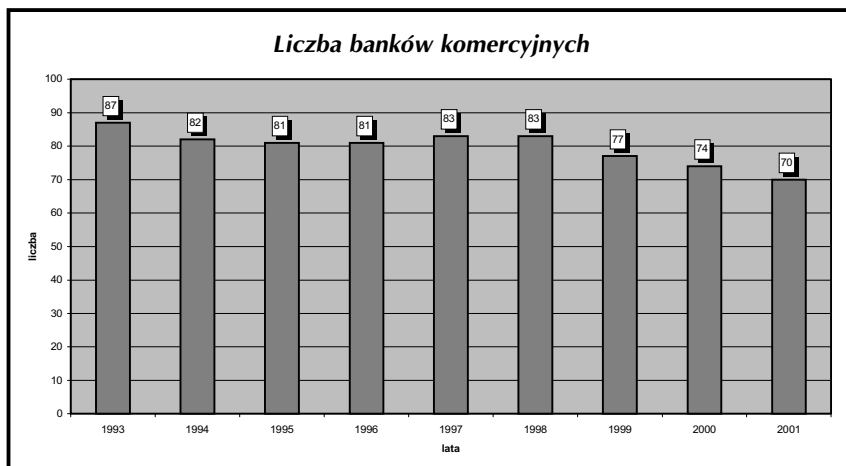
²² Pięknie o powstaniu bankowości na ziemiach polskich i nieocenionej dlań roli Franciszka Ksawerego księcia Druckiego-Lubeckiego pisze Łukasz Czuma. Patrz: (Czuma Ł., 1998): 230 i (Czuma Ł., Jarosz A., 1998).

Towarzystwa Kredytowe Miejskie oraz Towarzystwa Kredytowe Ziemskie. Silną bankowość okresu międzywojennego tworzyły:

- przedsiębiorstwa bankowe spółkowe, np. Galicyjska Kasa Oszczędności we Lwowie;
- publiczne instytucje bankowe państwowe i komunalne, takie jak Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny czy Pocztaowa Kasa Oszczędności.

Były one wspierane przez przedsiębiorstwa bankowe pojedyncze, takie jak domy bankowe, kantory wymiany i lombardy, które wtedy nazywano także zakładami zastawniczymi. Wszystkie te elementy budowały fundamenty współczesnej bankowości polskiej. Rewolucje realnego socjalizmu²³ niszczyły w okresie po II wojnie światowej w świadomości Polaków poczucie i rozumienie norm rynkowej bankowości. Jednakże renesans normalności po roku 1989 okazał się prosty i wyjątkowo sprawny. Szczegółowy opis kreacji tego rynku zawarłem w **Rozdziale 2. Wykres nr 1** prezentuje kształtowanie się liczby banków komercyjnych w Polsce w latach 1993-2001.

Wykres nr 1

Źródło: Opracowanie własne.

²³ Porównaj z tym, co na temat roli banku centralnego w gospodarce realnego socjalizmu pisał w 1942 Joseph Alois Schumpeter w książce *Capitalism, Socialism and Democracy*. Polskie wydanie patrz: (Schumpeter J. A. 1995).

— banki specjalistyczne

Banki specjalistyczne są bankami celowo ograniczającymi zakres swego działania, specjalizując się w określonych obszarach aktywności bankowej. Wiele banków uniwersalnych, specjalizując się w określonym zakresie, jest *de facto* bankami specjalistycznymi. Przykładami niech będą banki cukrownicze, energetyczne, pocztowe itp. W odróżnieniu od nich istnieją także banki, które swoją „specjalistyczność” wiążą z zapisami prawnymi i w tym kontekście należy określić jako banki specjalistyczne te jedynie, które określają swój specjalistyczny charakter *de iure*. Przykładami są tutaj banki hipoteczne i spółdzielcze.

• banki hipoteczne

Historia bankowości hipotecznej sięga XVII-wiecznych terenów Śląska, na których powstało Śląskie Towarzystwo Kredytowe Ziemskie (Schlesische Landsaft). Jego powołanie wiązało się z odbudową zniszczeń po wojnach śląskich, prowadzonych przez króla pruskiego przeciw Austrii o panowanie nad Śląskiem. System towarzystw kredytowych ziemskich okazał się bardzo skuteczny i znalazł naśladowców poza Prusami, w krajach o podobnej strukturze rolnictwa, gdzie istniały wielkie posiadłości szlacheckie – w Hanowerze, Meklemburgii i Saksonii. Idea towarzystw kredytowych ziemskich upowszechniła się wkrótce w Skandynawii, Europie Środkowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej. Przykład ten znalazł szybko zwolenników także na rosyjskich prowincjach nad Morzem Bałtyckim i w Polsce. Obok towarzystw ziemskich wykształciły się także towarzystwa kredytowe miejskie (Stadt-schaften), mające za zadanie finansowanie nieruchomości miejskich. Intensywny rozwój przemysłu w innych państwach europejskich, a zwłaszcza w Anglii, Holandii i Francji, spowodował zrodzenie się idei budowy infrastruktury miejskiej i budynków mieszkalnych przy pomocy listów zastawnych. Towarzystwa kredytowe ziemskie rozwijały się dynamicznie na terenie dzisiejszej Polski od połowy XVIII wieku, aż do początków minionego stulecia. W latach dwudziestych XX wieku w Warszawie założono specjalną instytucję listów zastawnych – Towarzystwo Kredytowe Przemysłu Pol-

skiego; wcześniej banki hipoteczne rozwijały się w Poznaniu, we Lwowie i w Krakowie. Po II wojnie światowej system listów zastawnych i banków hipotecznych został zniesiony.

Banki hipoteczne funkcjonują obecnie w Polsce na podstawie ustawy²⁴ z roku 1997. Są tworzone wyłącznie w formie spółki akcyjnej i w nazwie muszą zawierać dodatkowy wyróżnik o treści „bank hipoteczny”. Poza wyżej wymienioną ustawą podlegają przepisom Prawa bankowego²⁵. Komisja Nadzoru Bankowego może określić w drodze uchwały szczegółowe zasady wyposażania banków hipotecznych w kapitał założycielski. Do końca roku 1999 powstał w Polsce jeden bank hipoteczny w grupie kapitałowej BRE Banku SA²⁶. W roku 2000 powstały 3 banki hipoteczne²⁷. Ponadto publicznie ogłoszony został zamiar przekształcenia Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA w bank hipoteczny.

- **banki spółdzielcze**

Banki spółdzielcze stanowią specyficzny element polskiego systemu instytucji finansowych. Ta specyfika polega na tym, że funkcjonują one w odrębnej od banków komercyjnych – spółdzielczej formie prawnej. W ich sytuacji spółdzielnia, która jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, zajmuje się prowadzeniem działalności bankowej – ściśle mówiąc, prowadzi przedsiębiorstwo bankowe. Historia spółdzielczości bankowej na ziemiach polskich sięga XIX wieku, ale dla obecnego stanu tego

²⁴ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** o listach zastawnych i bankach hipotecznych Dz. U. z 1997 nr 140, poz. 940 wraz ze zmianami.

²⁵ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** Prawo bankowe Dz. U. z 2002 nr 72, poz. 665 - tekst jednolity.

²⁶ Na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Bankowego wydanego uchwałą nr 15/KNB/99 z dnia 12 marca 1999 został utworzony bank pod nazwą „RHEINHYP - BRE Bank Hipoteczny Spółka Akcyjna” z siedzibą w Warszawie.

²⁷ HYPO-BANK Polska SA z dniem 1 grudnia 1999 roku przekształcony został w bank hipoteczny, lecz formalnie dopiero z dniem 24 stycznia 2000 roku zmienił nazwę na **HypoVereinsbank Bank Hipoteczny SA, Pekao Bank Hipoteczny SA** powstał na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 11 kwietnia 2000 roku, a **Śląski Bank Hipoteczny SA** powstał na podstawie decyzji NBP z dnia 8 listopada 2000 roku. Sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 20 grudnia 2000 roku.

segmentu rynku największe znaczenie miała ustawa²⁸ o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej oraz o zmianie niektórych ustaw z roku 1994, oraz obowiązująca obecnie ustawa²⁹ o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. Zależność od prawa spółdzielczego³⁰, prawa bankowego³¹, prawa cywilnego³² i wyżej wymienionej ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających powoduje konieczność stosowania do ich działalności różnych gałęzi prawa. Hierarchię ważności mocy przepisów prawa, dotyczących banków spółdzielczych, podając za Rodakiem³³ i uwzględniając ustawę z roku 2000, można określić następująco:

- o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających,
- Prawo bankowe,
- Prawo spółdzielcze,
- Kodeks cywilny.

Ze względu na obowiązywanie „żelaznej” zasady spółdzielczości: jeden udział – jeden głos, banki spółdzielcze mogą więc powiększyć swoje fundusze w krótkim czasie tylko w wyniku wymuszonej konsolidacji, która pociąga za sobą wysokie koszty, m.in. ujednolicenia oprogramowania, sprzętu informatycznego, systemów zabezpieczeń i innych procedur bankowych³⁴.

Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających określa zasady organizacji, działalno-

²⁸ Ustawa z dnia **24 czerwca 1994** o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej oraz o zmianie niektórych ustaw Dz. U. 1994 nr 80, poz. 369 wraz ze zmianami.

²⁹ Ustawa z dnia **7 grudnia 2000** o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających Dz. U. z 2000 nr 119, poz. 1252.

³⁰ Ustawa z dnia **16 września 1982** Prawo spółdzielcze Dz. U. z 1995 nr 54, poz. 288 wraz ze zmianami.

³¹ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** Prawo bankowe Dz. U. z 2002 nr 72, poz. 665 - tekst jednolity.

³² Ustawa z dnia **23 kwietnia 1964** Kodeks cywilny Dz. U. z 1964 nr 16, poz. 93 wraz ze zmianami.

³³ (Rodak T., 2000): 9.

³⁴ (Zaleska M., 1999): 205.

ści oraz zrzeszania się banków spółdzielczych oraz działalności i zrzeszania się banków zrzeszających banki spółdzielcze. Ustawa określa bank spółdzielczy jako bank będący spółdzielnią oraz określa bank zrzeszający jako: Bałtycki Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Koszalinie, Bank Gospodarki Żywnościowej Spółka Akcyjna, Bank Unii Gospodarczej Spółka Akcyjna w Warszawie, Dolnośląski Bank Regionalny Spółka Akcyjna we Wrocławiu, Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni Spółka Akcyjna we Wrocławiu, Gospodarczy Bank Wielkopolski Spółka Akcyjna w Poznaniu, Lubelski Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Lublinie, Małopolski Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Krakowie, Mazowiecki Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Warszawie, Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Bydgoszczy, Rzeszowski Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Rzeszowie, Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny Spółka Akcyjna w Olsztynie, jak również bank powstały w wyniku połączenia się co najmniej dwóch z tych banków, pod warunkiem, że zrzesza co najmniej jeden bank spółdzielczy oraz którego fundusze własne stanowią co najmniej czterokrotność sumy, o której mowa w art. 32 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe³⁵. Ustawa określa możliwość zrzeszania się przez banki spółdzielcze i bank zrzeszający. Banki spółdzielcze i zrzeszające mogą należeć do Krajowego Związku Banków Spółdzielczych oraz do Związku Banków Polskich, a także innych organizacji powołanych w celu reprezentowania wspólnych interesów gospodarczych tych banków, w szczególności wobec organów państwowych, instytucji zagranicznych i międzynarodowych. Bank spółdzielczy jest obowiązany zrzeszyć się z bankiem zrzeszającym.

Banki spółdzielcze po uzyskaniu wymaganego w ustawie – Prawo bankowe zezwolenia Komisji Nadzoru Bankowego mogą wykonywać następujące czynności bankowe:

- 1) przyjmować wkłady pieniężne płatne na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzić rachunki tych wkładów,

³⁵ Wielokrotność ta wynosi 20,0 mln EURO.

- 2) prowadzić inne rachunki bankowe,
- 3) przeprowadzać bankowe rozliczenia pieniężne,
- 4) udzielać kredytów i pożyczek pieniężnych osobom fizycznym, prawnym i jednostkom organizacyjnym, niemającym osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną, zamieszkującym, mającym siedzibę lub prowadzącym działalność gospodarczą na terenie działania banku spółdzielczego,
- 5) udzielać gwarancji bankowych i poręczeń osobom fizycznym, prawnym i jednostkom organizacyjnym, niemającym osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną, zamieszkującym lub mającym siedzibę na obszarze działania banku spółdzielczego, w zakresie i trybie uzgodnionym z bankiem zrzeszającym,
- 6) nabywać i zbywać wierzytelności pieniężne,
- 7) przechowywać przedmioty i papiery wartościowe oraz udostępniać skrytki sejfowe,
- 8) prowadzić operacje czekowe i wekslowe,
- 9) wydawać karty płatnicze oraz wykonywać operacje związane z ich używaniem,
- 10) wykonywać inne czynności bankowe w imieniu i na rzecz banku zrzeszającego.

Akcjonariuszom banku zrzeszającego przysługuje na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy jeden głos z każdej posiadanej akcji. Akcjonariusze banku zrzeszającego, niebędący bankami spółdzielczymi zrzeszonymi z tym bankiem, na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy nie mogą wykonywać łącznie prawa głosu z więcej niż 24% akcji.

Banki zrzeszające mogą się łączyć tylko z innymi bankami zrzeszającymi w trybie przeniesienia majątku banku na bank zrzeszający w zamian za akcje. Połączenie się banku zrzeszającego z innym bankiem niż bank zrzeszający wymaga zgody Komisji Nadzoru Bankowego. Komisja Nadzoru Bankowego może odmówić wyrażenia zgody, jeżeli jest możliwe połączenie banku z innym bankiem zrzeszającym.

Bank spółdzielczy, który zrzeszył się z bankiem zrzeszającym, jest obowiązany uzyskać zwiększenie sumy funduszy własnych do poziomu nie niższego niż:

- równowartość 300.000 EURO – do dnia 31 grudnia 2001 r.,
- równowartość 500.000 EURO – do dnia 31 grudnia 2005 r.,
- równowartość 1.000.000 EURO – do dnia 31 grudnia 2010 r.

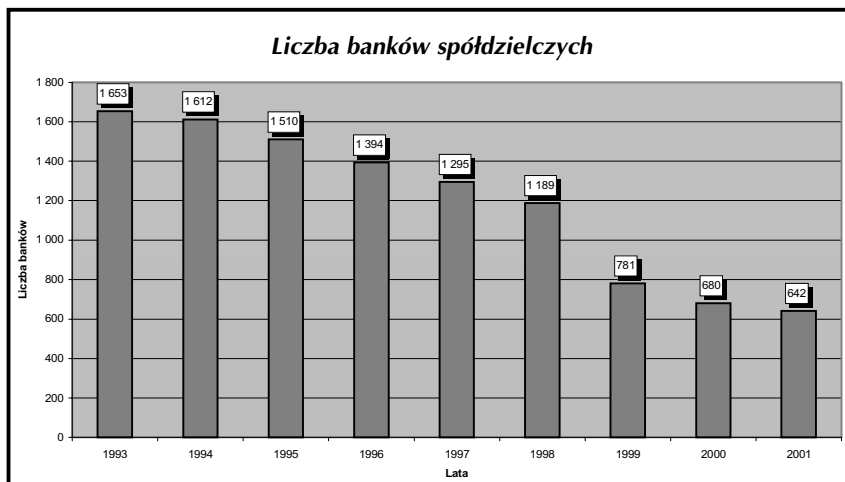
Banki, które w dniu wejścia w życie ustawy nie spełniają wymogu minimalnego kapitału, a pełniące funkcje banku zrzeszającego lub regionalnego zgodnie z uchyloną obowiązującą wcześniej ustawą o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej, obowiązane są uzyskać zwiększenie sumy funduszy własnych do poziomu nie niższego niż:

- równowartość 10.000.000 EURO – w okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy,
- równowartość 15.000.000 EURO – do dnia 31 grudnia 2003 r.,
- równowartość 20.000.000 EURO – do dnia 31 grudnia 2006 r.

W związku z wejściem w życie z dniem 27 stycznia 2001 ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających w sektorze tym dzieją się obecnie intensywne zmiany. W roku 2001 Bałtycki Bank Regionalny SA przestał istnieć, łącząc się z **Gospodarczym Bankiem Wielkopolski SA**³⁶. We wrześniu 2001 roku Zrzeszenie Regionalne Banków Spółdzielczych GBW zmieniło nazwę na Spółdzielcza Grupa Bankowa. W wyniku procesów konsolidacyjnych na koniec roku 2001 liczba banków spółdzielczych wyniosła 642. **Wykres nr 2** prezentuje zmiany liczby banków spółdzielczych w Polsce w latach 1993-2001.

³⁶ W 2001 roku WZA Gospodarczego Banku Wielkopolski SA podjęło uchwałę o połączeniu z Bałtyckim Bankiem Regionalnym SA. 24 kwietnia 2001 roku postanowieniem Sądu Rejonowego w Poznaniu Wydział XIV Gospodarczy nastąpiła fuzja Bałtyckiego Banku Regionalnego SA z Gospodarczym Bankiem Wielkopolski SA. Z dniem 1 maja 2001 roku Gospodarczy Bank Wielkopolski SA przejął obsługę 29 banków spółdzielczych, zrzeszonych dotąd w Bałtyckim Banku Regionalnym SA.

Wykres nr 2

Źródło: Opracowanie własne.

Już w roku 2002 połączyły się sześć banków zrzeszających, tworząc **Bank Polskiej Spółdzielczości**³⁷. Ponadto **Gospodarczy Bank Wielkopolski SA** połączył się z Pomorsko-Kujawskim Bankiem Regionalnym SA³⁸.

³⁷ 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego SA z Bankiem Unii Gospodarczej SA, Lubelskim Bankiem Regionalnym SA, Małopolskim Bankiem Regionalnym SA, Rzeszowskim Bankiem Regionalnym SA oraz Warmińsko-Mazurskim Bankiem Regionalnym SA; równocześnie nastąpiło przeniesienie siedziby Banku do Warszawy oraz zmiana nazwy na **Bank Polskiej Spółdzielczości SA**.

³⁸ WZA **Gospodarczego Banku Wielkopolski SA** w dniu 26 marca 2002 roku podjęto uchwałę o połączeniu z Pomorsko-Kujawskim Bankiem Regionalnym SA oraz o podwyższeniu kapitału zakładowego w drodze emisji akcji serii „W” o wartości od 7,8277 do 16,5 mln PLN, przeznaczonej w całości dla akcjonariuszy Pomorsko-Kujawskiego Banku Regionalnego SA. 14 maja 2002 roku została zarejestrowana emisja akcji serii „W” oraz połączenie Banku z Pomorsko-Kujawskim Bankiem Regionalnym SA.

1. 2. Kasy oszczędnościowe, kasy mieszkaniowe i budowlane

— spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK)

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są kontynuatorami tradycji przedwojennych **kas Stefczyka**³⁹. Działają one na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych⁴⁰ z roku 1995. Są pomyślane jako instytucje niezarobkowe (*non-profit*). Udzielają pożyczek wyłącznie swoim członkom. Oprócz wyżej wymienionej ustawy podlegają zasadniczo przepisom Prawa spółdzielczego⁴¹. Mogą być tworzone w gminach, miastach i zakładach pracy. Członkami kasy mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub w kilku zakładach pracy oraz osoby, należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Kasy są zrzeszone w Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej. Kasa krajowa jest spółdzielnią osób prawnych.

³⁹ **Kasy Stefczyka** – to jedna z najbardziej rozpowszechnionych w Polsce przed II wojną światową form spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych. Ich członkowie zobowiązani byli do wniesienia niewielkiego udziału i gromadzenia oszczędności, uzyskując w zamian prawo do korzystania z relatywnie nisko oprocentowanych kredytów. Kasy Stefczyka obejmowały swoim działaniem stosunkowo niewielkie obszary o charakterze rolniczym. Odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni była nieograniczona, zasadą była także społeczna praca ich zarządów. Nazwa pochodzi od nazwiska ich założyciela i propagatora, działacza spółdzielczego **Franciszka Stefczyka**. Pierwsza z nich powstała w 1890 w Czernichowie pod Krakowem. Pierwowzorem dla kas Stefczyka były tworzone w krajach niemieckojęzycznych od roku 1862 przez **Friedricha Wilhelma Raiffeisena** rolnicze kasy pożyczkowo-oszczędnościowe oparte na zasadach spółdzielczych. **Franciszek Stefczyk** (1861-1924), działacz spółdzielczości w Galicji, z wykształcenia historyk. Zainicjował i organizował gminne kasy zapomogowo-pożyczkowe, nazwane po jego śmierci kasami Stefczyka. 1899-1918 dyrektor Biura Patronatu dla Spółek Oszczędności i Pożyczek przy Wydziale Krajowym we Lwowie. 1907-1913 członek Polskiego Stronnictwa Ludowego. 1908-1909 poseł na Sejm. Od 1918 kierował Centralną Kasą Spółek Rolniczych. Inicjator, współtwórca i prezes Związku Spółdzielczości Rolniczych. Autor licznych prac z dziedziny spółdzielczości.

⁴⁰ Ustawa z dnia **14 grudnia 1995** o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych Dz. U z 1996 nr 1, poz. 2 wraz ze zmianą Dz. U. z 1999 nr 101, poz. 1178.

⁴¹ Ustawa z dnia **16 września 1982** Prawo spółdzielcze Dz. U. z 1995 nr 54, poz. 288 wraz ze zmianami.

W połowie 1996 istniało 189 oddziałów SKOK-ów , zrzeszając około 158 tysięcy członków⁴². W maju 1998 roku na rynku funkcjonowało 207 oddziałów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych⁴³. W połowie roku 2000 było 469 oddziałów kas, a według stanu na 30 czerwca 2001 roku na rynku obecnych było już 606 oddziałów kas, które skupiały 446 tysięcy członków⁴⁴. Ze względu na ograniczenie uczestników kas do osób fizycznych nie ma w nich tendencji do grupowania się w większe organizmy. Krajowa Kasa jest jedynym dopuszczonym w ustawie sposobem integracji tych kas.

— kasy mieszkaniowe

Działają na podstawie ustawy⁴⁵ z roku 1995. Kasy są finansowo wyodrębnioną działalnością banków, polegającą na prowadzeniu imiennych rachunków oszczędnościowo-kredytowych i udzielaniu tzw. kredytów kontraktowych, z przeznaczeniem na realizowanie potrzeb mieszkaniowych. Bank, podejmując działalność, dotyczącą kas mieszkaniowych, musi dokonać stosownych zmian w swoim statucie, rozszerzających zakres działalności. Środki gromadzone na rachunkach są objęte obowiązkowym systemem gwarantowania depozytów. Zarówno depozyty, jak i kredyty są oprocentowane w tych kasach istotnie poniżej stawek rynkowych, odnosząc się do stopy redyskonta w NBP (odpowiednio – 0,25 tej stopy, ale nie mniej niż 2% i 0,5 tej stopy, ale nie mniej niż 4%). Od depozytów, zgromadzonych w kasach, banki nie odprowadzają rezerwy obowiązkowej. Pierwszą kasą mieszkaniową była kasa otwarta w październiku 1996 przez Bank Pekao SA. Kasy zyskały popularność ze względu na możliwość uzyskiwania najwyższych ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych. W ocenach medialnych pozwalają na dojście do mieszkania klientom o wyższych poziomach dochodów. Na koniec roku 2001, poza wyżej wymienioną,

⁴² (Gruszecki T., 1998): 42.

⁴³ (Szczezińska A., 1998).

⁴⁴ (Szczezińska A., 2001).

⁴⁵ Ustawa z dnia 26 października 1995 o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego Dz. U. z 1995 nr 133, poz. 654 wraz ze zmianami.

kasy mieszkaniowe prowadzone były przez Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA oraz ING Bank Śląski SA.

— kasy oszczędnościowo-budowlane

Kasy oszczędnościowo-budowlane mogą działać na podstawie ustawy⁴⁶ z roku 1997. Kasy są bankami stworzonymi i działającymi w formie spółek akcyjnych i podlegającymi przepisom Prawa bankowego⁴⁷. Powstanie ustawy było odpowiedzią na krytykę kas mieszkaniowych, jako dostępnych tylko dla zamożniejszej części społeczeństwa. Działalność kasy polega wyłącznie na przyjmowaniu na imienne rachunki docelowego oszczędzania wkładów oszczędnościowych od osób fizycznych i udzielaniu im kredytów na cele mieszkaniowe. Różnica pomiędzy oprocentowaniem kredytu, a oprocentowaniem wkładu w kasie nie może przekraczać 3 punktów procentowych. Osobie fizycznej, oszczędzającej w kasie, przysługuje tzw. premia mieszkaniowa w wysokości 30% wysokości zgromadzonych w danym roku wkładów oszczędnościowych. Premia ta wypłacana jest ze środków budżetowych, dystrybuowanych przez Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast. Dopiero w roku 2002 rynek ten zaczął przyjmować wymiar instytucjonalny, kiedy Komisja Nadzoru Bankowego wyraziła zgodę na funkcjonowanie czterech kas oszczędnościowo-budowlanych⁴⁸.

1. 3. Towarzystwa ubezpieczeniowe

Na wszystkich rozwiniętych rynkach finansowych duże znaczenie odgrywiają towarzystwa ubezpieczeniowe. Największe zakłady ubezpieczeniowe funkcjonują w Stanach Zjednoczonych. Europejskie firmy ubezpieczeniowe także osiągają znaczne rozmiary.

⁴⁶ Ustawa z dnia 5 czerwca 1997 o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe Dz. U. z 1997 nr 85, poz. 538.

⁴⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 Prawo bankowe Dz. U. z 2002 nr 72, poz. 665 - tekst jednolity.

⁴⁸ W dniu 6 marca 2002 roku otrzymały zezwolenie Komisji Nadzoru Bankowego na funkcjonowanie: **Mój Dom Kasa Oszczędnościowo-Budowlana Wüstenrot Bank SA, Bank Kasa Oszczędnościowo-Budowlana Perspektywa SA, Powszechna Kasa**

Tradycja polskich ubezpieczeń sięga wieku XVIII. Wtedy to w roku 1784 powstał **Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu**, który swoją aktywnością obejmował ubezpieczenia mienia ruchomego od ognia. W roku 1803 powstało powołane dekretem króla Prus Fryderyka **Towarzystwo Ogniowe Miast**, zajmujące się ubezpieczaniem budowli od ognia. W roku 1804 powstało **Towarzystwo Ogniowe Wsi**, które także zajmowało się ubezpieczaniem budowli od ognia. W roku 1807 na terenie Księstwa Warszawskiego powstało **Towarzystwo Ogniowe**. W roku 1900 powołano do życia Ubezpieczenia Wzajemne Budowli od Ognia w Królestwie Polskim. W roku 1921 powstała **Polska Dyrekcja Ubezpieczeń Wzajemnych**, do roku 1947 działająca pod nazwą **Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych**. W Polsce przedwojennej towarzystwa wzajemnościowe⁴⁹ stanowiły około 65% całego rynku ubezpieczeniowego. Działało ich kilkadziesiąt, a najbardziej znanym był Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (PZUW), który po II wojnie światowej w praktyce został pozbawiony „wzajemności”. Dekret⁵⁰ z dnia 3 stycznia 1947 roku ustanowił Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (w skrócie P.Z.U.W.), który określił P.Z.U.W. jako instytucję prawnopubliczną, opartą na wzajemności, mającą na celu ogólną użyteczność, a nadzór nad jego działalnością powierzył Ministrowi Skarbu. Inny dekret z dnia 3 stycznia 1947 roku⁵¹ określił, że wykonywanie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń rzeczowych i osobowych wymaga zezwolenia władzy nadzorczej, a zezwolenie to może być udzielone jedynie: państwowym, prawnopublicznym bądź spółdzielczym zakładom ubezpieczeń. Na mocy tego dekretu dotychczas istniejące krajowe i zagraniczne prywatne zakłady ubezpieczeń bez względu na swoją formę prawną utraciły prawo

Oszczędnościowo-Budowlana SA oraz **Bank Polsko-Niemiecka Kasa Oszczędnościowo-Budowlana Fundamenta SA**.

⁴⁹ Tak zwane towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (TUW), do których tradycji nawiązała polska ustawa z roku 1990 o działalności ubezpieczeniowej.

⁵⁰ Dekret z dnia 3 stycznia 1947 o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych Dz. U. 1947 nr19, poz.72.

⁵¹ Dekret z dnia 3 stycznia 1947 o uregulowaniu ubezpieczeń rzeczowych i osobowych Dz. U. z 1947 nr 5, poz. 23.

do wykonywania dalszej działalności ubezpieczeniowej⁵². Zezwolenie takie uzyskały tylko dwie instytucje:

- Towarzystwo Reasekuracyjne „Warta” Sp. Akc. w Warszawie,
- Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.

Dekret określił także przejęcie kontroli nad Towarzystwem „WARTA” SA przez Skarb Państwa⁵³. W Polsce po drugiej wojnie światowej działalność ubezpieczeniowa w klasycznej rynkowej formie praktycznie nie istniała. Wszystkie decyzje, dotyczące ogólnych warunków ubezpieczeń, taryf i składek, podejmowane były od 1952⁵⁴ roku w Ministerstwie Finansów. Nadal funkcjonowały⁵⁵ jedynie dwa towarzystwa ubezpieczeń: Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (PZUW), przekształcony w 1952⁵⁶ w Państwowy Zakład Ubezpieczeń (PZU) i Towarzystwo Reasekuracyjne „WARTA” SA, w którym 60% akcji należało do Skarbu Państwa. Niczego nie zmieniła⁵⁷ w tym zakresie ustawa z roku 1958⁵⁸.

⁵² A także dekret obwieścił, że „Zakłady ubezpieczeń, które w myśl niniejszego dekretu utraciły prawo do wykonywania dalszej działalności ubezpieczeniowej, podlegają likwidacji”.

⁵³ Stosowny zapis dekretu brzmiał: „Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu przechodzi na własność Skarbu Państwa 60% akcji Towarzystwa Reasekuracyjnego „Warta” Sp. Akc. w Warszawie, mianowicie przechodzą na własność Skarbu Państwa: wszystkie akcje będące własnością Poznańskiego Związku Komunalnego, wszystkie akcje będące własnością Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu, reszta zaś brakująca do 60% akcji przechodzi na własność Skarbu Państwa z akcji, będących własnością Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Akcje te w imieniu Skarbu Państwa przyjmuje Minister Skarbu”.

⁵⁴ Na podstawie ustawy z dnia **28 marca 1952** o ubezpieczeniach państwowych Dz. U. z 1952 nr 20, poz.130.

⁵⁵ Za: **(System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998)**: 203.

⁵⁶ Na podstawie ustawy z dnia **28 marca 1952** o ubezpieczeniach państwowych Dz. U. z 1952 nr 20, poz.130: „Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych przekształca się na Państwowy Zakład Ubezpieczeń, zwany dalej Zakładem. Zakład jest instytucją państwową, posiada osobowość prawną i działa według zasad rozrachunku gospodarczego. Zakład podlega nadzorowi i kontroli Ministra Finansów”. Dalej ustawa mówiła, że „Zakład odpowiada za zobowiązania całym swoim majątkiem”, lecz co ciekawe „Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania Zakładu”.

⁵⁷ Zaostrzając jedynie rygorystykę zapisów : „Do wykonywania działalności ubezpieczeniowej powołane są wyłącznie: Państwowy Zakład Ubezpieczeń, zwany dalej „PZU”, oraz Towarzystwo Reasekuracyjne „WARTA” SA w Warszawie - w zakresie ustalonym przepisami niniejszej ustawy”.

⁵⁸ Ustawa z dnia **2 grudnia 1958** o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych Dz. U. 1958 nr 72, poz. 357.

Do roku 1984 istniały tylko te dwa zakłady ubezpieczeniowe z następującym podziałem rynku: PZU – ubezpieczenia krajowe, a WARTA SA – ubezpieczenia zagraniczne i reasekuracja. Dopiero zmiany legislacyjne z 1984 roku⁵⁹ pozwoliły utworzyć spółdzielcze zakłady ubezpieczeniowe: „WESTA” i „POLISA”. Zasadnicza reforma systemu została przeprowadzona dopiero w roku 1990 po wprowadzeniu obowiązującej do dziś ustawy z dnia 28 lipca 1990 o działalności ubezpieczeniowej. Ustawa ta zniosła monopol (choć, jak się wydaje, jedynie potencjalnie) na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Działalność ubezpieczeniowa może być prowadzona przez spółkę akcyjną lub przez zakład ubezpieczeń, który ubezpiecza swoich członków na zasadzie wzajemności, czyli tzw. towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych. Ustawa wprowadziła zakaz łączenia w jednej instytucji ubezpieczeniowej działalności w ubezpieczeniach na życie i ubezpieczeniach majątkowych. Ponadto pozwoliła na zaangażowanie kapitałowe na polskim rynku ubezpieczeń podmiotów zagranicznych. W roku 1989 działały w Polsce tylko 4 wymienione wyżej towarzystwa ubezpieczeniowe, a już w roku 1992 działało 27⁶⁰ firm. W roku 1995 na Giełdzie Papierów Wartościowych SA w Warszawie zadebiutowało pierwsze towarzystwo ubezpieczeniowe – Towarzystwo Ubezpieczeń Reasekuracji WARTA SA. Na koniec 1995 na 40 obecnych towarzystw było tylko 7 z przeważającym kapitałem państwowym. W pozostałych 33 przeważał kapitał prywatny i zagraniczny. Na koniec roku 1995 na rynku było już obecnych 40 towarzystw, z czego 12 w dziale I (ubezpieczenia życiowe) i 28 w dziale II (ubezpieczenia majątkowe). W roku 1999 dwanaście zakładów ubezpieczeń otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej (w tym 7 w dziale I i 5 w dziale II). W roku tym nastąpiło pierwsze połączenie dwóch zakładów ubezpieczeń w dziale I (AGF Ubezpieczenia Życie SA z TU Allianz Życie Polska SA) i dwóch zakładów w dziale II (AGF Ubezpieczenia SA z TU Allianz Polska SA). Jednakże w roku 1999 dwa zakłady ubezpieczeń utraciły zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej (Towarzy-

⁵⁹ Ustawa z **20 września 1984** o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych Dz. U. 1984, nr 45, poz. 242.

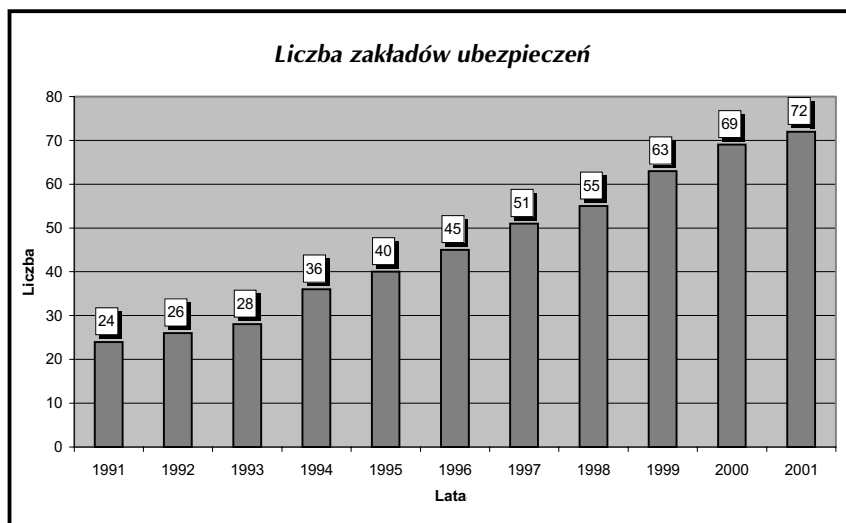
⁶⁰ Za: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 204.

stwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA i Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji Gwarant SA). Według stanu na dzień 31 grudnia 2001 roku zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce posiadało 70 krajowych zakładów ubezpieczeń i 2 oddziały główne zagranicznych zakładów ubezpieczeń, w tym:

- 36 zakładów ubezpieczeń na życie (w tym jeden oddział główny zagranicznego zakładu ubezpieczeń),
- 36 zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych (w tym jeden zakład reasekuracji i jeden oddział główny zagranicznego zakładu ubezpieczeń).

Wykres nr 3 prezentuje zmiany liczby zakładów ubezpieczeń w Polsce w latach 1991-2001.

Wykres nr 3

Źródło: Opracowanie własne.

Oprócz samych zakładów ubezpieczeniowych rynek ubezpieczeń w Polsce zawiera wiele innych instytucjonalnych elementów, znacząco wpływających na jego stan. Struktura tego rynku przedstawia się następująco:

Zakłady ubezpieczeniowe		Pośrednicy ubezpieczeniowi	Klienci
Zakłady reasekuracyjne	Ubezpieczeniowe spółki akcyjne	Agenci ubezpieczeniowi	Osoby prawne oraz inne podmioty
	Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	Brokerzy ubezpieczeniowi	Osoby fizyczne
Nadzór ubezpieczeniowy			
Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych		Minister Finansów	
Pozostałe instytucje rynku			
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	Polska Izba Ubezpieczeń	Samorząd brokerski	Rzecznik Ubezpieczonych

Rynek instytucji ubezpieczeniowych zawiera dwie grupy pośredników ubezpieczeniowych⁶¹: agentów i brokerów. **Agent** działa w imieniu i na rzecz firmy ubezpieczeniowej. Agenci mogą być związani z jedną firmą ubezpieczeniową lub wieloma (tzw. multiagenci). **Broker** natomiast jest pośrednikiem działającym na rzecz nabywcy polisy i w jego imieniu poszukuje optymalnych możliwości ubezpieczenia ryzyka.

Tak jak w bankach, podobnie i w ubezpieczeniach istnieje tendencja do łączenia się. Jednym z powodów tego procesu jest dążenie do umocnienia pozycji na rynku, bowiem poprzez połączenie sił uzyskuje się efekt skali i efekt synergii, które powodują zwiększenie efektywności kosztowej. A tylko instytucje efektywne kosztowo mogą myśleć o wygraniu z konkurencją. Coraz częściej prowadzi to do tworzenia strategicznych sojuszy pomiędzy bankami i firmami ubezpieczeniowymi. Jedną z przyczyn, skłaniających do konsolidacji usług ubezpieczeniowych w krajach Unii Europejskiej, jest swobodny przepływ kapitału na tym rynku. Z punktu widzenia rynku ubezpieczeniowego swobodny przepływ kapitału w obrębie Unii Europejskiej oznacza, że każdy podmiot, mający siedzibę lub miejsce zamieszkania na jej terenie, może przekazywać swoje składki (ubezpieczać się) w dowolnym kraju członkowskim.

⁶¹ (Oręziak L., 1998): 60.

Ubezpieczyciele natomiast mają natomiast swobodę zbierania składki i wypłaty odszkodowań⁶².

1. 4. Fundusze emerytalne

Na świecie istnieje kilka systemów emerytalnych, czyli systemów zabezpieczenia finansowego na okres niezdolności do pracy z powodu podeszłego wieku. Najbardziej znane to:

- system zdefiniowanego świadczenia,
- system zdefiniowanej składki,
- system repartycyjny.

System zdefiniowanego świadczenia, to taki system emerytalny, w którym wysokość otrzymywanego świadczenia emerytalnego nie zależy bezpośrednio od wysokości opłacanych składek i jest określona w przepisach. Według takich zasad funkcjonował polski system emerytalny przed wprowadzeniem reformy.

System zdefiniowanej składki, to taki system emerytalny, w którym wysokość otrzymywanego świadczenia uzależniona jest od wysokości wnoszonej do systemu składki i poziomu stopy zwrotu z inwestycji. Każdy ubezpieczony finansuje własną emeryturę, której wysokość ma ścisły związek z wysokością środków włożonych do systemu w postaci składek. System ten odporny jest na presję grup pracowników, chcących uzyskać bardziej korzystne zasady przyznawania emerytur, a także stanowi zachętę do systematycznego płacenia składki na ubezpieczenie społeczne, odprowadzanej przez pracodawcę oraz mobilizuje do weryfikacji wysokości składki.

System repartycyjny, to inaczej system oparty na umowie pokoleniowej. Istotą systemu jest finansowanie wypłacanych emerytur ze składek opłacanych przez osoby aktualnie pracujące. System repartycyjny działa sprawnie wtedy, gdy zasilające system składki pracowników wpływają w wysokości wystarczającej na wypłatę świadczeń dla obecnych emerytów. Wpływ na system repartycyjny mają

⁶² (Oręziak L., 1998): 46.

zarówno niekorzystne trendy demograficzne, jak i ekonomiczne. Bezrobocie lub zmniejszenie się liczby osób w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby wypłacanych świadczeń – w przypadku ustalenia niskiego wieku emerytalnego lub przyznania korzystnych uprawnień emerytalnych wybranym grupom pracowników, powoduje niebezpieczeństwo niewypłacalności systemu.

Fundusze emerytalne funkcjonują w Polsce na podstawie ustawy⁶³ z 1997 roku. Według tej ustawy fundusze mogą być tworzone jako fundusz otwarty lub pracowniczy. Ustawa weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 roku. Ciekawostką był specjalny w stosunku do zasad ogólnych obowiązującego w chwili powstania ustawy Kodeksu handlowego⁶⁴ zapis artykułu 34 ustawy, mówiący o tym, że założycieli towarzystwa emerytalnego może być tylko dwóch. Nadzorem nad funduszami emerytalnymi zajmuje się w Polsce **Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych (KNUiFE)**, która funkcjonuje od 1 kwietnia 2002. Wcześniej funkcje nadzorcze sprawował **Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (UNFE)**, który został utworzony w celu ochrony interesów członków otwartych funduszy emerytalnych i uczestników pracowniczych programów emerytalnych. Poza sprawowaniem nadzoru nad funkcjonowaniem II i III filara systemu ubezpieczeń społecznych zadaniem Urzędu było inspirowanie i organizowanie działań, mających na celu zapewnienie rozwoju systemu funduszy emerytalnych w Polsce. Ważną funkcją UNFE było pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat celów i zasad funkcjonowania funduszy emerytalnych i pracowniczych programów emerytalnych. Kompleksowy nadzór nad funduszami emerytalnymi i pracowniczymi programami emerytalnymi, który realizował Urząd, wymagał współdziałania z innymi organami administracji rządowej oraz z instytucjami regulującymi rynek kapitałowy w Polsce. Obecnie zadaniem ustawowym KNUiFE jest współdziałanie z organami

⁶³ Ustawa z dnia **28 sierpnia 1997** o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych Dz. U. z 1997 nr 139, poz. 934 wraz ze zmianami.

⁶⁴ Artykuł 308 zd. 3 Kodeksu handlowego mówi, że założyciele spółki akcyjnej musi być przynajmniej trzech, wyjąwszy przypadek, gdy założycielem spółki jest Państwo lub jednostka samorządu terytorialnego.

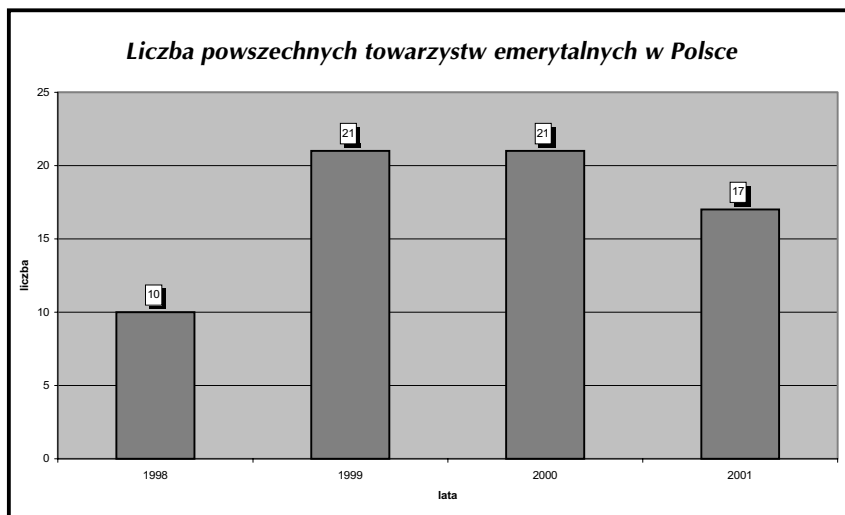
administracji rządowej, Narodowym Bankiem Polskim, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz ze związkami pracodawców, związkami zawodowymi, a także udzielanie informacji, w określonym zakresie, Komisji Papierów Wartościowych i Giełd i Narodowemu Bankowi Polskiemu.

W zakresie kształtowania polityki państwa, zapewniającej bezpieczny rozwój funduszy emerytalnych i pracowniczych programów emerytalnych, Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi nawiązywał współpracę ze związkami pracodawców, związkami zawodowymi oraz z innymi organizacjami społecznymi. W pierwszej fazie realizowania reformy emerytalnej głównym zadaniem Urzędu była ocena i analiza składanych od dnia 1 sierpnia 1998 roku wniosków o zezwolenie na utworzenie powszechnych towarzystw emerytalnych i otwartych funduszy emerytalnych. Po wnikliwym badaniu każdego wniosku (wraz z załączonym statutem towarzystwa, regulaminem organizacyjnym, szczegółowymi informacjami, dotyczącymi pochodzenia zgromadzonego kapitału akcyjnego, planem organizacyjnym i finansowym działalności towarzystwa na 3 lata, wykazem władz statutowych z opisem ich kwalifikacji i doświadczenia zawodowego), zezwolenie otrzymali tylko ci wnioskodawcy, którzy spełnili wszystkie wymagane przez ustawę warunki. Efektem procesu licencyjnego było wydanie przez Urząd w latach 1998-1999 21 zezwoleń na utworzenie powszechnych towarzystw emerytalnych i otwartych funduszy emerytalnych oraz 4 decyzji odmownych. W roku 2001 miały miejsce 4 procesy połączeniowe na tym rynku. Obecnie czynności nadzorcze Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych koncentrują się na kontrolowaniu polityki inwestycyjnej funduszy oraz działalności akwizycyjnej, reklamowej i informacyjnej zarządzających nimi towarzystw emerytalnych. W sierpniu 2002 roku Komisja udzieliła zgody na jedno połączenie na rynku powszechnych towarzystw emerytalnych. **Wykres nr 4** prezentuje zmiany liczby powszechnych towarzystw emerytalnych w Polsce w latach 1998-2001.

Pracownicze programy emerytalne mogą być tworzone na podstawie ustawy⁶⁵ z 1997 roku jako programy samodzielne (za-

⁶⁵ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 o pracowniczych programach emerytalnych Dz. U. z 1997 nr 139, poz. 932 wraz ze zmianami.

Wykres nr 4

Źródło: Opracowanie własne.

kładowe) lub wspólne (międzyzakładowe). Pracownicze programy emerytalne mogą funkcjonować w danym zakładzie pracy w jednej z czterech form:

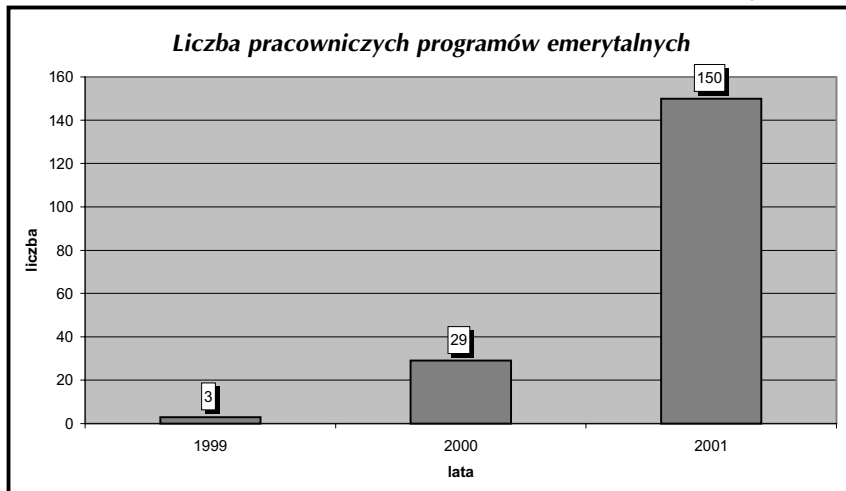
- pracowniczego funduszu emerytalnego,
- umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego,
- umowy grupowego inwestycyjnego ubezpieczenia na życie pracowników z zakładem ubezpieczeń,
- umowy grupowego inwestycyjnego ubezpieczenia na życie pracowników z towarzystwem ubezpieczeń, na podstawie której pracownicy staną się jego członkami.

Według stanu na koniec roku 1999 Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi zarejestrował 3 pracownicze programy emerytalne (PPE)⁶⁶. Na koniec roku 2001 ich liczba wyniosła już 150.

⁶⁶ W gronie pierwszych pracodawców, którzy rozpoczęli prowadzenie w Polsce PPE, znalazły się: SKARBIEC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, Towarzystwo

Wykres nr 5 prezentuje zmiany liczby pracowniczych programów emerytalnych w Polsce w latach 1999-2001.

Wykres nr 5

Źródło: Opracowanie własne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)

Funkcjonowanie ZUS określają przepisy ustawy⁶⁷ z roku 1998. Zreformowany ZUS realizuje repartycyjny filar systemu ubezpieczeń społecznych. W nowym systemie ZUS zachował swoje dotychczasowe funkcje, tj. gromadzenie składek na ubezpieczenie społeczne, wpłacanych ze środków płatników i ubezpieczonych, oraz dysponowanie środkami Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W dalszym ciągu cała składka płacona na ubezpieczenie emerytalne, stanowiąca część składki na ubezpieczenie społeczne, jest przekazywana do ZUS. W przypadku osób, które wybrały otwarty fundusz emerytalny, część składki w wysokości 7,3% podstawy

Funduszy Inwestycyjnych Banku Handlowego SA oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa z siedzibą w Sopocie.

⁶⁷ Ustawa z dnia **13 października 1998** o systemie ubezpieczeń społecznych Dz. U. z 1998 nr 137, poz. 887 wraz ze zmianami.

wymiaru składki trafia do otwartego funduszu emerytalnego. Nadal większa część naszej emerytury będzie wypłacana przez Zakład i finansowana z bieżących składek wszystkich pracujących, tak jak w dotychczasowym systemie repartycyjnym. Na koncie ubezpieczonego gromadzone są informacje o wysokości wpłacanych składek na ubezpieczenie emerytalne (po odprowadzeniu składki do otwartego funduszu emerytalnego), o członkostwie w OFE i terminach przekazania składek do otwartego funduszu oraz o kapitale początkowym. Składki ewidencjonowane na koncie ubezpieczonego w ZUS są co kwartał waloryzowane wskaźnikiem waloryzacji, ustalonym zgodnie ze wzrostem cen towarów i usług konsumpcyjnych. Posłużą one jako podstawa do wyliczenia przyszłej emerytury – jej wysokość będzie zależeć od wysokości zaewidencjonowanych na naszym koncie składek oraz od wysokości kapitału początkowego⁶⁸. Dla obliczenia wysokości należnej emerytury podstawowe znaczenie ma suma składek, zapisanych na koncie ubezpieczonego, dlatego każdy ubezpieczony we własnym interesie powinien dbać o to, aby pracodawca w terminie naliczał i odprowadzał składkę na ubezpieczenie emerytalne. Dla osób, za które pracodawca nie odprowadzał składki na ubezpieczenie emerytalne, przewidziano możliwość uzupełnienia, na wniosek ubezpieczonego, kwoty składek do wysokości składek należnych od ubezpieczonego, czyli ZUS może dopisać na koncie ubezpieczonego tylko tę część brakujących składek, które płaci ubezpieczony.

Na rynku polskich funduszy emerytalnych rozmaite koncepcje na temat możliwych wariantów połączeń pomiędzy poszczególnymi uczestnikami tego rynku pojawiały się już w pierwszych miesiącach funkcjonowania tego rynku⁶⁹. Jednakże rynek ten wydaje się rynkiem, na którym dokonywane transakcje mają charakter wtórny w stosunku do pierwotnych transakcji, które mają miejsce na rynku usług bankowych i ubezpieczeniowych. W roku 2001 nastąpiły pierwsze cztery procesy połączeniowe pomiędzy instytucjami

⁶⁸ Dotyczy to osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, które były zatrudnione przed 1 stycznia 1999 roku - dniem wejścia w życie reformy.

⁶⁹ (Więclaw E., Karpiński Sz., 1999).

działającymi na tym rynku⁷⁰. W roku 2002, jak dotąd⁷¹, miała miejsce jedna transakcja konsolidacyjna.

1. 5. Fundusze inwestycyjne

Instytucje wspólnego inwestowania stanowią kolejny element instytucjonalnego krajobrazu współczesnych rynków finansowych. Według Banku Rozliczeń Międzynarodowych fundusze inwestycyjne dzieli się na⁷²:

- *mutual funds*, czyli fundusze wzajemne i
- *hedge funds*, czyli fundusze ryzyka.

Teoretycznie dzielimy fundusze na otwarte (*open-end funds, unit trust*) i zamknięte (*closed-end funds, investment funds*). Fundusze **otwarte** mają zmienną liczbę uczestników i zmienną wielkość zaangażowanego kapitału. Udziały w funduszu są w dowolnym momencie wydawane i w dowolnym momencie umarzane. Wartość jednostki uczestnictwa jest wyceniana co pewien krótki okres jako wartość

⁷⁰ 22 stycznia 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wyraził zgodę na przejęcie przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „EPOKA” SA**. 27 lutego 2001 roku Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA złożyło do Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wniosek o wyrażenie zgody na przejęcie zarządzania aktywami Otwartego Funduszu Emerytalnego Pioneer. 9 marca 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na połączenie OFE Pocztylion i **Arka Invesco OFE** przez przejęcie **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Arka-Invesco SA** przez Pocztoowo-Bankowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 18 kwietnia 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania **Pioneer OFE** przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 26 lipca 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania OFE „Rodzina” przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. Z dniem 4 sierpnia 2001 roku Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA stało się zarządzającym funduszem „Rodzina”. Likwidacja OFE „Rodzina” została zakończona 10 grudnia 2001 roku.

⁷¹ Do końca sierpnia 2002 roku. Powszechne Towarzystwo Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA przejęło 7 sierpnia 2002 roku **Powszechne Towarzystwo Emerytalne BIG Banku Gdańskiego SA**.

⁷² (Oręziak L., 1999a): 260.

aktywów netto funduszu, podzielona przez liczbę wydanych jednostek. Najczęściej występują otwarte fundusze inwestycyjne⁷³:

- *money market*, inwestujące w instrumenty rynku pieniężnego,
- *bond*, inwestujące w obligacje,
- *equity*, inwestujące w akcje,
- *balanced*, czyli zrównoważone w polityce inwestycyjnej.

Zamknięte fundusze są to spółki akcyjne, których celem jest również inwestowanie na rynku finansowym. Mają one jednak stałą liczbę uczestników, którymi są akcjonariusze funduszu.

Fundusze inwestycyjne na świecie

Rozwój instytucji wspólnego inwestowania został zapoczątkowany w Wielkiej Brytanii, gdzie w roku 1860 powstało pierwsze nowoczesne towarzystwo inwestycyjne. Proces ten został jednak zahamowany pod koniec XIX wieku, do czego przyczynił się brak odpowiednich regulacji i nadmierna skłonność do krótkoterminowych, ryzykownych spekulacji. Zainteresowanie funduszami inwestycyjnymi powróciło dopiero w latach dwudziestych XX wieku. Dzięki wprowadzonym wówczas zmianom w organizacji i zasadach działania funduszy inwestycyjnych instytucje te zdołały oprzeć się kolejnym załamaniom gospodarczym i dekoniunkturze giełdowej, w tym wielkiemu kryzysowi zapoczątkowanemu w roku 1929. Największą popularność fundusze inwestycyjne zdobyły w Stanach Zjednoczonych. Na rynku amerykańskim rozwój tych instytucji zapoczątkowało utworzenie w roku 1904 pierwszego funduszu zamkniętego, zaś pierwszy fundusz otwarty (mutual fund) został założony w roku 1924⁷⁴. U progu wielkiego kryzysu na rynku amerykańskim działało już 400 funduszy, a łączna wartość ich aktywów osiągnęła 3 mld dolarów. Dalszy szybki rozwój nastąpił w latach II wojny światowej oraz po jej zakończeniu. Długotrwała dekoniunktura giełdowa lat siedemdziesiątych sprzyjała rozwojowi funduszy rynku pieniężnego. Dzięki wysokiej rentowności fundusze rynku pieniężnego z powodzeniem konkurowały z lokatami

⁷³ (Oręziak L., 1999a): 261.

⁷⁴ (Konieczny J., 1996): 25.

bankowymi, a ich sukces rynkowy przyczynił się do powstania innych typów funduszy, specjalizujących się w instrumentach dłużnych. Bezprecedensowy rozwój funduszy inwestycyjnych nastąpił w latach dziewięćdziesiątych. W roku 1990 wartość aktywów amerykańskich funduszy inwestycyjnych wynosiła 1,1 bln dolarów, zaś na koniec roku 1999 osiągnęła już 6,8 bln dolarów. Przez długi czas instytucje wspólnego inwestowania były domeną anglo-amerykańską. W krajach europejskich oraz w Japonii do II wojny światowej długoterminowym lokowaniem środków zajmowały się przede wszystkim banki. Proces rozwoju funduszy inwestycyjnych w tych krajach został przyspieszony dopiero w latach pięćdziesiątych XX wieku. Według danych Europejskiej Federacji Towarzystw i Funduszy Inwestycyjnych (FEFSI) liczba działających funduszy inwestycyjnych w połowie roku 1999 wynosiła 20.484 w krajach europejskich, 7.481 w USA oraz 4.155 w Japonii. Wartość aktywów zgromadzonych przez wszystkie fundusze inwestycyjne na świecie wynosiła 9,7 bln euro, z czego 5,9 bln euro przypadało na fundusze działające w Stanach Zjednoczonych (61%), 2,6 bln euro (29%) na fundusze europejskie, zaś 0,4 bln euro (4,3%) na fundusze japońskie.

Klasyfikacja funduszy inwestycyjnych

Orientację w dużej różnorodności funduszy ułatwiają powszechnie stosowane kryteria ich podziału. Spośród wielu kryteriów, według których można dzielić fundusze inwestycyjne, najważniejszymi są: kryterium prawne oraz kryterium rodzaju dokonywanych lokat.

Kryterium prawne

Polska ustawa⁷⁵ przewiduje możliwość tworzenia pięciu typów funduszy inwestycyjnych. Są to:

- fundusze inwestycyjne otwarte,
- specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte,
- fundusze inwestycyjne zamknięte,

⁷⁵ Ustawa z dnia **28 sierpnia 1997** o funduszach inwestycyjnych Dz. U. z 2002 nr 49, poz. 448 – tekst jednolity.

- specjalistyczne fundusze inwestycyjne zamknięte,
- fundusze inwestycyjne mieszane.

Fundusze inwestycyjne otwarte

Fundusze inwestycyjne otwarte są jedną z czterech podstawowych kategorii funduszy, których działalność reguluje ustawa⁷⁶ z roku 1997. Wszystkie fundusze powiernicze, które powstały przed wejściem w życie tej ustawy, zostały przekształcone w otwarte fundusze inwestycyjne. Otwarte fundusze inwestycyjne są więc kontynuatorami prawnymi funduszy powierniczych, których działalność regulowała ustawa o publicznym obrocie papierami wartościowymi z roku 1991, i które działają w Polsce od roku 1992. Pod względem liczebności i wartości zgromadzonych aktywów fundusze otwarte są zdecydowanie najbardziej popularnym typem funduszy inwestycyjnych w Polsce. Fundusze otwarte mogą zbywać nieograniczoną liczbę jednostek uczestnictwa i są zobowiązane do ich odkupienia na każde żądanie uczestnika. Gotowość do odkupienia jednostek uczestnictwa oznacza, że fundusz otwarty musi być w stanie dokonać szybkiej zamiany posiadanych lokat na gotówkę. Lokaty funduszy otwartych charakteryzują się więc znacznie większą płynnością niż w przypadku funduszy zamkniętych. Fundusz otwarty jest również zobowiązany do prowadzenia rejestru uczestników. Czynność ta jest najczęściej powierzana wyspecjalizowanej firmie, zwanej agentem transferowym. Do zadań agenta transferowego należy też ewidencjonowanie w rejestrach wszelkich zmian, które wynikają ze zleceń składanych przez uczestników funduszu.

Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte

Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte stanowią szczególną formę funduszy inwestycyjnych otwartych. Podstawowa różnica polega na tym, że statut funduszu specjalistycznego może ograniczyć krąg uczestników oraz wprowadzać dodatkowe wa-

⁷⁶ Ustawa z dnia **28 sierpnia 1997** o funduszach inwestycyjnych Dz. U. z 2002 nr 49, poz. 448 – tekst jednolity.

runki, w jakich uczestnik może żądać odkupienia jednostek uczestnictwa, a w szczególności określać termin, w jakim odkupienie to może nastąpić. Spośród działających w Polsce funduszy specjalistycznych część adresowana jest wyłącznie do osób prawnych, inne natomiast przeznaczone są dla uczestników pracowniczych programów emerytalnych lub osób, które deklarują długoterminowe oszczędzanie. Jeśli zgodnie ze statutem uczestnikami danego specjalistycznego funduszu mogą być wyłącznie osoby prawne, to fundusz ten może stosować zasady polityki inwestycyjnej właściwe dla funduszy mieszanych.

Fundusze inwestycyjne zamknięte

Fundusze zamknięte są w Polsce instytucją stosunkowo nową – pierwszy z nich powstał dopiero w roku 1999. Fundusze te emitują certyfikaty inwestycyjne. Są to papiery wartościowe, których liczba – w odróżnieniu od liczby jednostek uczestnictwa funduszy otwartych – jest stała i może się zmieniać tylko w przypadku nowych emisji. Certyfikaty inwestycyjne są dopuszczane do publicznego obrotu, a następnie wprowadzane do notowań na rynku regulowanym (giełdzie lub rynku pozagiełdowym). Dzięki temu podlegają stałej wycenie rynkowej i mogą być bez przeszkód zbywane lub nabywane. Cena rynkowa jest na ogół niższa od wartości aktywów netto, przypadających na certyfikat inwestycyjny, co wynika z wymaganego przez inwestorów dyskonta. Brak obowiązku odkupywania certyfikatów inwestycyjnych sprawia, że fundusze zamknięte mogą dokonywać lokat w mniej płynne aktywa i nie muszą utrzymywać płynnych rezerw, co podnosi efektywność zarządzania portfelem. W porównaniu z funduszami otwartymi katalog lokat funduszu zamkniętego jest znacznie rozszerzony, gdyż oprócz papierów wartościowych obejmuje również udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, waluty i transakcje terminowe, które mogą być zawierane nawet w celach spekulacyjnych. Fundusz zamknięty może również w szerszym zakresie korzystać z kredytów i pożyczek bankowych, których limit wynosi 50% wartości aktywów netto funduszu.

Specjalistyczne fundusze inwestycyjne zamknięte

Specjalistyczny fundusz inwestycyjny zamknięty można traktować jako szczególną formę funduszu zamkniętego. Możliwość tworzenia takich funduszy wynika ze znowelizowanych przepisów ustawy o funduszach inwestycyjnych, które obowiązują od roku 2001. Certyfikaty inwestycyjne funduszu zamkniętego umożliwiają ich nabywcom realizację niektórych funkcji korporacyjnych. Posiadacz certyfikatu ma prawo do udziału w zgromadzeniu inwestorów, do którego kompetencji należy m.in. zatwierdzanie rocznego sprawozdania finansowego funduszu oraz podjęcie uchwały o likwidacji funduszu. Statut funduszu może również przyznawać zgromadzeniu inwestorów inne kompetencje. Specjalistyczny fundusz inwestycyjny może emitować certyfikaty imienne, w tym również certyfikaty uprzywilejowane w zakresie prawa głosu na zgromadzeniu inwestorów. W przypadku specjalistycznego funduszu zamkniętego nie obowiązuje wymóg wprowadzania certyfikatów do obrotu publicznego. Certyfikaty, które nie podlegają obowiązkowi wprowadzenia do obrotu publicznego, mogą być emitowane wyłącznie poprzez:

- proponowanie nabycia, skierowane bez wykorzystania środków masowego przekazu do nie więcej niż 300 osób lub
- proponowanie nabycia certyfikatów, których jednostkowa wartość nominalna jest nie mniejsza niż równowartość 40 000 euro.

Katalog lokat specjalistycznego funduszu inwestycyjnego zamkniętego jest szerszy niż w funduszach zamkniętych i obejmuje m.in. prawa własności do nieruchomości gruntowych oraz budynków i lokali. Wyższe są również limity koncentracji aktywów. Specjalistyczny fundusz inwestycyjny zamknięty może ponadto zaciągać kredyty i pożyczki bankowe, których limit wynosi 75% wartości aktywów netto funduszu.

Fundusze inwestycyjne mieszane

Tytułem uczestnictwa w funduszu mieszanym są certyfikaty inwestycyjne, które mogą być przez fundusz odkupywane na żądanie uczestnika. Odkupywanie certyfikatów musi następować z częstotliwością nie mniejszą niż raz w roku. Podobnie jak w przypad-

ku funduszy zamkniętych, certyfikaty inwestycyjne funduszu mieszanego są dopuszczane do publicznego obrotu, a następnie wprowadzane do notowań na rynku regulowanym. Fundusze mieszane można traktować jako formę pośrednią między funduszem otwartym a funduszem zamkniętym. Rzadkie terminy odkupywania certyfikatów inwestycyjnych sprawiają, że fundusze mieszane mogą dokonywać lokat w mniej płynne aktywa aniżeli fundusze otwarte, muszą jednak być przygotowane na sprzedaż aktywów w terminach odkupywania certyfikatów. Katalog lokat funduszu mieszanego jest szerszy w porównaniu z funduszami otwartymi, ale węższy niż w przypadku funduszu zamkniętego. Fundusze mieszane mogą też korzystać z kredytów i pożyczek bankowych, których limit wynosi 30% wartości aktywów netto funduszu.

Zbiorcze portfele papierów wartościowych

Obowiązujące od roku 2001 przepisy znowelizowanej ustawy o funduszach inwestycyjnych dopuszczają tworzenie i zarządzanie przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych tzw. zbiorczymi portfelami papierów wartościowych. Portfele te tworzone są poprzez nabycie papierów wartościowych na rachunek własny towarzystwa, a następnie przydzielenie jednostek uczestnictwa nabywcom. Jednostka uczestnictwa reprezentuje prawo jej posiadacza do żądania zbycia przez towarzystwo proporcjonalnej części aktywów zbiorczego portfela papierów wartościowych i wypłaty na rzecz tego posiadacza uzyskanych środków pieniężnych. Zasady zarządzania przez towarzystwo portfelem reguluje odpowiedni regulamin. Regulamin ustala między innymi procentowy udział papierów wartościowych w portfelu. Skład ten może ulegać zmianom tylko w wyjątkowych, przewidzianych ustawą przypadkach. Maksymalna liczba jednostek uczestnictwa w zbiorczym portfelu jest z góry ustalona. Towarzystwo nie może zbywać nowych jednostek uczestnictwa w miejsce umorzonych.

Kryterium rodzaju dokonywanych lokat

W praktyce wyróżniane są różne grupy funduszy, których nazewnictwo związane jest z ich specjalizacją inwestycyjną. Dostosowa-

wując się do wymagań swoich klientów, fundusze inwestycyjne szybko zróżnicowały, także instytucjonalnie, swoją ofertę, odnosząc ją do preferencji klientów w zakresie ryzyka i dochodowości. Powstały fundusze **zrównoważone** (budujące zdywersyfikowany portfel inwestycyjny), **stabilnego wzrostu** (inwestujące tylko w papiery dłużne) i fundusze **akcji** (określane jako fundusze wysokiego ryzyka). Stopniowo pojawiały się fundusze rynku **pieniężnego, indeksowe, prywatyzacji i papierów wierzycielskich**. W przypadku lokowania oszczędności w funduszach inwestycyjnych obowiązuje podstawowa zasada, zgodnie z którą oczekiwany dochód zależy od właściwego dla danego funduszu poziomu ryzyka. Dokonując wyboru funduszu, każdy inwestor powinien więc kierować się indywidualną tolerancją ryzyka oraz preferencjami czasowymi. Jako bazową możemy przyjąć następującą klasyfikację funduszy ze względu na kryterium dokonywanych lokat:

- fundusze akcyjne,
- fundusze zrównoważone/hybrydowe,
- fundusze obligacji,
- fundusze rynku pieniężnego.

Fundusze akcyjne

Fundusze te inwestują przede wszystkim w akcje spółek, dopuszczonych do publicznego obrotu. Polityka inwestycyjna funduszy akcyjnych może być bardziej lub mniej agresywna. Najbardziej agresywne fundusze inwestują w akcje, które dają możliwość uzyskania maksymalnych zysków kapitałowych. Z kolei fundusze o polityce inwestycyjnej, ukierunkowanej na bieżący dochód, lokują w większym stopniu w akcje spółek o ugruntowanej pozycji i wysokich okresowych dywidendach. Wśród funduszy akcyjnych oddzielną kategorię stanowią też fundusze indeksowe, w przypadku których skład portfela odzwierciedla konstrukcję określonego indeksu giełdowego. Działają również fundusze sektorowe, które specjalizują się w inwestycjach w określonym sektorze rynku akcji. Są to najbardziej ryzykowne fundusze spośród funduszy inwestujących w akcje. Niekiedy nazywane są także funduszami agresywnego wzrostu. Inwestują z myślą o maksymalnym wzroście kursów

akcji – nastawione są na zysk kapitałowy a nie na dywidendy i dochód bieżący. Udział akcji w portfelu może przekraczać 90%.

Fundusze zrównoważone/hybrydowe

Fundusze zrównoważone inwestują zarówno w akcje, jak i instrumenty dłużne. Udział akcji w portfelu typowego funduszu zrównoważonego wynosi od 40% do 60%. Fundusze zrównoważone nie stanowią jednolitej grupy. Do grupy tej można zaliczyć również fundusze stabilnego wzrostu, w przypadku których udział akcji w portfelu jest niższy i nie przekracza 40%. Większość funduszy stabilnego wzrostu ma formę specjalistycznych funduszy otwartych, których oferta dostosowana jest do potrzeb III filara zreformowanego systemu emerytalnego. Fundusze zrównoważone stanowią podstawową klasę funduszy hybrydowych. Oprócz funduszy zrównoważonych, które lokują w akcje i instrumenty dłużne, do grupy tej zaliczają się również inne fundusze, o bardziej złożonej konstrukcji portfela. Przykład taki stanowią zamknięte fundusze gwarantowane, charakteryzujące się oznaczonym terminem likwidacji, w którym inwestor ma pewność uzyskania co najmniej określonej w statucie kwoty. Portfel funduszu gwarantowanego składa się najczęściej z dłużnych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (derywatów). Fundusze zrównoważone, zwane inaczej funduszami zrównoważonego wzrostu, inwestują także w akcje, ale udział akcji w portfelu takiego funduszu jest mniejszy niż w funduszu akcji (najczęściej do 60%). Inwestują głównie w akcje renomowanych spółek (*blue chips*), uzyskując mniej spektakularny, ale pewniejszy i bardziej stabilny wzrost. Obok akcji inwestują w bezpieczne papiery wierzyielskie, jak np. bony skarbowe.

Fundusze obligacji

Fundusze obligacji inwestują przede wszystkim w papiery wartościowe o stałym dochodzie, takie jak bony i obligacje skarbowe oraz instrumenty dłużne, emitowane przez przedsiębiorstwa i władze samorządowe. Polityka inwestycyjna funduszy obligacji może przewidywać specjalizację funduszu w instrumentach dłużnych o określonych cechach lub dopuszczać znaczne zróżnicowa-

nie lokat. Wprawdzie lokaty w funduszach obligacji obarczone są mniejszym ryzykiem w porównaniu z funduszami akcyjnymi, ale również w ich przypadku możliwe są znaczne okresowe wahania wartości jednostek uczestnictwa. Wahania te wynikają przede wszystkim stąd, że ceny papierów dłużnych zmieniają się przeciwnie do zmian rynkowych stóp procentowych. Ryzyko funduszu obligacji rośnie, gdy w jego portfelu przeważają instrumenty o długim terminie do wykupu. Fundusze papierów wierzycielskich (zwane też funduszami obligacji) dzielą się na fundusze inwestujące w obligacje przedsiębiorstw i obligacje (bony) skarbowe.

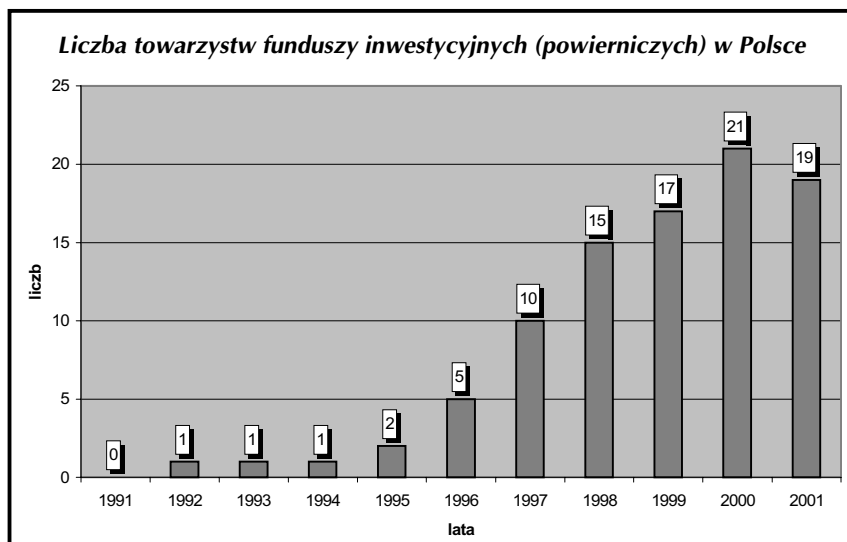
Fundusze rynku pieniężnego

Fundusze rynku pieniężnego inwestują w instrumenty takie, jak bony skarbowe oraz krótkoterminowe papiery dłużne innych emitentów. Krótkie terminy lokat tych funduszy sprawiają, że charakteryzują się one najmniejszym ryzykiem wahań jednostki uczestnictwa i mogą bezpośrednio konkurować z ofertą depozytową banków. Wprawdzie fundusze rynku pieniężnego są w Polsce instytucją o stosunkowo krótkiej tradycji, gdyż pierwszy tego rodzaju fundusz powstał w roku 1997, to jednak obecnie ich liczba szybko rośnie. W niektórych krajach uczestnicy funduszy rynku pieniężnego mają dostęp do swoich pieniędzy za pośrednictwem czeków lub kart płatniczych. W przyszłości być może również polskie fundusze zaproponują uczestnikom tego rodzaju udogodnienia. Fundusze rynku pieniężnego inwestują w krótkoterminowe aktywa pieniężne, zarabiając na różnicy kursów. Udziałowcy mają bezpośredni dostęp do funduszu.

Istnieją ponadto **fundusze stabilnego wzrostu** (nazywane też funduszami wzrostu lub dochodu z kapitału), które inwestują w spółki o ugruntowanej pozycji na rynku, regularnie wypłacające dywidendę. W założeniu zysk ma pochodzić ze wzrostu wartości rynkowej akcji i z dywidend. W ostatnio stosowanym nazewnictwie wyodrębnia się ponadto **fundusze agresywnego inwestowania**, **fundusze inwestycji zagranicznych**, **fundusze indeksowe**, **fundusze prywatyzacji** oraz **fundusze elastycznego inwestowania**.

Pierwsza zmiana o charakterze konsolidacyjnym na rynku funduszy inwestycyjnych miała miejsce w Polsce pod koniec roku 2000⁷⁷. Zmianę liczby obecnych na rynku towarzystw funduszy inwestycyjnych (powierniczych) prezentują na **Wykresie nr 6**.

Wykres nr 6

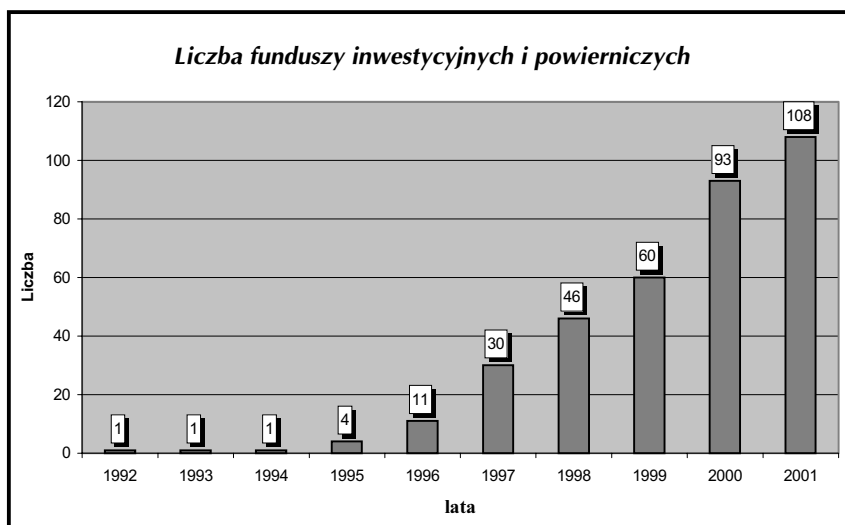

Źródło: Opracowanie własne.

Natomiast **Wykres nr 7** przedstawia zmiany liczby zarządzanych przez te towarzystwa funduszy inwestycyjnych (powierniczych).

⁷⁷ 14 grudnia 2000 roku zarejestrowane zostało połączenie pomiędzy KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA a Union Investment Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA.

Wykres nr 7

Źródło: Opracowanie własne.

Narodowe Fundusze Inwestycyjne

Specjalną grupą funduszy inwestycyjnych w Polsce są Narodowe Fundusze Inwestycyjne. Narodowe Fundusze Inwestycyjne są wyrazem polskiej wersji powszechnej prywatyzacji. Program Narodowych Funduszy Inwestycyjnych został przyjęty przez Sejm 30 kwietnia 1993. Do programu włączono 512 przedsiębiorstw, reprezentujących 10% potencjału całego sektora publicznego. Prawo uczestnictwa w programie uzyskało 28 milionów dorosłych obywateli Polski⁷⁸. Warunkiem uczestnictwa było wykupienie za 20 złotych powszechnego świadectwa udziałowego. Mogło być ono sprzedane na wolnym rynku lub zamienione na akcje Narodowych Funduszy Inwestycyjnych. Dystrybucję świadectw udziałowych NFI rozpoczęto 22 listopada 1995. Dało to początek tzw. Programowi Powszechnej Prywatyzacji (PPP). Powstało 15 takich fundu-

⁷⁸ Porównaj: (*Podstawy ekonomii*, 1998): 77.

szy. Mają one charakter spółek holdingowych, a ich głównym zadaniem jest pomnażanie majątku spółek tzw. parterowych, czyli biorących udział w programie. Wartość księgową pierwszych 413 spółek, które były przedmiotem alokacji 17 i 18 lipca 1995 roku do 15 NFI, wyniosła 6,6 mld złotych; 60% akcji tych spółek trafiło do NFI, 15% przeznaczonych było dla pracowników spółek parterowych, a 25% dla Skarbu Państwa⁷⁹. Zgodnie z ustawą⁸⁰ z roku 1993 fundusz może zawrzeć umowę o zarządzanie jego majątkiem z firmą zarządzającą. W praktyce zapis ten wykorzystano w pełnym zakresie. Firmami zarządzającymi są z reguły konsorcja utworzone przez polskie i zagraniczne banki, instytucje finansowe i firmy konsultingowe. Podział 60% akcji spółek parterowych odbywał się w ten sposób, że 33% otrzymywał fundusz wiodący, a pozostałe 27% było równo dzielone na pozostałe 14 funduszy. Z uwagi na niewielkie mniejszościowe (1,93%) pakiety akcji, będące w posiadaniu innych niż wiodący fundusz, szybko pojawiła się potrzeba komasacji posiadanych akcji. Pierwsza poważna konsolidacja pakietów mniejszościowych została przeprowadzona w październiku 1996. Wzięło w niej udział 6 funduszy (V NFI Victoria, NFI Magna Polonia, NFI Octava, Foksal NFI, XI NFI i NFI Piast)⁸¹. Objęto nią wtedy 162 przedsiębiorstwa. Niezależnie od zmian w posiadaniu akcji przez fundusze następowały zmiany w akcjonariacie samych spółek holdingowych. Większością NFI zarządzają firmy zewnętrzne, w skład których wchodzi renomowane banki i firmy konsultingowe. Rada Nadzorcza IX NFI postanowiła nie korzystać z pomocy zewnętrznej w zarządzaniu aktywami funduszu, a dalsze dwa fundusze, po pierwszych doświadczeniach, wypowiedziały umowy o zarządzanie. Stan tego rynku na koniec roku 1997 przedstawia **Tabela nr 1**.

⁷⁹ Porównaj: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 195.

⁸⁰ Ustawa z dnia **30 kwietnia 1993** o Narodowych Funduszach Inwestycyjnych i ich prywatyzacji Dz. U. z 1993 nr 44, poz. 202 wraz ze zmianami.

⁸¹ Podaję za: (**Bałtowski M., 1998**): 212.

⁸² 7 grudnia 1999 roku Trzeci Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA przejął Jedenasty Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA. Po tej transakcji połączony NFI zaczął używać nazwy JUPITER Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA.

Tabela nr 1

Struktura właścicielska firm zarządzających NFI na koniec 1997 roku

NFI	Nazwa NFI	Nazwa firmy zarządzającej	Struktura właścicielska
I	Pierwszy	BRE/IB Austria Management Sp. z o.o.	Bank Rozwoju Eksportu SA 51% Investment Bank Austria 49%
II	Drugi	W dniu 30.01.1997 Fundusz wypowiedział umowę firmie zarządzającej Hevelius Management Sp. z o.o.	
III	Trzeci	Trynity Mangement Sp. z o.o.	Bank Pekao SA 33,3% Barclays De Zoete Wedd Ltd. 33,3% Company Assistance Ltd 33,3%
IV	Progress	Konsorcjum Raiffeisen Atkins SA	Raiffeisen Investment AG 26% WS Atkins Ltd. 25% WIL Consulting House Sp. z o.o. 9,5% Idea Sp. z o.o. 9,5% ADIN Sp. z o.o. 5%
V	Victoria	Polskie Towarzystwo Prywatyzacyjne – Kleinwort Benson	Kleinwort Benson Overseas B.V. 50,1% Polska Grupa Zarządzania Funduszami Sp. z o.o. 49,9%
VI	Magna Polonia	Chase Fund Management Polska Sp. z o.o.	Chase Manhattan International Ltd. 51% Wielkopolski Bank Kredytowy SA 29% Nicom Consulting Ltd. 20%
VII	im. Kazimierza Wielkiego	Kazimierz Wielki Fund Management Co. AG	VHF Advisory Services SAROKUL. 647 akcji Firouz Vakil 1 akcja Andre Sporri 1 akcja Guy Stanislas 1 akcja
VIII	Octava	KP Konsorcjum Sp. z o.o.	KP International Ltd. 60% Bank Handlowy w Warszawie SA 20% Paine Webber Inc. 20%
IX	im. Eugeniusza Kwiatkowskiego	Bez firmy zarządzającej	
X	Foksal	Fidea Management Sp. z o.o.	Banque Arjil & Cie 49% Agencja Rozwoju Przemysłu SA 22,93% Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA 5,14% Warszawska Grupa Konsultingowa Sp. z o.o. 22,93%
XI	Jedenasty	Fundusz wypowiedział w dniu 15.04.1996 umowę firmie zarządzającej	
XII	Piast	Eurofund Management Polska Sp. z o.o.	Banque Nationale de Paris 80% Polski Bank Inwestycyjny SA 20%
XIII	Fortuna	Yamaichi Regent Special Projects Limited	Yamaichi International (Europe) Ltd. 60% Regent Pacific Corporate Advisory Ltd. 40%
XIV	Zachodni	International Westfund Holdings Ltd.	Bank Zachodni SA 33,67% Central Europe Trust Co. Ltd. 33% Charterhouse Development Ltd. 22,22% Credit Commercial de France 11,11%
XV	Hetman	Creditanstalt SCG Fund Management SA	Creditanstalt Investment Bank AG 49,625% SCG St. Gallen Investment Holding AG 49,625% Wernher Behrendt 0,375% Heinrich Pecina 0,375%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999): 52-54.

W roku 1999 miało miejsce jedno połączenie instytucjonalne na rynku narodowych funduszy inwestycyjnych⁸². Do końca roku 2001 nie było innych zmian instytucjonalnych na tym rynku.

1. 6. Banki inwestycyjne

W przedstawianej panoramie współczesnych rynków finansowych ważnym elementem są także tzw. **banki inwestycyjne**. Historia bankowości inwestycyjnej⁸³ rozpoczęła się w XVIII wieku w Europie, kiedy to w roku 1780 w Anglii powstał zorganizowany rynek weksli i udziałów. Od początku XIX wieku większość transakcji na tym rynku dokonywały takie firmy jak: James Morgan, Walter Boyd i The Barings. Pośrednicy ci dysponowali znacznymi kapitałami i często nabywali nowe emisje na własny rachunek. Zyski realizowali, sprzedając później weksle i udziały po wyższej cenie. Rozwój bankowości inwestycyjnej w Stanach Zjednoczonych rozpoczął się podczas wojny secesyjnej⁸⁴. Znaczną pozycję na rynku amerykańskim zajęli agenci bankierów europejskich oraz żydowski emigranci z europejskich rodzin o tradycjach bankierskich – Seligman, Lehman, Loeb czy Goldman. Współcześnie typowymi czynnościami należącymi do bankowości inwestycyjnej są⁸⁵:

- obrót papierami wartościowymi i zarządzanie funduszami,
- doradztwo finansowe i zarządzanie finansami,
- operacje rynku pieniężnego.

⁸³ Na podstawie: (Walkiewicz R., 2001): 13 i dalsze.

⁸⁴ Wojna secesyjna (*Civil War*), wojna domowa w USA 1861-1865 pomiędzy stanami południowymi (Konfederacja Południa) a stanami północnymi (Unia), spowodowana wystąpieniem z USA, czyli secesją 11 stanów Południa i utworzeniem przez nie odrębnego państwa - Skonfederowanych Stanów Zjednoczonych. Dla Konfederacji była to wojna o uznanie jej suwerenności, dla Unii - o ratowanie jedności państwa (od 1863 także o zniesienie niewolnictwa). Wojnę rozpoczął atak konfederatów na Fort Sumter (Karolina Południowa) 12 kwietnia 1861. Wojna zakończona została zwycięstwem Unii. Ostatecznie siły konfederatów skapitulowały w Appomattox 9 kwietnia 1865.

⁸⁵ (Gruszecki T., 1998): 205.

W europejskim i polskim prawodawstwie brak jednoznacznych określeń, precyzujących bankowość inwestycyjną. Banki inwestycyjne charakterystyczne są dla krajów anglosaskich, a szczególnie silną pozycję mają obecnie w Stanach Zjednoczonych. Definiując banki inwestycyjne, w zależności od zakresu działania tych instytucji, Amerykanie stosują tutaj cztery definicje i związane z nimi zakresy pojęciowe⁸⁶.

- Pierwsza obejmuje banki inwestycyjne w sensie najszerszym. Zgodnie z nią banki inwestycyjne prowadzą wszelkie możliwe działania na rynku kapitałowym – od ubezpieczania emisji wielkich korporacji międzynarodowych poprzez marketing detaliczny na różnych rynkach kapitałowych do wszelkiego rodzaju usług finansowych.
- Druga definicja, trochę węższa, obejmuje również wszelkie rodzaje aktywności na rynku kapitałowym, a więc ubezpieczanie emisji, organizowanie finansowania, przejęcia M&A, wiarygodne opiniowanie i konsulting, zarządzania funduszami. Nie obejmuje natomiast detalicznej sprzedaży papierów wartościowych, pożyczek na zakup nieruchomości, produktów ubezpieczeniowych. Obejmuje natomiast transakcje na rynkach finansowych, kiedy bank inwestycyjny działa na własny rachunek, w tym pierwotną i wtórną sprzedaż papierów wartościowych „w blokach” instytucjom finansowym, jako ostatecznym ich nabywcom.
- Trzecia, nieco węższa w swym zakresie od poprzedniej, definicja obejmuje tylko aktywność na rynku kapitałowym. Wyłącza więc zarządzanie funduszami (*fund management*), venture capital, transakcje na rynkach towarowych i mające za przedmiot ryzyko zarządzania. Nie obejmuje ona także badań rynku na produkty finansowe – jeśli mają na celu sprzedaż detaliczną.
- Czwarta – najwęższa, ogranicza działalność banków inwestycyjnych do ich historycznych korzeni: ubezpieczanie emisji, podnoszenie kapitału na pierwotnym rynku i obrót papierami wartościowymi na wtórnym rynku, a zatem M&A byłoby wyłączone, bowiem jest to nowa działalność.

⁸⁶ Podaję za: (Gruszecki T., 1998): 207.

Konieczny⁸⁷ w gronie największych amerykańskich banków inwestycyjnych, zaangażowanych w I połowie roku 1995 w transakcje M&A wymienia:

- Morgan Stanley,
- CS First Boston/ Credit Suisse,
- Goldman Sachs,
- Lazard Houses,
- Merrill Lynch & Co.,
- Salomon Brothers,
- Baring Brothers & Co., Limited,
- Lehman Brothers,
- Bear Stearns,
- Donaldson, Lufkin & Jenrette.

Te same instytucje autor ten zalicza także, po uzupełnieniu o Paine Webber i Smith Barney, do grupy największych kapitałowo banków inwestycyjnych⁸⁸.

Siłą sprawczą wielu fuzji są wszelkiego rodzaju doradcy, których prowizyjne wynagrodzenie zależy od skutecznego przeprowadzenia transakcji. Doradcy finansowi, funkcjonujący na rynku fuzji i przejęć w Stanach Zjednoczonych, których najczęściej klasyfikuje się jako banki inwestycyjne, zarabiają na tych operacjach wielkie pieniądze. Hooke podaje, że honorarium za małą transakcję, tzn. mieszczącą się w przedziale 10-20 milionów dolarów, wynosi z reguły 400-500 tysięcy dolarów. Jako przykłady banków inwestycyjnych, z którymi spotykał się w czasie swojej praktyki na rynku amerykańskim, podaje: Goldman Sachs & Company, Merchant Banking Group, Gordon Hull & Company, Stein Shulz & Company, Largent Securities, Inc., Cohen & Berg, Morgan Stanley & Company, Merrill Lynch, Wasserstein Perella & Company, Kohlberg & Company, Castle Harlan, Salomon Brothers i Lehman Brothers⁸⁹.

Przygotowania fuzji i przejęć są prawie zawsze przedsięwzięciami niepowtarzalnymi i, jako swoiste „rękodzieło artystyczne”,

⁸⁷ (Konieczny J., 1996): 91.

⁸⁸ (Konieczny J., 1996): 98.

⁸⁹ Według: (Hooke J. C., 1998): 103, 131, 161, 179, 201, 222, 229, 230, 231 i 274.

zazwyczaj wysokoopłacalnymi. Funkcjonująca do niedawna tzw. formuła Lehmana⁹⁰, wyrażająca się sekwencją „5-4-3-2-1”, mówiła o tym, że wynagrodzenie banku inwestycyjnego powinno być liczone następująco: 5% za pierwszy milion dolarów, 4% za drugi, aż do 1% za każdą nadwyżkę, począwszy od piątego miliona wartości transakcji. Obecnie prowizje te są nieco niższe, ale ze względu na inflację wzrosła też nominalna wartość transakcji. Aktualnie przy większych transakcjach zupełnie możliwymi są prowizje na poziomie 1%.

Zadania banku inwestycyjnego przy fuzjach to:

- wynajdowanie kandydatów,
- doradzanie stronie aktywnej,
- obrona strony pasywnej (*target firm*),
- pomoc spółce przejmującej w znalezieniu funduszy,
- ustalanie wartości firmy przejmowanej.

W Polsce bankowość inwestycyjna znajduje się w powijakach. Brak jednoznacznych regulacji prawnych powoduje problemy w identyfikacji instytucji, o których można powiedzieć, że są „bankami inwestycyjnymi”. Pojawiły się także pewne, mylące w swym nazewnictwie, banki, jak np. Polski Bank Inwestycyjny SA, które wbrew nazwie, w praktyce nie zajmowały się bankowością inwestycyjną w anglosaskim i częściowo europejskim rozumieniu tego określenia. Konieczny⁹¹ w 1996 uważał, że żadna z funkcjonujących na polskim rynku instytucji nie zasługuje na nazwę „bank inwestycyjny”. W roku 1997 Urbański i Walkiewicz⁹² uważali, że liczba banków inwestycyjnych będzie się zwiększać i przekształcać się one będą z kilkuosobowych przedstawicielstw w duże przedsiębiorstwa, oferujące coraz większy zakres usług.

W **Tabeli nr 2** podaję za tymi autorami instytucje, oferujące usługi bankowości inwestycyjnej, które działały w Polsce na koniec roku 1995:

⁹⁰ (Konieczny J., 1996): 124.

⁹¹ (Konieczny J., 1996): 157.

⁹² Patrz: (Urbański K., Walkiewicz R., 1997): 140.

Tabela nr 2

Instytucje oferujące usługi bankowości inwestycyjnej w Polsce na koniec roku 1995

Nazwa firmy	Najważniejsze transakcje	Główne dziedziny działalności
Schroder Polska Sp. z o.o.	BAT - Augustów	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
Bankers Trust	b.d.	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
CS First Boston Sp. z o.o.	Przejęcie Dębicy przez Goodyear Przejęcie WWT przez Reemtsmę	podwyższanie kapitału, prywatyzacja, fuzje i przejęcia
Polski Bank Rozwoju SA	Kredyt konsorcjalny dla Petrochemii Płock Kredyt konsorcjalny dla Elektrowni Turów	Bankowość komercyjna, restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału
Hejka Michna Sp. z o.o.	Central European Foods	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
IB Austria Securites SA	Podwyższenie kapitału PPAB	prywatyzacja, podwyższanie kapitału
Barents Group Polska Sp. z o.o.	Doradztwo dla PBG przy przyjęciu 40% BTUiR Heros	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
Banque Paribas	b.d.	Bankowość komercyjna, restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
Creditanstalt Financial Advisors SA	b.d.	prywatyzacja, fuzje i przejęcia
Creditanstalt Securites SA	Publiczna oferta pierwotna PBR Publiczna oferta pierwotna BFK	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
CS First Boston Polska SA	b.d.	prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
Mees Pierson EurAmerica Sp. z o.o.	b.d.	restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia
JP Morgan Polska Sp. z o.o.	Doradztwo dla International Paper Ratingd I doradztwo przy emisji Euroobligacji	Bankowość komercyjna, restrukturyzacja, prywatyzacja, podwyższanie kapitału, fuzje i przejęcia

Źródło: (Urbański K., Walkiewicz R., 1997): 141.

Wydaje się jednak, że mimo zaniku (w drodze – o ironio losu! – przejęć) niektórych banków inwestycyjnych⁹³, tendencja do roz-

⁹³ Najlepszym przykładem jest Polski Bank Rozwoju SA. O tym banku porównaj: (Maciejewski A., 1997).

woju usług bankowości inwestycyjnej w Polsce jest nieunikniona. Funkcje organizatorów tego rynku biorą na siebie często banki komercyjne⁹⁴, niekiedy przenosząc z zewnątrz swoje doświadczenia. Przykładowo rynek krótkoterminowych papierów dłużnych zaczął być organizowany przez Polski Bank Rozwoju SA⁹⁵, ING Bank Oddział w Warszawie⁹⁶ i Citibank (Poland) SA⁹⁷. Coraz bogatszy staje się zestaw instrumentów rynku kapitałowego i pieniężnego, dostępny firmom inwestycyjnym. I tak na przykład pierwsze obligacje komunalne pojawiły się w styczniu 1996⁹⁸. Organizatorem emisji był ING Bank Oddział w Warszawie. Obligacje zostały wyemitowane ponadto przez Łódź, Lublin, Ostrów Wielkopolski, Mieścisko, Tarnobrzeg, Gdańsk i Gorzów Wielkopolski.

Według Wrześnińskiego⁹⁹ w Polsce zachodzi w ostatnim czasie dynamiczny rozwój bankowości inwestycyjnej. Oprócz przedstawicielstw firm zagranicznych, takich jak CSFB, Shroeders czy HSBC, wymienia on jako zajmujące się bankowością inwestycyjną firmy rodzime, takie jak biura maklerskie (BMT, ProCapital, Penetrator), specjalistyczne działy w bankach komercyjnych (Bank Handlowy w Warszawie SA, BRE Bank SA, Bank Pekao SA) i firmy doradcze (BMF, Concordia, Evip). W książce wydanej w roku 2001 Walkiewicz¹⁰⁰ wskazuje na duże zaangażowanie instytucji zajmujących się w Polsce bankowością inwestycyjną w zarządzanie cudzym pakietem papierów wartościowych. Jako znaczących uczestników tego rynku wymienia: CDM Pekao, Commercial Union Investment Management, ING BSK Asset Management, Handlowy Zarządzanie Aktywami, CA IB Investment Management, Credit Suisse Asset Management, WBK AIB Asset Management, DM BIG-BG, Dom Inwestycyjny BRE Banku, PBK Asset Ma-

⁹⁴ Porównaj: (**System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998**): 193.

⁹⁵ Emisja bonów komercyjnych Universalu, Tonsilu, Espebepe, Swarzędza i Elektrimu.

⁹⁶ Emisje tzw. KWIT-ów, czyli Komercyjnych Weksli Inwestycyjno – Terminowych firm z kapitałem zagranicznym (PepsiCo, Lever Polska, Fiat Auto Poland).

⁹⁷ Emisje weksli i obligacji Tchibo Warszawa i Henkel Poland.

⁹⁸ Były to komunalne obligacje Gdyni. Według: (**Galbarczyk T., 1998**): 73.

⁹⁹ **Wrześniński M., 2000**): 201.

¹⁰⁰ (**Walkiewicz R., 2001**): 76.

nagement, ABN AMRO Asset Management, DM Elimar, IDM Kredyt Bank, Fortis Securities Polska, Beskidzki DM i BP BPH.

1.7. Domy maklerskie

Pewną namiastką w polskich warunkach bankowości inwestycyjnej są domy maklerskie. Przedsiębiorstwa maklerskie prowadzone są w Polsce w trzech różnych formułach. Pierwsza – to banki operujące na rynku poprzez swoje departamenty maklerskie. Druga – to niezależne podmioty z dominującym kapitałem zagranicznym, a trzecia – to niezależne podmioty maklerskie oparte o kapitał polski¹⁰¹. Domy maklerskie tworzone były w Polsce najczęściej przez banki uniwersalne i początkowo były najczęściej częściami ich struktury organizacyjnej. Stopniowo następował (trwający do chwili obecnej) proces formalno – organizacyjnego wyodrębniania ich ze struktur banków uniwersalnych. Pierwszym biurem maklerskim było Centralne Biuro Maklerskie Banku Pekao SA powstałe w 1991 roku. Niezależnie od biur, tworzonych przez banki, powstawały samodzielne domy maklerskie. Największymi uczestnikami tego rynku na koniec roku 1995 były¹⁰²: DM BIG Sp. z o.o., CBM Pekao SA, PBK SA, BSK SA, Bank Gdański SA, BGŻ SA, Warszawski Dom Maklerski i Bank Handlowy w Warszawie SA. Na koniec roku 1997 usługi na rzecz inwestorów na rynku kapitałowym świadczyło 47 podmiotów, prowadzących przedsiębiorstwo maklerskie¹⁰³. Były to bankowe podmioty, prowadzące przedsiębiorstwo maklerskie (16) oraz niebankowe podmioty, prowadzące przedsiębiorstwo maklerskie (31). W roku 1998 Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wydała¹⁰⁴ sześć decyzji, zezwalających na prowadzenie działalności maklerskiej, jedną decyzję, zezwalającą na prowadzenie działalności doradczej w zakresie papierów wartościowych, nie dopuszczonych do publicznego obrotu i

¹⁰¹ (Gruszecki T., 1998): 47.

¹⁰² Według: „BOSS – Papiery wartościowe”, grudzień 1995.

¹⁰³ Podają za: (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 14.

¹⁰⁴ Podają za: (*Raport Roczny KPWIG 1998*).

trzy decyzje, zezwalające na zawodowe doradztwo w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi. Według stanu na 31 grudnia 1998 roku zarejestrowanych było 46 podmiotów, prowadzących działalność maklerską, w tym 35 domów maklerskich i 11 banków, prowadzących działalność maklerską. W roku 1999 Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wydała¹⁰⁵ sześć decyzji, zezwalających na prowadzenie działalności maklerskiej, oraz jedną decyzję, uchylającą zgodę na prowadzenie działalności maklerskiej. Według stanu na 31 grudnia 1999 roku zarejestrowanych było 48 podmiotów, prowadzących działalność maklerską, w tym 40 domów maklerskich i 8 banków, prowadzących działalność maklerską, natomiast 18 banków posiadało zezwolenie na prowadzenie rachunku papierów wartościowych. Według stanu na 31 grudnia 1999 roku 1.729 osób posiadało uprawnienia do wykonywania zawodu maklera papierów wartościowych, natomiast 161 osób posiadało uprawnienia do wykonywania zawodu doradcy inwestycyjnego. Stan rynku na 26 lipca 2002 roku przedstawiał się następująco: 34 domy maklerskie oraz 5 banków prowadzących działalność maklerską.

Ponadto na rynku są obecne instytucje samorządowe: **Izba Domów Maklerskich** oraz **Związek Maklerów i Doradców**.

1. 8. Giełdy papierów wartościowych

Kolejnym elementem rynku finansowego są giełdy papierów wartościowych. Giełda jako taka określana jest jako miejsce stałych regularnych spotkań osób, które według określonych norm i zasad zawierają transakcje handlowe. Giełda jest to instytucja, mająca na celu usprawnienie wymiany pieniężnej lub towarowej¹⁰⁶. Stąd podział na giełdy pieniężne i towarowe. Interesujące nas giełdy, na których

¹⁰⁵ Dane według: (*Raport Roczny KPWIG 1999*).

¹⁰⁶ Według: (*Czuma Ł., 1998*): 109.

¹⁰⁷ (*Jajuga K., Kuziak K., Markowski P., 1998*): 74.

dokonuje się obrotu instrumentami finansowymi, dzielimy na¹⁰⁷:

- giełdy podstawowe, zwane inaczej giełdami papierów wartościowych; na tych giełdach dokonuje się obrotu głównie akcjami i obligacjami,
- giełdy terminowe, na których dokonuje się obrotu kontraktami terminowymi (*futures*) i opcjami (w tym również opcjami na kontrakty *futures*).

Giełdy na świecie

W roku 1602 na giełdzie w Amsterdamie po raz pierwszy oferowano udziały Holenderskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej. Dlatego też giełda w Amsterdamie uzyskała miano pierwszej giełdy papierów wartościowych. W drugiej połowie XVII wieku powstały dwa kolejne ośrodki w Londynie i Paryżu¹⁰⁸. Najważniejsze współcześnie giełdy papierów wartościowych na świecie to: amerykańskie New York Stock Exchange i American Stock Exchange, azjatyckie giełdy w Tokio i Hong Kongu, europejskie w Londynie, Paryżu i Frankfurtach. W Europie Środkowej największe są giełdy w Warszawie, Pradze, Budapeszcie i Ljublanie. Trwa konsolidacja giełd światowych. W marcu 1998 roku plany współdziałania ogłosiły Chicago Board of Trade (CBOT) i Eurex¹⁰⁹. W obliczu globalizacji światowych rynków trwa proces fuzji i przejęć spółek giełdowych, a także fuzji i innego rodzaju umów o współpracy pomiędzy samymi giełdami¹¹⁰. 16 marca 2000 roku minister finansów Belgii poinformował o zamiarze fuzji giełd w Paryżu, Brukseli i Amsterdamie. 21 marca 2000 roku publikacje prasowe przyniosły informacje, że ten nowy rynek giełdowy został dzień wcześniej powołany i że będzie nazywał się „EURONEXT”¹¹¹. Publikacje prasowe w kwietniu 2000 roku donosiły o możliwości połączenia pomiędzy

¹⁰⁸ (Konieczny J., 1996): 20 i 21.

¹⁰⁹ Eurex powstało wcześniej jako połączenie niemieckiej DTB z giełdą szwajcarską SOFFEX przy współpracy z francuską MATIF. Porozumienie powstało jako próba obrony przed niekorzystnymi dla europejskich giełd terminowych efektami wprowadzenia EURO.

¹¹⁰ (Zawadzki P., 1999): 73.

¹¹¹ Porównaj: „Parkiet” z 21 marca 2000.

dwoma największymi giełdami europejskimi – londyńskiej London Stock Exchange i frankfurckiej Deutsche Börse¹¹². W lipcu 2000 roku obydwie łączące się europejskie giełdy złożyły deklarację o dążeniu do integracji z amerykańską giełdą Nasdaq¹¹³. Ostatecznie we wrześniu 2000 roku poinformowano o rezygnacji giełdy londyńskiej z tej fuzji, wobec zbyt małego poparcia akcjonariuszy dla tego projektu¹¹⁴.

Giełdy w Polsce

Pierwsza giełda papierów wartościowych w Polsce¹¹⁵ otwarta została w Warszawie 12 maja 1817 roku. Sesje odbywały się w godzinach 12.00 - 13.00. W XIX wieku przedmiotem handlu na giełdzie warszawskiej były przede wszystkim weksle i obligacje. Handel akcjami rozwinął się na szerszą skalę w drugiej połowie XIX w. W latach między I a II wojną światową giełdy w Polsce działały na podstawie rozporządzenia Prezydenta o organizacji giełd. Oprócz giełdy warszawskiej istniały także giełdy papierów wartościowych w Katowicach, Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie. Podstawowe znaczenie miała jednak giełda w Warszawie, na której koncentrowało się 90% obrotów. W 1938 roku na warszawskiej giełdzie notowano 130 papierów: obligacje (państwowe, bankowe, municypalne), listy zastawne oraz akcje. Z chwilą wybuchu II wojny światowej giełda w Warszawie została zamknięta. Wprawdzie po roku 1945 podjęto próby reaktywowania działalności giełd w Polsce, jednak ich istnienie było nie do pogodzenia z narzuconym systemem gospodarki centralnie planowanej. We wrześniu 1989 roku nowy, niekomunistyczny rząd rozpoczął program zmiany ustroju i odbudowy gospodarki rynkowej. Głównym motorem zmian strukturalnych była prywatyzacja i rozwój rynku kapitałowego. W przeciwieństwie do doświadczeń innych krajów, gdzie prywatyzacja prowadzona była w ramach istniejącej już struktury instytucji finanso-

¹¹² Porównaj: (Korycki Ł., 2000).

¹¹³ Porównaj: „Parkiet” 18 lipca 2000.

¹¹⁴ Porównaj: „Parkiet” 13 września 2000.

¹¹⁵ Podaję za: www.gpw.com.pl.

wych, w Polsce – równocześnie z prywatyzacją – konieczne było stworzenie niezbędnej infrastruktury rynku kapitałowego. Opracowanie szczegółowych procedur nowoczesnego obrotu giełdowego w okresie zaledwie kilku miesięcy było możliwe dzięki pomocy merytorycznej i finansowej Francji, a konkretnie Spółki Giełd Francuskich (Société de Bourses Françaises) i Centralnego Depozytu SICOVAM. Niezmiernie ważnym elementem powstającego rynku kapitałowego była regulacja prawna, którą należało opracować od początku. Pierwsza wersja projektu ustawy, regulującej publiczny obrót papierami wartościowymi, została opracowana w lipcu 1990 roku. W dniu 22 marca 1991 roku Sejm uchwalił ustawę Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych. Powstały w ten sposób podstawy prawne głównych instytucji rynku kapitałowego: domów maklerskich, giełdy, funduszy powierniczych, jak również Komisji Papierów Wartościowych jako organu administracji rządowej, kontrolującego i promującego rynek papierów wartościowych. W odniesieniu do giełdy ustawa ta określiła, że instytucja ta powinna zapewniać:

- koncentrację podaży i popytu na papiery wartościowe, dopuszczone do obrotu giełdowego w celu kształtowania powszechnego kursu,
- bezpieczny i sprawny przebieg transakcji i rozliczeń,
- upowszechnianie jednolitych informacji, umożliwiających ocenę aktualnej wartości papierów wartościowych, dopuszczonych do obrotu giełdowego.

W niecały miesiąc po uchwaleniu przez Sejm Prawa o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych, dnia 12 kwietnia 1991 roku Minister Przekształceń Własnościowych i Minister Finansów, reprezentujący Skarb Państwa, podpisali akt założycielski Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Cztery dni później, 16 kwietnia odbyła się pierwsza sesja giełdowa z udziałem 7 domów maklerskich, na której notowano akcje 5 spółek. Wpłynęło wówczas 112 zleceń kupna i sprzedaży, a łączny obrót giełdy wyniósł 1.990 zł (2 tys. USD).

Uznanie zastosowanych w Polsce rozwiązań znalazło swój wyraz w przyjęciu w grudniu 1991 roku Giełdy Papierów Wartościowych

wych w poczet członków korespondentów Międzynarodowej Federacji Giełd Papierów Wartościowych (FIBV). Od 1992 roku giełda warszawska jest również członkiem korespondentem Federacji Europejskich Giełd Papierów Wartościowych (FESE). W październiku 1994 roku polska giełda została pełnym członkiem FIBV – organizacji, grupującej wszystkie najważniejsze giełdy świata. Zadaniem FIBV jest koordynacja współpracy między giełdami poszczególnych krajów, wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań, ujednoczanie standardów i poszerzanie zasięgu transakcji międzynarodowych. Obecnie w Polsce na podstawie zapisów ustawy¹¹⁶ z roku 1997 giełda może być prowadzona wyłącznie przez spółkę akcyjną. Przedmiotem przedsiębiorstwa spółki może być wyłącznie prowadzenie giełdy. Kapitał akcyjny spółki, prowadzącej giełdę papierów wartościowych, wynosi od dnia 1 stycznia 1999 roku co najmniej 40,0 mln PLN. Akcje spółki, prowadzącej giełdę, mogą nabywać domy maklerskie, Skarb Państwa, banki, towarzystwa funduszy powierniczych, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, towarzystwa emerytalne, zakłady ubezpieczeń oraz emitenci papierów wartościowych, dopuszczonych do publicznego obrotu i notowanych na tej giełdzie. Akcjonariusz spółki, prowadzącej giełdę, z wyjątkiem Skarbu Państwa, jest uprawniony do wykonywania nie więcej niż 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu.

Rynek kapitałowy w Polsce tworzą obecnie trzy podstawowe elementy¹¹⁷:

- Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA,
- Centralna Tabela Ofert (CeTO),
- rynek, na którym dokonywane są transakcje między różnymi instytucjami finansowymi, a także między instytucjami finansowymi a inwestorami.

Funkcje rejestrowo-rozliczeniowe spełnia na tym rynku Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA.

Niewątpliwie **Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie**

¹¹⁶ Ustawa z dnia **21 sierpnia 1997** Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi Dz. U. z 2002 nr 49, poz. 447 – tekst jednolity.

¹¹⁷ (Jajuga K., Kuziak K., Markowski P., 1998): 77.

SA (GPW) jest najważniejszym z tych trzech elementów. Jest, jak na razie, jedyną giełdą papierów wartościowych w Polsce. Jest to spółka akcyjna, która powstała 22 kwietnia 1991 roku. Uroczyste otwarcie Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych SA nastąpiło 2 lipca 1991 roku. Prezesem Zarządu GPW od początku jej istnienia jest Wiesław Rozłucki.

Akcjonariuszami warszawskiej giełdy są Skarb Państwa, banki komercyjne i podmioty prowadzące biura maklerskie. Na koniec roku 1997 kapitał akcyjny tej giełdy wynosił 6,0 mln PLN. Największym akcjonariuszem GPW był Skarb Państwa, który posiadał 98,75% kapitału akcyjnego spółki¹¹⁸. Organami GPW są:

- Walne Zgromadzenie Giełdy
- Rada Giełdy
- Zarząd Giełdy.

O dopuszczeniu walorów do obrotu na Giełdzie decyduje Rada Giełdy na wniosek Zarządu Giełdy¹¹⁹. Obecnie papiery wartościowe notowane są na następujących rynkach:

rynek podstawowy – to segment rynku giełdowego, przeznaczony dla akcji o dużej płynności, których emitenci charakteryzują się m.in. dużym kapitałem i długim okresem działalności;

rynek równoległy – to segment rynku giełdowego, przeznaczony dla akcji o niższej niż dla rynku podstawowego płynności, których emitenci charakteryzują się m.in. mniejszym niż dla rynku podstawowego kapitałem i krótszym okresem działalności;

rynek wolny – to segment rynku giełdowego, na którym mogą być notowane spółki dopuszczone do obrotu publicznego, które nie spełniają warunków dopuszczenia do rynku podstawowego i równoległego;

rynek SiTech – to segment rynku giełdowego dla spółek tzw. nowej ekonomii, czyli spółek tworzących lub wykorzystujących innowacyjne technologie. Spółki już notowane na trzech giełdowych rynkach, dodatkowo są prezentowane w segmencie SiTech.

Od 19 maja 2000 roku Giełda Papierów Wartościowych SA w Warszawie publikuje nowy indeks giełdowy TechWIG, obejmujący

¹¹⁸ Według: (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 15.

¹¹⁹ Porównaj: (*Jajuga K., Jajuga T., 1998*): 227 i 228.

akcje spółek, należących do segmentu innowacji technicznych.

Centralna Tabela Ofert (CeTO) stanowi regulowany rynek pozagiełdowy akcji i obligacji w Polsce¹²⁰. Regulowany rynek pozagiełdowy (over-the-counter market, w skrócie „OTC”) pełni rolę analogiczną do giełdy papierów wartościowych. Różnią go od niej następujące czynniki:

- rynek pozagiełdowy nie ma określonej lokalizacji fizycznej, nie można więc tu mówić o parkietach (obróć zdecentralizowany). W prowadzeniu obrotu maklerzy posługują się telefonem bądź komputerem elektronicznie połączonym z komputerem centralnym;
- rynek pozagiełdowy kieruje swą ofertę głównie do spółek małych i średniej wielkości, lecz o dużej dynamice wzrostu. Stanowi on najważniejsze miejsce notowań dla ich papierów wartościowych, dzięki:
 - *łatwiejszemu dostępowi do rynku* (liberalne wymogi dopuszczeniowe do obrotu na rynku powszechnym),
 - *wyższej płynności*; papiery wartościowe mniejszych spółek cechują się z reguły niższą od giełdowych gigantów wartością obrotów. Specyficzna organizacja rynku pozagiełdowego (notowania ciągle bez kursu otwarcia oraz rynek market-makerów) pozwala na przewyższenie tego ograniczenia i bardziej korzystne kształtowanie cen,
 - *niższymi opłatami* z tytułu dopuszczenia i prowadzenia obrotu papierami wartościowymi, krótszemu czasowi i mniejszej złożoności biurokratycznej procesu upublicznienia,
 - *niższymi kosztami pozyskania kapitału* (emisja niepubliczna i uproszczony prospekt).

Rynek pozagiełdowy jest rynkiem notowań ciągłych, charakteryzującym się możliwością negocjowania cen i liczby papierów wartościowych. Instytucją odpowiedzialną za organizację i prowadzenie obrotu pozagiełdowego jest CeTO SA. Nazwę CeTO SA nosi spółka akcyjna założona 29 stycznia 1996 roku z inicjatywy Zespołu Domów Maklerskich Związku Banków Polskich przez 43

¹²⁰ Podaję za: www.ceto.pl.

podmioty, prowadzące przedsiębiorstwa maklerskie, w tym 20 banków. Spółka została zarejestrowana 12 lutego 1996 roku. Na CeTO notowane są papiery wartościowe, które zostały dopuszczone do obrotu publicznego, ale nie mogą być notowanymi na GPW¹²¹. Kapitał akcyjny na koniec roku 1997 wynosił 1,729255 mln PLN¹²². Jest ona organizacją samorządowo – regulacyjną, będącą obecnie własnością 48 największych banków polskich i domów maklerskich. Nowym partnerem i głównym akcjonariuszem CeTO SA została Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA, po objęciu nowej emisji posiada około 53% akcji CeTO.

Zakres obowiązków CeTO SA obejmuje:

- opracowywanie zasad i przepisów, obowiązujących na regulowanym rynku pozagiełdowym,
- egzekwowanie obowiązujących na rynku CeTO przepisów i zasad,
- nadzór nad prowadzonym obrotem, gwarantujący poziom i integralność rynku,
- obsługę elektronicznego systemu obrotu,
- udostępnianie informacji o ofertach, notowaniach i transakcjach papierami wartościowymi, które są przedmiotem obrotu na rynku pozagiełdowym.

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA (KDPW) jest spółką akcyjną, utworzoną na podstawie ustawy¹²³ z roku 1993. Wpis spółki do rejestru handlowego nastąpił 7 listopada 1994 roku. Jej założycielami byli: Skarb Państwa, w imieniu którego działał Minister Przekształceń Własnościowych, oraz Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA. Założycielski kapitał akcyjny wynosił 21,0 mln PLN. Skarb Państwa objął akcje o wartości 7,0 mln PLN, zaś GPW SA pozostałe akcje o wartości 14,0 mln PLN¹²⁴. Zgodnie ze statutem akcje Spółki mogą nabywać wyłącznie spółki,

¹²¹ (Jajuga K., Kuziak K., Markowski P., 1998): 92 i dalsze.

¹²² Według: (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 21.

¹²³ Ustawa z dnia 29 grudnia 1993 o zmianie ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych oraz o zmianie innych ustaw Dz. U. z 1994 nr 4, poz. 17.

¹²⁴ Według: (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 17 i 18.

prowadzące giełdę papierów wartościowych, domy maklerskie, spółki prowadzące rynek pozagiełdowy, Skarb Państwa, Narodowy Bank Polski oraz banki. Władzami KDPW są:

- Walne Zgromadzenie,
- rada nadzorcza, zwana Radą Depozytu,
- zarząd, zwany Zarządem Depozytu.

KDPW jest centralną instytucją depozytową w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi. Do zadań KDPW, potwierdzonych i znowelizowanych według ustawy¹²⁵ z roku 1997, należy w szczególności:

- rejestrowanie papierów wartościowych, dopuszczonych do publicznego obrotu,
- nadzorowanie zgodności wielkości emisji z liczbą papierów wartościowych, znajdujących się w obrocie,
- obsługa realizacji zobowiązań emitentów wobec uprawnionych z papierów wartościowych,
- rozliczanie transakcji zawieranych na rynku regulowanym.

1. 9. Inne instytucje

Szczególną rolę na rynku usług finansowych pełnią agencje ratingowe i wywiadownie gospodarcze.

Agencje ratingowe zajmują się określaniem wiarygodności kredytowej poszczególnych firm lub nawet państw. Najbardziej znane spośród nich to Moody's oraz Standard & Poors. Ponadto, jako agencje z renomą, Gruszecki wymienia¹²⁶ IBCA, Thompson Bank Watch¹²⁷ i Duff & Phelps¹²⁸. Najbardziej cenione są agencje ratingowe funkcjonujące na terenie Stanów Zjednoczonych. Na rynku europejskim największą agencją ratingową była International Bank Credit Analysys –

¹²⁵ Ustawa z dnia **21 sierpnia 1997** Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi Dz. U. z 1997 nr 118, poz. 754 wraz ze zmianami.

¹²⁶ (**Gruszecki T., 1998**): 130.

¹²⁷ Przejęta później przez firmę Fitch.

¹²⁸ Przejęta później przez firmę Fitch.

¹²⁹ (**Oreziak L., 1999a**): 259.

IBCA¹²⁹, przejęta przez firmę Fitch. W listopadzie 1996 roku z inicjatywy Związku Banków Polskich utworzono pierwszą polską agencję ratingową pod nazwą CERA SA (Central European Rating Agency), czyli Środkowoeuropejskie Centrum Ratingu i Analiz. Akcjonariuszami CERA stało się 17 dużych instytucji finansowych. Agencja podjęła działalność od stycznia 1997 roku. 20 listopada 2001 roku, po przejęciu Spółki przez firmę Fitch, WZA Spółki zdecydowało o zmianie jej nazwy na Fitch Polska SA.

Natomiast **wywiadownie gospodarcze** zajmują się zbieraniem wszystkich dostępnych informacji o podmiotach gospodarczych. Tworzone następnie bazy danych są komercyjnie udostępniane zainteresowanym. Wywiadownie przygotowują także indywidualne raporty o konkretnych firmach. Helin i Zorde¹³⁰ oraz Hooke¹³¹ jako przykład najbardziej znanej wywiadowni gospodarczej podają firmę *Dun & Bradstreet*. W Polsce najbardziej znane są Creditreform i Infodata.

Innymi instytucjonalnymi uczestnikami procesów fuzji i przejęć są **firmy prawnicze**, które ze względu na wielkie pieniądze, jakie zarobić można na prawniczych analizach, potrzebnych w tych procesach, chętnie się w nie angażują.

Kolejnym interesującym elementem rynku usług finansowych są **kantory wymiany walut**. Nie są one bankami w rozumieniu prawnym, ale na masową skalę wykonują bardzo istotny rodzaj usług, polegający na wymianie waluty zagranicznej na krajową lub krajowej na zagraniczną.

Ponadto na rynku kapitałowym funkcjonują przedsiębiorstwa, zajmujące się **doradztwem inwestycyjnym**. Na koniec roku 1997 zarejestrowane były 3 przedsiębiorstwa doradcze¹³²: ING-BSK Asset Management SA, Credit Suisse Asset Management Polska Sp. z o.o. oraz WBK AIB Asset Management Polska SA. Rynek ten w kolejnych latach rozwijał się intensywnie¹³³. Do grona szeroko pojmowanych instytucji finansowych zaliczymy także **firmy leasingowe**.

¹³⁰ (Helin A., Zorde K., 1998): 29.

¹³¹ (Hooke J. C., 1998): 101.

¹³² Podaję za: (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 27.

¹³³ Przykładami niech będą tutaj spółki: ABN AMRO Asset Management (Polska) SA, BRE Asset Management SA, BWE Asset Management SA, Deutsche Asset Manage-

Do pozabankowych podmiotów, świadczących usługi rozliczeniowe w Polsce, należą:

- **Krajowa Izba Rozliczeniowa SA** (KIR SA), powstała w listopadzie 1991 roku jako spółka akcyjna 17 banków komercyjnych, Związku Banków Polskich i NBP,
- **PolCard** – instytucja utworzona przez banki w celu dokonywania rozliczeń transakcji, przeprowadzanych za pomocą kart płatniczych.

Zgodnie z ustawą¹³⁴ o łączności z roku 1990 i przepisami wykonawczymi do niej państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej **Poczta Polska** została upoważniona do wykonywania niektórych czynności bankowych, z wyjątkiem otwierania i prowadzenia rachunków klientów. Poczta spełnia jednakże ważną rolę w systemie rozliczeń pieniężnych poprzez:

- przeprowadzanie rozliczeń między osobami, nie posiadającymi rachunków bankowych (w takim przypadku następuje przekazanie środków między dwoma urzędami pocztowymi i wypłata dla beneficjenta w gotówce),
- dokonywanie wpłat gotówkowych na rachunki bankowe (w takim przypadku poczta jest klientem banku, w którym ma rachunek),
- realizację czeków z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych do wysokości określonej w porozumieniu poczty z bankami.

Ponadto poczta wypłaca w gotówce znaczną liczbę emerytur i rent dla tych uprawnionych, którzy nie posiadają rachunków bankowych.

Analiza materiału rzeczowego wykazała, że w strukturze rynku usług finansowych w Polsce najważniejsze znaczenie mają cztery obszary:

- 1) rynek usług bankowych,
- 2) rynek usług ubezpieczeniowych,

ment SA, Pioneer Asset Management SA, PBK Asset Management SA, WARTA ASSET MANAGEMENT SA.

¹³⁴ Ustawa z dnia **23 listopada 1990** o łączności Dz. U. z 1995 nr 117, poz. 564 (tekst jednolity) wraz ze zmianami.

- 3) rynek funduszy emerytalnych oraz
- 4) rynek funduszy inwestycyjnych.

Wydaje się, że wszystkie inne obszary aktywności na rynku usług finansowych w Polsce, takie jak domy i biura maklerskie, bankowość inwestycyjna, firmy leasingowe i faktoringowe nie mają obecnie w Polsce dużego znaczenia. Toteż do szczegółowej analizy w tej książce przyjęto wyżej wymienione cztery obszary.

ROZDZIAŁ 2

Jak powstawały, czyli szczegółowa historia polskich instytucji finansowych

Poszczególne rynki usług finansowych rozwijały się w Polsce niejednolicie. Usługi bankowe i ubezpieczeniowe przejęły schedę po funkcjonujących przed II wojną światową instytucjach. Odmiennie od tamtych rozwijały się rynki funduszy inwestycyjnych (powierniczych) oraz funduszy emerytalnych, które tworzyły się od stanu zerowego. Poniżej szczegółowo prezentuję rozwój tych czterech rynków.

2. 1. Rynek usług bankowych

W roku 1938 oprócz Banku Polskiego funkcjonowały jeszcze 3 duże banki państwowe: Bank Gospodarstwa Krajowego, Państwowy Bank Rolny oraz Poczta Kasa Oszczędności. Posiadający monopol na emisję środków pieniężnych Bank Polski miał charakter spółki z jednoprocetowym udziałem Skarbu Państwa¹. Ponadto na rynku było obecnych 27 banków prywatnych w formie spółek akcyjnych (w tym 4 zagraniczne), 28 domów bankowych, 19 towarzystw kredytowych, 353 komunalne kasy oszczędności, 975 gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych oraz 5597 spółdzielni kredytowych². Po wojnie dekretem³ z dnia 15 stycznia 1945 powołany został do życia Narodowy Bank Polski. Dekrety⁴ z 25 października 1948 roku, likwidujące instytucje polskiego sys-

¹ (Bałtowski M.,1998): 47.

² Porównaj: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 58 i 59.

³ Dekret z dnia 15 stycznia 1945 o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1945 nr 4, poz.14.

⁴ Dekret z dnia 25 października 1948 o zasadach i trybie likwidacji niektórych instytucyj kredytu długoterminowego Dz. U. z 1948 nr 52, poz.411 wraz ze zmianą

temu bankowego, określiły państwowy Bank Gospodarstwa Krajowego jako wykonujący wszelkie czynności, dotyczące instytucji kredytowych, zlikwidowanych na ich mocy. Niewiele zmieniały w tym zakresie kolejne nowelizacje prawa: ustawa o Narodowym Banku Polskim⁵ z roku 1958, ustawa o prawie bankowym⁶ z 1960 roku, ustawa Prawo bankowe⁷ z 1975 roku. W okresie powojennym banki w Polsce stały się faktycznie agendami NBP, a sam NBP częścią Ministerstwa Finansów. Pierwszą, ale ważną jedynie z formalnego punktu widzenia, zmianą tego stanu rzeczy było uniezależnienie NBP od Ministerstwa Finansów w roku 1982, związane z wprowadzeniem ustaw Prawo bankowe⁸ i o statucie Narodowego Banku Polskiego⁹. W roku 1985 w Polsce istniały tylko 4 banki¹⁰, wszystkie w pełni kontrolowane przez państwo. Oprócz NBP były to:

- **Bank Handlowy w Warszawie SA** – monopolista, obsługujący większość transferów w handlu zagranicznym;
- **Bank Polska Kasa Opieki SA** – głównie obsługujący tzw. eksport wewnętrzny;
- **Bank Gospodarki Żywnościowej** – bank do obsługi rolnictwa o kuriozalnej formule własności państwowo-spółdzielczej, skupiający ponad 1.660 „banków spółdzielczych” (cudzystów zasadny), będących wówczas faktycznie autonomicznymi ogniwami tego banku.

Pierwszym krokiem w kierunku zmian systemu było powołanie w roku 1986¹¹ Banku Rozwoju Eksportu SA – krok, odbierający Bankowi

Dz. U. z 1951 nr 31, poz. 241 oraz dekret z dnia 25 października 1948 **o zasadach i trybie likwidacji niektórych przedsiębiorstw bankowych** Dz. U. z 1948 nr 52, poz. 410 wraz ze zmianą Dz. U. z 1951 nr 31, poz. 240 i sprostowaniem Dz. U. z 1949, nr 35, poz. 256.

⁵ Ustawa z dnia **2 grudnia 1958** o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1958 nr 72, poz. 356.

⁶ Ustawa z dnia **13 kwietnia 1960** o prawie bankowym Dz. U. z 1960 nr 20, poz. 121.

⁷ Ustawa z dnia **12 czerwca 1975** Prawo bankowe Dz. U. z 1975 nr 20, poz. 108.

⁸ Ustawa z dnia **26 lutego 1982** Prawo bankowe Dz. U. 1982 nr 7, poz. 56.

⁹ Ustawa z dnia **26 lutego 1982** o statucie Narodowego Banku Polskiego Dz.U.82.7.57.

¹⁰ Na podstawie (**Dobosiewicz Z., 1995**).

¹¹ Uchwała Nr 99 Rady Ministrów z dnia **20 czerwca 1986** w sprawie utworzenia Banku Rozwoju Eksportu M. P. z 1986 nr 21, poz. 152.

Handlowemu w Warszawie SA monopolistyczną pozycję i mający na celu wprowadzenie konkurencji w zakresie obsługi transakcji handlu zagranicznego. Kolejny etap zmian to wydzielenie w roku 1987¹² ze struktury NBP obsługi oszczędności ludności i kredytu budowlano-mieszkaniowego. Do obsługi tego zakresu aktywności bankowej powołano Powszechną Kasę Oszczędności – bank państwowy. Jeszcze na podstawie ustawy Prawo bankowe z dnia 26 lutego 1982 roku 11 kwietnia 1988 wydano dziewięć¹³ rozporządzeń Rady Ministrów, powołujących od 1 stycznia 1989 roku 9 banków komercyjnych. Początek roku 1989 to całkowita dominacja Skarbu Państwa jako właściciela polskich banków. Omnipotencja banku centralno-komercyjnego, jakim był podówczas NBP, i urzędowe rozpięcie ról pomiędzy PKO-BP, BGŻ, Bank Handlowy w Warszawie SA i Bank Pekao SA przestało być wystarczającą formułą bankowości dla zbliżającego się czasu przemian. Ostatecznie już pod rządami nowego Prawa bankowego¹⁴ i ustawy o Narodowym Banku Polskim¹⁵ w dniu 1 lutego 1989 roku wydzielono ze struktur organizacyjnych NBP dziewięć banków komercyjnych. Były to:

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **7 września 1987** w sprawie wydzielenia powszechnych kas oszczędności z Narodowego Banku Polskiego i utworzenia Powszechniej Kasy Oszczędności - banku państwowego.

¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Państwowego Banku Kredytowego w Warszawie Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 137, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Banku Depozytowo-Kredytowego w Lublinie Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 138, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Banku Gdańskiego w Gdańsku Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 139, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Banku Przemysłowo-Handlowego w Krakowie Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 140, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Banku Śląskiego w Katowicach Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 141, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Banku Zachodniego we Wrocławiu Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 142, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Pomorskiego Banku Kredytowego w Szczecinie Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 143, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Powszechnego Banku Gospodarczego w Łodzi Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 144, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **11 kwietnia 1988** w sprawie utworzenia Wielkopolskiego Banku Kredytowego w Poznaniu Dz. U. z 1988 nr 21, poz. 145.

¹⁴ Ustawa z dnia **31 stycznia 1989** Prawo bankowe Dz. U. z 1992 nr 72, poz. 359.

¹⁵ Ustawa z dnia **31 stycznia 1989** o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1992 nr 72 poz. 360.

- Państwowy Bank Kredytowy w Warszawie,
- Bank Zachodni we Wrocławiu,
- Bank Gdański w Gdańsku,
- Bank Śląski w Katowicach,
- Bank Przemysłowo - Handlowy w Krakowie,
- Wielkopolski Bank Kredytowy w Poznaniu,
- Powszechny Bank Gospodarczy w Łodzi,
- Pomorski Bank Kredytowy w Szczecinie
- Bank Depozytowo -Kredytowy w Lublinie.

Banki te, nazywane później „dziewiątką” lub „wielką dziewiątką”, początkowo powstały jako banki państwowe. Dopiero w roku 1991¹⁶ zostały one przekształcone w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa. „Dziewiątką” wydzielona została na bazie regionalnej. Po wydzieleniu „dziewiątki” NBP nadal zajmował się operacjami komercyjnymi (głównie z zakresu obrotu dewizowego). Reforma bankowa, polegająca na wydzieleniu działalności komercyjnej z banku centralnego, trwała do 2 listopada 1994 roku, kiedy to powołano do życia Polski Bank Inwestycyjny SA.

Zasadnicze zmiany, wyzwajające ogromne zasoby ludzkiej przedsiębiorczości, ujawniły się jednak dopiero po wrześniu 1989 roku, kiedy to powstał pierwszy niekomunistyczny w Polsce rząd w II połowie XX wieku. Podjęte w ramach tzw. planu Balcerowicza¹⁷ działania miały rewolucyjny zakres i charakter. W odniesieniu do sektora finansowego najważniejszym było¹⁸:

- wprowadzenie tzw. wewnętrznej wymiwalności złotego,
- zaostrzona polityka pieniężna,
- zapoczątkowanie procesu prywatyzacji,
- zapoczątkowanie procesu demonopolizacji gospodarki,
- zapoczątkowanie procesu przebudowy systemu bankowego,
- stworzenie podstaw rynku kapitałowego.

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia **14 maja 1991** w sprawie wyrażenia zgody na przekształcenie niektórych banków państwowych w spółki akcyjne Dz. U. z 1991 nr 45, poz. 196.

¹⁷ O tym ciekawym okresie w polskiej historii „tytułowy” bohater planu pisze w książce *800 dni. Szok kontrolowany* Patrz: **(Balcerowicz L., 1992)**.

¹⁸ Porównaj: **(Podstawy ekonomii, 1998)**: 73 i 74.

Przyjęte początkowo bardzo liberalne przepisy, dotyczące powstawania nowych banków, zaowocowały falą ponad 100 inicjatyw tworzenia banków. Już w 1989 przedsiębiorstwa państwowe powołały Bank Inicjatyw Gospodarczych SA. W tym samym roku reaktywowano państwowy Bank Gospodarstwa Krajowego. W końcu 1990 roku działało w Polsce 75 banków komercyjnych. Od roku 1991 zaostrzona została polityka wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności bankowej. W roku 1991 powołano do życia Związek Banków Polskich. Pełni on do dziś rolę organizatora lobby bankowego. Liczba banków komercyjnych na początku roku 1992 wzrosła do 85 i od tej pory nastąpiła stabilizacja ich ilości.

Późniejsze zmiany zaangażowania Skarbu Państwa w sektorze bankowym szły w swej tendencji jednokierunkowo. Udział Skarbu Państwa w polskiej bankowości pozostawał nadal przeważający i wyzwaniem czasów stało się prywatyzowanie banków. Jedynym odstępstwem w tej tendencji było zaangażowanie się samego NBP lub państwowych banków komercyjnych w procesy sanacyjnego przejmowania banków, przeżywających trudności. Jednakże niekiedy była to także ścieżka prywatyzacji.

Dokonywały się także przejęcia związane z likwidacją przejmowanych banków. Dużą aktywność w przejęciach wykazywał Pierwszy Komercyjny Bank w Lublinie SA (wcześniej sam przejęty, ale bez likwidacji przez NBP, a potem przez Powszechny Bank Kredytowy SA), który przejął Bank Budownictwa SA ze Szczecina, Bydgoski Bank Komunalny SA i Poznański Bank Handlowy Mercury SA. Placówki tych banków zostały włączone do sieci tego banku. Podobnie działał Bank Zachodni SA¹⁹, Kredyt Bank SA²⁰ i Powszechny Bank Handlowy Gecobank SA²¹. Ponad 2/3 polskich banków zostało założonych przez przedsiębiorstwa i instytucje państwowe. Przykładami istniejących do dziś banków utworzonych wówczas przez państwowe przedsiębiorstwa są: Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA, Bank Ochrony Środowiska SA czy Bank Pocztowy SA.

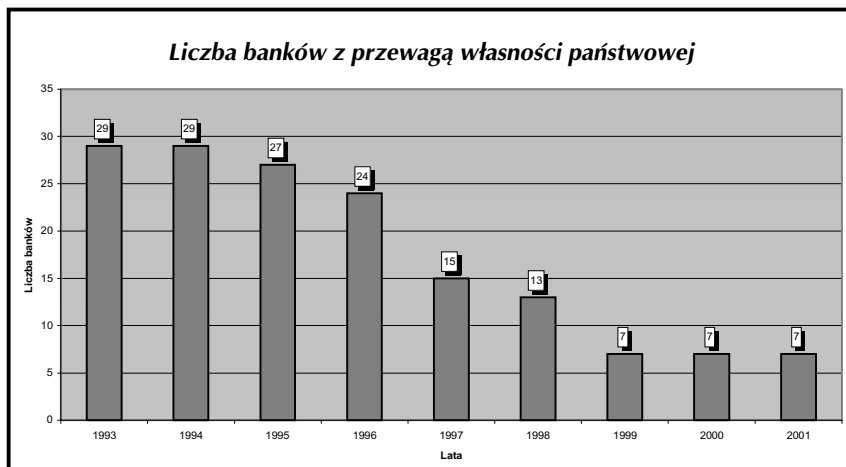
¹⁹ Przejęcia Warszawskiego Banku Zachodniego SA, Głogowskiego Banku Gospodarczego SA i Banku Rozwoju Rzemiosła, Handlu i Przemysłu Market SA.

²⁰ Przejął Bank Ziemski SA.

²¹ Przejęcie Baltic Bank SA.

Zasadniczą, początkowo przyjętą, formą odchodzenia od państwowej własności banków było ich prywatyzowanie poprzez plasowanie akcji banków na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA. Jako pierwszy znalazł się na parkiecie już w roku 1992 Bank Inicjatyw Gospodarczych SA, a w kwietniu 1993 roku na Giełdzie pojawił się Wielkopolski Bank Kredytowy SA. Na początku roku 1994 odbyła się publiczna emisja akcji Banku Śląskiego SA, poprzedzająca jego wejście na giełdowy parkiet. Rok 1994 wzbogaciło pojawienie się na Giełdzie akcji Banku Rozwoju Eksportu SA. W roku 1995 z rynkiem zmierzyły się Polski Bank Rozwoju SA, Bank Przemysłowo-Handlowy SA, Bank Współpracy Regionalnej SA, Petrobank SA i Bank Gdański SA. Liczba banków z przeważającym udziałem Skarbu Państwa systematycznie malała, aż do roku 1999. Zmiany liczby banków z przewagą własności państwowej w Polsce w latach 1993-2001 prezentuję na **Wykresie nr 8**. Na koniec roku 2001 stan posiadania Skarbu Państwa to:

Wykres nr 8

Źródło: Opracowanie własne.

- **banki państwowe:**
 - Bank Gospodarstwa Krajowego;
- **spółki akcyjne, będące bezpośrednio własnością Skarbu Państwa:**
 - Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA,
 - Bank Gospodarki Żywnościowej SA;
- **spółki akcyjne, będące pośrednio własnością Skarbu Państwa:**
 - Bank Pocztowy SA,
 - Bank Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA,
 - Wschodni Bank Cukrownictwa SA,
 - Bank Ochrony Środowiska SA.

2. 2. Rynek usług ubezpieczeniowych

W Polsce po drugiej wojnie światowej działalność ubezpieczeniowa w klasycznej rynkowej formie praktycznie nie istniała. Dekret²² z dnia 3 stycznia 1947 roku powołał do życia Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (w skrócie P.Z.U.W.). Dekret ten określił P.Z.U.W. jako instytucję prawno-publiczną, opartą na wzajemności, mającą na celu ogólną użyteczność, a nadzór nad jego działalnością powierzył Ministrowi Skarbu. Inny dekret z dnia 3 stycznia 1947 roku²³ określił, że wykonywanie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń rzeczowych i osobowych wymaga zezwolenia władzy nadzorczej, a zezwolenie to może być udzielone jedynie państwowym, prawno-publicznym bądź spółdzielczym zakładom ubezpieczeń. Na mocy tego dekretu dotychczas istniejące krajowe i zagraniczne prywatne zakłady ubezpieczeń bez względu na swoją formę prawną utraciły prawo do wykonywania dalszej działalności ubezpieczeniowej²⁴. Zezwolenie takie uzyskały tylko dwie instytucje:

²² Dekret z dnia **3 stycznia 1947** o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych Dz. U. z 1947 nr 19, poz. 72.

²³ Dekret z dnia **3 stycznia 1947** o uregulowaniu ubezpieczeń rzeczowych i osobowych Dz. U. z 1947 nr 5, poz. 23.

²⁴ A także dekret obwieścił, że „Zakłady ubezpieczeń, które w myśl niniejszego de-

- Towarzystwo Reasekuracyjne „Warta” Sp. Akc. w Warszawie,
- Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.

Dekret określił także przejęcie kontroli nad Towarzystwem „WARTA” SA przez Skarb Państwa²⁵.

Wszystkie decyzje, dotyczące ogólnych warunków ubezpieczeń, taryf i składek, podejmowane były od 1952²⁶ roku w Ministerstwie Finansów. Nadal funkcjonowały²⁷ jedynie dwa towarzystwa ubezpieczeń: Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych (PZUW), przekształcony w roku 1952²⁸ w Państwowy Zakład Ubezpieczeń (PZU) i Towarzystwo Reasekuracyjne „WARTA” SA, w którym 60% akcji należało do Skarbu Państwa. Niczego nie zmieniła²⁹ w tym zakresie ustawa z roku 1958³⁰. Do roku 1984 istniały tylko te dwa zakłady ubezpieczeniowe z następującym podziałem rynku: PZU – ubezpieczenia krajowe, a WARTA SA – ubezpieczenia zagraniczne

krety utraciły prawo do wykonywania dalszej działalności ubezpieczeniowej, podlegają likwidacji”.

- ²⁵ Stosowny zapis dekretu brzmiał: „Z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu przechodzi na własność Skarbu Państwa 60% akcji Towarzystwa Reasekuracyjnego „Warta” Sp. Akc. w Warszawie, mianowicie przechodzą na własność Skarbu Państwa: wszystkie akcje będące własnością Poznańskiego Związku Komunalnego, wszystkie akcje będące własnością Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu, reszta zaś brakująca do 60% akcji przechodzi na własność Skarbu Państwa z akcji, będących własnością Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Akcje te w imieniu Skarbu Państwa przyjmuje Minister Skarbu”.
- ²⁶ Na podstawie ustawy z dnia **28 marca 1952** o ubezpieczeniach państwowych Dz. U. z 1952 nr 20, poz.130.
- ²⁷ Za: (**System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998**): 203.
- ²⁸ Na podstawie ustawy z dnia **28 marca 1952** o ubezpieczeniach państwowych Dz. U. z 1952 nr 20, poz.130: „Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych przekształca się na Państwowy Zakład Ubezpieczeń, zwany dalej Zakładem. Zakład jest instytucją państwową, posiada osobowość prawną i działa według zasad rozrachunku gospodarczego. Zakład podlega nadzorowi i kontroli Ministra Finansów”. Dalej ustawa mówiła, że „Zakład odpowiada za zobowiązania całym swoim majątkiem”, lecz co ciekawe: „Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania Zakładu”.
- ²⁹ Zaostrzając jedynie rygorystykę zapisów: „Do wykonywania działalności ubezpieczeniowej powołane są wyłącznie: Państwowy Zakład Ubezpieczeń, zwany dalej „PZU”, oraz Towarzystwo Reasekuracyjne „WARTA” SA w Warszawie - w zakresie ustalonym przepisami niniejszej ustawy”.
- ³⁰ Ustawa z dnia **2 grudnia 1958** o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych Dz. U. 1958 nr 72, poz. 357.

i reasekuracja. Dopiero zmiany legislacyjne z 1984 roku³¹ pozwoliły utworzyć spółdzielcze zakłady ubezpieczeniowe „WESTA” i „POLISA”. Zasadnicza reforma systemu została przeprowadzona dopiero w roku 1990 po wprowadzeniu obowiązującej do dziś ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej. Ustawa ta zniósła monopol (choć, jak się wydaje, jedynie potencjalnie) na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Od tej pory działalność ubezpieczeniowa może być prowadzona przez spółkę akcyjną lub przez zakład ubezpieczeń, który ubezpiecza swoich członków na zasadzie wzajemności, czyli tzw. towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych.

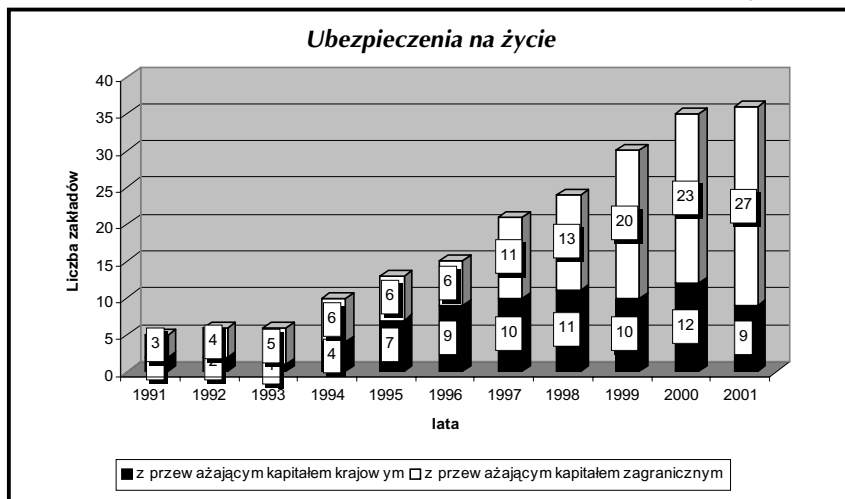
Ustawa wprowadziła zakaz łączenia w jednej instytucji ubezpieczeniowej działalności w ubezpieczeniach na życie i ubezpieczeniach majątkowych. Ponadto pozwoliła na zaangażowanie kapitałowe na polskim rynku ubezpieczeń podmiotów zagranicznych. W roku 1989 działały w Polsce tylko 4 wymienione wyżej towarzystwa ubezpieczeniowe, a już w roku 1992 było ich 27³². W roku 1995 na Giełdzie Papierów Wartościowych SA w Warszawie zadebiutowało pierwsze towarzystwo ubezpieczeniowe – WARTA SA. Na koniec roku 1995 na rynku było już obecnych 40 towarzystw, z czego 12 w dziale I (ubezpieczenia życiowe) i 28 w dziale II (ubezpieczenia majątkowe). Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 1999 roku³³ zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce posiadały 63 zakłady ubezpieczeń, w tym: 30 zakładów ubezpieczeń na życie (dział I) i 33 zakłady w zakresie pozostałych ubezpieczeń majątkowych i osobowych (dział II), w tym 1 zakład reasekuracji. Na koniec roku 2000 na rynku obecnych było 69 zakładów ubezpieczeń, w tym 35 w zakresie ubezpieczeń na życie i 34 w ubezpieczeniach majątkowych. Na koniec roku 2001 obecnych na rynku było 72 zakłady ubezpieczeniowe, w tym 36 zakładów ubezpieczeń majątkowych i 36 zakładów ubezpieczeń na życie. Na **Wykresach nr 9 i 10** przedstawiam rozwój liczby zakładów ubezpieczeniowych w Polsce w działach I i II, uwzględniający zaangażowanie w tych instytucjach kapitału zagranicznego.

³¹ Ustawa z 20 września 1984 o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych Dz. U. 1984 nr 45, poz. 242.

³² Za: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 204.

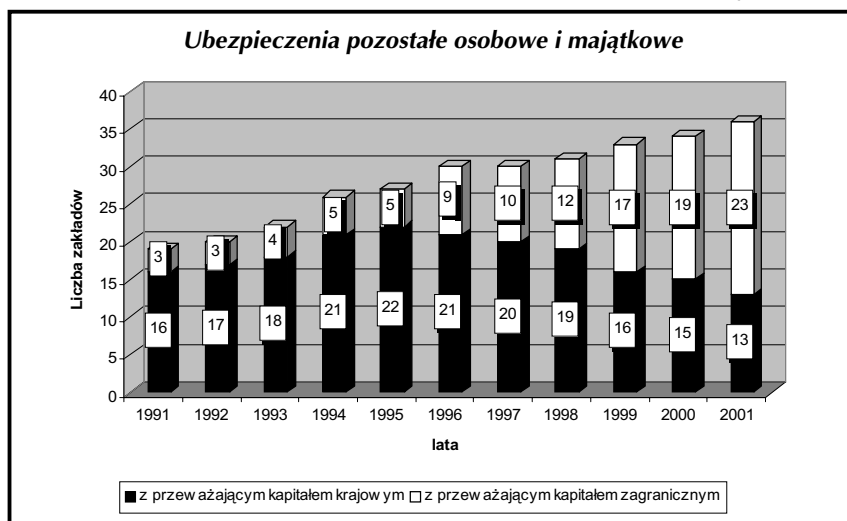
³³ Dane za: (*Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 1999 roku, 2000*).

Wykres nr 9

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres nr 10

Źródło: Opracowanie własne.

2. 3. Rynek funduszy emerytalnych

Polski system emerytalny funkcjonował do 1 stycznia 1999 roku na zasadzie redystrybucji. Składki odprowadzane przez pracodawcę finansowały wypłatę świadczeń dla obecnych emerytów i rencistów. System był krytykowany z powodu niejednorodnych przepisów prawnych, które prowadziły do uprzywilejowania niektórych grup pracowników pod względem osiągania wieku emerytalnego i wysokości emerytury. Wzrastająca wysokość składki na ubezpieczenie społeczne, znaczny przyrost liczby świadczeniobiorców, spowodowany wcześniejszym przechodzeniem na emeryturę, oraz pogarszające się proporcje liczby emerytów i rencistów w stosunku do osób aktywnych zawodowo spowodowały konieczność zreformowania systemu, stojącego w obliczu bankructwa. Nowy system emerytalny przyjmuje generalną regułę, która uzależnia wysokość przyszłego świadczenia emerytalnego od wysokości opłacanej składki i efektywności inwestowania środków zgromadzonych w nowo utworzonych kapitałowych formach zabezpieczenia społecznego. Stanowi on połączenie umowy pokoleniowej i ubezpieczenia kapitałowego. Istota nowego systemu polega na tym, że państwo przestało ponosić całkowitą odpowiedzialność za przyszłe świadczenie emerytalne i przeniósł ją (przynajmniej częściowo) na pracodawców i pracowników poprzez stworzenie systemu złożonego z trzech segmentów tzw. filarów, z których każdy zbudowany jest w oparciu o odmienną koncepcję zabezpieczenia przyszłości. W efekcie przyszli emeryci będą mogli otrzymywać świadczenie z trzech źródeł. Pierwszy filar jest zreformowanym systemem repartycyjnym, w którym świadczenie emerytalne jest wypłacane, tak jak dotychczas przez ZUS, z bieżących składek wszystkich pracujących. Wpływające składki są zapisywane na indywidualnych kontach ubezpieczonych i waloryzowane w stosunku do inflacji i wzrostu funduszu płac. Drugi filar stanowią prywatne powszechne towarzystwa emerytalne (PTE), które tworzą i zarządzają otwartymi funduszami emerytalnymi (OFE). Za pośrednictwem ZUS-u 7,3% podstawy wymiaru składki jest odprowadzane do wybranego przez ubezpieczonego OFE. Składki członków są inwestowane na rynku finansowym. Zgromadzony kapitał, pochodzący ze skła-

dek w połączeniu z zyskami płynącymi z inwestycji, pozwoli w przyszłości, po osiągnięciu wieku emerytalnego i podjęciu decyzji o przejściu na emeryturę, na wykupienie emerytury w specjalnie w tym celu utworzonych zakładach emerytalnych. Trzeci filar jest dobrowolnym systemem kapitałowym, opartym na tworzonych przez pracodawców pracowniczych programach emerytalnych (PPE). Przyszłe świadczenie otrzymywane w ramach PPE będzie pochodzić ze zgromadzonych środków finansowych w formie składek, które pracodawca nalicza, a w przypadku dobrowolnie wnoszonej składki dodatkowej, także pobiera z wynagrodzenia pracownika. Składki są odprowadzane na rachunek w zakładzie ubezpieczeń albo towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych, funduszu inwestycyjnym lub pracowniczym funduszu emerytalnym – instytucji, które zajmują się gromadzeniem i zarządzaniem tymi środkami. Zgromadzone oszczędności mają charakter długookresowy i przeznaczone są do wypłaty po osiągnięciu wieku emerytalnego lub uzyskaniu wcześniejszych uprawnień emerytalnych albo rentowych przez uczestnika pracowniczego programu.

Fundusze emerytalne funkcjonują w Polsce na podstawie ustaw³⁴ z 1997 roku. Ustawy weszły w życie z dniem 1 kwietnia 1999 roku. Na koniec roku 1999 na rynku funkcjonowało 21 powszechnych towarzystw emerytalnych, prowadzących otwarte fundusze emerytalne, oraz 3 pracownicze programy emerytalne. Przez cały rok 2000 liczba powszechnych towarzystw emerytalnych nie uległa zmianie, natomiast liczba zarejestrowanych pracowniczych programów emerytalnych wzrosła do 29. W roku 2001 na rynku otwartych funduszy emerytalnych rozpoczęły się procesy konsolidacyjne, w wyniku których liczba powszechnych towarzystw emerytalnych zmniejszyła się do 17. Niezwykłą dynamikę wykazywał w roku 2001 rynek pracowniczych programów emerytalnych – na koniec roku 2001 zarejestrowanych było 150 pracowniczych programów emerytalnych.

³⁴ Ustawa z dnia **28 sierpnia 1997** o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych Dz. U. z 1997 nr 139, poz. 934 wraz ze zmianami oraz Ustawa z dnia **22 sierpnia 1997** o pracowniczych programach emerytalnych Dz. U. z 2001 nr 60, poz. 623 – tekst jednolity.

2. 4. Rynek funduszy inwestycyjnych

Fundusze inwestycyjne, występujące wówczas pod nazwą funduszy powierniczych, zaistniały w polskim prawie w roku 1991 wraz z wydaniem ustawy³⁵ Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych. Pierwszymi na rynku były fundusze otwarte. Pionierem na polskim rynku był (zgodnie ze swą nazwą) amerykańskiej proweniencji Pioneer. W 1995 działały w Polsce 3 różne otwarte fundusze inwestycyjne Pioneer oraz fundusz założony przez Creditanstalt i Bank Gospodarki Żywnościowej SA – Fundusz Powierniczy Korona³⁶. Niebawem pojawił się Eurofundusz, utworzony przez „Przymierze” Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA, w którym udziały posiadały Pekao SA oraz Alliance Capital Management of Delaware z Nowego Jorku. Wszystkie te fundusze tworzono z pełnym zaangażowaniem bankowych grup kapitałowych.

Na dzień 31 grudnia 1997 roku zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych, wydane na podstawie ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych, posiadało 10 towarzystw funduszy powierniczych na zarządzanie łącznie 30 funduszami powierniczymi. Faktycznie działalność prowadziło 7 towarzystw funduszy powierniczych, które zarządzały łącznie 19 funduszami powierniczymi. 3 towarzystwa, które uzyskały zezwolenie pod koniec 1997 roku, nie rozpoczęły jeszcze działalności. Nie funkcjonowało również 11 funduszy, na zarządzanie którymi Komisja Papierów Wartościowych udzieliła zezwolenia. 5 towarzystw funduszy powierniczych³⁷ uzyskało w samym roku 1997 zezwolenie na prowadzenie działalności i zarządzanie 13 funduszami powierniczymi³⁸. 3 towarzystwa, które uży-

³⁵ Ustawa z dnia 22 marca 1991 Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych Dz. U. z 1994 nr 58, poz. 239 - jednolity tekst.

³⁶ Porównaj: (*System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte, 1998*): 194.

³⁷ PKO/Credit Suisse Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA, SKARBIEC Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA, DWS Polska Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA, FORUM – Zachodnie Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA i ING BSK Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA.

³⁸ (*Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997, 1999*): 14.

skały zezwolenie na koniec roku 1997, nie rozpoczęły jeszcze działalności. Nie funkcjonowało także 11 funduszy, na zarządzanie którymi ówczesna Komisja Papierów Wartościowych udzieliła zezwolenia³⁹. Na początku roku 1998, tj. przed dniem wejścia w życie ustawy o funduszach inwestycyjnych, zezwolenia na działalność uzyskały kolejne 3 towarzystwa funduszy powierniczych, zaś liczba zezwoleń na zarządzanie funduszami powierniczymi wzrosła do 41. 21 lutego 1998 roku weszła w życie ustawa⁴⁰ o funduszach inwestycyjnych, zmieniająca nazewnictwo i zasady funkcjonowania dotychczasowych funduszy powierniczych. Według tej ustawy fundusz inwestycyjny jest osobą prawną, której wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych, zebranych publicznie, w określone w ustawie papiery wartościowe i inne prawa majątkowe. Organem funduszu inwestycyjnego jest towarzystwo funduszy inwestycyjnych. Towarzystwo tworzy fundusz i zarządza nim. Wartość aktywów netto funduszu nie może być mniejsza niż 2,5 mln PLN. Fundusz inwestycyjny może być utworzony wyłącznie przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych po uzyskaniu zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych i Giełd. Towarzystwo inwestycyjne może utworzyć dowolną liczbę funduszy inwestycyjnych⁴¹. Łączna wartość wpłat, niezbędna do rejestracji pierwszego funduszu, wynosi 4,0 mln złotych. Ustawa o funduszach inwestycyjnych zdecydowała, że fundusze powiernicze, istniejące w dniu wejścia w życie tej ustawy, mogą przez trzy lata prowadzić działalność na dotychczasowych zasadach. W tym czasie towarzystwa funduszy powierniczych powinny zostać przekształcone w towarzystwa funduszy inwestycyjnych, zaś fundusze powiernicze – w otwarte fundusze inwestycyjne. Po upływie trzech lat od wejścia w życie ustawy o funduszach inwestycyjnych zezwolenia, udzielone towarzystwom funduszy powierniczych, wygasnąć miały z mocy prawa. W 1998 roku 11 spośród 13, istnieją-

³⁹ Porównaj: (*Raport Roczny KPWiG 1998*).

⁴⁰ Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 o funduszach inwestycyjnych Dz. U. z 2002 nr 49, poz. 448 – tekst jednolity.

⁴¹ Dokładnie zapis ustawowy brzmi: „może utworzyć więcej niż jeden fundusz”.

cych towarzystw funduszy powierniczych, przekształciło się w towarzystwa funduszy inwestycyjnych. Komisja wydała również 2 zezwolenia na utworzenie towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz zezwolenia dla 2 towarzystw funduszy powierniczych na zarządzanie łącznie 4 nowymi funduszami powierniczymi. Ponadto Komisja wydała 2 decyzje, zezwalające towarzystwom funduszy inwestycyjnych na utworzenie łącznie 5 funduszy inwestycyjnych, w tym 4 otwartych funduszy inwestycyjnych oraz 1 specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego, oraz 2 decyzje na przekształcenie łącznie 7 funduszy powierniczych w otwarte fundusze inwestycyjne. Według stanu na dzień 31 grudnia 1998 roku zgodę Komisji Papierów Wartościowych i Giełd posiadało 15 towarzystw, w tym:

- 2 towarzystwa funduszy powierniczych posiadały zezwolenie na zarządzanie łącznie 4 funduszami, z których faktycznie funkcjonował 1 fundusz (Towarzystwo Funduszy Powierniczych Nestor SA nie rozpoczął działalności, zaś Towarzystwo Funduszy Powierniczych FIDELIA SA, posiadająca zezwolenie na zarządzanie 3 funduszami, 2 z nich nie uruchomiła);
- 13 towarzystw funduszy inwestycyjnych, w tym 11 przekształconych z towarzystw funduszy powierniczych oraz 2 utworzone na podstawie ustawy o funduszach inwestycyjnych. Łącznie towarzystwa te zarządzały 38 funduszami powierniczymi (przy czym Komisja wydała zgodę na przekształcenie 7 z nich w fundusze inwestycyjne, lecz procedura przekształcenia nie została w roku 1998 zakończona), 4 funduszami inwestycyjnymi otwartymi i 1 specjalistycznym funduszem inwestycyjnym otwartym⁴². Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wydała w 1999 roku zezwolenia na utworzenie 3 towarzystw funduszy inwestycyjnych, 22 funduszy inwestycyjnych, w tym: 13 funduszy inwestycyjnych otwartych, 7 specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i 2 zamkniętych funduszy inwestycyjnych. Komisja wydała decyzje na przekształcenie 30 fundu-

⁴² Wszystkie informacje pochodzą z: (**Raport Roczny KPWIG 1998, 1999**).

szy powierniczych w otwarte fundusze inwestycyjne. Jedno towarzystwo funduszy powierniczych uległo likwidacji⁴³. W roku 2000 Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wydała zezwolenia na utworzenie 6 towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz 20 funduszy inwestycyjnych, w tym: 11 funduszy inwestycyjnych otwartych, 7 specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i 3 zamkniętych funduszy inwestycyjnych (ze względu na to, iż emisja certyfikatów inwestycyjnych jednego z tych funduszy nie doszła do skutku, zezwolenie wygasło). 2 towarzystwa funduszy inwestycyjnych połączyły się w jedno towarzystwo. Według stanu na dzień 31 grudnia 2000 roku zgodę Komisji Papierów Wartościowych i Giełd posiadało 21 towarzystw, w tym:

- 1 towarzystwo funduszy powierniczych posiadało zezwolenie na zarządzanie 1 funduszem powierniczym, który nie rozpoczął działalności,
- 20 towarzystw funduszy inwestycyjnych.

Łącznie towarzystwa te posiadały zgodę na zarządzanie 62 funduszami inwestycyjnymi otwartymi oraz 18 specjalistycznymi funduszami inwestycyjnymi otwartymi i 4 funduszami inwestycyjnymi zamkniętymi. W roku 2001 Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wydała zezwolenia na wykonywanie działalności przez 1 towarzystwo funduszy inwestycyjnych oraz na utworzenie 27 funduszy inwestycyjnych, w tym: 12 funduszy inwestycyjnych otwartych, 12 specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i 3 specjalistycznych funduszy inwestycyjnych zamkniętych (2 funduszy emitujących certyfikaty inwestycyjne dopuszczone do publicznego obrotu i 1 funduszu emitującego certyfikaty inwestycyjne, nie dopuszczone do publicznego obrotu). 2 towarzystwa funduszy inwestycyjnych połączyły się w jedno towarzystwo. Komisja Papierów Wartościowych i Giełd cofnęła zezwolenie na wykonywanie działalności 1 towarzystwu funduszy inwestycyjnych, a 1 towarzystwu funduszy inwestycyjnych wygasło zezwolenie na wykonywanie działalności. Według stanu na dzień 31 grudnia 2001 roku ze-

⁴³ Podaję za: (*Raport Roczny KPWiG 1999, 2000*).

zwolenie Komisji Papierów Wartościowych i Giełd posiadało 19 towarzystw funduszy inwestycyjnych na zarządzanie 108 funduszami inwestycyjnymi, w tym 73 funduszami inwestycyjnymi otwartymi, 28 specjalistycznymi funduszami inwestycyjnymi otwartymi, 4 funduszami inwestycyjnymi zamkniętymi i 3 specjalistycznymi funduszami zamkniętymi. Całość zagadnienia ilustruje **Tabela nr 3**.

Tabela nr 3

Fundusze powiernicze i inwestycyjne w Polsce – rozwój liczebny

Rok	Liczba towarzystw funduszy powierniczych i inwestycyjnych	Liczba funduszy powierniczych i inwestycyjnych
1992	1	1
1993	1	1
1994	1	1
1995	2	4
1996	5	11
1997	10	30
1998	15	46
1999	17	66
2000	21	85
2001	19	108

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów rocznych KPWiG.

Zainteresowanych szczegółowymi informacjami o powstawaniu polskich instytucji finansowych kieruję do **Aneksu nr 1**, w którym prezentuję kalendarium tworzenia rynków instytucji finansowych w Polsce.

ROZDZIAŁ 3

Jak się łączyły, czyli procesy konsolidacyjne w doświadczeniu polskich instytucji finansowych

3. 1. Możliwości rozwoju a tendencja do koncentracji

Koncentracja kapitału dostrzegana jest przez ekonomistów od wielu lat. Procesy koncentracji dotyczą wszystkich obszarów ludzkiej aktywności gospodarczej i obserwować je można we wszelkich możliwych przekrojach. Koncentracja kapitału umożliwia szybkie stawanie się uczestniczącym w tych procesach przedsiębiorstwom większymi i silniejszymi. Połączenie sił dwóch niezależnych dotąd podmiotów pozwala osiągnąć lepsze efekty w krótszym czasie niż przy samodzielnie prowadzonym rozwoju wewnętrznym. Tworzenie większych organizmów gospodarczych w wyniku koncentracji kapitału pozwala uzyskiwać lepszą pozycję negocyjacyjną i w efekcie obniżyć koszty funkcjonowania. W przedsiębiorstwach przemysłowych uwidacznia to się w kontaktach z dostawcami surowców i materiałów do produkcji oraz przy negocjowaniu warunków finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych w bankach lub z innymi dostawcami potrzebnego dla rozwoju kapitału. Daje również lepszą pozycję w negocjacjach z partnerami w zakresie usług serwisowych. Pozwala uzyskiwać lepsze efekty w zakresie poprawy płynności finansowej poprzez wydłużanie terminów płatności. Koncentracja kapitału dotyczy nie tylko poziomych połączeń pomiędzy dwoma firmami, zajmującymi się tymi samymi obszarami aktywności. Często zdarzają się połączenia sił, dotyczące logicznego ciągu procesu produkcyjnego. Odbiorcy łączą się ze swoimi dostawcami, producenci zaś ze swoimi dystrybutorami. Ale nawet te pionowe połączenia nie wystarczają. Stwierdzono, że

koncentracja kapitału jest doskonałym narzędziem ograniczania ryzyka. Stąd biorą się koncentracje o charakterze konglomeratów, w których uczestniczą partnerzy z zupełnie obcych sobie obszarów działania. Korzystne efekty obserwowane w tym zakresie w przedsiębiorstwach przemysłowych zostały także zauważone przez instytucje finansowe. W tej grupie podmiotów banki łączą się z bankami, ubezpieczyciele z innymi ubezpieczycielami, a firmy inwestycyjne między sobą. Wszystko to dzieje się w tym celu, by być silniejszym i dysponować większą siecią sprzedaży. Silniejszym kapitałowo trzeba być ze względu na to, ażeby mieć dostęp do wszystkich, limitowanych często wymogami, dotyczącymi wielkości funduszy własnych, obszarów aktywności w usługach finansowych. Duża i sprawna sieć sprzedaży – to warunek dotarcia do klienta. Wtedy, kiedy sieć jest już wystarczająca, pojawia się pokusa lepszego jej wykorzystania. W okienkach bankowych można sprzedawać przecież produkty ubezpieczeniowe. Agenci ubezpieczeniowi, znajdując swoich klientów, mogą im sprzedawać równocześnie z ubezpieczeniami inne produkty rynku finansowego. Trzeba je zatem mieć w swojej ofercie. Szybciej i łatwiej o dostęp do know-how w tym zakresie poprzez połączenia kapitałowe, niż na drodze żmudnego dochodzenia do własnych rozwiązań. A potrzebą współczesnego klienta jest łatwy dostęp do wszystkich usług finansowych, najlepiej dostępnych pod jednym dachem lub za jednym kliknięciem komputerowej myszy. Stąd tworzenie swoistych „supermarketów” usług finansowych przez wielofunkcyjne grupy finansowe, posiadające w swej ofercie produkty bankowe, ubezpieczeniowe i z zakresu usług inwestycji kapitałowych. Poza samymi instytucjami stopniowo hybrydowy charakter uzyskują same produkty rynku finansowego. Lokaty łączone są z ubezpieczeniami lub inwestycjami na rynku kapitałowym, ubezpieczenia łączy się z funduszami inwestycyjnymi, buduje się na ich bazie plany emerytalne. Zabezpieczeniami kredytów stają się nie tylko polisy majątkowe, ale i polisy na życie. Same kredyty często finansują z kolei opłacanie składek ubezpieczeniowych. Centrami koncentracji kapitałowej stają się często zewnętrzne w stosunku do branży usług finansowych grupy kapitałowe. Potentaci z branży motory-

zacyjnej tworzą konglomeraty, w których firmy, zajmujące się kredytowaniem i ubezpieczeniami, znajdują ważne miejsce. Skoro większość samochodów kupuje się na kredyt, nielogicznym jest pozostawianie profitów z tego tytułu innym. Skoro istnieją obowiązkowe ubezpieczenia komunikacyjne, to polisy powinny być sprzedawane w jednej grupie kapitałowej. Firmy leasingowe dla przedsiębiorców i sprzedaży ratalnej dla pozostałych odbiorców uzupełniają elementy potrzebnego klientom krajobrazu instytucjonalnego w zakresie usług finansowych. Fuzje i przejęcia należą do kluczowych działań dostosowawczych w zmieniającym się świecie. Łączenie się banków oraz inne podejmowane przez nie kroki o podobnym charakterze muszą uwzględniać zasady wolnej konkurencji. Proces konsolidacji banków, który rozumieć trzeba jako finansową i organizacyjną ich restrukturyzację, mającą na celu wzmocnienie ich potencjału strategicznego i stabilności funkcjonowania¹, jest powszechnym zjawiskiem, występującym we wszystkich obszarach geograficznych. Dynamiczny rozwój międzynarodowego rynku usług finansowych zmusza jego uczestników do podejmowania decyzji o łączeniu sił w celu pokonania wszechobecnej konkurencji.

3. 2. Przejęcia jako sposób konsolidacji polskich instytucji finansowych

W polskich instytucjach finansowych w praktyce miały miejsce:

- połączenia banków, zakładów ubezpieczeniowych, towarzystw funduszy emerytalnych, towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz domów maklerskich poprzez fuzje i przejęcia oraz
- utworzenie grupy bankowej.

W polskich warunkach tendencja do koncentracji na rynku instytucji finansowych nie jest, mimo przedstawionych wyżej ogólnych prawidłowości, rzeczą oczywistą. Stan rynku na początku okresu

¹ (*Dostosowywanie polskiego systemu bankowego do standardów Unii Europejskiej, 1999*): 129.

² Czyli około roku 1989.

przemian², w wyniku których instytucje finansowe w Polsce zaczęły funkcjonować w warunkach rynkowych, był krańcowo różny od tego, który uważany jest za normalny. Liczba podmiotów funkcjonujących w zakresie usług bankowych i ubezpieczeniowych była znikoma. Funduszy inwestycyjnych, domów maklerskich i funduszy emerytalnych nie było w ogóle. Zasady funkcjonowania tych instytucji finansowych, które były obecne na rynku, także były odmienne od zasad konkurencji. Jedynym obszarem, w którym **ilość** podmiotów mogła być porównywaną z charakterystyczną dla państw o zasadach rynkowych, był obszar bankowości spółdzielczej. Jednak o rynkowych zasadach ich funkcjonowania można było wówczas jedynie marzyć. Zmiany roku 1989, egzemplifikujące się nowymi regulacjami w prawie bankowym, które wywołały wyodrębnienie ze struktur Narodowego Banku Polskiego 9 banków komercyjnych, były jedynie zacznem do eksplozji ponad 100 grup inicjatywnych, tworzących nowe banki komercyjne. Bankowość spółdzielcza, wyzwalająca się stopniowo z gorsetu tworzonego wcześniej przez Bank Gospodarki Żywnościowej, stawała się trwałym elementem systemu bankowego III Rzeczypospolitej. Żywiolowy rozwój nie zawsze szedł w parze z wysoką jakością. Słabość merytoryczna, technologiczna i kapitałowa wielu instytucji bankowych prowadziła do mniej lub bardziej poważnych problemów z ich wypłacalnością. Wymieniona wyżej słabość merytoryczna, technologiczna i kapitałowa w przypadku wielu banków (przede wszystkim spółdzielczych) doprowadzała do upadłości. Poczucie słabości kapitałowej polskich banków, szczególnie widoczne przy coraz częściej pojawiających się porównaniach z bankami funkcjonującymi w krajach Unii Europejskiej, wyzwoliło dążność do łączenia swoich sił. Proces ten zaczął się odbywać w korelacji z przeprowadzaną równoległe prywatyzacją. Proces prywatyzacji banków w Polsce miał być realizowany zgodnie z zasadami prywatyzacji banków opracowanymi na jesieni 1991 roku. Były one następujące³:

— należy znaleźć inwestora strategicznego, który po podpisaniu kontraktu menedżerskiego przejąłby odpowiedzialność za za-

³ Podaję za: (*Współczesny bank*: 2000): 79.

- rządzenie bankiem,
- udział kapitału zagranicznego nie może przekroczyć 30% kapitału akcyjnego,
- Skarb Państwa utrzyma mniejszościowy pakiet akcji banku,
- część akcji (10-15%) zostanie sprzedana pracownikom banku,
- część akcji zostanie sprzedana w ofercie publicznej,
- krajowi nabywcy instytucjonalni będą nabywać akcje przez przetarg.

Program ten realizowano następnie w latach 1992-1994. Na początku nastąpiło przekształcenie 9 banków wyłonionych w roku 1989 z NBP w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa. Następnie doprowadzono do częściowej prywatyzacji Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA, Banku Śląskiego SA oraz Banku Przemysłowo-Handlowego SA. W dalszym etapie w Polsce realizowano sprzedaż większościowych pakietów akcji banków inwestorowi zagranicznemu. Pierwsze tego typu transakcje dotyczyły Banku Pekao SA i Banku Zachodniego SA.

Proces rozpoczął się pierwszą transakcją o charakterze interwencyjnym, którą było w roku 1992 bezpośrednie zaangażowanie się Narodowego Banku Polskiego w przejęcie akcji Pierwszego Komercyjnego Banku w Lublinie SA. Kolejne transakcje odbywały się już najczęściej bez bezpośredniego zaangażowania NBP, a zaliczyć do nich możemy:

- wykup przez Bank Inicjatyw Gospodarczych SA (przy silnym wsparciu finansowym ze strony NBP) w 1993 Łódzkiego Banku Rozwoju SA; następnie zmieniono nazwę przejętego banku na BIG Bank SA,
- wykup w 1994 INTERBANKU SA przez holenderski ABN AMRO,
- przejęcie na początku 1994 przez NBP większości akcji Prosper Banku SA,
- kupno w styczniu 1994 przez Kredyt Bank SA większości akcji Banku Regionalnego SA w Rybniku,
- kupno w grudniu 1994 przez Prosper Banku SA zawieszonoego Dolnośląskiego Banku Gospodarczego,

- kupno w grudniu 1994 przez Polski Bank Rozwoju SA i Westdeutsche Landesbank AG 90% akcji Banku Morskiego SA,
- przejęcie przez Bank Współpracy Regionalnej SA kontroli nad DEG Bankiem Secesyjnym SA z Katowic oraz nad Krakowskim Bankiem Mieszkaniowym Interkrakbank SA,
- wykup w 1995 Sopot Bank SA przez Bank Gdański SA.

Dokonywały się także przejęcia związane z likwidacją przejmowanych banków. Dużą aktywność w przejęciach wykazywał Pierwszy Komercyjny Bank w Lublinie SA (wcześniej sam przejęty, ale bez likwidacji przez NBP, a potem przez Powszechny Bank Kredytowy SA), który przejął Bank Budownictwa SA ze Szczecina, Bydgoski Bank Komunalny SA i Poznański Bank Handlowy Mercury SA. Placówki tych banków zostały włączone do sieci tego banku. Podobnie działał Bank Zachodni SA⁴, Kredyt Bank SA⁵ i Powszechny Bank Handlowy Gecobank SA⁶. Wcześniej pojawiło się także zjawisko kapitałowego przejmowania banków z zachowaniem ich tożsamości. Przykłady takich przejęć to: przejęcie kontroli nad Łódzkim Bankiem Rozwoju SA przez Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA, Glob Bankiem SA przez Kredyt Bank SA, Prosper Bankiem SA przez Kredyt Bank SA czy też przejęcie Gliwickiego Banku Handlowego SA przez Wielkopolski Bank Kredytowy SA⁷. W ubezpieczeniach wskaźnik koncentracji utrzymywał się na bardzo wysokim poziomie. Obliczany przez Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń stopień koncentracji rynku, mierzony jako udział trzech największych zakładów, wynosił na koniec roku 1994: ogółem – 84,52%, w ubezpieczeniach życiowych – 99,50%, a w ubezpieczeniach nieżyciowych – 83,30%.

W roku 1995 rozpoczęły się rynkowe przejęcia na rynku bankowym. ABN AMRO nabył 99,9% akcji INTERBANKu SA – bank ten zmienił nazwę na ABN AMRO (POLSKA) SA. General Elec-

⁴ Przejęcia Warszawskiego Banku Zachodniego SA, Głogowskiego Banku Gospodarczego SA i Banku Rozwoju Rzemiosła, Handlu i Przemysłu Market SA.

⁵ Przejął Bank Ziemi SA.

⁶ Przejęcie Baltic Bank SA.

⁷ Często procesy te jednak finalnie kończyły się wchłonięciem przejmowanej instytucji przez „najeźdźcę”. Graficzną prezentację takich procesów podaję w **Załączniku**.

tric Capital Corporation nabył akcje imienne, dające prawo do wykonywania do 90,00% głosów podczas WZA Solidarność Chase DT Banku SA. Kapitał akcyjny banku został podwyższony do 23,4 mln PLN i bank zmienił nazwę na GE Capital Bank SA. Kredyt Bank SA przejął kontrolę kapitałową nad **Bankiem Depozytowo-Powierniczym GLOB SA. Powszechny Bank Kredytowy SA** przejął kontrolę kapitałową nad Górnośląskim Bankiem Gospodarczym SA. Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA przejął pełną kontrolę kapitałową nad BIG Bankiem SA. DEG Bank Secesyjny SA zmienił nazwę na BWR Bank Secesyjny SA. Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę kapitałową nad Krakowskim Bankiem Mieszkaniowym INTERKRAKBANK SA, który zmienił nazwę na BWR REAL BANK SA. Prywatny Bank „LEONARD” SA zmienił nazwę na Bank Powierniczo-Gwarancyjny SA. 27 grudnia 1995 roku Powszechny Bank Handlowy GECOBANK SA został przejęty przez Kredyt Bank SA. W roku 1995 porównania Polski z innymi krajami europejskimi w zakresie usług bankowych przedstawiały się następująco:

Tabela nr 4

Porównanie Polski z innymi krajami europejskimi w zakresie usług bankowych w roku 1995

Państwo	Liczba banków	Liczba oddziałów banków	Liczba pracowników banków	Oddziały na 10.000 mieszkańców	Zatrudnienie na 10.000 mieszkańców
Niemcy	3.701	48.132	728.850	5,9	9,0
Francja	1.608	25.389	382.435	4,4	6,6
Włochy	1.002	23.120	356.199	4,0	6,2
Wielka Brytania	571	12.121	320.800	2,1	5,5
Hiszpania	319	35.106	246.387	9,0	6,3
Portugalia	249	3.989	63.895	4,1	6,5
Szwecja	238	2.690	43.203	3,1	4,9
Belgia	147	7.791	76.270	7,7	7,6
Polska	76 ^a	2.938	134.669	0,8	3,5

a – bez banków spółdzielczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Bonarowski M., 1996).

Suma kapitałów własnych wszystkich polskich banków na koniec 1995 roku wyniosła 14.851 mln PLN. Nadal jednak struktura kapitałowa polskich banków była dalece różna od występującej u naszych europejskich sąsiadów, co wskazuje **Tabela nr 5**.

Tabela nr 5

Porównanie struktury kapitałowej banków w Polsce i Niemczech na koniec 1995

Kategoria banków	Banki w Niemczech			Banki w Polsce		
	Liczba banków	Łącznie fundusze (w mld USD)	Udział grupy (w %)	Liczba banków	Łącznie fundusze (w mld USD)	Udział grupy (w %)
Powyżej 2 mld USD	3	34,8	16	-	-	-
1-2 mld USD	17	37,8	17	-	-	-
0,1 – 1 mld USD	251	73,4	34	15	4,5	74
Poniżej 0,1 mld USD	3351	72,4	33	1549	1,6	26
RAZEM	3622	218,4	100	1564 ^a	6,1	100

a – z uwzględnieniem banków spółdzielczych.

Źródło: (Kosiński B., 1997): 97.

W ubezpieczeniach obliczany przez PUNU stopień koncentracji rynku, mierzony jako udział trzech największych zakładów, wynosił na koniec roku 1995: ogółem⁸ – 80,92%, w ubezpieczeniach życiowych⁹ – 98,30%, a w ubezpieczeniach niezyciowych¹⁰ – 81,10%¹¹. Wskaźnik ten liczony jako udział w rynku 5 największych zakładów pod względem składki przypisanej brutto wynosił w 1995 roku: ogółem¹² – 84,60%,

⁸ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA oraz Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA.

⁹ Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA oraz Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

¹⁰ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA.

¹¹ (**Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1995 rok, 1996**).

¹² Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA i Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

w ubezpieczeniach na życie¹³ – 98,78%, a w ubezpieczeniach pozostałych¹⁴ – 86,19%¹⁵.

W roku 1996 trwały procesy przejęć na rynku bankowym. 51% akcji Banku Rolno-Przemysłowego SA objął Rabobank International Holding B.V. – od 1 kwietnia 1996 roku bank ten zmienił nazwę na Rabo – Bank Rolno-Przemysłowy Polska SA. Zmieniła się całkowicie struktura własnościowa kapitału akcyjnego POLBANKU SA, nad którym kontrolę przejął General Motors Acceptance Corporation¹⁶. W czerwcu Allied Irish Bank European Investments Limited zrealizował umowę podpisaną z Ministrem Finansów, reprezentującym Skarb Państwa, o zakup 13.763.200 akcji **Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA**, stanowiących 20% kapitału akcyjnego banku. Tym samym podmioty zagraniczne weszły w posiadanie łącznie 60,2% głosów na WZA (AIB European Investments Limited 36,3%, a Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju 23,9%). W lipcu, po zbyciu przez Skarb Państwa akcji Banku Śląskiego SA na rzecz ING Bank N.V., ten ostatni dysponował pakietem akcji, pozwalających na wykonywanie 54,1% głosów na WZA. Wielkopolski Bank Kredytowy SA nabył pakiet większościowy akcji Gliwickiego Banku Handlowego SA, uprawniający do wykonywania 85,5% głosów na WZA. W listopadzie koreański koncern LG Investment Holdings B.V. nabył znaczący pakiet akcji (54,5%) PETROBANK SA. 16 września 1996 roku zawarta została umowa pomiędzy Bankiem Polska Kasa Opieki SA oraz Bankiem Depozytowo-Kredytowym SA, Pomorskim Bankiem Kredytowym SA oraz Powszechnym Bankiem Gospodarczym SA o zawiązaniu grupy bankowej na podstawie przepisów ustawy z 14 czerwca 1996 roku o łączeniu i

¹³ Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale-Nederlanden SA i Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Warta Vita SA.

¹⁴ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA, Zakład Ubezpieczeń i Reasekuracji Polonia SA i STU Hestia Insurance SA.

¹⁵ (**Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za rok 1997, 1998**): 33.

¹⁶ łącznie w ręce osób zagranicznych trafiło ponad 99% akcji tego banku.

grupowaniu niektórych banków w formie spółki akcyjnej. W październiku Skarb Państwa wniósł do Pekao SA 100% akcji pozostałych trzech banków grupy. Minister Finansów wniósł 32,9% akcji Polskiego Banku Rozwoju SA do Powszechnego Banku Kredytowego SA; Bank Rozwoju Eksportu SA nabył pakiet akcji Banku Energetyki SA, dający prawo do wykonywania 26,2% głosów podczas WZA; Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA nabył pakiet akcji, uprawniający do wykonywania 20,4% głosów na WZA Banku Świętokrzyskiego SA. Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę kapitałową nad BWR REAL BANK SA. Bank Depozytowo-Powierniczy GLOB SA i Bank Regionalny SA w Rybniku zostały przejęte przez KREDYT BANK SA. Bank Rozwoju Rolnictwa ROLBANK SA¹⁷ został przejęty przez Bank Zachodni SA. Upaństwowiony został Bank Staropolski SA, którego pakiet 93,6% akcji znalazł się w posiadaniu Polskiego Funduszu Gwarancyjnego SA. Suma kapitałów własnych wszystkich polskich banków na koniec roku 1996 wynosiła 16.529 mln PLN¹⁸, co dawało polskiemu systemowi bankowemu (przy założeniu jego pełnej konsolidacji) 60 pozycję w rankingu banków brytyjskiego miesięcznika „The Banker” za rok 1996. W roku 1996 po sprywatyzowaniu Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA i Banku Śląskiego SA pojawiła się, oceniana krytycznie przez niektórych¹⁹, koncepcja konsolidacji dużych banków krajowych. Polegać ona miała na koncentracji państwowego kapitału bankowego pod hasłem wzmocnienia siły polskich banków. Koncentrację rynku usług bankowych, wyrażoną jako udział w aktywach systemu bankowego, w wybranych krajach świata w roku 1996 przedstawia²⁰ **Tabela nr 6.**

¹⁷ Likwidacja banku miała miejsce 5 maja 1996 roku.

¹⁸ (Stojewska A., 1997b).

¹⁹ Porównaj: (Wilczyński W., 1999): 94 i 108.

²⁰ (Oręziak L., 1999a): 146.

Tabela nr 6

Koncentracja rynku usług bankowych wyrażona jako udział w aktywach systemu bankowego, w wybranych krajach świata w roku 1996

Kraj	5 największych banków	10 największych banków
Holandia	80%	88%
Belgia	58%	72%
Wlk. Brytania	57%	78%
Francja	52%	67%
Szwajcaria	51%	63%
Hiszpania	48%	62%
Austria	42%	57%
Włochy	29%	45%
Niemcy	16%	28%
USA	16%	25%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (Oręziak L., 1999a): 146.

W Polsce na koniec 1996 roku udział 5 największych banków wynosił 49,67%, 10 największych – 67,78%²¹, a więc bardzo podobnie, jak we Francji czy Szwajcarii. W ubezpieczeniach obliczanych przez PUNU stopień koncentracji rynku, mierzony jako udział trzech największych zakładów, wynosił na koniec roku 1996: ogółem²² – 78,36%, w ubezpieczeniach życiowych²³ – 96,09%, a w ubezpieczeniach niezyciowych²⁴ – 82,75%²⁵. Wskaźnik ten liczony jako udział w rynku 5 największych zakładów pod względem składki przypisanej brutto wynosił w 1996 roku: ogółem²⁶ –

²¹ Obliczenia własne.

²² Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA oraz Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA.

²³ Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA oraz Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

²⁴ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA.

²⁵ (Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1996 rok, 1997): 16.

²⁶ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA i Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

84,84%, w ubezpieczeniach na życie²⁷ – 98,29%, a w ubezpieczeniach pozostałych²⁸ – 88,96%.²⁹

W roku 1997 procesy konsolidacyjne w bankowości nabrały większego rozmachu. UNION GROUP AS z Ostrawy w Czechach wszedł w posiadanie większościowego pakietu akcji Banku Przemysłowego SA. W lutym Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA wraz z podmiotami zależnymi nabył od Skarbu Państwa kolejny pakiet akcji **Banku Gdańskiego SA**, dający prawo wykonywania łącznie 63,4% głosów na WZA. W marcu Polski Fundusz Gwarancyjny SA odsprzedał poprzednim właścicielom nabyte w 1996 roku akcje Banku Staropolskiego SA. Na podstawie umowy z 21 kwietnia 1997 roku NBP sprzedał Kredyt Bankowi SA większościowe pakiety akcji Polskiego Banku Inwestycyjnego SA oraz PROSPER-BANKU SA. Skarb Państwa sprzedał znaczące pakiety akcji Banku Handlowego w Warszawie SA oraz Powszechnego Banku Kredytowego SA. We wrześniu doszło do fuzji pomiędzy Bankiem Inicjatyw Gospodarczych BIG SA a Bankiem Gdańskim SA, w wyniku czego powstał BIG Bank Gdański SA, oraz pomiędzy Kredyt Bankiem SA i Polskim Bankiem Inwestycyjnym SA – nowy bank działał pod nazwą Kredyt Bank PBI SA. Z dniem 1 lipca Bank Morski SA został postawiony w stan likwidacji, a następnie jego przedsiębiorstwo bankowe zostało w dniu 30 września 1997 roku nabyte przez Powszechny Bank Kredytowy SA. Wedle wielu opinii w roku 1997 procesy konsolidacyjne w polskiej bankowości przebiegały na tle porównań europejskich zdecydowanie zbyt wolno³⁰. Mimo to na koniec roku 1997 udział pierwszych 5 banków w Polsce wynosił 48,94%, a pierwszych 10 banków – 68,67%. W ubezpie-

²⁷ Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale-Nederlanden SA i Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Warta Vita SA.

²⁸ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA, Zakład Ubezpieczeń i Reasekuracji Polonia SA i STU Hestia Insurance SA.

²⁹ (*Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1997 rok, 1998*): 33.

³⁰ Tak wnioskuje Karpiński w: (*Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania, 1999*): 254.

zeniach wskaźnik koncentracji rynku, liczony przez Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń jako udział w rynku 5 największych zakładów pod względem składki przypisanej brutto, wynosił w 1997 roku: ogółem³¹ – 81,47%, w ubezpieczeniach na życie³² – 98,83%, a w ubezpieczeniach pozostałych³³ – 85,18%³⁴.

W roku 1998 Bank Rozwoju Eksportu SA najpierw skupił akcje **Polskiego Banku Rozwoju SA**, a następnie 31 lipca 1998 roku połączył się z nim. Rabobank International Holding Nederland zwiększył do 100% swój udział w Rabo-Banku Rolno-Przemysłowym Polska SA. Bank ten zmienił nazwę na Rabobank Polska SA. Amerykański koncern ubezpieczeniowy AIG Consumer Finance Group, Inc. nabył większość akcji Banku Podlaskiego SA i dokapitalizował go. Bank ten zmienił nazwę na AIG Bank Polska SA. Bank Handlowy SA przejął kontrolę nad Bankiem Rozwoju Cukrownictwa SA. Firma LUKAS SA objęła większościowy pakiet akcji Banku Świętokrzyskiego SA i dokapitalizowała go. Bank ten zmienił nazwę na LUKAS Bank Świętokrzyski SA. Narodowy Bank Polski sprzedał Powszechnemu Bankowi Kredytowemu SA pakiet 99,93% akcji **Pierwszego Komercyjnego Banku SA**³⁵. 22 października Minister Skarbu Państwa sprzedał pakiet 36,7% akcji Banku Przemysłowo-Handlowego SA niemieckiemu bankowi Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG³⁶. Spekulacje prowadzone

³¹ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA i Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

³² Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale-Nederlanden SA i Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Warta Vita SA.

³³ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, **Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Polisa SA**, Zakład Ubezpieczeń i Reasekuracji Polonia SA i STU Hestia Insurance SA.

³⁴ (*Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1997 rok*, 1998): 33.

³⁵ Umowa z dnia 27 października 1998 roku została zrealizowana 18 grudnia 1998 roku.

³⁶ Umowa ostatecznie zrealizowana została 5 stycznia 1999 roku.

przez tuż spośród praktyków polskiej bankowości i wygłaszane przez nich w roku 1998³⁷ życzenia na temat przyszłości polskich banków nie sprawdziły się w żadnym elemencie. Znacznie trafniejsze wydają się przewidywania z tego okresu analityków papierów wartościowych³⁸. Chociaż i oni nie przewidzieli wówczas na przykład możliwości zaangażowania Citigroup w Bank Handlowy w Warszawie SA. Wówczas³⁹ Bank Handlowy SA w Warszawie wyrażał zainteresowanie zakupem dużego pakietu akcji Banku Pekao SA. 28 grudnia 1998 roku, posiadając ponad 4% akcji Banku Pekao SA, sprzedał je w całości swojej spółce zależnej Handlowy Investment II z Luksemburga, ażeby uniknąć umarzania własnych akcji po zamierzonym nabyciu pakietu 52,1 akcji Banku Pekao SA⁴⁰. Na koniec roku 1998 do pięciu największych banków w Polsce należało 42,9% aktywów systemu bankowego. W ubezpieczeniach wskaźnik koncentracji rynku liczony przez PUNU, jako udział w rynku 5 największych zakładów pod względem składki przypisanej brutto, wynosił w 1998 roku: ogółem⁴¹ – 78,55%, w ubezpieczeniach na życie⁴² – 98,06%, a w ubezpieczeniach pozostałych⁴³ – 82,63%⁴⁴.

W styczniu roku 1999 (na mocy umowy zawartej w październiku 1998 roku) Bayerische Hypo -und Vereinsbank AG nabył od Skarbu Państwa pakiet 36,7% akcji Banku Przemysłowo-Handlo-

³⁷ Porównaj: **(Jabłoński P., 1998b)**.

³⁸ **(Krawczyk J. P., Juraś M., 1998)**.

³⁹ Czyli w roku 1998.

⁴⁰ Porównaj informacje „Rzeczypospolitej” z dnia 29 grudnia 1998 roku.

⁴¹ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA i Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

⁴² Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale-Nederlanden SA i Towarzystwo Ubezpieczeniowe Allianz Życie Polska SA.

⁴³ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, STU Hestia Insurance SA, Towarzystwo Ubezpieczeniowe Compensa SA oraz Daewoo Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA.

⁴⁴ **(Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń. Wyniki Sektora ubezpieczeń za rok 1999 cz. I i II, 2000)** część I: 29.

wego SA⁴⁵, a po odkupieniu akcji od innych akcjonariuszy przejął nad nim kontrolę; w sierpniu (na podstawie umowy zawartej ze Skarbem Państwa w czerwcu) konsorcjum UniCredito Italiano SA i Allianz AG objęło większościowy pakiet (52,09%) akcji Banku Polska Kasa Opieki SA, a inwestorzy zagraniczni, związani z duńskim Unibankiem, weszli w posiadanie pakietu kontrolnego akcji Banku Własności Pracowniczej SA⁴⁶ (wcześniej bank był pośrednio kontrolowany przez Skarb Państwa); we wrześniu (w następstwie umowy zawartej ze Skarbem Państwa w czerwcu) AIB European Investments Limited objął 80% akcji Banku Zachodniego SA. W roku 1999 banki w Polsce, podobnie jak w innych krajach, w coraz większym stopniu zainteresowane były konsolidacją⁴⁷. W roku tym doszło do następujących fuzji i przejęć:

- z dniem 1 stycznia nastąpiła największa w polskim sektorze bankowym fuzja – połączyły się 4 banki tworzące Grupę Pekao SA (**Powszechny Bank Gospodarczy SA, Pomorski Bank Kredytowy SA i Bank Depozytowo - Kredytowy SA** z Bankiem Polska Kasa Opieki SA),
- **Powszechny Bank Kredytowy SA** nabył przedsiębiorstwo bankowe **Pierwszego Komercyjnego Banku SA**⁴⁸ i z dniem 1 lipca włączył jego placówki w swoją strukturę,
- z dniem 22 listopada **Bank Energetyki SA** połączył się z Bankiem Inicjatyw Społeczno - Ekonomicznych SA⁴⁹,

⁴⁵ Bank został sprywatyzowany w 1995 roku, ale Skarb Państwa zatrzymał znaczący pakiet jego akcji, dzięki czemu do końca 1998 roku bank charakteryzował się przewagą kapitału polskiego.

⁴⁶ Z dniem 22 października 1999 roku bank zmienił nazwę na Bank Własności Pracowniczej – Unibank SA.

⁴⁷ Największe na świecie banki swoją pozycję zawdzięczają fuzjom, dokonany w ostatnich latach. Jeśli pominąć przejęcia banków w trudnej sytuacji, w Polsce miało miejsce do tego czasu niewiele znaczących fuzji: BRE Banku SA z Polskim Bankiem Rozwoju SA, Banku Inicjatyw Gospodarczych BIG SA z Bankiem Gdańskim SA oraz Kredyt Banku SA z Polskim Bankiem Inwestycyjnym SA. Rok 1999 był początkiem prawdziwej rewolucji w tym zakresie.

⁴⁸ W dniu 1 marca 2000 r. Komisja Nadzoru Bankowego podjęła uchwałę (Nr 24/2000) o uchynieniu decyzji Prezesa NBP Nr 4 z dnia 24 listopada 1990 r. w sprawie utworzenia Pierwszego Komercyjnego Banku SA.

⁴⁹ Bank Energetyki SA stracił osobowość prawną – likwidacja 22 listopada 1999 roku.

— doszło do konsolidacji 3 należących do Bayerische Hypo -und Vereinsbank AG banków, a mianowicie nowa emisja akcji Banku Przemysłowo - Handlowego SA została opłacona przez akcjonariusza wkładem niepieniężnym w postaci prawa własności 100% akcji HYPO-BANKU Polska SA i **HypoVereinsbanku Polska SA**. Następnie drugi z banków został (z dniem 11 listopada) połączony⁵⁰ z Bankiem Przemysłowo - Handlowym SA, a HYPO-BANK Polska SA (z dniem 1 grudnia) przekształcony w bank hipoteczny⁵¹.

Na koniec roku 1999 wskaźnik udziału pięciu największych banków w Polsce w aktywach systemu bankowego wzrósł do 47,7%⁵², ale pomysły na koncentrację kapitałową wokół **polskich kapitałowo** banków straciły swą aktualność właśnie w roku 1999, kiedy to zrealizowane zostały transakcje sprzedaży inwestorom zagranicznym znacznych pakietów akcji Banku Przemysłowo-Handlowego SA, Banku Pekao SA oraz Banku Zachodniego SA. Szokujące zmiany rozpoczęły się w bankach spółdzielczych. Na skutek procesów konsolidacyjnych, związanych przede wszystkim z koniecznością osiągnięcia wymaganych przez Komisję Nadzoru Bankowego poziomów funduszy własnych, liczba banków spółdzielczych w roku 1999 zmniejszyła się z 1 189⁵³ do 781, tj. o 408 banków, ponieważ w sektorze spółdzielczym doszło do rekordowej liczby fuzji. W roku 1999 406 banków spółdzielczych (256 w I, 29 w II, 83 w III i 38 w IV kwartale) połączyło się z innymi bankami spółdzielczymi, 1 bank postawiono w stan likwidacji na podstawie uchwały nadzwyczajnego zebrania przedstawicieli i 1 bank, po uprzednim zawieszeniu jego działalności, został na mocy decyzji KNB przejęty przez bank komercyjny. W tym samym roku dokonano radykalnego kroku w obszarze ubezpieczeń – 5 listopada

⁵⁰ HypoVereinsbank Polska SA został wykreślony z rejestru handlowego.

⁵¹ Z dniem 24 stycznia 2000 roku zmienił nazwę na HypoVereinsbank Bank Hipoteczny SA.

⁵² (*Sytuacja finansowa banków w 1999 r. Synteza, 2000*).

⁵³ Dane o bankach spółdzielczych na podstawie: (*Sytuacja finansowa banków w 1999 r. Synteza, 2000*) oraz (*Sytuacja finansowa banków w 2000 r. Synteza, 2001*).

1999 roku podpisano umowę o sprzedaży przez Skarb Państwa inwestorowi strategicznemu 30% akcji PZU SA. Inwestorem tym było konsorcjum holenderskiej firmy Eureko BV i BIG Banku Gdańskiego SA. Eureko BV objęło 20% kapitału, a BIG Bank Gdański SA pozostałe 10% akcji. W roku 1999 nastąpiło także połączenie dwóch zakładów w dziale I (**AGF Ubezpieczenia Życie SA** z Towarzystwem Ubezpieczeniowym Allianz Życie Polska SA) oraz dwóch zakładów w dziale II (**AGF Ubezpieczenia SA** z Towarzystwem Ubezpieczeniowym Allianz Polska SA). Wskaźnik koncentracji rynku liczony przez PUNU, jako udział w rynku 5 największych zakładów pod względem składki przypisanej brutto, wynosił w 1999 roku: ogółem⁵⁴ – 75,31%, w ubezpieczeniach na życie⁵⁵ – 96,10%, a w ubezpieczeniach pozostałych⁵⁶ – 78,96%⁵⁷.

W roku 2000 w bankowości procesy konsolidacyjne nabrały bardzo wysokiego natężenia. W roku tym:

- Citibank Overseas Investment Corporation odkupił 87,8% akcji Banku Handlowego w Warszawie SA od jego poprzednich (polskich i zagranicznych) akcjonariuszy oraz 1 211 tys. obligacji zamiennych na akcje od PZU SA. W efekcie przejął kontrolę nie tylko nad bankiem, lecz także zależnymi od niego CU-PRUM – BANKIEM SA i Bankiem Rozwoju Cukrownictwa SA. Nowy inwestor zdecydował o połączeniu swojej spółki zależnej **CITIBANK (Poland) SA** z Bankiem Handlowym w Warszawie SA⁵⁸;

⁵⁴ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA i Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA.

⁵⁵ Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA, Commercial Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Amplico Life SA, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Nationale-Nederlanden SA i Towarzystwo Ubezpieczeniowe Allianz Życie Polska SA.

⁵⁶ Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA, STU Hestia Insurance SA, Towarzystwo Ubezpieczeniowe Compensa SA oraz Daewoo Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA.

⁵⁷ **(Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń. Wyniki Sektora ubezpieczeń za rok 1999 cz. I i II, 2000)** część I: 29.

⁵⁸ Banki zostały połączone z dniem 1 marca 2001 roku.

- Deutsche Bank AG przejął pośrednio kontrolę kapitałową nad znajdującym się w trudnej sytuacji Bankiem Współpracy Regionalnej SA i zależnym od niego **BWR REAL BANKIEM SA** (oba banki zostały połączone). Deutsche Bank Polska SA (działająca w Polsce spółka zależna Deutsche Bank AG) objął 91,7% akcji Banku Współpracy Regionalnej SA, znacząco podnosząc jego kapitał;
- Deutsche Bank AG zrezygnował z przejścia kontroli nad BIG Bankiem GDAŃSKIM SA i odsprzedał posiadane akcje. Kontrolę nad bankiem oraz zależnym od niego **BIG BANKIEM SA** przejęły Banco Comercial Portugues, Eureko BV i powiązane z nimi spółki. Udział zagranicznych akcjonariuszy zwiększył się do 62,5% (z 47,8% na koniec roku 1999). Walne zgromadzenia akcjonariuszy BIG Banku GDAŃSKIEGO SA i BIG BANKU SA podjęły uchwały o połączeniu obu banków⁵⁹;
- Bank Austria AG przejął kontrolę nad Powszechnym Bankiem Kredytowym SA i pośrednio nad zależnym od niego Górnośląskim Bankiem Gospodarczym SA. Udział Banku Austria AG w kapitale Powszechnego Banku Kredytowego SA po nabyciu od Skarbu Państwa kolejnego pakietu 10,29% akcji zwiększył się do 53,7% (z 43,5% na koniec 1999 r.), a po przyłączeniu **Banku Austria Creditanstalt Poland SA**⁶⁰ do 57,1%;
- Commerzbank AG zwiększył do 50% (z 48,7% na koniec poprzedniego roku) zaangażowanie kapitałowe w BRE Banku SA;
- Nordbanken AB ponad 3-krotnie zwiększył swoje zaangażowanie w Banku Komunalnym SA. W wyniku objęcia nowej emisji akcji i odkupienia akcji od większości poprzednich właścicieli wszedł w posiadanie 94,1% akcji banku.

Do zmiany struktury własnościowej banków komercyjnych przyczyniło się ponadto rozpoczęcie działalności przez Toyota Bank Polska SA (kolejny bank ze 100% udziałem kapitału zagranicznego), podniesienie kapitału zakładowego⁶¹ 24 banków (w tym

⁵⁹ Banki połączyły się z dniem 5 stycznia 2001 roku.

⁶⁰ Do fuzji doszło z dniem 2 listopada 2000 roku.

⁶¹ Wejście w życie z dniem 1 stycznia 2001 roku ustawy z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych spowodowało, że termin „kapitał zakładowy” spółki akcyjnej zastąpił używane poprzednio określenie „kapitał akcyjny”.

19 z przewagą kapitału zagranicznego) oraz następujące przekształcenia w akcjonariacie:

- Bank Gospodarstwa Krajowego zwiększył do 99,9% swoje zaangażowanie w Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA (odkupując jego akcje od Narodowego Banku Polskiego i od PKO Banku Polskiego SA);
- Den Danske Bank AS odkupił 83,2% akcji Polsko – Kanadyjskiego Banku Św. Stanisława SA od jego poprzednich (w większości kanadyjskich) akcjonariuszy⁶²;
- Bank Komunalny SA sprzedał akcje Banku SPOŁEM SA kilku spółkom krajowym;
- **Bank Pocztowy SA wycofał się z inwestycji w Wielkopolskim Banku Rolniczym SA; Komisja Nadzoru Bankowego ustanowiła w nim w listopadzie zarząd komisaryczny;**
- Telekomunikacja Polska SA zbyła posiadane akcje Banku Poczтового SA na rzecz PPUP Poczta Polska, do której na koniec grudnia należało 66,6% akcji, dających prawo wykonywania 74,2% głosów na WZA;
- Caisse Centrale de Credit Cooperatif zwiększyła do 31,6% (z 11,2% na koniec 1999 roku) swoje zaangażowanie w Banku Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA (objęła akcje nowej emisji oraz odkupiła część akcji od poprzednich akcjonariuszy)⁶³;
- Bank Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA z kolei zwiększył (do 33,9%) swoje zaangażowanie w Banku Cukrownictwa CUKROBANK SA. Część nowej emisji akcji banku objął także Wschodni Bank Cukrownictwa SA;
- Banco Espirito Santo e Comercial de Lisboa zwiększył do 19,8% swoje zaangażowanie w Kredyt Banku SA (m.in. odkupując akcje od Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, który wycofał się z inwestycji);

⁶² W efekcie bank zmienił nazwę na Danske Bank Polska SA.

⁶³ Francuski Banque Populaire zamierzał objąć akcje kolejnej emisji akcji oraz odkupić część akcji od dotychczasowych akcjonariuszy banku (Agencji Rozwoju Przemysłu i francuskiego banku Credit Cooperatif), co w efekcie pozwalałoby na wykonywanie 51% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy Banku Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA.

- Skandinaviska Enskilda Banken AB weszła w posiadanie 32,1% akcji Banku Ochrony Środowiska SA (część akcji odkupiła od Kredyt Banku SA i związanych z nim spółek, któremu nie powiodła się próba przejęcia kontroli nad bankiem);
- Bank Handlowy w Warszawie SA dokapitalizował Bank Rozwoju Cukrownictwa SA, zwiększając swoje zaangażowanie z 62,3% do 95,8% akcji;
- Skarb Państwa udostępnił 12,2% akcji Banku Zachodniego SA jego pracownikom.

W roku 2000⁶⁴ udział pięciu największych banków w aktywach systemu bankowego obniżył się do 46,7%, a dziesięciu największych banków do 66,9%. Intensywnie trwające procesy konsolidacyjne w bankowości spółdzielczej doprowadziły do radykalnego zmniejszenia ich liczby. W roku 2000 liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się z 781 do 680 banków. W tym okresie 99 banków (18 banków w I, tylko 4 w II, 12 w III i 65 w IV kwartale) połączyło się z innymi bankami, a 2 banki (po 1 banku w I i II kwartale) – na mocy decyzji KNB – zostały przejęte przez banki komercyjne. Na koniec grudnia 2000 roku 679 banków spółdzielczych było zrzeszonych w 11 strukturach. Do Krajowej Grupy Banków Spółdzielczych należało 537 banków zrzeszonych w 9 bankach regionalnych⁶⁵, natomiast 143 banki pozostawały poza tą Grupą⁶⁶. Na koniec roku 2000 na polskim rynku istniały dwie grupy banków spółdzielczych:

- skonsolidowana grupa bankowa BGŻ, oparta na modelu trójszczeblowym: banki spółdzielcze – banki regionalne – bank krajowy,

⁶⁴ (*Sytuacja finansowa banków w 2000 r. Synteza, 2001*).

⁶⁵ 54 banki w Warmińsko - Mazurskim Banku Regionalnym SA, 86 w Lubelskim Banku Regionalnym SA, 51 w Pomorsko - Kujawskim Banku Regionalnym SA, 101 w Małopolskim Banku Regionalnym SA, 68 w Mazowieckim Banku Regionalnym SA, 79 w Gospodarczym Banku Wielkopolski SA, 31 w Bałtyckim Banku Regionalnym SA, 28 w Dolnośląskim Banku Regionalnym SA i 39 w Rzeszowskim Banku Regionalnym SA.

⁶⁶ 54 banki zrzeszone w Banku Unii Gospodarczej SA i 88 zrzeszonych w Gospodarczym Banku Południowo - Zachodnim SA oraz działający samodzielnie Spółdzielczy Bank Rozwoju „Samopomoc Chłopska”.

— pozostająca poza BGŻ struktura dwuszczeblowa powstała na skutek zrzeszeń banków spółdzielczych w Banku Unii Gospodarczej SA oraz w Gospodarczym Banku Południowo-Zachodnim SA. W strukturze tej nie występował bank krajowy.

Zwiększył się, chociaż minimalnie, udział banków spółdzielczych w rynku usług bankowych. Banki spółdzielcze zgromadziły 5,2% depozytów sektora niefinansowego i udzieliły 5,4% kredytów netto dla sektora niefinansowego. Aktywa netto pozostały natomiast na niezmienionym poziomie i stanowiły 4,2% aktywów netto sektora bankowego. Banki spółdzielcze zatrudniały blisko 15,0% ogółu zatrudnionych w sektorze. Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2000⁶⁷ roku zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce posiadało 69 zakładów ubezpieczeń, w tym:

- 35 zakładów ubezpieczeń na życie (dział I),
- 34 zakłady w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (dział II), w tym 1 zakład reasekuracji.

W roku 2000 Minister Finansów wydał sześć zezwoleń na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym pięć na prowadzenie działalności w zakresie ubezpieczeń na życie. Wśród nowo powstałych zakładów ubezpieczeń na życie znajduje się jeden oddział główny zagranicznego zakładu ubezpieczeń. W ciągu całego roku 2000 sprzedaż polis rozpoczęło 10 zakładów ubezpieczeń (6 zakładów w dziale I i 4 zakłady w dziale II), w tym siedem zakładów, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w roku 1999 i trzy – w roku 2000. Pięć największych zakładów ubezpieczeń pod względem wartości składki przypisanej brutto w roku 2000 stanowiło 74,17% rynku⁶⁸, co oznacza spadek stopnia koncentracji o 1,14% w stosunku do roku 1999. Udział w rynku działu I pięciu największych zakładów ubezpieczeń na życie wyniósł w roku 2000 93,46% (w roku 1999 – 96,10%), zaś udział

⁶⁷ *(Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 2000 r., 2001).*

⁶⁸ Udział w rynku obliczony w oparciu o składkę przypisaną brutto w roku kalendarzowym 2000.

w rynku działu II pięciu największych zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych – 80,50% (w roku 1999 78,96%). Wzrost stopnia koncentracji w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych o 1,55 punktów procentowych wynikał z przejęcia przez istniejące zakłady ubezpieczeń części rynku po dwu upadłych w tym roku zakładach ubezpieczeń. Udział kapitału zagranicznego w sumie kapitałów podstawowych zakładów ubezpieczeń wyniósł 59,07%, co stanowi kwotę 1 856,4 mln zł (na koniec roku 1999 – 50,12%, tj. kwotę 1 217,3 mln zł).

W roku 2001⁶⁹ zwiększyła się koncentracja usług bankowych, mierzona zarówno udziałem CR⁷⁰ w rynku 5, 10 i 15 największych banków, jak i indeksem Herfindahl'a-Hirschman'a, do czego istotnie przyczyniły się procesy konsolidacyjne. Na wysokim poziomie utrzymywał się także wskaźnik koncentracji zakładów ubezpieczeniowych. Udział⁷¹ dziesięciu największych pod względem sumy bilansowej zakładów ubezpieczeń w sumie aktywów ogółem na koniec roku 2001 wyniósł 89,90% (spadek o 0,18 pkt. proc. w stosunku do stanu na koniec roku 2000), w tym w dziale ubezpieczeń na życie – 96,69%, a w dziale ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych – 91,33%.

Cechą charakterystyczną na współczesnych rynkach kapitałowych jest wzrastające zaangażowanie w kapitale spółek giełdowych inwestorów instytucjonalnych, którzy najczęściej są zaangażowani w procesy przejęć kapitałowych. Szczególną grupą są instytucje finansowe, dopuszczone przez Komisję Papierów Wartościowych i Giełd do obrotu publicznego i notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych SA. Wrzesiński⁷² wymienia następujące fuzje i przejęcia banków, jakie miały dotąd miejsce na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych SA:

— przejęcie Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA przez AIB w 1996 roku,

⁶⁹ *(Sytuacja finansowa banków w 2001 r. Synteza, 2002).*

⁷⁰ CR= concentration ratio, czyli wskaźnik koncentracji.

⁷¹ Według: *(Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 2001 r., 2002).*

⁷² *(Wrzesiński M., 2000): 181 i 182.*

- przejęcie Banku Śląskiego SA przez ING w 1996 roku,
- przejęcie Petrobank SA przez LG Group w 1997 roku,
- fuzja BIG Banku Gdańskiego SA z 1997 roku,
- fuzja BRE Banku SA z 1998 roku,
- przejęcie BEST SA przez BRE Bank SA w 1998 roku,
- przejęcie AmerBanku SA przez DG Bank AG w 1998 roku,
- przejęcie Pierwszego Polsko-Amerykańskiego Banku SA przez Generale Bank w 1998 roku.

Na koniec roku 2000 kapitał akcyjny 16 banków giełdowych wynosił 2 498,5 mln zł i stanowił blisko 31,0% kapitału zakładowego (funduszu statutowego) banków komercyjnych. Struktura własnościowa banków giełdowych przedstawiała się następująco: do Skarbu Państwa należało 2,4% kapitału zakładowego, do państwowych osób prawnych 4,1%, do pozostałych podmiotów krajowych 13,1%, do inwestorów zagranicznych 58,1%, a reszta (22,3%) do akcjonariatu rozproszonego. Udział banków giełdowych w kapitalizacji giełdy wyniósł 27,4%. Podmioty zagraniczne były obecne we wszystkich bankach giełdowych, przy czym w 13 z nich posiadały większościowe pakiety akcji. Łączne zaangażowanie instytucji zagranicznych w bankach giełdowych wyniosło 1 452 mln zł i stanowiło blisko 32% kapitału zagranicznego, zainwestowanego w polskim sektorze bankowym. W roku 2001 efektem fuzji 4 banków notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, z bankami niegiełdowymi był wzrost udziału banków w kapitalizacji giełdy (z 27,4% do 42,6%). Na koniec roku 2001 kapitał zakładowy 16 banków giełdowych wynosił 4 076,1 mln zł i stanowił blisko 42,8% kapitału zakładowego (funduszu statutowego) banków komercyjnych. Struktura własnościowa banków giełdowych istotnie różniła się od przeciętnej w grupie banków komercyjnych. Więcej ich akcji znajdowało się w posiadaniu inwestorów zagranicznych (72,3% wobec 61,3% średnio w grupie banków komercyjnych), drobnych akcjonariuszy (23,8% wobec 13,1%) oraz państwowych osób prawnych (2,4% wobec 2,2%), a mniej pozostawało własnością Skarbu Państwa i pozostałych podmiotów krajowych (odpowiednio 0,7% i 0,9% wobec 13,0% i 10,3%). Kapitał zagraniczny zaangażowany w bankach giełdowych, to ponad połowa kapitału

wniesionego przez podmioty zagraniczne do banków w Polsce. Wykaz banków, których akcje Komisja Papierów Wartościowych i Giełd dopuściła do publicznego obrotu, według stanu na 31 grudnia 2001, przedstawia się następująco:

- Bank Amerykański w Polsce SA AmerBank,
- Bank CZĘSTOCHOWA SA,
- Bank Handlowy w Warszawie SA,
- Bank Ochrony Środowiska SA,
- Bank Polska Kasa Opieki SA,
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA,
- Bank Zachodni WBK SA,
- BIG Bank GDAŃSKI SA,
- BRE Bank SA,
- Deutsche Bank 24 SA,
- FORTIS BANK POLSKA SA,
- ING Bank Śląski SA,
- Kredyt Bank SA,
- LG Petro Bank SA,
- NORDEA BANK POLSKA SA.

Ponadto na koniec roku 2001 na giełdzie notowane były akcje trzech zakładów ubezpieczeń:

- Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Compensa“ SA,
- Towarzystwo Ubezpieczeniowe Europa SA,
- Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA“ SA.

3. 3. Systematyka procesów konsolidacyjnych instytucji finansowych

Analiza bogatego materiału empirycznego doprowadziła mnie do wniosku, że brak było w dotychczasowej praktyce procesów konsolidacyjnych przeprowadzonych w Polsce typowych „fuzji”, rozumianych jako połączenia, polegające na utworzeniu nowego bytu prawnego, przy jednoczesnej likwidacji wszystkich łączących się podmiotów. Analizowane przeze mnie przykłady procesów konsolidacyjnych bez wyjątku były przejęciami. Ze względu

na znaczenie dla możliwości decyzyjnych wydaje mi się konieczne rozróżnienie trzech podstawowych klas procesów przejęć:

- **Klasa 1** – procesy przejęcia kapitałowego, przez jednego inwestora lub powiązaną grupę pakietów mniejszych niż 50% kapitału zakładowego;
 - **Klasa 2** – procesy przejęcia kapitałowego pakietów równych i większych od 50% kapitału zakładowego, przy zachowaniu osobowości prawnej przejmowanego podmiotu;
 - **Klasa 3** – procesy przejęcia kapitałowego i instytucjonalnego, w wyniku których instytucja przejmowana utraciła byt prawny.
- Ponadto, przyjmując zgodnie z dyrektywami Unii Europejskiej trzy podstawowe grupy instytucji finansowych, czyli:

- banki,
- towarzystwa ubezpieczeniowe i
- firmy inwestycyjne,

wyróżnić należy połączenia intra-sektorowe, czyli pomiędzy instytucjami tej samej grupy, oraz inter-sektorowe, czyli pomiędzy instytucjami różnych grup. Jednakże taka systematyka wydaje się mało czytelna i niewystarczająco precyzyjna. Nie uwzględnia bowiem pochodzenia kapitału instytucji przejmującej oraz całej mozaiki możliwych kompozycji. Biorąc po części jako bazowe w tym zakresie sugestie autorów amerykańskich⁷³, proponuję przyjąć podział procesów konsolidacyjnych w instytucjach finansowych na następujące trzy grupy, z których każda zawiera po sześć typów:

- Grupa A – przejęcia banków:
 - typ A1 – przejęcia banków krajowych przez inne banki krajowe,
 - typ A2 – przejęcia banków krajowych przez banki zagraniczne w drodze transakcji transgranicznych,
 - typ A3 – przejęcia banków krajowych przez krajowe zakłady ubezpieczeniowe,
 - typ A4 – przejęcia banków krajowych przez zagraniczne zakłady ubezpieczeniowe w drodze transakcji transgranicznych,

⁷³ (Smith R. S., Walter I., 1999): 25.

- typ A5 – przejęcia banków krajowych przez krajowe firmy inwestycyjne,
- typ A6 – przejęcia banków krajowych przez zagraniczne firmy inwestycyjne w drodze transakcji transgranicznych;
- Grupa B – przejęcia zakładów ubezpieczeniowych:
 - typ B1 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez banki krajowe,
 - typ B2 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez banki zagraniczne w drodze transakcji transgranicznych,
 - typ B3 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez inne krajowe zakłady ubezpieczeniowe,
 - typ B4 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez zagraniczne zakłady ubezpieczeniowe w drodze transakcji transgranicznych,
 - typ B5 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez krajowe firmy inwestycyjne,
 - typ B6 – przejęcia krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez zagraniczne firmy inwestycyjne w drodze transakcji transgranicznych;
- Grupa C – przejęcia firm inwestycyjnych:
 - typ C1 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez banki krajowe,
 - typ C2 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez banki zagraniczne w drodze transakcji transgranicznych,
 - typ C3 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez krajowe zakłady ubezpieczeniowe,
 - typ C4 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez zagraniczne zakłady ubezpieczeniowe w drodze transakcji transgranicznych,
 - typ C5 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez inne krajowe firmy inwestycyjne,
 - typ C6 – przejęcia krajowych firm inwestycyjnych przez zagraniczne firmy inwestycyjne w drodze transakcji transgranicznych.

Zaproponowana klasyfikacja podaje, zdaniem moim, przejrzyste i czytelne dla zainteresowanych reguły klasyfikacyjne. Oznaczenia literowe każdorazowo określają cel transakcji. I tak:

- litera A – zawsze oznacza bank,
- litera B – zawsze oznacza zakład ubezpieczeniowy⁷⁴,
- litera C – zawsze oznacza firmę inwestycyjną⁷⁵.

Oznaczenia cyfrowe określają dokonującego transakcji, czyli przejmującego. Każdorazowo:

- cyfra 1 oznacza bank krajowy,
- cyfra 2 oznacza banki zagraniczny,
- cyfra 3 oznacza krajowy zakład ubezpieczeniowy,
- cyfra 4 oznacza zagraniczny zakład ubezpieczeniowy,
- cyfra 5 oznacza krajową firmę inwestycyjną,
- cyfra 6 oznacza zagraniczną firmę inwestycyjną.

Określenia „krajowy” i „zagraniczny” dotyczą aspektu formalno-prawnego, w rozumieniu kraju rejestracji instytucji, do której się odnoszą. Nie rozpatruję w tym wypadku faktycznego wpływu na zarządzanie taką instytucją, związanego z udziałami kapitałowymi.

3. 4. Przegląd procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych

Najbardziej spektakularne w Polsce przykłady realnych fuzji bankowych z ostatnich lat to połączenia:

- Banku Inicjatyw Gospodarczych BIG SA i Banku Gdańskiego SA, tworzące BIG Bank Gdański SA,
- Kredyt Banku SA i Polskiego Banku Inwestycyjnego SA, dające w efekcie Kredyt Bank PBI SA⁷⁶,

⁷⁴ W pojęciu tym oprócz zakładów ubezpieczeń majątkowych i życiowych uwzględniam także powszechne towarzystwa emerytalne.

⁷⁵ Pod pojęciem „firmy inwestycyjnej” rozumiem fundusz inwestycyjny (powierniczy) lub towarzystwo funduszy inwestycyjnych (powierniczych), dom maklerski, narodowy fundusz inwestycyjny, ale także każdego innego inwestora, który nie jest instytucją finansową.

⁷⁶ Od 9 lipca 1999 bank ten powrócił do nazwy Kredyt Bank SA.

- Banku Rozwoju Eksportu SA i Polskiego Banku Rozwoju SA, w wyniku którego powstał BRE Bank SA,
- Banku Zachodniego SA i Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA, tworzące Bank Zachodni WBK SA,
- Banku Przemysłowo-Handlowego SA i Powszechnego Banku Kredytowego SA, dające w efekcie Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA.

Ciekawym było także wcześniejsze przejęcie Gliwickiego Banku Kredytowego SA przez Wielkopolski Bank Kredytowy SA⁷⁷. Ponadto wymienić trzeba przejęcia dokonane z udziałem kapitału zagranicznego: Banku Śląskiego SA przez ING Group, PETRO-BANKU SA przez LG Group oraz Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA i Banku Zachodniego SA przez Allied Irish Bank. Jednakże najważniejszym wydarzeniem w polskiej bankowości wydaje się, jak dotąd, było utworzenie Grupy PEKAO SA⁷⁸ i następnie przejęcie jej przez konsorcjum UniCredito Italiano S.p.A. i Allianz AG. W ubezpieczeniach największe, jak dotąd, znaczenie miało połączenie dwóch zakładów ubezpieczeniowych grupy Allianz z dwoma zakładami grupy AGF. Wśród funduszy emerytalnych najbardziej aktywnym w zakresie przejęć okazało się Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA, które przejęło trzy inne towarzystwa. Na rynku funduszy inwestycyjnych pierwszym było połączenie pomiędzy KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA a „Union Investment” Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA.

Procesy konsolidacyjne polskich instytucji finansowych odbywały się w omawianym okresie dopiero od roku 1992. Wcześniej nie stwierdzono zachowań o charakterze połączeń konsolidacyjnych w polskich instytucjach finansowych. Zestawienie transakcji konsolidacyjnych, przeprowadzonych w polskich instytucjach finansowych według typów i klas w latach 1992-2001, prezentuję w **Tabeli nr 7**.

⁷⁷ Ostatecznie uwierczone w dniu 1 października 2000 roku przejęciem przedsiębiorstwa bankowego Gliwickiego Banku Handlowego SA przez Wielkopolski Bank Kredytowy SA.

⁷⁸ Od 27 lipca 1999 Bank Polska Kasa Opieki SA, w skrócie Bank Pekao SA.

Tabela nr 7

Zestawienie transakcji przejęć przeprowadzonych w polskich instytucjach finansowych według typów i klas w latach 1992-2001

Typ	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3	RAZEM	Udział procentowy
A1	5	29	26	60	28,04%
A2	10	18	0	28	13,08%
A3	0	0	0	0	0,00%
A4	0	0	0	0	0,00%
A5	0	5	0	5	2,34%
A6	3	10	0	13	6,07%
B1	3	5	0	8	3,74%
B2	1	2	0	3	1,40%
B3	0	4	7	11	5,14%
B4	12	31	0	43	20,09%
B5	2	3	0	5	2,34%
B6	2	8	0	10	4,67%
C1	0	13	0	13	6,07%
C2	0	2	0	2	0,93%
C3	0	1	0	1	0,47%
C4	0	0	0	0	0,00%
C5	0	1	7	8	3,74%
C6	2	2	0	4	1,87%
łącznie:	40	134	40	214	100,00%
Udział procentowy	18,69%	62,62%	18,69%	100,00%	

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza zestawienia przedstawionego w **Tabeli nr 7**, obejmującego 214 transakcji, wskazuje, że najczęściej, bo aż w 134 przypadkach w Polsce miały miejsce transakcje **Klasy 2**, czyli procesy przejęcia kapitałowego pakietów równych i większych od 50% kapitału zakładowego, przy zachowaniu osobowości prawnej przejmowanego podmiotu; stanowiły one 62,62% ogółu przeprowadzanych transakcji. Analizując wielkości globalne, dochodzimy do wniosku, że najwięcej, bo aż 60 (28,04%), było na rynku transakcji typu A1, czyli przejęć banków krajowych przez inne banki krajowe. Dużo też było, bo aż 43 (20,09%) transakcji, typu B4, czyli przejęć krajowych zakładów ubezpieczeniowych przez zagraniczne zakłady ubezpieczeniowe oraz typu A2, czyli przejęć banków kra-

jowych przez banki zagraniczne w drodze transakcji transgranicznych – 28 (13,08%) transakcji. Brak było natomiast w ogóle transakcji typu A3 – przejęć banków krajowych przez krajowe towarzystwa ubezpieczeniowe, typu A4 – przejęć banków krajowych przez zagraniczne towarzystwa ubezpieczeniowe w drodze transakcji transgranicznych i typu C4 – przejęć krajowych firm inwestycyjnych przez zagraniczne towarzystwa ubezpieczeniowe w drodze transakcji transgranicznych. Szczegółowa analiza konkretnych typów transakcji w poszczególnych klasach wskazuje na największą popularność transakcji typu B4 w Klasie 2 – 31 takich transakcji. Nieco tylko mniej było transakcji typu A1 w Klasie 2 – 29 transakcji i typu A1 w Klasie 3 – 26 transakcji. Interesującą wydaje się także obserwacja, iż w Klasie 3, czyli procesów przejęcia kapitałowego i instytucjonalnego, w wyniku których instytucja przejmowana utraciła byt prawny, występują jedynie transakcje intra-sektorowe, a więc krajowe banki przejmowały inne krajowe banki (typ A1), krajowe zakłady ubezpieczeniowe przejmowały inne krajowe zakłady ubezpieczeniowe (typ B3), a krajowe firmy inwestycyjne przejmowały inne krajowe firmy inwestycyjne (typ B5). Brakuje formalno-instytucjonalnego zaangażowania w te transakcje inwestorów zagranicznych. Nie pojawiły się do końca roku 2001 transakcje inter-sektorowe Klasy 3⁷⁹.

Zestawienie transakcji konsolidacyjnych, przeprowadzonych w polskich instytucjach finansowych według inwestora w latach 1992-2001, prezentuje **Tabela nr 8**.

Analiza zestawienia przedstawionego w **Tabeli nr 8**, obejmującego 214 transakcji, wskazuje, że najczęściej, bo aż w 81 przypadkach, stanowiących 37,85% ogółu transakcji w Polsce, inwestorem angażującym się w transakcje przejęć był bank krajowy. Na drugim miejscu znalazły się zagraniczne zakłady ubezpieczeniowe – 43 transakcje stanowiące 20,09% ogółu transakcji. Najmniej aktywne na rynku przejęć w instytucjach finansowych były krajowe zakłady

⁷⁹ Pierwszą taką transakcją obserwowaliśmy na rynku dopiero w roku 2002, kiedy to **21 czerwca 2002** roku Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA połączył się z **Domem Maklerskim PBK SA** poprzez przeniesienie całego majątku tej spółki na Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA.

Tabela nr 8

Typ	bank krajowy	bank zagraniczny	krajowy zakład ubezpieczeniowy	zagraniczny zakład ubezpieczeniowy	Krajowa firma inwestycyjna	zagraniczna firma inwestycyjna	RAZEM
A1	60						60
A2		28					28
A3			0				0
A4				0			0
A5					5		5
A6						13	13
B1	8						8
B2		3					3
B3			11				11
B4				43			43
B5					5		5
B6						10	10
C1	13						13
C2		2					2
C3			1				1
C4				0			0
C5					8		8
C6						4	4
łącznie:	81	33	12	43	18	27	214
Udział procentowy	37,85%	15,42%	5,61%	20,09%	8,41%	12,62%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne.

ubezpieczeniowe – 12 transakcji, stanowiące 5,61% ogółu transakcji, oraz krajowe firmy inwestycyjne – 18 transakcji, stanowiące 8,41% ogółu transakcji.

Szczegółowy wykaz wszystkich transakcji, co do których, przy zachowaniu należytej staranności, udało mi się dotrzeć i jakie miały miejsce w latach 1992-2001, prezentuję w **Tabeli nr 9**, która zawiera zestawienie procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych w poszczególnych latach, zawierające wszystkie trzy klasy przejęć oraz wyodrębniające inwestorów krajowych i inwestorów zagranicznych.

Tabela nr 9

Zestawienie procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych

RAZEM wszystkie klasy													
Typ	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	RAZEM inwestorzy krajowi	RAZEM inwestorzy zagraniczni	RAZEM
A1	1	2	9	7	6	6	3	4	7	15	60		60
A2	0	0	1	2	1	0	1	2	10	11		28	28
A3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
A5	0	0	0	0	1	1	2	0	1	0	5		5
A6	0	0	0	1	4	2	2	1	1	2		13	13
B1	0	0	0	0	0	1	0	0	3	4	8		8
B2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2		3	3
B3	0	0	0	0	0	0	1	3	1	6	11		11
B4	0	0	1	1	1	5	6	3	13	13		43	43
B5	0	0	0	1	0	0	1	0	2	1	5		5
B6	0	0	0	0	0	1	0	1	4	4		10	10
C1	0	0	0	0	0	0	2	0	1	10	13		13
C2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1		2	2
C3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1		1
C4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C5	0	0	0	0	0	0	0	1	2	5	8		8
C6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4		4	4
łącznie:	1	2	11	12	13	17	19	15	45	79	111	103	214

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza zestawienia przedstawionego w **Tabeli nr 9**, obejmującego 214 transakcji, wskazuje, że inwestorzy, mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, angażowali się w 111 transakcji, a inwestorzy mający siedzibę poza granicami Polski – 103 razy. W latach 1992-1993 liczba transakcji była znikoma. W latach 1994-1999 liczba transakcji mieściła się w przedziale 11-19. Od roku 2000 nastąpił radykalny wzrost liczby transakcji. Najwięcej, bo aż 79 transakcji, miało miejsce w roku 2001.

Tabela nr 10 prezentuje transakcje Klasy 1, czyli procesy przejęcia kapitałowego przez jednego inwestora lub powiązaną grupę, pakietów mniejszych niż 50% kapitału zakładowego.

Tabela nr 10

Zestawienie procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych

Klasa 1													
Typ	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	RAZEM inwestorzy krajowi	RAZEM inwestorzy zagraniczni	RAZEM
A1	0	0	0	0	3	0	0	0	1	1	5		5
A2	0	0	0	0	0	0	1	0	4	5		10	10
A3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
A5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A6	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1		3	3
B1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3		3
B2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		1	1
B3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
B4	0	0	0	0	1	4	0	1	3	3		12	12
B5	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2		2
B6	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0		2	2
C1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
C2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
C4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
C6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2		2	2
łącznie:	0	0	0	1	4	9	1	2	9	14	10	30	40

Źródło: Opracowanie własne.

Do **Klasy 1** zaliczymy następujące transakcje:

ROK 1995

typ B5

— do grona akcjonariuszy **Szkolnego Towarzystwa Ubezpieczeń SA** przystąpił Aleksander Gudzwaty wraz ze swoją grupą kapitałową, w tym PHZ „Bartimpex” SA;

ROK 1996

typ A1

— Minister Finansów wniósł 32,9% akcji **Polskiego Banku Rozwoju SA** do Powszechnego Banku Kredytowego SA;

- Bank Rozwoju Eksportu SA nabył pakiet akcji **Banku Energetyki SA**, dający prawo do wykonywania 26,2% głosów podczas WZA;
- Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA nabył pakiet akcji, uprawniający do wykonywania 20,4% głosów na WZA **Banku Świętokrzyskiego SA**;

typ B4

- do grona akcjonariuszy **Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie „POLISA-ŻYCIE” SA** dołączyło francuskie towarzystwo ubezpieczeniowe CNP ASSURANCES, obejmując pakiet 26% akcji tego towarzystwa;

ROK 1997

typ A6

- Skarb Państwa sprzedał zagranicznym firmom inwestycyjnym znaczący pakiet akcji **Banku Handlowego SA**;
- Skarb Państwa sprzedał zagranicznym firmom inwestycyjnym znaczący pakiet akcji **Powszechnego Banku Kredytowego SA**;

typ B1

- do grona akcjonariuszy **Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie „POLISA-ŻYCIE” SA** dołączył Kredyt Bank PBI SA (32,65% akcji);

typ B2

- Dresdner Bank AG z Niemiec objął 21% akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Hestia Insurance SA**;

typ B4

- szwajcarska firma ubezpieczeniowa Helvetia Patria objęła 21% akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Hestia Insurance SA**;
- do grona akcjonariuszy **Szkolnego Towarzystwa Ubezpieczeń SA** przystąpiła CIGNA Insurance Company Europe SA N.V.⁸⁰;
- dwa amerykańskie towarzystwa ubezpieczeniowe, wchodzące w skład Grupy AIG: American Life Insurance Company (ALICO) oraz American International Underwriters Insurance Company (AIU), odkupiły od Banku Pekao SA łącznie 45% ak-

⁸⁰ Towarzystwo zmieniło nazwę na **Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji CIGNA STU SA**.

cji **Amplico Life Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji SA**, czyli cały posiadany dotychczas przez ten bank pakiet akcji;

- udział francuskiego towarzystwa ubezpieczeniowego **CNP ASSURANCES** w **Towarzystwie Ubezpieczeń na Życie „POLISA-ŻYCIE” SA** wzrósł do 42,70%;

typ B6

- Bank Pekao SA sprzedał amerykańskiej firmie **American International Group, Inc.** swoje udziały (45%) w **Pierwszym Amerykańsko-Polskim Towarzystwie Ubezpieczeń AMPLICO SA**, a samo Towarzystwo zmieniło nazwę na **AIG Polska – Towarzystwo Ubezpieczeń SA**;

ROK 1998

typ A2

- Minister Skarbu Państwa sprzedał pakiet 36,7% akcji **Banku Przemysłowo-Handlowego SA** niemieckiemu bankowi **Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG**⁸¹;

ROK 1999

typ B4

- brytyjska firma ubezpieczeniowa **Royal&Sun Alliance** objęła pakiet akcji **Towarzystwo Ubezpieczeniowe PBK-Życie SA**; nastąpiła zmiana nazwy towarzystwa na **Towarzystwo Ubezpieczeń ROYAL PBK SA**;

typ B6

- **CIGNA Insurance Company Europe N.V.** sprzedała wszystkie swoje akcje w **Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji CIGNA STU SA** siostrzanej firmie **CIGNA Global Holdings Inc.**;

ROK 2000

typ A1

- Bank Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA zwiększył (do 33,9%) swoje zaangażowanie w **Banku Cukrownictwa CU-**

⁸¹ Umowa ostatecznie zrealizowana została 5 stycznia 1999 roku.

KROBANK SA. Część nowej emisji akcji banku objął także Wschodni Bank Cukrownictwa SA;

typ A2

- kontrolę nad **BIG Bankiem GDAŃSKIM SA** oraz zależnym od niego **BIG BANKIEM SA** przejęły Banco Comercial Portugues, Eureko BV i powiązane z nimi spółki. Udział zagranicznych akcjonariuszy zwiększył się do 62,5% (z 47,8% na koniec 1999 r.);
- Caisse Centrale de Credit Cooperatif zwiększyła do 31,6% (z 11,2% na koniec 1999 r.) swoje zaangażowanie w **Banku Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA** (objęła akcje nowej emisji oraz odkupiła część akcji od poprzednich akcjonariuszy)⁸²;
- Banco Espirito Santo e Comercial de Lisboa zwiększył do 19,8% swoje zaangażowanie w **Kredyt Banku SA** (m.in. odkupując akcje od Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, który wycofał się z inwestycji);
- Skandinaviska Enskild Banken AB weszła w posiadanie 32,1% akcji **Banku Ochrony Środowiska SA** (część akcji odkupiła od Kredyt Banku SA i związanych z nim spółek, któremu nie powiodła się wcześniejsza próba przejęcia kontroli nad tym bankiem);

typ B4

- KBC Insurance N.V. wszedł w posiadanie bezpośrednio 32,58% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA**, a łącznie ze swoim podmiotem zależnym – Warta Holding B.V. – 40,03% akcji i głosów na WZA Towarzystwa;
- konsorcjum holenderskiej firmy Eureko BV i **BIG Banku Gdańskiego SA** objęło 30% akcji **Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń SA**; Eureko BV objęło 20% kapitału, a **BIG Bank Gdański SA** pozostałe 10% akcji;

⁸² Francuski Banque Populaire zamierzał objąć akcje kolejnej emisji akcji oraz odkupić część akcji od dotychczasowych akcjonariuszy banku (Agencji Rozwoju Przemysłu i francuskiego banku Credit Cooperatif), co w efekcie pozwalałoby na wykonywanie 51% głosów na WZA Banku Inicjatyw Społeczno – Ekonomicznych SA.

- Kredyt Bank SA sprzedał belgijskiej firmie ubezpieczeniowej KBC Insurance N.V. pakiet 26,63% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń w Rolnictwie i Gospodarce Żywnościowej „AGROPOLISA” SA**;
typ B5
- do grona akcjonariuszy **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji CIGNA STU SA** dołączyły dwa podmioty: Gas Trading SA i EuRoPol Gaz (typ B5);

ROK 2001

typ A1

- BRE Bank SA kupił od RHEINHYP Rheinische Hypothekensbank AG pakiet akcji **RHEINHYP-BRE Banku Hipotecznego SA**, stanowiący 1% jego kapitału;

typ A2

- Skandinaviska Enskilda Banken AB nabył kolejne 6% akcji **Banku Ochrony Środowiska SA** (zwiększenie do 38,1% udziału szwedzkiego inwestora);
- Skandinaviska Enskilda Banken AB nabył od Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych pakiet akcji **Banku Ochrony Środowiska SA**. Razem z wcześniej posiadanymi, wraz z podmiotami zależnymi, Skandinaviska Enskilda Banken AB posiadał po tej transakcji 45,99% akcji tego banku;
- Banco Comercial Portugues zwiększył do 42,78% swój udział w kapitale zakładowym **BIG Banku Gdańskiego SA**;
- Bank Austria AG nabył od Bayerische Hypo-und Vereinsbank AG pakiet 9,54% akcji **Banku Przemysłowo-Handlowego SA**;
- Skandinaviska Enskilda Banken AB zwiększyła swój bezpośredni stan posiadania akcji **Banku Ochrony Środowiska SA** do 21,877%, a wraz z podmiotami zależnymi do 46,034%;

typ A6

- holenderska spółka Polaris Finance N.V. nabyła od dotychczasowych akcjonariuszy **INVEST-BANK SA** łącznie 17,3% jego akcji;

typ B1

- po dokonanej fuzji pomiędzy Bankiem Zachodnim SA i Wielkopolskim Bankiem Kredytowym SA akcje **Commercial Union – Powszechne Towarzystwo Emerytalne BPH CU WBK SA**, bę-

dące dotąd w posiadaniu Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA, objął Bank Zachodni WBK SA;

- Bank Pekao SA sprzedał włoskiej spółce Pioneer Global Asset Management S.p.A. 35% akcji **Pekao Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego SA**;

typ B4

- nastąpiły zmiany w akcjonariacie **Zurich Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA** między innymi polegające na bezpośrednim objęciu pakietu 3,4% akcji przez Zurich Insurance Company;
- KBC INSURANCE NV zwiększył swój stan posiadania w **Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA** do 32,58%, a wraz z podmiotami zależnymi do 40,03 %;
- firmy ubezpieczeniowe Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG oraz HUK-Coburg Holding GmbH nabyły od Hamburg-Mannheimer Versicherungs – AG 9,83% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa” SA**;

typ C6

- Merrill Lynch Global Emerging Markets Partners nabył 49% udziałów w **Dominet Sp. z o.o.**;
- Allied Irish Banks plc. nabył od Nicom Consulting Ltd. pakiet 20% udziałów w **AIB WBK Fund Management Sp. z o.o.**, zwiększając swój udział do 46%.

Tabela nr 11 prezentuje transakcje **Klasy 2**, czyli procesy przejęcia kapitałowego pakietów równych i większych od 50% kapitału zakładowego, przy zachowaniu osobowości prawnej przejmowanego podmiotu.

Tabela nr 11

Zestawienie procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych

Klasa 2													
Typ	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	RAZEM inwestorzy krajowi	RAZEM inwestorzy zagraniczni	RAZEM
A1	1	1	2	6	3	3	2	2	3	6	29		29
A2	0	0	1	2	1	0	0	2	6	6		18	18
A3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
A5	0	0	0	0	1	1	2	0	1	0	5		5
A6	0	0	0	1	4	0	2	1	1	1		10	10
B1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	5		5
B2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2		2	2
B3	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	4		4
B4	0	0	1	1	0	1	6	2	10	10		31	31
B5	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	3		3
B6	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4		8	8
C1	0	0	0	0	0	0	2	0	1	10	13		13
C2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1		2	2
C3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1		1
C4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C5	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1		1
C6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2		2	2
łącznie:	1	1	4	10	9	5	17	9	31	47	61	73	134

Źródło: Opracowanie własne.

Do **Klasy 2** zaliczymy następujące transakcje:

ROK 1992

typ A1

— Narodowy Bank Polski przejął większość akcji **Pierwszego Komercyjnego Banku SA** w Lublinie;

ROK 1993

typ A1

— **Łódzki Bank Rozwoju SA**⁸³ został przejęty przez Bank Inicjatyw Gospodarczych **BIG SA**;

⁸³ Niedługo potem zmieniono nazwę tego banku na **BIG Bank SA**. Ostateczna likwidacja miała miejsce 5 stycznia 2001 roku.

ROK 1994

typ A1

- Narodowy Bank Polski przejął większość akcji **Prosper Banku SA**⁸⁴;
- Kredyt Bank SA nabył większość akcji **Banku Regionalnego SA** w Rybniku⁸⁵;

typ A2

- Westdeutsche Landesbank AG i Polski Bank Rozwoju SA nabyły łącznie 90% akcji **Banku Morskiego SA**;

typ B4

- głównym akcjonariuszem STU Hestia Insurance SA został międzynarodowy koncern ubezpieczeniowy Alte Leipziger Europa AG wraz z podmiotem zależnym HESTIA Sp. z o.o.;

ROK 1995

typ A1

- Prosper Bank SA przejął oddziały **Dolnośląskiego Banku Gospodarczego SA**⁸⁶;
- **Sopocki Bank Inicjatyw Gospodarczych „SOPOT” Bank SA**⁸⁷ został sprzedany Bankowi Gdańskiemu SA;
- **Bank Rozwoju Rolnictwa „ROLBANK” SA**⁸⁸ został postawiony w stan likwidacji w związku ze sprzedażą jego przedsiębiorstwa bankowego Bankowi Zachodniemu SA;
- Kredyt Bank SA przejął kontrolę kapitałową nad **Bankiem Depozytowo-Powierniczym GLOB SA**⁸⁹;
- Powszechny Bank Kredytowy SA przejął kontrolę kapitałową nad **Górnośląskim Bankiem Gospodarczym SA**;
- Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę nad **Krakowskim Bankiem Mieszkaniowym Interkrakbank SA**, który zmienił nazwę na BWR REAL BANK SA⁹⁰;

⁸⁴ Od 5 marca 2001 roku bank funkcjonuje pod nazwą Polski Kredyt Bank SA.

⁸⁵ Likwidacja zaistniała w dniu 20 maja 1996 roku.

⁸⁶ Zawieszony 28 lutego 1994 roku, a ostatecznie zlikwidowany 20 lipca 2000 roku.

⁸⁷ Bank ten został ostatecznie zlikwidowany 6 lutego 1997 roku.

⁸⁸ Ostateczna likwidacja miała miejsce w dniu 5 maja 1996 roku.

⁸⁹ Likwidacja tego banku nastąpiła 22 lipca 1996 roku.

⁹⁰ Ostateczna likwidacja nastąpiła 15 kwietnia 2000 roku.

typ A2

- holenderski bank ABN AMRO nabył 99,9% akcji **INTERBANK SA**; bank ten zmienił nazwę na ABN AMRO (POLSKA) SA;
- niemiecki bank Bayerische Vereinsbank AG nabył 100% akcji **Banku Rozwoju Energetyki i Ochrony Środowiska MEGA-BANK SA**;

typ A6

- amerykańska firma inwestycyjna General Electric Capital Corporation nabyła akcje imienne, dające prawo do wykonywania do 90,00% głosów podczas walnego zgromadzenia akcjonariuszy **Solidarność Chase DT Banku SA**⁹¹;

typ B4

- niemiecka firma ubezpieczeniowa Gerling – Konzern Allgemeine Versicherungs –AG objęła pakiet kontrolny akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń ATU SA**⁹²;

ROK 1996

typ A1

- Wielkopolski Bank Kredytowy SA nabył pakiet większościowy akcji **Gliwickiego Banku Handlowego SA**, uprawniający do wykonywania 85,5% głosów na WZA;
- Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę nad **DEG Bankiem Secesyjnym SA** w Katowicach, który zmienił nazwę na BWR Bank Secesyjny SA⁹³;
- zawarta została umowa pomiędzy Bankiem Polska Kasa Opieki SA oraz **Bankiem Depozytowo-Kredytowym SA, Pomorskim Bankiem Kredytowym SA** oraz **Powszechnym Bankiem Gospodarczym SA** o zawiązaniu grupy bankowej;

⁹¹ Kapitał akcyjny banku został podwyższony do 23,4 mln PLN i bank zmienił nazwę na **GE Capital Bank SA**.

⁹² W roku 1998 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **Gerling Polska Towarzystwo Ubezpieczeń SA**.

⁹³ Obecnie DaimlerChrysler Services (debis) Bank Polska SA.

typ A2

- ING Bank N.V. nabył pakiet akcji **Banku Śląskiego SA**, dysponując po tej transakcji pakietem akcji, pozwalających na wykonywanie 54,1% głosów na WZA tego banku;

typ A5

- upaństwowiony został **Bank Staropolski SA**, którego pakiet 93,6% akcji znalazł się w posiadaniu Polskiego Funduszu **Gwarancyjnego SA**.

typ A6

- 51% akcji **Banku Rolno-Przemysłowego SA** objęła holenderska firma inwestycyjna Rabobank International Holding B.V.; bank ten zmienił nazwę na Rabo – Bank Rolno-Przemysłowy Polska SA;
- kontrola kapitałowa nad **POLBANK SA**⁹⁴ została przejęta przez amerykańską firmę inwestycyjną General Motors Acceptance Corporation⁹⁵;
- podmioty zagraniczne weszły w posiadanie łącznie 60,2% głosów na WZA **Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA** – AIB European Investments Limited 36,3%, a Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju 23,9%;
- koreański koncern LG Investment Holdings B.V. nabył znaczący pakiet akcji (54,5%) **PETROBANK SA**⁹⁶;

ROK 1997

typ A1

- Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA wraz z podmiotami zależnymi nabył od Skarbu Państwa kolejny pakiet akcji **Banku Gdańskiego SA**, dający prawo wykonywania łącznie 63,4% głosów na WZA;
- NBP sprzedał Kredyt Bankowi SA większościowy pakiet akcji **Polskiego Banku Inwestycyjnego SA**;

⁹⁴ W roku 1997 zmienił nazwę na OPEL Bank SA, a we wrześniu 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy banku na **GMAC Bank Polska SA**.

⁹⁵ Łącznie w ręce osób zagranicznych trafiło ponad 99% akcji tego banku.

⁹⁶ Obecnie LG Petro Bank SA.

— NBP sprzedał Kredyt Bankowi SA większościowy pakiet akcji **PROSPER-BANKU SA**;

typ A5

— Polski Fundusz Gwarancyjny SA odsprzedał poprzednim właścicielom nabyte w 1996 roku akcje **Banku Staropolskiego SA**;

typ B4

— inwestorem strategicznym **Korporacji Ubezpieczeniowej „Filar” SA** została niemiecka firma R+V Versicherung AG;

ROK 1998

typ A1

— Bank Handlowy SA przejął kontrolę nad **Bankiem Rozwoju Cukrownictwa SA**;

— Narodowy Bank Polski sprzedał Powszechnemu Bankowi Kredytowemu SA pakiet 99,93% akcji **Pierwszego Komercyjnego Banku SA**;

typ A5

— firma LUKAS SA objęła większościowy pakiet akcji **Banku Świętokrzyskiego SA** i dokapitalizowała go; bank ten zmienił nazwę na **LUKAS Bank Świętokrzyski SA**;

— do grona akcjonariuszy **Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie „POLISA-ŻYCIE” SA** dołączyła spółka PAI-MEDIA Sp. z o.o. z Grupy Polsat, jako akcjonariusz strategiczny (50,92% akcji), a odszedł Kredyt Bank PBI SA;

typ A6

— Rabobank International Holding Nederland zwiększył do 100% swój udział w **Rabo-Banku Rolno-Przemysłowym Polska SA**; bank ten zmienił nazwę na Rabobank Polska SA;

— amerykański koncern finansowy AIG Consumer Finance Group, Inc. nabył większość akcji **Banku Podlaskiego SA** i dokapitalizował go; bank ten zmienił nazwę na AIG Bank Polska SA;

typ B3

— **Towarzystwo Ubezpieczeniowe Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych „Benefit” SA** zostało zakupione przez Korporację Ubezpieczeniową „Filar” SA, co spowodowało zmianę nazwy na **Korporacja Ubezpieczeniowa Filar-Życie SA**;

typ B4

- szwajcarska firma ubezpieczeniowa **Winterthur**, wchodząca w skład **Grupy Credit Suisse**, przejęła pakiet kontrolny akcji zakładu ubezpieczeniowego **AZUR Ostoja SA**; towarzystwo to zmieniło nazwę na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe Winterthur SA**;
- strategicznym akcjonariuszem **Powszechnego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Energo-Asekuracja SA** został duński zakład ubezpieczeniowy Tryg-Baltica, wchodzący w skład skandynawskiej grupy kapitałowej **NORDIC BALTIC HOLDING**;
- Bank Gospodarki Żywnościowej SA sprzedał wszystkie swoje udziały w **TU Allianz BGŻ SA** firmie Allianz AG; dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe Allianz Polska SA**;
- szwajcarska firma ubezpieczeniowa **Winterthur**, wchodząca w skład **Grupy Credit Suisse**, przejęła pakiet kontrolny akcji zakładu ubezpieczeniowego **AZUR Życie SA**; towarzystwo zmieniło nazwę na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe Winterthur Życie SA**;
- niemiecki koncern ubezpieczeniowy Gerling Konzern Lebensversicherungs - AG nabył pakiet kontrolny akcji **ATU-Life Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA**; towarzystwo to zmieniło nazwę na **Gerling Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA**;
- **BGŻ SA** sprzedał wszystkie swoje udziały w **Towarzystwie Ubezpieczeń Allianz BGŻ Polska Życie SA** firmie Allianz AG; dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **Towarzystwo Ubezpieczeń Allianz Życie Polska SA**;

typ B5

- Daewoo FSO SA oraz Stocznia Szczecińska SA objęły pakiet kontrolny akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego TUK SA**⁹⁷;

typ C1

- Bank Gospodarki Żywnościowej SA zawarł z austriackim Creditanstalt umowę o odkupieniu od niego pakietu 50% akcji **KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**;

⁹⁷ W tym też roku zmieniona została nazwa Towarzystwa na **DAEWOO Towarzystwo Ubezpieczeń SA**.

- Powszechny bank Kredytowy SA nabył od Polskiego Banku Rozwoju SA i K.B.I.M. Overseas BV pakiet 100% akcji **Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych Atut SA**; nastąpiła zmiana nazwy Towarzystwa na **PBK ATUT – Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**;

typ C2

- szwedzki bank Skandinaviska Enskilda Banken AB nabył od ABB Financial Services N.V. 100% akcji **ABB Fundusz Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA**⁹⁸;

ROK 1999

typ A1

- nastąpiła największa w polskim sektorze bankowym fuzja – połączyły się 4 banki, tworzące Grupę Pekao SA (**Powszechny Bank Gospodarczy SA, Pomorski Bank Kredytowy SA i Bank Depozytowo - Kredytowy SA** z Bankiem Polska Kasa Opieki SA);
- Powszechny Bank Kredytowy SA sfinalizował zawartą jeszcze w 1998 roku transakcję zakupu **Pierwszego Komercyjnego Banku SA** w Lublinie, podpisując ostateczną umowę, dotyczącą zakupu przedsiębiorstwa bankowego **Pierwszego Komercyjnego Banku SA** w Lublinie⁹⁹;

typ A2

- na podstawie umowy zawartej ze Skarbem Państwa konsorcjum włoskiego banku UniCredito Italiano SA i niemieckiego Allianz AG objęło większościowy pakiet (52,09%) akcji **Banku Polska Kasa Opieki SA**;
- inwestorzy zagraniczni związani z duńskim Unibankiem weszli w posiadanie pakietu kontrolnego akcji **Banku Własności Pracowniczej SA**¹⁰⁰ (typ A2);

⁹⁸ Na początku roku 1999 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **SEB - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**.

⁹⁹ Spółka Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie 29 grudnia 1999 roku zmieniła nazwę na PKBL SA i zaprzestała prowadzenia działalności bankowej.

¹⁰⁰ Z dniem 22 października 1999 roku bank zmienił nazwę na **Bank Własności Pracowniczej – Unibank SA**.

typ A6

- w następstwie umowy zawartej ze Skarbem Państwa AIB European Investments Limited objął 80% akcji **Banku Zachodniego SA**;

typ B3

- Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „WARTA” SA nabyło od BRE BANK SA, Elektrim SA oraz WHN International LTD znaczące pakiety akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie WARTA VITA SA**;

typ B4

- Zurich Insurance Company odkupił od Banku Handlowego w Warszawie SA 50% akcji **Zurich Handlowy Towarzystwo Ubezpieczeń SA**¹⁰¹;
- Zurich Insurance Company odkupił od Banku Handlowego w Warszawie SA 50% akcji **Zurich Handlowy Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA**¹⁰²;

typ C5

- na rynku narodowych funduszy inwestycyjnych miała miejsce pierwsza zmiana o charakterze konsolidacyjnym – Trzeci Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA¹⁰³ przejął **Jedenasty Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA**;

ROK 2000

typ A1

- Bank Handlowy w Warszawie SA dokapitalizował **Bank Rozwoju Cukrownictwa SA**, zwiększając swoje zaangażowanie z 62,3% do 95,8% akcji;
- Bank Gospodarstwa Krajowego zwiększył do 99,9% swoje zaangażowanie w **Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkanio-**

¹⁰¹ Od 1 stycznia 2000 roku Towarzystwo funkcjonuje pod nazwą **Zurich Towarzystwo Ubezpieczeń SA**.

¹⁰² Od 1 stycznia 2000 roku Towarzystwo funkcjonuje pod nazwą **Zurich Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA**.

¹⁰³ Po tej transakcji połączony NFI zaczął używać nazwy JUPITER Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA.

wego SA, odkupując jego akcje od Narodowego Banku Polskiego i od PKO Banku Polskiego SA;

- Deutsche Bank Polska SA (działająca w Polsce spółka zależna Deutsche Bank AG) objął 91,7% akcji **Banku Współpracy Regionalnej SA**, znacząco podnosząc jego kapitał¹⁰⁴;

typ A2

- Bank Austria AG przejął kontrolę nad **Powszechnym Bankiem Kredytowym SA** i pośrednio nad zależnym od niego **Górnośląskim Bankiem Gospodarczym SA**. Udział Banku Austria AG w kapitale Powszechnego Banku Kredytowego SA po nabyciu od Skarbu Państwa kolejnego pakietu 10,29% akcji zwiększył się do 53,7% (z 43,5% na koniec 1999 r.), a po przyłączeniu **Banku Austria Creditanstalt Poland SA**¹⁰⁵ do 57,1%;
- kontrolę nad **BIG Bankiem GDAŃSKIM SA** oraz zależnym od niego **BIG BANKIEM SA** przejęły Banco Comercial Portugues, Eureka BV i powiązane z nimi spółki. Udział zagranicznych akcjonariuszy zwiększył się do 62,5% (z 47,8% na koniec 1999 r.);
- Commerzbank AG zwiększył do 50% (z 48,7% na koniec poprzedniego roku) zaangażowanie kapitałowe w **BRE Banku SA**;
- Nordbanken AB ponad 3-krotnie zwiększył swoje zaangażowanie w Banku Komunalnym SA. W wyniku objęcia nowej emisji akcji i odkupienia akcji od większości poprzednich właścicieli wszedł w posiadanie 94,1% akcji banku;
- Den Danske Bank AS odkupił 83,2% akcji **Polsko – Kanadyjskiego Banku Św. Stanisława SA** od jego poprzednich (w większości kanadyjskich) akcjonariuszy¹⁰⁶;
- Nordbanken AB (publ) w ramach wezwania do sprzedaży nabył kolejny pakiet akcji **Banku Komunalnego SA**. Po tych transakcjach posiadał akcje Banku, stanowiące 94,05% kapitału i dające prawo do wykonywania 93,90% głosów na **WZA Banku Komunalnego SA**;

¹⁰⁴ Deutsche Banku AG przejął pośrednio kontrolę kapitałową nad znajdującym się w trudnej sytuacji **Bankiem Współpracy Regionalnej SA** i zależnym od niego **BWR REAL BANKIEM SA** (oba banki zostały połączone).

¹⁰⁵ Do fuzji doszło z dniem 2 listopada 2000 roku.

¹⁰⁶ W efekcie bank zmienił nazwę na **Danske Bank Polska SA**.

typ A5

- Telekomunikacja Polska SA zbyła posiadane akcje **Banku Pocztoowego SA** na rzecz PPUP Poczta Polska, do której na koniec grudnia należało 66,6% akcji, dających prawo wykonywania 74,2% głosów na WZA;

typ A6

- Citibank Overseas Investment Corporation odkupił 87,8% akcji **Banku Handlowego w Warszawie SA** od jego poprzednich (polskich i zagranicznych) akcjonariuszy oraz 1 211 tys. obligacji zamiennych na akcje od PZU SA. W efekcie przejął kontrolę nie tylko nad bankiem, lecz także zależnymi od niego **CUPRUM – BANKIEM SA i Bankiem Rozwoju Cukrownictwa SA**. Nowy inwestor zdecydował o połączeniu swojej spółki zależnej **CITIBANK (Poland) SA** z Bankiem Handlowym w Warszawie SA¹⁰⁷;

typ B1

- Powszechny Bank Kredytowy SA nabył od Aetna International, Inc. pakiet 40% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Powszechnego Banku Kredytowego SA**, zwiększając swój udział w kapitale tego Towarzystwa do 97%;
- BIG Bank Gdański SA odkupił od EUREKO BV 45% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego BIG Banku Gdańskiego SA**, zwiększając swój udział w kapitale tego Towarzystwa do 100%;
- Bank Pekao SA kupił od Alliance Capital Management Corporation of Delaware 49% akcji **Pekao/Alliance Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**¹⁰⁸, zwiększając swój udział w kapitale tego Towarzystwa do 100%;

typ B3

- Powszechny Bank Kredytowy SA sprzedał Sopockiemu Towarzystwu Ubezpieczeniowemu Hestia Insurance SA 100% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego PBK SA**;

¹⁰⁷ Banki zostały połączone z dniem 1 marca 2001 roku.

¹⁰⁸ 4 stycznia 2001 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**.

typ B4

- Helvetia Patria sprzedała pakiet 21% akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Hestia Insurance SA** niemieckiej grupie ubezpieczeniowej ERGO¹⁰⁹;
- austriacka firma ubezpieczeniowa Uniqua Versicherungen AG nabyła pakiet 90% akcji **Zakładu Ubezpieczeń i Reasekuracji „POLONIA” SA**;
- dwie firmy, należące do niemieckiej grupy INTER (Inter Krankensversicherung AG), nabyły¹¹⁰ pakiet kontrolny akcji Towarzystwa Ubezpieczeniowego INTER FORTUNA SA; Towarzystwo zmieniło nazwę na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe INTER-Polska SA**;
- Grupa Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG została strategicznym akcjonariuszem **HEROS Bankowego Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji SA**;
- udział inwestora strategicznego Tryg-Baltica w **Powszechnym Towarzystwie Ubezpieczeniowym Energo-Asekuracja SA** przekroczył próg 50% i w dniu 29 czerwca 2000 roku wyniósł 50,63% głosów na WZA;
- Kredyt Bank SA zawarł umowę o sprzedaży całego posiadanego pakietu akcji **Bankowego Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „Heros Life” SA** firmie Tryg-Baltica (członkowi Nordea Group AB);
- austriacka firma ubezpieczeniowa Uniqua Versicherungen AG nabyła pakiet 90% akcji **Zakładu Ubezpieczeń i Reasekuracji „POLONIA-Życie” SA**;
- fińska firma ubezpieczeniowa SAMPO nabyła od Norwich Union Overseas Holdings BV 100% akcji **Norwich Union Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA**;
- fińska firma ubezpieczeniowa Sampo Insurance Company plc. nabyła od Norwich Union Overseas Holdings B.V. 100% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Norwich Union SA**¹¹¹;

¹⁰⁹ Towarzystwo to zmieniło nazwę na **Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA**.

¹¹⁰ Rejestracja nowej emisji miała miejsce dopiero w kwietniu 2001.

¹¹¹ W roku 2001 Towarzystwo zmieniło nazwę na **Sampo Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**.

— BRE Bank SA sprzedał pakiet 15,97% akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie Alte Leipziger Hestia SA** niemieckiej firmie Alte Leipziger Europa Beteiligungsgesellschaft AG;

typ B5

— Kulczyk Holding SA nabyła od Citibank (Poland) SA 50% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „DOM” SA**;

typ B6

— włoska grupa kapitałowa FIAT nabyła **Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych PETRUS SA**; towarzystwo zmieniło nazwę na **FIAT Ubezpieczenia Życiowe SA**;

— Hamburg-Mannheimer Auslandsbeteiligungsgesellschaft mbH – niemiecka spółka inwestycyjna - wraz z swym podmiotem dominującym, spółką Hamburg-Mannheimer Versicherungs-AG, objęła łącznie 71,68% ogólnej liczby akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa” SA**, dających prawo do wykonywania 65,24% głosów na WZA;

— dwie firmy inwestycyjne, należące do niemieckiej grupy INTER (Inter Krankenversicherung), nabyły¹¹² pakiet kontrolny akcji **Towarzystwo Ubezpieczeniowe INTER FORTUNA SA**. Towarzystwo zmieniło nazwę na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe INTER-Polska SA**;

— po przejęciu przez Grupę Zurich wszystkich udziałów w spółkach **„Zurich Solidarni” Sp. z o.o. i „Zurich Solidarni Polska” Sp. z o.o.** miała miejsce zmiana nazwy **Zurich Solidarni Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA** na **Zurich Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**;

typ C1

— Bank Pekao SA kupił od Alliance Capital Management Corporation of Delaware 49% akcji **Pekao/Alliance – Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**, zwiększając swój udział w kapitale tego Towarzystwa do 100%; Bank Pekao SA wniósł posiadane akcje Towarzystwa aportem rzeczowym do spółki **PIONEER PEKAO Investment Management SA**;

¹¹² Rejestracja nowej emisji miała miejsce dopiero w kwietniu 2001.

ROK 2001

typ A1

- Nordea Bank Polska SA nabył pakiet akcji **Banku Własności Pracowniczej – Unibank SA**. Po tej transakcji Nordea Bank Polska SA posiadał 98,09% akcji **Banku Własności Pracowniczej – Unibank SA**;
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 68,8% akcji **Górnośląskiego Banku Gospodarczego SA**;
- BRE Bank SA przejął pakiet 79,95% akcji **Banku Częstochowa SA**;
- Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA zwiększył z 34% do 66,67% stan posiadania akcji **Banku Cukrownictwa „CUKROBANK” SA**;
- Bank Gospodarstwa Krajowego dokonał przymusowego wykupu 0,08% akcji **Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA** od mniejszościowych akcjonariuszy, zwiększając do 100% swój stan posiadania;
- Kredyt Bank SA w wyniku przymusowego wykupu akcji nabył 1,82% akcji **Polskiego Kredyt Banku SA**, zwiększając swój stan posiadania do 100%;

typ A2

- Dresdner Bank AG nabył kontrolny pakiet akcji **Banku Powierniczo-Gwarancyjnego SA**; uchylona została decyzja o likwidacji banku; następnie bank ten zmienił nazwę na Dresdner Bank Polska SA;
- Deutsche Bank AG nabył od Deutsche Banku Polska SA pakiet 91,58% akcji **Banku Współpracy Regionalnej SA**;
- Deutsche Bank 24 AG nabył pakiet 91,68% **Deutsche Bank 24 SA**; po podwyższeniu kapitału zakładowego Deutsche Bank 24 AG posiadał 92,55% akcji tego banku;
- francuski bank BNP Paribas nabył od Dresdner Bank AG 50% akcji **BNP-Dresdner Bank (Polska) SA**; nastąpiła zmiana nazwy Banku na BNP Paribas Bank Polska SA;
- ING Bank N.V. zwiększył stan posiadania **Banku Śląskiego SA** z 54,98% do 87,77%; bank zmienił nazwę na ING Bank Śląski SA;

- KBC Bank N.V. zwiększył z 48,17% do 54,63% udział w kapitale **Kredyt Banku SA**;

typ A6

- DaimlerChrysler Services (debis) AG dokonał przymusowego wykupu 1,22% akcji **DaimlerChrysler Services (debis) Bank Polska SA** od mniejszościowych akcjonariuszy, zwiększając swój udział kapitałowy w tym banku do 100%;

typ B1

- BRE Bank SA kupił pakiet 25% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Skarbiac-Emerytura SA** od Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Ergo Hestia SA, zwiększając swój udział do 100%;
- Bank Pekao SA przejął 100% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „EPOKA” SA**;

typ B2

- głównym akcjonariuszem **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji PARTNER SA** została Grupa Skandinaviska Enskilda Banken AB. Grupa SEB posiadała 98,48% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji PARTNER SA**;
- głównym akcjonariuszem Garda Life SA została Grupa Skandinaviska Enskilda Banken AB, przejmując 99% akcji **Towarzystwa**;

typ B3

- Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe Ergo Hestia SA nabyło 100% akcji **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Powszechnego Banku Kredytowego SA**;

typ B4

- BRE Bank SA sprzedał cały posiadany pakiet akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie ERGO Hestia SA** firmie Alte Leipziger Europa AG;
- Helvetia Patria sprzedała pakiet 21% akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Hestia Insurance SA** niemieckiej grupie ubezpieczeniowej ERGO¹¹³;

¹¹³ Towarzystwo to zmieniło nazwę na **Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA**.

- Hamburg-Mannheimer Versicherungs – AG, odkupując od TU COMPENSA SA i Mostostal-Export SA wszystkie posiadane przez te spółki akcje **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego H-M-C SA**, podwyższył swój udział w kapitale zakładowym tego Towarzystwa do 99,5%;
- Tryg-Baltica A/S nabył od Kredyt Banku SA pakiet akcji **Bankowego Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „Heros Life” SA**, dających mu 95,46%; nastąpiła zmiana nazwy Towarzystwa na NORDEA Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA; do końca roku Tryg-Baltica A/S zwiększył swoje zaangażowanie w kapitale Towarzystwa do 99,945%;
- fińskie towarzystwo ubezpieczeniowe Suomi Mutual nabyło pakiet 89,92% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych CIGNA SA**, w wyniku czego Towarzystwo to zmieniło nazwę na FinLife Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA;
- szwajcarska Helvetia Patria sprzedała niemieckiej grupie ubezpieczeniowej ERGO pakiet 21% (do 77%) akcji **Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Hestia SA**; towarzystwo zmieniło nazwę na Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA;
- Alte Leipziger Europa AG po objęciu nowej emisji i nabyciu pakietu akcji od BRE Banku SA zwiększył swoje zaangażowanie kapitałowe w **Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie ERGO Hestia SA** do 92%;
- Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG zwiększyła z 71,06% do 98,83% stan posiadania w **HEROS Bankowym Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji SA**;
- Hamburg-Mannheimer Versicherungs –AG nabył od Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa” SA pakiet 36,24 % akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa-Życie” SA**, zwiększając swój udział do 100%;
- Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG oraz HUK-Coburg Holding GmbH nabyły od Hamburg-Mannheimer Versicherungs –AG po 50% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa-Życie” SA**;

typ B5

- **Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych PE-TRUS SA** zostało przejęte przez Toro Investment Poland Sp. z o.o. z grupy FIAT. Towarzystwo zmieniło nazwę na **FIAT Ubezpieczenia Życiowe SA**;

typ B6

- Pioneer Group, Inc. odkupił od Nationwide Global Holdings, Inc. 30% akcji **Pioneer Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego SA**;
- spółka POLONIA Anteilsverwaltungs- GmbH z grupy Uniqua zwiększyła z 90% do 97,05% stan posiadania w **Zakładzie Ubezpieczeń i Reasekuracji „POLONIA” SA**;
- spółka POLONIA Anteilsverwaltungs- GmbH z grupy Uniqua zwiększyła z 90% do 98,16 % stan posiadania w **Zakładzie Ubezpieczeń i Reasekuracji „POLONIA-Życie” SA**;
- Hamburg-Mannheimer Auslandsbeteiligungsgesellschaft mbH¹¹⁴ zwiększył swój stan posiadania w **Towarzystwie Ubezpieczeniowym „Compensa” SA** z 71,68% do 91,97%;

typ C1

- **Citibrokerage SA** został przejęty przez Bank Handlowy w Warszawie SA i zmienił nazwę na **Dom Maklerski Banku Handlowego SA**;
- **Citileasing Sp. z o.o.** został przejęty przez Bank Handlowy w Warszawie SA;
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 93,79% akcji **PBK ATUT – Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**;
- Bank Przemysłowo-Handlowy SA zwiększył do 99,87% swoje zaangażowanie w **Bankowe Towarzystwo Leasingowe SA**;
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 100% akcji w spółce **PBK Leasing SA**;
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 100% udziałów w spółce **PBK Property Sp. z o.o.**;

¹¹⁴ Hamburg-Mannheimer Versicherungs –AG sprzedał pakiety po 50,00% udziałów w spółce Hamburg-Mannheimer Auslandsbeteiligungsgesellschaft mbH austriackiemu Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG oraz niemieckiemu HUK-Coburg Holding GmbH.

- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 100% akcji w spółce **PBK Asset Management SA**;
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA przejął pakiet 100% akcji w spółce **PBK Inwestycje SA**;
- Deutsche Bank 24 SA nabył pakiet 100% akcji spółki **DB Securities SA**;
- Bank Śląski SA zbył wszystkie posiadane akcje Spółki **Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych „eService” SA** na rzecz Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego SA;

typ C2

- ING Bank N.V. nabył od Banku Śląskiego SA 50% akcji **ING BSK Asset Management SA**, zwiększając swój stan posiadania do 100%;

typ C3

- Commercial Union Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA nabyło od Banku Zachodniego SA pakiet 100% akcji **Forum – Zachodniego Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA**;

typ C6

- Credit Agricole Deveurope B.V. przejęło bezpośrednio pakiet 50,14% akcji, a z podmiotami zależnymi 53,96% akcji **Europejskiego Funduszu Leasingowego SA**;
- grupa Credit Agricole objęła 75% akcji Spółki **LUKAS SA**.

Tabela nr 12 prezentuje transakcje **Klasy 3**, czyli procesy przejęcia kapitałowego i instytucjonalnego, w wyniku których instytucja przejmowana utraciła byt prawny.

Tabela nr 12

Zestawienie procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych

Klasa 3													
Typ	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	RAZEM inwestorzy krajowi	RAZEM inwestorzy zagraniczni	RAZEM
A1	0	1	7	1	0	3	1	2	3	8	26		26
A2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
A3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
A5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
A6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
B1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
B2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
B3	0	0	0	0	0	0	0	2	0	5	7		7
B4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
B5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
B6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
C2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
C4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
C5	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	7		7
C6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
łącznie:	0	1	7	1	0	3	1	4	5	18	40	0	40

Źródło: Opracowanie własne.

Do Klasy 3 zaliczymy następujące transakcje:

ROK 1993

typ A1

— **Bank Ziemski SA**¹¹⁵ został przejęty przez Kredyt Bank SA;

ROK 1994

typ A1

— **Warszawski Bank Zachodni SA**¹¹⁶ został przejęty przez Bank Zachodni SA;

¹¹⁵ Likwidacja miała miejsce 28 września 1993 roku.

¹¹⁶ Likwidacja nastąpiła 21 marca 1994 roku.

- **Poznański Bank Handlowy „MERKURY” SA**¹¹⁷ został przejęty przez Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie;
- **Głogowski Bank Gospodarczy SA**¹¹⁸ został przejęty przez Bank Zachodni SA;
- **BALTIC BANK SA**¹¹⁹ został przejęty przez Powszechny Bank Handlowy GECOBANK SA;
- **Bank Budownictwa SA**¹²⁰ w Szczecinie został przejęty przez Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie;
- **Bydgoski Bank Komunalny SA**¹²¹ został przejęty przez Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie;
- **Bank Rozwoju Rzemiosła, Handlu i Usług „MARKET” SA**¹²² został przejęty przez Bank Zachodni SA;

ROK 1995

typ A1

- **Powszechny Bank Handlowy GECOBANK SA**¹²³ został przejęty przez Kredyt Bank SA;

ROK 1997

typ A1

- **Bank Morski SA** w Szczecinie¹²⁴ został przejęty przez Powszechny Bank Kredytowy SA;
- doszło do fuzji pomiędzy Bankiem Inicjatyw Gospodarczych BIG SA a **Bankiem Gdańskim SA**, w wyniku czego powstał BIG Bank Gdański SA;
- doszło do fuzji pomiędzy Kredyt Bankiem SA i **Polskim Bankiem Inwestycyjnym SA** – nowy bank działał pod nazwą Kredyt Bank PBI SA;

¹¹⁷ Likwidacja tego banku miała miejsce 20 kwietnia 1994 roku.

¹¹⁸ Likwidacja nastąpiła 30 czerwca 1994 roku.

¹¹⁹ Ostateczna likwidacja miała miejsce 1 lipca 1994 roku.

¹²⁰ Likwidacja nastąpiła 5 sierpnia 1994 roku.

¹²¹ Likwidacja miała miejsce 30 września 1994 roku.

¹²² Likwidacja nastąpiła 2 listopada 1994 roku.

¹²³ Ostatecznie zlikwidowany 27 grudnia 1995 roku.

¹²⁴ Likwidacja tego banku miała miejsce 30 września 1997 roku.

ROK 1998

typ A1

- Bank Rozwoju Eksportu SA skupił przeważający pakiet akcji **Polskiego Banku Rozwoju SA** i następnie połączył się z nim;

ROK 1999

typ A1

- doszło do konsolidacji trzech banków, należących do Bayerische Hypo -und Vereinsbank AG, a mianowicie nowa emisja akcji Banku Przemysłowo - Handlowego SA została opłacona przez akcjonariusza wkładem niepieniężnym w postaci prawa własności 100% akcji **HYPO-BANKU Polska SA i HypoVereinsbanku Polska SA**. Następnie drugi z banków został (z dniem 11 listopada 1999 roku) połączony¹²⁵ z Bankiem Przemysłowo - Handlowym SA, a **HYPO-BANK Polska SA** (z dniem 1 grudnia 1999 roku) przekształcony w bank hipoteczny¹²⁶;
- **Bank Energetyki SA** połączył się z Bankiem Inicjatyw Społeczno - Ekonomicznych SA¹²⁷;

typ B3

- Towarzystwo Ubezpieczeniowe Allianz Polska SA przejęło firmę **AGF Ubezpieczenia SA**;
- Towarzystwo Ubezpieczeń Allianz Życie Polska SA przejęło firmę **AGF Ubezpieczenia Życie SA**;

ROK 2000

typ A1

- **Bank Austria Creditanstalt Poland SA**¹²⁸ został przejęty przez Powszechny Bank Kredytowy SA;
- nastąpiło nabycie¹²⁹ przez Wielkopolski Bank Kredytowy SA i włączenie do jego struktury przedsiębiorstwa bankowego **Gliwickiego Banku Handlowego SA**;

¹²⁵ HypoVereinsbank Polska SA został wykreślony z rejestru handlowego.

¹²⁶ Z dniem 24 stycznia 2000 r. zmienił nazwę na HypoVereinsbank Bank Hipoteczny SA.

¹²⁷ Bank Energetyki SA stracił osobowość prawną - likwidacja 22 listopada 1999 roku..

¹²⁸ Likwidacja nastąpiła 9 października 2000 roku.

¹²⁹ W dniu 1 października 2000 roku.

- nastąpiło przejście przez Bank Współpracy Regionalnej SA (na podstawie uchwały Komisji Nadzoru Bankowego) kontroli kapitałowej nad **BWR REAL BANKIEM SA**, a następnie połączenie obu banków¹³⁰;
typ C5
- **KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA** przejęło „**Union Investment**” **Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA**; po połączeniu Towarzystwo przyjęło nazwę **Union Investment Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA**;
- **Dom Maklerski BGK SA** został przejęty przez Regionalny **Dom Maklerski POLONIA SA**¹³¹;

ROK 2001

typ A1

- **BIG Bank SA** został wchłonięty przez **BIG Bank Gdański SA**;
- **Bank Handlowy w Warszawie SA** połączył się z **Citibank (Poland) SA**;
- przeprowadzono połączenie pomiędzy **Wielkopolskim Bankiem Kredytowym SA** i **Bankiem Zachodnim SA**, w wyniku którego powstał **Bank Zachodni WBK SA**;
- **Bałtycki Bank Regionalny SA** został przejęty przez **Gospodarczy Bank Wielkopolski SA**;
- połączenie działalności **Oddziału ING Bank NV w Warszawie** z **ING Bankiem Śląskim SA**;
- przejście kontrolnego pakietu akcji **Banku Własności Pracowniczej - Unibank SA** przez **NORDEA BANK POLSKA SA**, a następnie połączenie z tym bankiem;
- przejście, na podstawie decyzji KNB z dnia 6 sierpnia 2001 roku, **Wielkopolskiego Banku Rolniczego SA** przez **ING Bank Śląski SA**;
- nastąpiło połączenie **Powszechnego Banku Kredytowego SA** z **Bankiem Przemysłowo-Handlowym SA**; połączony Bank przyjął nazwę **Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA**;

¹³⁰ W dniu 30 marca 2000 roku Komisja Nadzoru Bankowego podjęła uchwałę o zawieszeniu na 1 dzień działalności **BWR REAL BANKU SA** oraz drugą uchwałę o przejściu go przez **Bank Współpracy Regionalnej SA**. Z dniem 15 kwietnia 2000 roku oba banki zostały połączone.

¹³¹ Od lipca 2000 roku pod nazwą **Dom Maklerski Polonia Net SA**.

typ B3

- **Powszechne Towarzystwo Emerytalne Arka-Invesco SA** zostało przejęte przez Pocztaowo-Bankowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA;
- **Powszechne Towarzystwo Emerytalne „EPOKA” SA** zostało przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA;
- Sopotkie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA przejęło **Towarzystwo Ubezpieczeniowe PBK SA**;
- **Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA** zostało przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA;
- **Powszechne Towarzystwo Emerytalne H-M-C SA** zostało przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA;

typ C5

- przeprowadzono połączenie pomiędzy **Domem Maklerskim Banku Zachodniego SA** i **Domem Maklerskim WBK SA**, w wyniku czego powstał Dom Maklerski BZ WBK SA;
- BA CA Property Sp. z o.o. nabył od Powszechnego Banku Kredytowego SA pakiet 100% udziałów w **PBK Nieruchomości Sp. z o.o.**; a następnie się z nią połączył; Spółka przyjęła nazwę **PBK Property Sp. z o.o.**;
- PIONEER Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA zostało przejęte przez PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA; Towarzystwo zaczęło funkcjonować jako **PIONEER PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**;
- Dom Maklerski WBK SA przejął **Dom Maklerski BZ SA**; spółka zmieniła nazwę na Dom Maklerski BZ WBK SA;
- ING Securities SA przejęło **ING Barings Securities (Poland) SA**.

Efektom zaprezentowanych procesów były zmiany udziałów rynkowych poszczególnych jego uczestników. Przedstawiony wyżej opis transakcji przejęć w polskich instytucjach finansowych powinien zostać zatem wzbogacony ekonomiczną analizą stopnia koncentracji rynkowej. Próbkę takiej analizy przedstawiam w kolejnym rozdziale.

ROZDZIAŁ 4

Bogactwo ekonomii, czyli jak to wszystko zwymiarować

4. 1. Miary koncentracji rynku

Do chwili obecnej nie stwierdzono jednoznacznie, czy udział w rynku stanowi dobrą miarę określania konkurencyjności¹. We współczesnej myśli ekonomicznej wielokroć odchodzi się od tradycyjnego myślenia o tym, że koncentracja udziałów rynkowych jest jedynie szkodliwym ograniczaniem wzorcowej konkurencji doskonałej. Istnieje jednocześnie duże zróżnicowanie wśród teoretyków i praktyków, dotyczące ich odniesień do pojęć koncentracji i konkurencji. Najczęściej wyróżnia się cztery szkoły w zakresie poglądów na to zagadnienie: szkołę harwardzką, szkołę chicagowską, szkołę ewolucyjną (MIT) i szkołę ultra liberalną (Chicago-UCLA)².

Szkoła harwardzka najbardziej konsekwentnie zaleca ścisłe przestrzeganie przepisów antymonopolowych. Jej przedstawiciele uważają, że urzędy antymonopolowe powinny nie dopuszczać do nadmiernej koncentracji i rygorystycznie karać wszelkie próby zdobycia pozycji dominującej na rynku.

Szkoła chicagowska, w opozycji do wyżej opisanej, reprezentuje pogląd, że koncentracja jest wymuszana przez rynek na skutek uzyskiwania przez nią wyższej efektywności działania gospodarczego. W związku z powyższym tworzenie wszelkich administracyjnych barier, które ograniczają poprawę efektywności, jako sztuczne i zupełnie nieracjonalne, należy wyeliminować z praktyki

¹ Podaję za: (Sudarsanam S., 1998): 67.

² (Noga A., 1998): 24 i następane.

gospodarczej. Szkoła ta natomiast dopuszcza istnienie takich barier we wszystkich przypadkach, gdzie nie da się udowodnić poprawy efektywności dzięki koncentracji.

Szkoła ewolucyjna, przychylając się zasadniczo do koncepcji głoszonych przez szkołę chicagowską, dopuszcza je do praktycznego zastosowania jedynie w stosunku do przedsiębiorstw krajowych. Pełna restrykcyjność powinna natomiast, wedle przedstawicieli tej szkoły, dotyczyć podmiotów zagranicznych. Pełna wolność dla podmiotów zagranicznych nie może być zaakceptowana, przynajmniej do czasu uzyskania podobnych warunków dla własnych podmiotów za granicą.

Wreszcie **szkoła ultra liberalna** uważa, że nie ma w gospodarce szkodliwego poziomu koncentracji, nie wyłączając sytuacji pełnego monopolu, za wyjątkiem monopolu państwowego. Szkoła ta uważa, że wszelkie ograniczenia tendencji rynkowych barierami administracyjnymi są wypaczeniem istoty rynku i dlatego zawsze są szkodliwe.

Te skrajnie różne poglądy ścierają się z różnymi efektami w postaci regulacji antymonopolowych i ich praktycznego przestrzegania. W praktyce koncerny przemysłowe i holdingi bankowe często spełniały rolę „lokomotywu”, napędzających gospodarcze pociągi, i jako takie nie były tępięne, ale niekiedy wręcz hołubione przez państwo³. Współcześnie bardzo wyraźna tendencja w popieraniu koncentracji przez państwo dotyczy instytucji finansowych w krajach postkomunistycznych⁴.

Niewątpliwie interesującym dla ekonomisty jest w tym świetle rozpatrzenie stosowanych w praktyce miar koncentracji rynku. Pewna formuła wymiarowania tego zjawiska z pewnością pozwala unaukować intuicyjne poczucie braku lub istnienia konkurencji na rynku.

Teoria i praktyka polskiego i europejskiego ustawodawstwa antymonopolowego nie podaje w ścisły sposób dopuszczalnych norm koncentracji rynku, a jedynie określa progi udziałów kapitałowych w firmach i całym rynku. W ustawodawstwie amerykań-

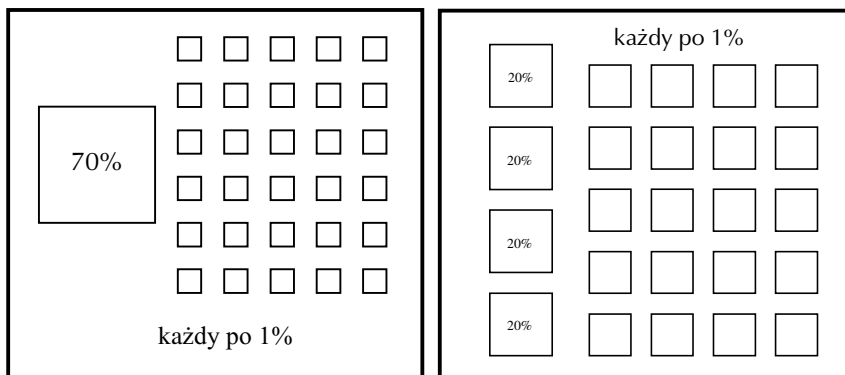
³ (Szpringer Wł., 1998b): 60.

⁴ Poza obserwacją tego zjawiska w Polsce możemy podać jako przykład wysoką aktywność Banku Rosji w tym zakresie. Porównaj: (Ociepka M., 1998): 19.

⁵ Opracowano na podstawie: (Applied Economics. An introductory course, 1993): 105-107 oraz (Poteraj J., 2000): 27-30.

kańskim⁵ znajdujemy znacznie wyższe wyczulenie na sprawy fuzji i przejęć niż w Europie. Od czasu antytrustowej ustawy Shermana z 1890 amerykańskie władze państwowe dość rygorystycznie podchodzą do kontroli i oceny proponowanych nowych fuzji. W czasach współczesnych od roku 1968 Departament Sprawiedliwości, do którego kompetencji należy kontrola fuzji i przejęć, stosował miernik siły monopolowej, polegający na określaniu siły rynkowej posiadanej przez cztery największe firmy na rynku. Ścisłe stosowanie jedynie tego miernika dawało niekiedy bardzo zawodne i niezgodne ze stanami faktycznymi wnioski (porównaj rezultaty pod **Rysunkiem nr 1**). Wobec tego, oraz na fali publicznej krytyki tego rozwiązania, w czerwcu 1982 Departament Sprawiedliwości wydał nowe uregulowania w tej materii. Zawierały one utworzenie nowego indeksu, który, przy przyjęciu dodatkowych progów jego wartości, pozwalał na szybkie i skuteczne wydawanie orzeczenia, dopuszczającego lub odrzucającego proponowaną fuzję.

Rysunek nr 1

Rynek A: 73 % kontrolowane przez 4 największe firmy

Rynek B: 80% kontrolowane przez 4 największe firmy

Tym nowym rozwiązaniem stał się tak zwany „Indeks Herfindahl’a-Hirschman’a”. Indeks ten pomyślany został jako wskaźnik koncentracji rynku, którego wartość jednoznacznie pozwalała Departamentowi decydować o dopuszczalności proponowanej fuzji. Indeks ten został skonstruowany po prostu jako:

$$\sum_{i=1}^n (\% \text{ udziału w rynku})^2$$

dla wszystkich n firm na rynku. Używając procedury podnoszenia do kwadratu udziału w rynku, uzyskano efekt szczególnego podkreślenia roli wielkich firm. Skuteczność działania nowego indeksu możemy zilustrować, porównując efekty zastosowania starej i nowej metody oceny (procedury prostej i „kwadratowej”).

Efekt zastosowania starej metody:

Rynek A: Indeks = $1(70) + 30(1) = 100$

Rynek B: Indeks = $4(20) + 20(1) = 100$

W tym przypadku rynki zostały wywartościowane jako jednakowo konkurencyjne, chociaż wyraźnie widać, że rynek B jest bardziej konkurencyjny.

Używając **Indeksu Herfindahl’a- Hirschman’a** mamy:

Rynek A: Indeks = $1(70)^2 + 30(1)^2 = 4.930$

Rynek B: Indeks = $4(20)^2 + 20(1)^2 = 1.620$

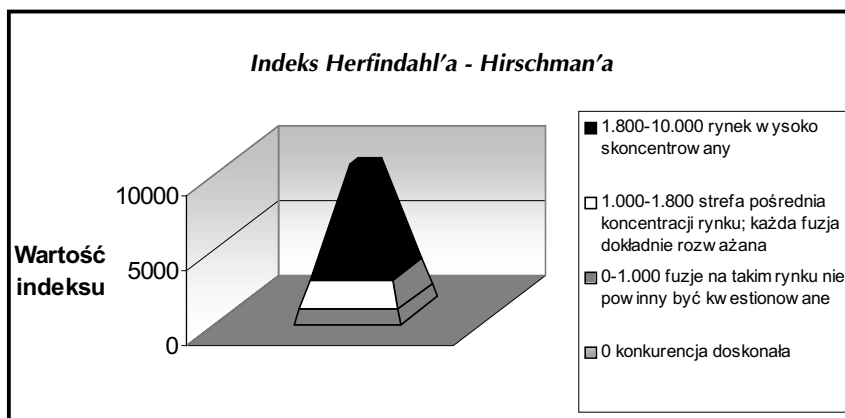
Indeks policzony dla Rynku B ma niższą wartość, co świadczy o tym, że rynek ten jest bardziej konkurencyjny (takie też mamy wrażenie, patrząc na **Rysunek nr 1**).

Indeks przyjmuje w praktyce wartości od 10.000 (tj. 100^2) dla czystego monopolu do prawie zera dla branży z konkurencją doskonałą. Na przykład branża, w której działa 1.000 firm, każda z rynkowym udziałem 0,1%, da w efekcie wartość indeksu w wysokości tylko 10, (tj. $1.000(0,1)^2$).

Tak skonstruowana interpretacja indeksu jest jednak wysoce subiektywna, ponieważ różnie można oceniać, co znaczy wartość 1.000, a co 5.000. Powstała zatem konieczność arbitralnego określenia progów interpretacji uzyskiwanych rezultatów. **Rysunek nr 2**

ilustruje wartość (*range*) indeksu i trzy strefy indeksu określone przez Departament Sprawiedliwości dla zastosowania odpowiedniego wniosku i dalszego postępowania. W interpretacji organów nadzoru znalezienie się rynku w określonej strefie będzie widziane w radykalnie różnym świetle.

Rysunek nr 2

Źródło: Opracowanie własne

- w obszarze 1.800 – 10.000, fuzje podnoszące indeks o > 100 punktów powinny być zakazane; fuzje, podnoszące wartość indeksu o < 50 punktów, powinny być dozwolone,
- 10.000 monopol doskonały.

Strefa centralna (1.000 – 1.800) reprezentuje politykę terenu „szarego” i wymaga bardziej szczegółowego przyjrzenia się proponowanej fuzji. W praktyce fuzje w tej strefie powinny tylko wtedy otrzymywać aprobatę, jeśli nie ma barier wejścia na rynek dla nowych podmiotów. Decyzje organów nadzoru w tej strefie powinny zawsze być pozytywne, poza zaangażowaniem w przejścia lidera rynkowego.

Wysoko skoncentrowana strefa (> 1.800) indeksu może przedstawiać na przykład jakiś rynek, na którym dwie firmy mają udziały rynkowe powyżej 30%, i ewentualny wzrost ich udziału rynkowego

wego przez przyszłe przejście jest wątpliwy – nawet dodanie do jednej z tych firm 2% udziału w rynku wyzwała 100-punktową zmianę warunków. Nie będzie natomiast wątpliwą, nawet przy tych wartościach indeksu, fuzja dwóch mniejszych firm z rynkowym udziałem mniejszym niż 5% każda. Zakup jednej konkurencyjnej firmy na hipotetycznym Rynku A z **Rysunku nr 1** przez dominującą firmę podniesie indeks do 5.070 (tj. $1(71)^2 + 29(1)^2$). W efekcie wyzwała 140-punktową zmianę warunków na rynku po procesie i zwraca na taką fuzję uwagę organów nadzoru.

W Polsce indeks **Herfindahl'a- Hirschman'a** (HHI) był wykorzystywany w badaniach prowadzonych w ramach grantu Komitetu Badań Naukowych nr 1 H02C 031 12 pt. „Koncentracja produkcji a zachowania rynkowe przedsiębiorstw”. Grant ten realizowany był w latach 1997 i 1998, a podsumowaniem jego wyników jest książka *Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*, wydana w roku 1998 pod redakcją naukową profesor Alicji Sosnowskiej w Oficynie Wydawniczej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Badania przeprowadzane w ramach tego grantu dotyczyły koncentracji produkcji w poszczególnych sektorach przemysłu. Autorzy projektu określili trzy klasy sektorów z punktu widzenia poziomu koncentracji produkcji. Klasa 1 obejmowała sektory, dla których wartość współczynnika HHI wynosiła więcej niż 2500. Klasa druga to sektory, dla których wartość indeksu mieściła się w przedziale od 1000 do 2500. Klasa trzecia objęła sektory o najniższym poziomie koncentracji, wynoszącym w wartości indeksu mniej 1000⁶.

Przykładowe wartości indeksu HHI dla wybranych sektorów przemysłowych w roku 1996 ilustruje **Tabela nr 13**.

⁶ (Rochala T., 1998): 111.

Tabela nr 13

Nazwa sektora (grupy wg EKD)	Obliczony HHI
11.1 Wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego	10.000
33.5 Produkcja zegarów i zegarków	7.450
23.2 Wytwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej	4.955
36.4 Produkcja artykułów sportowych	978
19.1 Garbowanie i wyprawianie skór	491
36.1 Produkcja mebli	99
15.1 Produkcja, przetwórstwo i konserwowanie mięsa i produktów mięsnych	16

Źródło: (Rochala T., 1998): 127 i dalsze.

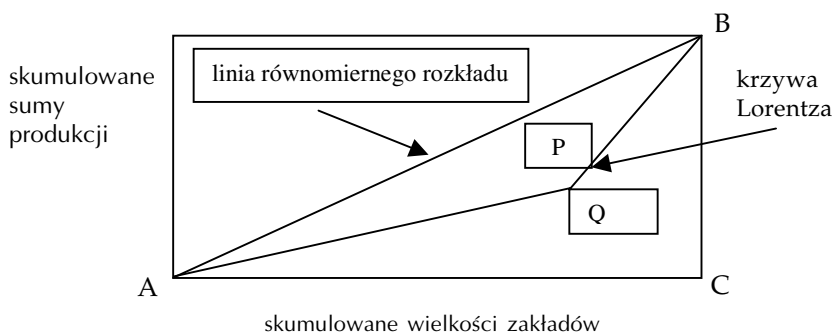
Jak widać z przykładowo przedstawionych branż, przedsiębiorstwa działające w pierwszych trzech nie miałyby szans na pozytywną opinię co do zamierzeń fuzji, w warunkach określonych dla Stanów Zjednoczonych, jako iż wartości indeksu HHI dla tych branż przekraczają poziom 1.800.

Poza Stanami Zjednoczonymi niekiedy wykorzystuje się inne wskaźniki koncentracji rynku lub samej produkcji. Najprostszą stosowaną miarą jest wskaźnik koncentracji produkcji Crk , który oznacza udział największych k producentów w całości produkcji. Można go oczywiście wykorzystywać także do pomiaru udziału największych sprzedawców na rynku i nazywać wtedy wskaźnikiem koncentracji rynkowej. Najczęściej k ustalane jest jako 1,3,4,5 lub 10. Wskaźnik prezentuje siłę największych producentów, natomiast zupełnie nie uwzględnia stanu pozostałej części rynku. Innymi stosowanymi miarami koncentracji są krzywa koncentracji Lorentza i współczynnik Gini. Miary te wychodzą z rozkładu produkcji i zakładów zgrupowanych w danej zbiorowości (całym przemyśle, gałęzi czy branży). Określony na podstawie krzywej koncentracji tzw. stosunek koncentracji k jest relacją powierzchni pola na **Rysunku nr 3** zawartego pomiędzy przeciwprostokątną trójkąta ABC , a krzywą do powierzchni całego trójkąta $ABCxQ$.

$$k = P/Q$$

Współczynnik Gini liczbowo równoważny k może być wyznaczony rachunkowo na podstawie danych tabelarycznych, zawierających skumulowane sumy produkcji w relacji do skumulowanych wielkości zakładów (w%). Dla Polski wartości współczynnika koncentracji można znaleźć w Rocznikach Statystycznych Przemysłu, publikowanych przez GUS.

Rysunek nr 3. Krzywa koncentracji⁷

Wartość współczynnika koncentracji zawiera się między 0 a 1, przy czym im wyższa jest jego wartość, tym większa koncentracja⁸. Teoretyczne miary koncentracji wzbogacimy tutaj o praktycznie stosowaną w OECD miarą udziału 5 największych banków w sumie bilansowej systemu bankowego. Zauważamy duży stopień zgodności tej miary ze wskaźnikiem $Cr5$.

Ciekawą dla dalszych naszych rozważań o miarach koncentracji jest także konkluzja przedstawiona we wnioskach, wynikających z badań koncentracji przemysłu w Polsce, podana przez Sosnowską⁹. Wynika z niej, że przedsiębiorstwa o najwyższym stopniu koncen-

⁷ Podaję za (Sosnowska A., 1998): 15.

⁸ Wskaźnik koncentracji produkcji, krzywą koncentracji Lorentza i współczynnik Gini opisują za: (Sosnowska A., 1998): 13-15.

⁹ (Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw, 1998): 217.

tracji częściej przeznaczają nadwyżkę finansową na inwestycje, co świadczy o ich tendencji do dalszego rozwoju. Wnioskowanie to potwierdza pośrednio prawidłowość interpretacji szkoły chicagowskiej i ultra liberalnej, co do efektywności, także w społecznym rozumieniu tego pojęcia, działań koncentrujących gospodarkę.

4. 2. Miary koncentracji rynków usług finansowych stosowane w Polsce

W Polsce w sposób bardzo ograniczony prowadzone są, jak dotąd, pomiary stopnia koncentracji rynku usług finansowych. Nie są mi znane żadne publikacje Narodowego Banku Polskiego, dotyczące koncentracji na rynku usług bankowych z wykorzystaniem stosowanych na świecie wskaźników, indeksów czy innych miar koncentracji¹⁰, pochodzące sprzed roku 2001. Stosowane w praktyce były jedynie najprostsze miary, takie jak udział w rynku pięciu lub dziesięciu największych banków. Dopiero opracowanie NBP¹¹, wydane w połowie roku 2001, podaje, że w wyniku przeprowadzonych w I kwartale 2001 roku dwóch konsolidacji zwiększyła się wartość wszystkich mierników **koncentracji aktywów**, w tym indeksu Herfindahla – Hirschman'a (HH)¹². Na koniec marca 2001 roku aktywa netto 5, 10 i 15 największych banków w Polsce stanowiły odpowiednio blisko 50%, 71% i 81% aktywów ogółem. Indeks HH osiągnął poziom 0,0831 wobec 0,0768 na koniec 2000 roku¹³. Zróżnicowane, niekonsekwentne i mało czytelne są próby pomiaru stopnia koncentracji

¹⁰ Poza opracowaniem przygotowanym w roku 2000 w warszawskiej Fundacji Edukacji i Badań Bankowych pod kierunkiem profesora Jacka Grzywacza. Porównaj (*Konsolidacja sektora bankowego w Polsce*): 97.

¹¹ (*Sytuacja finansowa banków w I kwartale 2001 r. Synteza, 2001*) .

¹² Definiowany jako suma kwadratów udziałów poszczególnych podmiotów w rynku (tutaj suma kwadratów udziałów banków w aktywach ogółem), $HH = \sum w_i^2$, gdzie w_i – udział i-tego banku w aktywach netto ($i = 1, 2, 3, \dots$).

¹³ Według obliczeń autora, na podstawie niepełnych danych, indeks HHI wyniósł na koniec roku 2000 - 794,19 punktów. Należy zatem domniemywać, że konstrukcja zaprezentowanego przez NBP indeksu HH zawiera udziały rynkowe w postaci ułamków, a nie udziałów procentowych, jak w klasycznej wersji indeksu HHI. Przy tej konstrukcji wartość indeksu HH dla stanu pełnego monopolu wynosi

rynku usług ubezpieczeniowych. Również tutaj stosuje się takie miary, jak udział w rynku pięciu lub dziesięciu największych zakładów ubezpieczeniowych. Ponadto rozmiar koncentracji rynku ubezpieczeń badany był w Polsce przez Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń¹⁴ (PUNU) z użyciem krzywej Lorenz'a. Krzywa ta, według PUNU, pokazuje, jaki procent składki przypisanej brutto odpowiada procentowi zakładów ubezpieczeń, mających najniższe składki przypisane. Najniższy stopień koncentracji występuje najbliżej linii prostej diagonalnej i oznacza on pełną dekoncentrację¹⁵. W nowszej interpretacji krzywa ta jest łamaną, łączącą punkty, obrazujące skumulowane udziały w składce przypisanej brutto ogółem, odpowiadające udziałom liczebności kolejnych grup zakładów ubezpieczeń w liczbie zakładów ogółem. Grupy zakładów ubezpieczeń otrzymywane są poprzez dołączanie kolejnego zakładu z ciągu zakładów uporządkowanych rosnąco pod względem udziałów w składce przypisanej brutto. Odcinek łączący punkty o współrzędnych (0%,0%) oraz (100%,100%) obrazuje hipotetyczną sytuację pełnej dekoncentracji rynku ubezpieczeniowego¹⁶. Żadnych danych dotyczących stopnia koncentracji rynku nie publikuje powołana do nadzoru nad funduszami inwestycyjnymi oraz nad domami i biurami maklerskimi Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. Najmłodsza z instytucji nadzorczych nad instytucjami finansowymi, czyli Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi¹⁷ do pomiaru koncentracji rynku używał początkowo zmodyfikowanego wskaźnika Herfindahl'a-Hirschmann'a (HHI). Przyjęta modyfikacja tego wskaźnika polega na podzieleniu uzyskanej klasycznie wartości wskaźnika przez 1.000. Dopiero w opracowaniu z roku 2001 Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi podawał następujące wartości współczynnika Herfindahla-Hirschamna¹⁸:

1,0000. W wersji klasycznej pełny monopol daje wartość indeksu HHI 10.000.

¹⁴ Od 1 kwietnia 2002 roku funkcje tego Urzędu przejęła Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych.

¹⁵ Porównaj: (*Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1997 rok, 1998*): 34.

¹⁶ Porównaj: (*Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń. Wyniki Sektora ubezpieczeń za rok 1999 cz. I i II, 2000*) część I: 30.

¹⁷ Od 1 kwietnia 2002 roku funkcje tego Urzędu przejęła Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych.

¹⁸ Biuletyn miesięczny UNFE nr 7 (24) lipiec 2001.

Oparty na wielkości aktywów netto:

1999 – 1740 (wg obliczeń własnych autora 1742,26)

2000 – 1656 (wg obliczeń własnych autora 1656,17)

Oparty na liczbie członków:

1999 – 1285 (wg obliczeń własnych autora 1284,77)

2000 – 1250 (wg obliczeń własnych autora 1250,44)

Spróbujmy teraz wykorzystać przedstawioną wcześniej miarę koncentracji rynku, czyli Indeks Herfindahl'a- Hirschman'a do analizy koncentracji rynku, na którym funkcjonują polskie instytucje finansowe. Na wstępie, wykorzystując dane przedstawione w jednym z polskich podręczników ekonomii¹⁹, przyjrzyjmy się stanowi polskiego rynku ubezpieczeń w roku 1996:

Tabela nr 14

Ubezpieczenia majątkowe i osobowe w Polsce – rok 1996

Nazwa firmy	Udział w rynku (w % zebranej składki)	Udział w rynku podniesiony do kwadratu
PZU SA	65,3	4.264,09
WARTA SA	14,0	196,00
POLISA SA	3,7	13,69
HESTIA INS.	3,3	10,89
POLONIA	2,9	8,41
COMPENSA	1,5	2,25
TUK	1,3	1,69
FENIX	0,9	0,81
FILAR	0,9	0,81
HEROS	0,8	0,64
Pozostali	5,4 *	29,16
Razem	100	HHI = 4.528,44

* „Pozostali” zostali w tym wypadku potraktowani jako jedna firma, co nie jest zgodne z zasadami obliczania HHI, niemniej pozwałam sobie w tym miejscu na ten brak precyzji, ponieważ przykład jest w tym momencie pogładowym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Czarny B., Czarny E., Bartkowiak R., Rapacki R.,1998): 278

¹⁹ Podaję za: (Czarny B., Czarny E., Bartkowiak R., Rapacki R.,1998): 278.

Uzyskana wartość sytuuje się w obszarze 1.800 – 10.000, w którym wedle przyjętego w Stanach Zjednoczonych systemu, fuzje, podnoszące indeks o > 100 punktów, powinny być zakazane; fuzje, podnoszące wartość indeksu o < 50 punktów, powinny być dozwolone. Podniesienie udziału rynkowego PZU o 1% da podniesienie wartości indeksu o około 131,6²⁰, a zatem amerykański nadzór fuzji i przejęć nie pozwoliłby na fuzję, powiększającą udział tej firmy. Jednocześnie w przypadku drugiej w rankingu WARTY, przy zachowaniu procedur, przewidzianych przez amerykański Departament Sprawiedliwości, możliwy jest wzrost jej udziału rynkowego tylko o 1,6% do 15,6²¹. Piąta w rankingu POLONIA SA²² mogłaby podnieść swój udział w rynku jedynie o 4,7% do 7,6%²³. Należy zastanowić się teraz, czy zastosowanie HHI pozwala rozsądnie wnioskować o właściwym zachowaniu nadzoru.

Bezdiskusyjne wydaje się zakazywanie dalszego powiększania udziału rynkowego PZU SA. Niedawna pozycja monopolistyczna tej instytucji może prowadzić jedynie do wnioskowania o koniecznym zmniejszaniu jej udziału w rynku. Absolutnie niedopuszczalne są fuzje, mające na celu zwiększenie jej udziału rynkowego. Metoda powolnych kroków, polegająca na stopniowym zdobywaniu rynku przez konkurentów, nie da efektu w postaci obniżenia wartości HHI do poziomu niższego od 1.800. Efekt ten może dać dopiero podział PZU SA na **trzy (!!!)** osobne firmy²⁴. Rozumowanie to daje wyobrażenie o skali dylematu, przed jakim stoi Skarb Państwa, jako właściciel dominującej na rynku firmy i jednocześnie obrońca rynkowych interesów konsumentów.

²⁰ Ponieważ $65,32 = 4.264,09$ zaś $66,32 = 4.395,69$; różnica to właśnie 131,6.

²¹ Ponieważ wzrost o 1,7% spowoduje już przekroczenie wartości indeksu o ponad 50 punktów: $14,02 = 196,00$, podczas gdy $15,72 = 246,49$ – o 50,49 więcej niż w stanie wyjściowym.

²² Towarzystwa z pozycji 3 i 4 pomijam, ponieważ obydwa ogłosiły upadłość.

²³ 7,72 to 59,29 – wzrost wskaźnika przekroczyłby 50 punktów.

²⁴ Wtedy: rynkowy udział każdej z nich $65,30/3 = 21,772 = 473,93 \times 3 = 1.421,79$. Potencjalny podział PZU na **dwie** równej wielkości firmy daje następujące rezultaty: $65,30/2 = 32,652 = 1.066,02$, a zatem wartość wpływająca na wielkość indeksu HHI, pochodząca od tych dwóch firm, wyniosłaby 2.132,04. To istotnie mniej niż dotychczas od jednej, ale i tak skonstruowany w ten sposób rynek dawałby wartość indeksu wyższą od 1.800 punktów.

W stosunku do WARTY SA dopuszczenie do wzrostu jej udziału rynkowego o jedynie 1,6% wydaje się działaniem nieco restrykcyjnym. Ponieważ jednak pozostająca w rozwiązaniu amerykańskim strefa ciszy interpretacyjnej, dotycząca przedziału wzrostu wartości HHI o 50-100 punktów, pozwala na wzrost udziału rynkowego tej firmy do 17,2%, czyli przyrost udziału rynkowego o 3,2%²⁵, to można przyjąć za prawidłowe wnioski co do możliwości rozwoju tej firmy na drodze fuzji.

Całkowicie dopuszczalne byłyby fuzje pomiędzy mniejszymi uczestnikami rynku. Oczywiście np. POLONIA SA nie mogłaby przejść WARTY SA, chociaż, paradoksalnie, rozwiązanie odwrotne jest, jak wykazano powyżej, dopuszczalne.

4. 3. Indeks „P”

Stosowanie indeksu Herfindahl’a- Hirschman’a wydaje się wygodnym i dającym wiarygodne rezultaty narzędziem do analizy stanu koncentracji rynku. Indeks ten posiada wiele zalet i pozwala na całościową ocenę stopnia koncentracji badanego obszaru. Jednakże moje doświadczenia ze stosowaniem tego narzędzia do oceny stopnia koncentracji rynku instytucji finansowych doprowadziły mnie do przekonania o jednym, ale istotnym mankamencie tego indeksu. Wada ta polega na tym, że podawanie wartości indeksu nie mówi osobom, niezającym jego konstrukcji, niczego o faktycznym stanie rynku. Podawanie wartości np. 2.650 punktów HHI, czy wartości 8.947 punktów HHI jest zupełnie nieidentyfikowalne dla czytelnika, który nie zna konstrukcji indeksu. Dla mnie samego, mimo posiadanej w tym zakresie wiedzy, dużym zaskoczeniem była informacja uzyskana w roku 2000 z UNFE, że do badania stopnia koncentracji Urząd ten stosuje indeks HHI. W publikacjach wydawanych przez ten Urząd spotykałem się z podawaniem wartości stop-

²⁵ Polskie realia w roku 1996 wyczerpywały w przybliżeniu możliwości dawane przez zasady amerykańskiego nadzoru – przejście przez WARTĘ kontroli nad każdym z konkurentów, począwszy od POLONII, nie dawało w efekcie wyższej niż dopuszczalna zmiany udziału rynkowego.

nia koncentracji rynku określanych poziomami, np. 1,42 czy 1,29. Wartości te wydawały się zupełnie różne od intuicyjnie oczekiwanych dla osób znających konstrukcję indeksu HHI. Dopiero wyjaśnienie, że uzyskiwana z wyliczenia wartość indeksu HHI jest dzielona przez 1.000 i dopiero ten iloraz jest podawany do wiadomości publicznej, potrafiłem zrozumieć sens podawanych wartości. Kolejnym zaskoczeniem było określenie w lipcu 2001 roku przez NBP wartości indeksu HHI dla rynku usług bankowych na poziomie 0,0831. Tutaj już jednak czytelnikowi podano wyraźną interpretację matematyczną uzyskanej wartości. Na podstawie tych doświadczeń pojawiła się we mnie potrzeba zbudowania nowego indeksu, który nie gubiąc zalet indeksu HHI, byłby zrozumiały dla każdego, nawet dyletanta. Konstrukcja indeksu HHI wywodzi się od procentowych udziałów w rynku wszystkich jego uczestników. Następnie udziały te są podnoszone do kwadratu i suma tych wartości dla wszystkich uczestników rynku daje wartość indeksu. Niemianowana wartość indeksu, czyli [%²] jest w swoich wartościach trudno zrozumiała – mieści się w przedziale <0%²;10.000%²>. Takie właśnie wartości może przybierać ten indeks. Stwierdziłem, że modyfikację indeksu należy poprowadzić w kierunku uzyskania miary mianowanej w [%]. Takim właśnie, najprostszym rozwiązaniem, wydało mi się zastosowanie pierwiastkowania uzyskanej wartości indeksu HHI. Pierwiastek kwadratowy obliczony z ustalonej wcześniej wartości indeksu HHI ma miano [%] i, zachowując walory indeksu HHI, daje dobre zrozumienie stopnia koncentracji rynku. Tak ustalony indeks nazwałem **indeksem „P”**, wybierając jego nazwę od pierwszej litery słów „pierwiastkowy” i „procentowy”²⁶.

$$\text{INDEKS „P”} = \sqrt{\sum w_i^2} \text{ [%]}$$

gdzie:

w_i – procentowy udział i-tej instytucji w rynku ($i = 1,2,3,\dots$).

²⁶ Szybkim też wydało się myślowe skojarzenie nazwy indeksu z moim nazwiskiem.

Tabela nr 15 prezentuje porównania równoważnych wartości indeksu HHI oraz indeksu „P”.

Tabela nr 15

Porównanie wartości indeksu HHI z odpowiadającymi im wartościami indeksu „P”

wartości indeksu			
HHI [% ²]	„P” [%]	„P” [%]	HHI [% ²]
100	10,00	1,00	1
500	22,36	2,00	4
1 000	31,62	5,00	25
1 800	42,43	10,00	100
2 000	44,72	20,00	400
3 000	54,77	30,00	900
4 000	63,25	40,00	1 600
5 000	70,71	50,00	2 500
6 000	77,46	60,00	3 600
7 000	83,67	70,00	4 900
8 000	89,44	80,00	6 400
9 000	94,87	90,00	8 100
10 000	100,00	100,00	10 000

Źródło: Opracowanie własne.

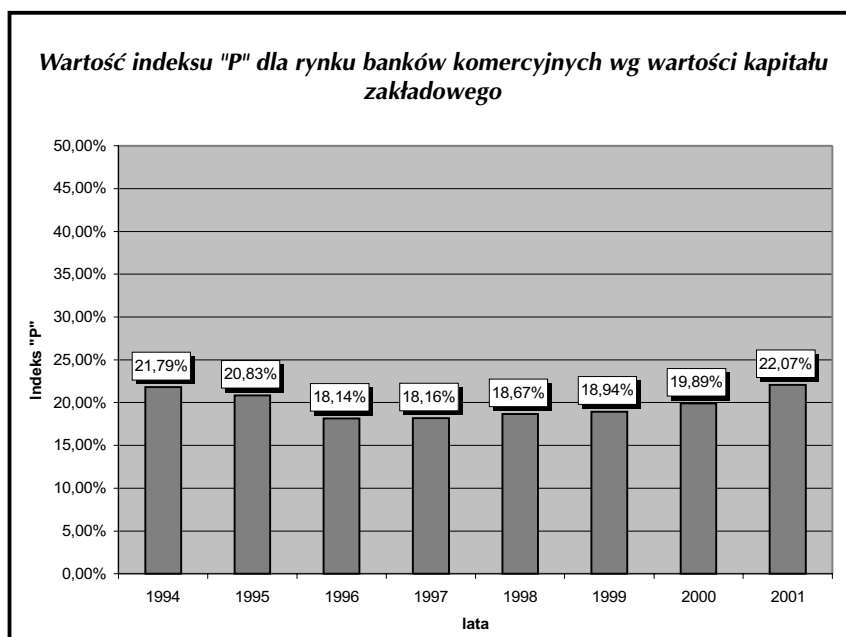
Właśnie indeksu „P” używam niżej dla określenia stopnia koncentracji rynku polskich instytucji finansowych.

4. 4. Zastosowanie indeksu „P” do pomiaru koncentracji rynków polskich instytucji finansowych

Przedstawiony powyżej indeks „P” zastosowałem do pomiaru koncentracji rynków polskich instytucji finansowych. Uniwersalny charakter tego indeksu pozwolił mi elastycznie jego wykorzystanie do pomiaru koncentracji rynku w różnych obszarach, specyficznych dla określonych segmentów rynkowych.

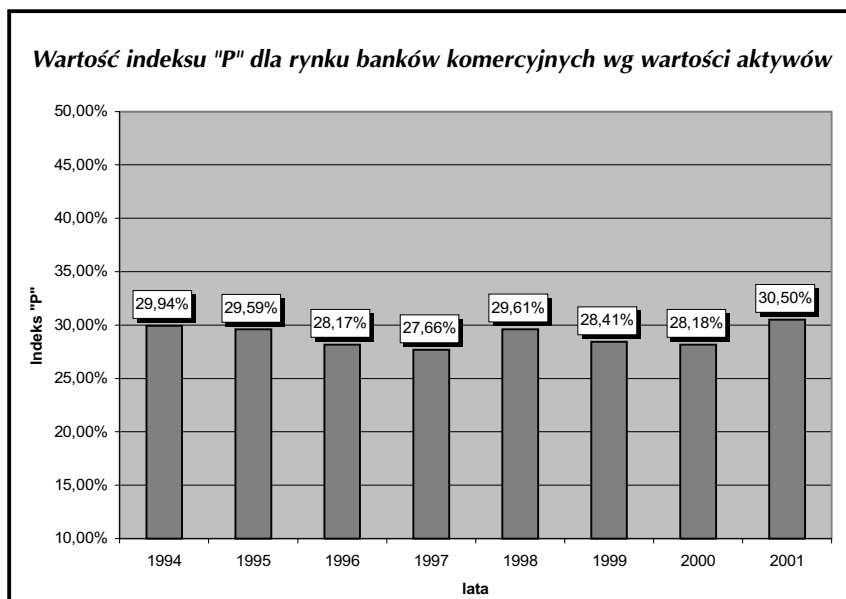
Dla rynku **usług bankowych** najbardziej interesujące wydały mi się koncentracja kapitału zakładowego oraz koncentracja aktywów. Wartość indeksu „P” dla **rynku banków komercyjnych wg wartości kapitału zakładowego** w latach 1994-2001 prezentuje **Wykres nr 11**. Wartość indeksu, liczona według kapitału zakładowego, w latach 1994-196 zmniejszała się z poziomu 21,79% w roku 1994 do poziomu 18,14% w roku 1996. Poczynając od roku 1997 wartość indeksu systematycznie wzrasta, osiągając na koniec roku 2001 poziom 22,07%. Ta wyraźna tendencja wzrostowa świadczy o istnieniu tendencji do koncentracji na tym rynku w tym obszarze.

Wykres nr 11

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres nr 12

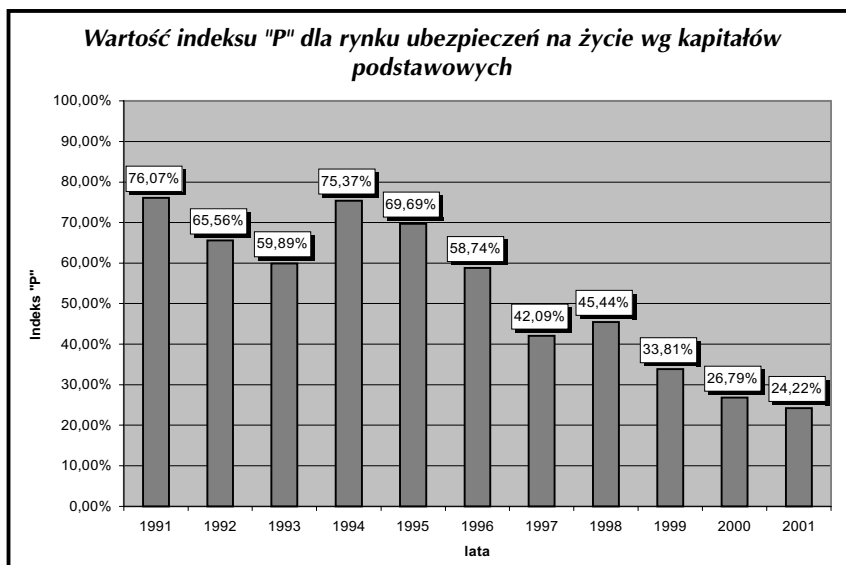

Źródło: Opracowanie własne.

Wartość indeksu „P” dla rynku banków komercyjnych wg wartości aktywów w latach 1994-2001 prezentuje Wykres nr 12. Wartość indeksu „P” na podstawie aktywów w latach 1994-1997 malała od poziomu 29,94% w roku 1994 do poziomu 27,66% w roku 1997. W roku 1998 wartość indeksu incydentalnie wzrosła do poziomu 29,61%, by następnie maleć w latach 1999 i 2000 do poziomu 28,18% w roku 2000. W roku 2001 widać wyraźny wzrost wartości indeksu do poziomu 30,50%, czyli najwyższego w prezentowanym okresie. Obserwacja wartości indeksu „P” w następnych latach może potwierdzić lub zaprzeczyć pojawieniu się tendencji do koncentracji w tym obszarze. Koncentracja kapitału zakładowego na rynku usług bankowych wydaje się pierwotna w stosunku do koncentracji aktywów. Wzrost funduszy własnych banków, których najważniejszym elementem jest kapitał zakładowy, pozwala wtórnie rozwijać akcję kredytową, czego efektem

jest wzrost wartości aktywów. Jeśli sugerowana tutaj prawidłowość jest prawdziwą, należy spodziewać się dalszego wzrostu wartości indeksu „P” w kolejnych latach, a efekt opóźnienia koncentracji aktywów w stosunku do koncentracji kapitału zakładowego szacować należy na cztery lata – minimum wartości indeksu wg kapitału zakładowego w roku 1996, a minimum wg wartości aktywów w roku 2000.

Wykres nr 13

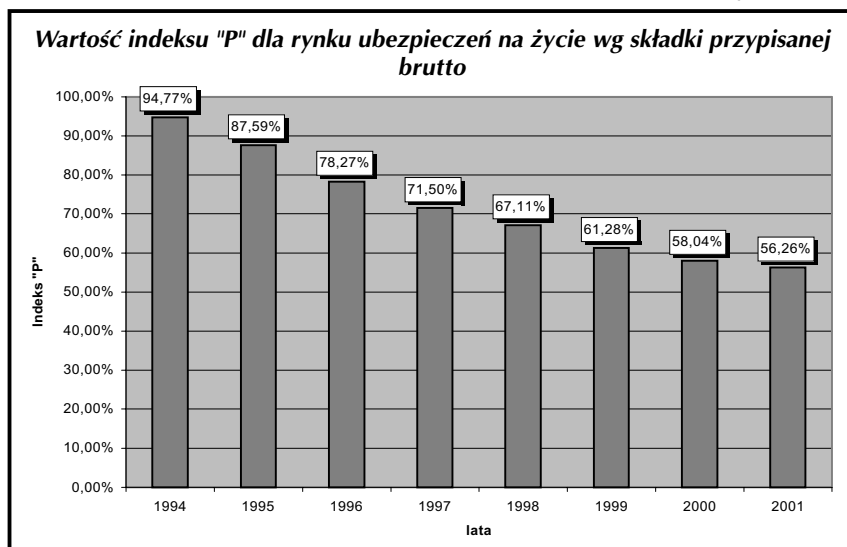

Źródło: Opracowanie własne.

Na rynku usług ubezpieczeniowych należy wyróżnić dwa obszary: rynek ubezpieczeń życiowych, czyli działu I wg nazewnictwa obowiązującej ustawy, oraz ubezpieczeń majątkowych, czyli działu II. Na obydwu tych rynkach jako najistotniejsze wyróżniki uznałem kapitały podstawowe, które świadczą o potencjale rozwojowym, oraz wartość składki przypisanej brutto, która obrazuje faktyczny udział w rynku. **Wykres nr 13** przedstawia wartość indeksu „P” dla rynku ubezpieczeń na życie w latach 1991-2001 wg kapitałów podstawowych. Wartość indeksu „P” malała w latach 1991-1993 od bardzo wysokiej wartości 76,07% w roku 1991 do wartości 59,89% w roku 1993.

W roku 1994 nastąpił radykalny wzrost wartości wskaźnika do poziomu 75,37%. Wzrost ten wywołany był przede wszystkim niespotykanym wcześniej wzrostem kapitału akcyjnego jednego zakładu – PZU na Życie SA zwiększyło swój kapitał akcyjny z 20,0 mln PLN do 110,0 mln PLN. W latach 1995-1997 wartość indeksu malała, osiągając w roku 1997 wartość 42,09%. W roku 1998 wartość indeksu ponownie wzrosła do poziomu 45,44%, co było efektem ponownego radykalnego zwiększenia wartości kapitału akcyjnego PZU na Życie SA; kapitał ten wzrósł ze 145,0 mln PLN do 295,0 mln PLN. W latach 1999-2001 wartość indeksu malała, osiągając w roku 2001 poziom 24,22%. Poza wskazanymi wyżej dwoma latami obserwujemy w tym obszarze wyraźną tendencję do dekoncentracji rynku.

Wykres nr 14

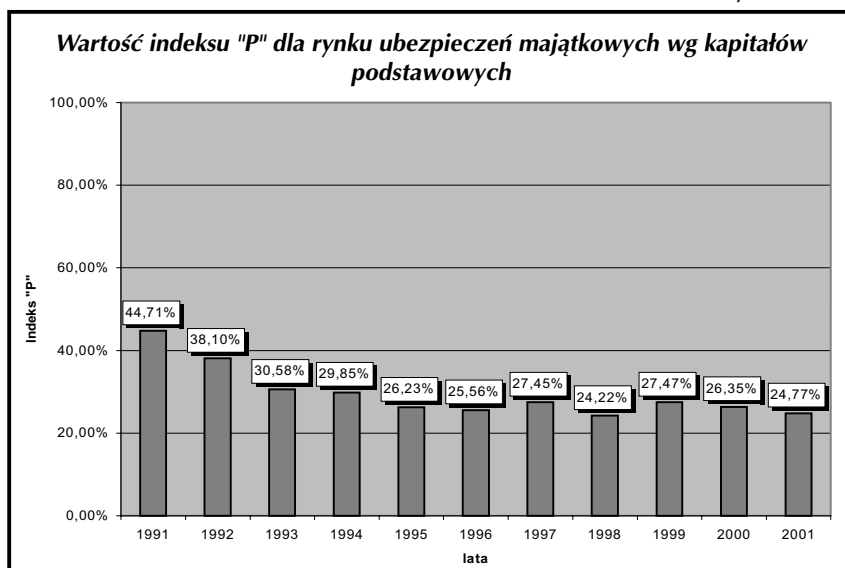

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres nr 14 przedstawia natomiast wartość indeksu „P” dla rynku ubezpieczeń na życie w latach 1994-2001 wg składki przypisanej brutto. Wartość indeksu maleje w całym badanym okresie, od poziomu 94,77% w roku 1994 do poziomu 56,26% w roku 2001. Rynek ten zatem charakteryzuje wyraźna tendencja do dekoncentracji.

Na Wykresie nr 15 prezentuję wartość indeksu „P” dla rynku ubezpieczeń majątkowych w latach 1991-2001 wg kapitałów podstawowych. W latach 1991-1996 wartość ta malała od poziomu 44,71% w roku 1991 do poziomu 25,56% w roku 1996. W roku 1997 wartość indeksu wzrosła do poziomu 27,45%; było to efektem zwiększenia wartości kapitałów akcyjnych kilku²⁷ czołowych w tej klasyfikacji zakładów ubezpieczeń. W roku 1998 wartość indeksu zmalała do poziomu 24,22%, osiągając minimalną wartość w badanym okresie. W roku 1999 wartość indeksu ponownie wzrosła do poziomu 27,47%, by w latach 200-2001 maleć do poziomu 24,77% w roku 2001. W całym okresie wartość indeksu, mimo wzrostów w latach 1997 i 1999, zmalała wyraźnie, z poziomu 44,71% w roku 1991 do poziomu 24,77% w roku 2001. Świadczy to o tendencji do dekoncentracji w tym obszarze.

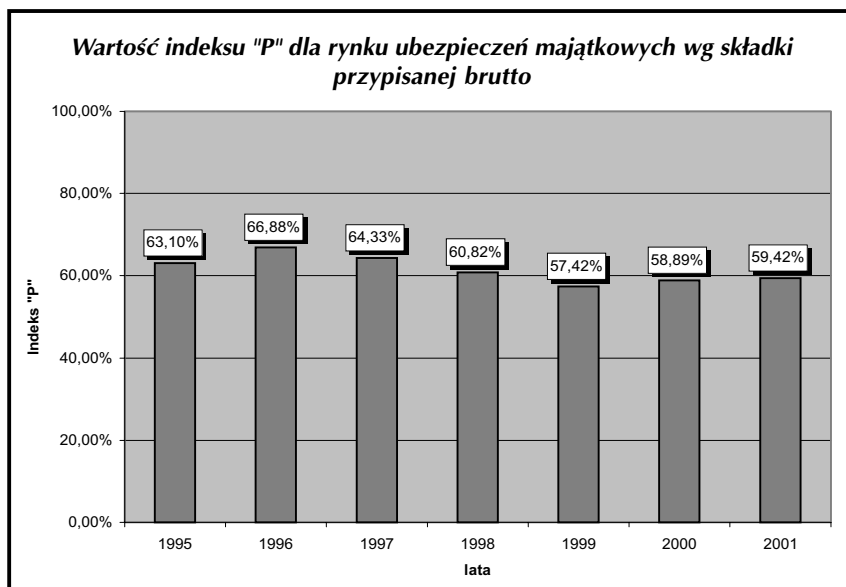
Wykres nr 15

Źródło: Opracowanie własne.

²⁷ Wzrosły kapitały zakładowe między innymi: Polskiego Towarzystwa Reasekuracyjnego SA, KUKE SA, WARTY SA, PZU SA i TUK SA.

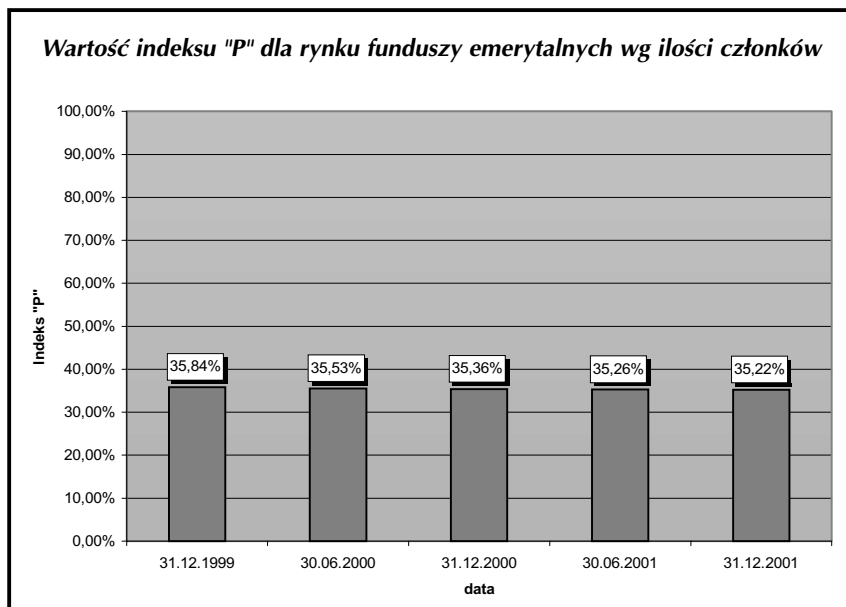
Wykres nr 16

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres nr 16 przedstawia z kolei wartość indeksu „P” dla rynku ubezpieczeń majątkowych w latach 1995-2001 wg składki przypisanej brutto. Wartość ta, która w roku 1995 wynosiła 63,10%, wzrosła w roku 1996 do poziomu 66,88%. W latach 1997-1999 wartość indeksu malała, osiągając swoje minimum w roku 1999 na poziomie 57,42%. W latach 2000-2001 wartość indeksu rosła, osiągając w roku 2001 wielkość 59,42%. W całym badanym okresie wartość indeksu nieznacznie zmalała z poziomu 63,10% w roku 1995 do poziomu 59,42% w roku 2001. W początkowym okresie obserwowana była w przewadze tendencja do dekoncentracji tego rynku. Jeśli trwający po roku 1999 kierunek zmian wartości indeksu utrzyma się w kolejnych latach, można będzie powiedzieć o pojawieniu się tendencji do koncentracji tego rynku. Jeśli natomiast kierunek zmian zostanie odwrócony, można będzie mówić o przeniesieniu z opóźnieniem efektu koncentracji w obszarze funduszy podstawowych.

Wykres nr 17

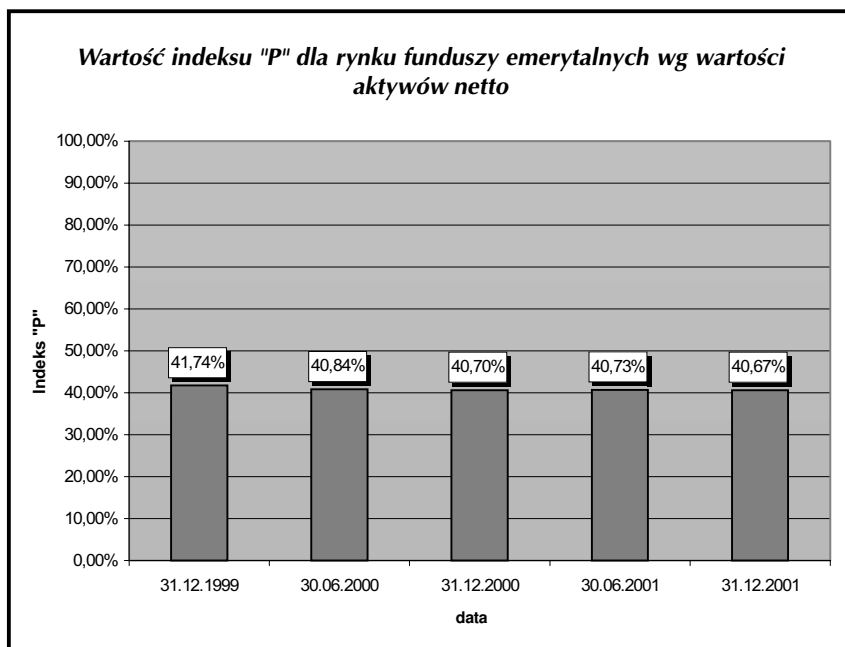
Źródło: Opracowanie własne.

Na rynku funduszy emerytalnych najważniejszymi wyróżnikami wydają się ilość członków oraz aktywa netto. **Wykres nr 17** przedstawia zmiany wartości indeksu „P” dla rynku funduszy emerytalnych w cyklu półrocznym w okresie od 31 grudnia 1999 roku do 31 grudnia 2001 roku **wg ilości członków**. W całym badanym okresie wartość indeksu nieznacznie malała, od poziomu 35,84% na koniec roku 1999 do poziomu 35,22% na koniec roku 2001. Mimo jednoznacznej tendencji do dekoncentracji rynku, mała ilość obserwacji oraz niewielkie zróżnicowanie wartości początkowej i końcowej nie daje podstaw do jednoznacznego w tym zakresie wnioskowania.

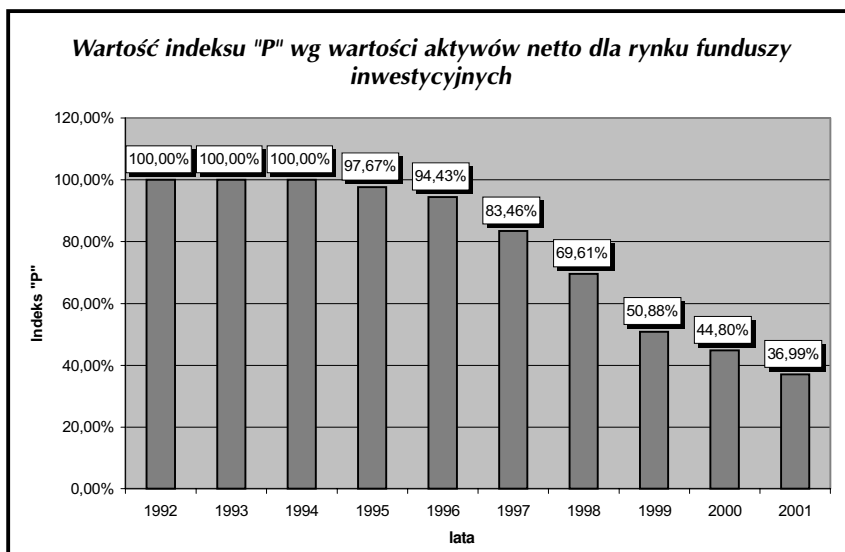
Wykres nr 18 przedstawia wartość indeksu „P” dla rynku funduszy emerytalnych w cyklu półrocznym w okresie od 31 grudnia 1999 roku do 31 grudnia 2001 roku **wg wartości aktywów netto**.

Wartość indeksu maleje z poziomu 41,74% na koniec roku 1999 do poziomu 40,67% na koniec roku 2001. Wielkość koncentracji tego rynku na poziomie **około 40%** wartości indeksu „P”, osiągnięta na koniec roku 1999, kiedy zakończył się etap instytucjonalnej kreacji tego rynku, utrzymała się z nieznacznymi zmianami do końca roku 2000. Procesy konsolidacyjne, które rozpoczęły się na tym rynku w roku 2001, nie dały, jak dotąd, efektu w postaci wzrostu wartości indeksu „P”.

Wykres nr 18

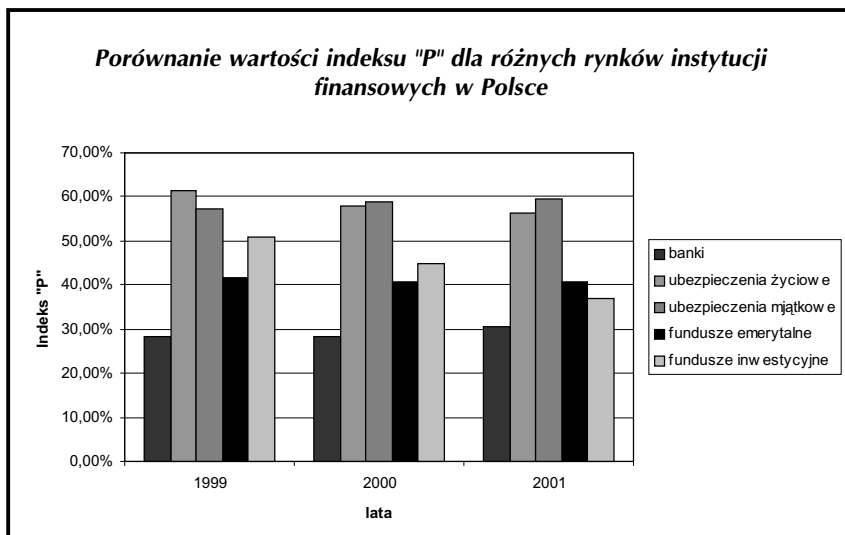
Źródło: Opracowanie własne.

Źródło: Opracowanie własne.

Na rynku funduszy inwestycyjnych jedynym, jak się wydaje istotnym wyróżnikiem, jest wartość aktywów netto. **Wykres nr 19** przedstawia wartość indeksu „P” dla rynku funduszy inwestycyjnych w latach 1992-2001 wg wartości aktywów netto. Wartość indeksu w całym badanym okresie maleje z poziomu 100,00% w roku 1992 do poziomu 36,99% w roku 2001. Na rynku tym obserwuje się wyraźną tendencję do dekoncentracji.

Na zakończenie należy przedstawić **porównanie wartości indeksu „P” dla różnych rynków usług finansowych** w zakresie udziałów rynkowych. W przypadku banków wyróżnikiem udziału rynkowego jest indeks liczony według wartości aktywów, dla ubezpieczeń życiowych i majątkowych indeks liczony według wartości składki przypisanej brutto, dla rynków funduszy emerytalnych i funduszy inwestycyjnych – indeks liczony według aktywów netto. Porównanie tych wartości z lat 1999-2001 przedstawia **Wykres nr 20**.

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza powyższego wykresu prowadzi do wniosku, że najmniej skoncentrowany jest rynek usług bankowych, gdzie wartości indeksu „P” zbliżone są do 30%. Najbardziej skoncentrowane są rynki ubezpieczeń majątkowych i życiowych – wartości indeksu oscylują tutaj wokół wartości 60% wartości indeksu „P”. Wartości pośrednie występują na rynkach funduszy emerytalnych i inwestycyjnych, gdzie wartości indeksu są zbliżone do 40%, przy czym rynek funduszy emerytalnych wykazuje stabilizację, a rynek funduszy inwestycyjnych najbardziej wyraźną tendencję do dekoncentracji.

Zakończenie

W książce tej przedstawiłem kolejno instytucje finansowe, proces ich powstawania w polskiej rzeczywistości, procesy konsolidacyjne, jakie miały miejsce w polskich instytucji finansowych i wreszcie dokonałem próby zwymiarowania tychże procesów. Zaprezentowany materiał badawczy upoważnia mnie do stwierdzenia, że na koniec roku 2001 w obszarze polskich instytucjach finansowych istniały w pełni ukształtowane przez obecne na nich instytucje rynki. Rynki te kreowane były w latach 1989-2001 i w różnych grupach instytucji w różnym okresie osiągały stan instytucjonalnego nasycenia. Wyróżnikiem tego stanu jest, w moim przekonaniu, pojawienie się tendencji do koncentracji. Z przedstawionego materiału wypływa wniosek, że w polskich instytucjach finansowych po roku 1989 wyodrębniają się dwa zasadnicze kierunki, dotyczące tendencji rynkowej. Pierwszy – to kierunek odchodzenia od koncentracji charakterystycznej dla gospodarki przed rokiem 1989. Drugi zaś to kierunek koncentracji, wyrażający się zmniejszaniem liczby instytucji finansowych obecnych na rynku. W różnych grupach instytucji finansowych kierunki te pojawiały się w różnym czasie, w niektórych nie pojawiając się w ogóle. Zasadnicze znaczenie dla stanu rynku usług bankowych posiadało wyodrębnienie ze struktur Narodowego Banku Polskiego dziewięciu banków komercyjnych w początkach roku 1989. Decyzja ta spowodowała powstanie sieci konkurujących ze sobą instytucji. Rynki: ubezpieczeniowy i funduszy inwestycyjnych wykazują, jak się wydaje, istotnie niższą dojrzałość od rynku bankowego. Na rynkach tych występuje wyraźna tendencja do dekoncentracji, a procesy konsolidacyjne należą do rzadkości. Charakteryzuje te rynki tendencja wzrostowa liczby instytucji oraz wyraźna tendencja do dekoncentracji w zakresie udziału rynkowego. Na rynku funduszy emerytalnych obserwujemy, od początku jego istnienia, stabilizację udziałów rynkowych.

W **bankowości** etap dekoncentracji charakteryzował się pojawieniem wielkiej liczby inicjatyw, które to doprowadziły do powstania zasadniczego zrębu w polskiej bankowości komercyjnej. Liczba 87 banków komercyjnych w roku 1993 nie została nigdy później przekroczona. Tenże rok wydaje się także pierwszym rokiem, w którym pojawia się tendencja do konsolidacji w bankowości. Proces ten w pierwszej fazie dotyczył instytucji o polskim kapitale. Pierwszym przykładem tego zjawiska było przejście przez Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA Łódzkiego Banku Rozwoju SA. W roku 1994 rozpoczął się natomiast od wykupu INTERBANKU SA przez holenderski ABN AMRO proces pojawiania się kapitału zagranicznego w Polsce¹. Stanowiło to drugą po pierwotnej, o pochodzeniu polskim, falę dekoncentracji rynku usług bankowych. Jednakże wpływ fali koncentracji był już w roku 1994 na tyle silny, że doprowadził do obniżenia liczby banków komercyjnych w latach 1995-1996. Lata 1997-1998 dały bardzo silny napływ nowych inicjatyw w bankowości o pochodzeniu zagranicznym, które przejściowo zwiększyły nieznacznie liczbę banków komercyjnych w Polsce. Wydaje się, że na koniec roku 1998 poziom nasycenia rynku usług bankowych ilością obecnych na nim instytucji okazał się najwyższy. Począwszy od roku 1999 obserwujemy natomiast wyraźną tendencję do obniżania się liczby banków komercyjnych w Polsce. Wyraźnie także widać, że tendencja do koncentracji odbywa się w drodze fuzji i przejęć. Liczba 70 banków komercyjnych na koniec roku 2001 jednoznacznie potwierdza tę tendencję. Charakterystycznym jest także to, że procesy konsolidacyjne dotyczą ostatnio instytucji o dużym udziale rynkowym. Poza wymiarem liczbowym koncentracja w bankach komercyjnych coraz bardziej widoczna jest w wymiarze udziału rynkowego.

W przeciwieństwie do bankowości, wydaje się, że w **ubezpieczeniach** nie zakończył się jeszcze etap dekoncentracji rynku od stanu duopolu² z 1988 roku. Pewnym impulsem do dekoncentracji rynku było ustawowe wydzielenie ubezpieczeń życiowych od

¹ Szczegółowo proces ten prezentuję w **Aneksie nr 1**.

² Państwowy Zakład Ubezpieczeń i WARTA SA.

ubezpieczeń majątkowych w roku 1990. Obserwuje się jednak czasowe zróżnicowanie w liczbie podmiotów obecnych na rynku. W ubezpieczeniach majątkowych liczba zakładów ubezpieczeń wzrosła z 19 na koniec roku 1991 do 36 na koniec 2001. Od roku 1996 liczba ta wzrosła już nieznacznie. Na koniec roku 2001 trwająca w dalszym ciągu pozycja dominująca PZU SA³ stanowiła o „nierynkowym” charakterze tego rynku. Znacznie bardziej radykalny był wzrost liczby zakładów obecnych w zakresie ubezpieczeń życiowych – z 5 na koniec 1991 do 36 na koniec 2001, przy czym liczba ta wzrastała szczególnie intensywnie w latach 1998-2000. Obszar ubezpieczeń życiowych również zawiera dominującą pozycję PZU Życie SA⁴. Wydaje się, że w zakresie ubezpieczeń dominująca pozycja Grupy PZU w sektorze ubezpieczeniowym powinna stanowić stymulator do procesów konsolidacyjnych dla pozostałych uczestników tego rynku. Pewne elementy w zakresie koncentracji kapitałowej dostrzec można było w działaniach Grupy Munich Re AG⁵ w Polsce. W drodze przejęć instytucjonalnych znacząco podniosła swoje udziały rynkowe Grupa Allianz AG⁶. Jednakże ten jednostkowy przypadek połączenia między zakładami ubezpieczeniowymi wynikał z procesów konsolidacyjnych, dziejących się poza Polską, i nie może wskazywać na początek takiej tendencji na polskim rynku ubezpieczeniowym. Zasadnym zatem jest stwierdzenie, że na polskim rynku ubezpieczeniowym rozwój obecnych na nim podmiotów odbywa się, jak dotąd, w drodze rozwoju wewnętrznego a nie fuzji i przejęć.

³ 57,07% rynku mierzone jako wartość składki przypisanej brutto. Trzeci na rynku podmiot nigdy w historii nie przekroczył 5% udziału w rynku.

⁴ 52,76% rynku mierzone jako wartość składki przypisanej brutto. Niemniej aż 4 podmioty przekraczają 10% udziału w tym rynku.

⁵ Dominujące udziały w zakładach ubezpieczeniowych Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA, Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie ERGO Hestia SA, Towarzystwo Ubezpieczeniowe PBK SA, D.A.S. Ubezpieczenie Ochrony Prawnej SA oraz przejściowo: Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Compensa-Życie” SA oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowe „Compensa” SA.

⁶ W roku 1999 nastąpiło połączenie AGF Ubezpieczenia Życie SA z TU Allianz Życie Polska SA oraz AGF Ubezpieczenia SA z TU Allianz Polska SA.

Nieco innym od ubezpieczeniowego wydaje się tworzony od podstaw w latach 1998-1999 rynek **funduszy emerytalnych**. W tym okresie zarejestrowano w Urzędzie Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi⁷ 21 powszechnych towarzystw emerytalnych. Ich liczba nie uległa zmianie przez cały rok 2000. Charakterystycznym jest na tym rynku duże zaangażowanie grup kapitałowych aktywnych na rynku usług bankowych i ubezpieczeń. Procesy konsolidacyjne rozpoczęły się dopiero pod koniec roku 2000 i wynikały wówczas jedynie z wymogów prawnych. Ich przyczynami były procesy konsolidacyjne w instytucjach bankowych i ubezpieczeniach. Dotyczyło to zmian w akcjonariacie Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego BIG Banku Gdańskiego SA⁸, Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „DOM” SA⁹, Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Powszechnego Banku Kredytowego SA¹⁰, Sampo Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego¹¹ oraz Pekao Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego SA¹². W roku 2001 trwał proces konsolidacji kapitałowej¹³ oraz rozpoczął się proces konsolidacji instytucjonalnej¹⁴.

⁷ Wiele z tych instytucji swój byt prawny rozpoczęło w roku 1998 po sądowej rejestracji spółki akcyjnej. Jednakże jako instytucje finansowe zaistniały one dopiero po rejestracji przez Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi.

⁸ W roku 2000 BIG Bank Gdański SA odkupił od EUREKO BV cały 45% pakiet akcji Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego BIG Banku Gdańskiego SA.

⁹ 10 października 2000 roku Kulczyk Holding SA nabyła od Citibank (Poland) SA 50% akcji Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „DOM” SA.

¹⁰ 8 grudnia 2000 roku Powszechny Bank Kredytowy SA nabył od Aetna International, Inc. pakiet 40% akcji Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Powszechnego Banku Kredytowego SA.

¹¹ Fińska firma ubezpieczeniowa SAMPO nabyła od Norwich Union Overseas Holdings B.V. 100% akcji Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Norwich Union SA (po zmianie nazwy Sampo Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA).

¹² 30 października 2000 roku Bank Pekao SA zawarł warunkową umowę z Alliance Capital Management Corporation of Delaware o kupnie 49% akcji w Pekao/Alliance Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA. (po zmianie nazwy Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA).

¹³ BRE Bank SA kupił pakiet 25% akcji Powszechnie Towarzystwo Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA od Sopockiego Towarzystwa Ubezpieczeniowego Ergo Hestia SA, Hamburg-Mannheimer Versicherungs –AG podniósł z poziomu 67,9% na koniec roku 2000 do 99,5% swój udział w Powszechnym Towarzystwie Emerytalnym H-M-C SA.

¹⁴ UNFE wyraził zgodę na przejęcie przez Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego „EPOKA” SA, UNFE wydał decy-

W jeszcze inny sposób rozwijał się rynek **funduszy inwestycyjnych**. Powstałe w 1992 roku PIONEER Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA aż do roku 1995 było monopolistą na rynku. Dopiero w roku 1995 pojawił się pierwszy konkurent na rynku – Towarzystwo Funduszy Powierniczych KORONA SA. Rok później, a więc w roku 1996 rynek wzbogaciło PRZYMIERZE Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA oraz Towarzystwo Funduszy Powierniczych ATUT SA. Prawdziwa eksplozja w ilości Towarzystw obecnych na rynku rozpoczęła się od roku 1997 i trwała do roku 2000. Pierwsza fuzja na tym rynku miała miejsce 14 grudnia 2000 roku, kiedy to formalnie zarejestrowane zostało połączenie pomiędzy UNION INVESTMENT Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA a Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych KORONA SA. Kolejną było połączenie w Grupie Uni-Credito Italiano pomiędzy spółkami: Pioneer – Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA oraz Pekao Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, które odbyło się w czerwcu 2001 roku.

Na zakończenie prezentuję ważniejsze wydarzenia, jakie miały miejsce na rynkach polskich instytucji finansowych w roku 2002.

ROK 2002

- **3 stycznia 2002** roku francuska firma COFINOGA Societe Anonyme nabyła od ING Bank Śląski SA 50% udziałów w Spółce FINPLUS Sp. z o.o.;
- **22 stycznia 2002 roku** została zrealizowana umowa o nabyciu pakietu 50,69% akcji Spółki **Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Żagiel” SA** przez Kredyt Bank SA; po kolejnej transakcji w dniu 26 czerwca 2002 roku, razem z wcześniej nabytymi akcjami, Kredyt Bank SA posiadał pakiet 99,99% akcji Spółki;
- **28 lutego 2002** roku Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska SA nabył pakiet 49,81% akcji Spółki **Towarzystwo Inwestycyjno-Leasingowe „Ekoleasing” SA**¹⁵;

zję, zezwalającą na przejęcie zarządzania Pioneer OFE przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA oraz Poczta-Bankowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA przejęło Powszechne Towarzystwo Emerytalne Arka-Invesco SA.

¹⁵ 18 marca 2002 roku ogłoszono upadłość tej Spółki.

- **6 marca 2002** roku po podwyższeniu kapitału zakładowego **Towarzystwa Ubezpieczeń ROYAL PBK SA** udział Royal & SunAlliance w kapitale zakładowym tego Towarzystwa wzrósł do **74%**;
- **6 marca 2002** roku poinformowano, że CitiInsurance International uzyskał zezwolenie Ministerstwa Finansów na nabycie 100% udziałów w **Towarzystwie Ubezpieczeniowym ENERGO-ŻYCIE SA**; po realizacji tej transakcji Towarzystwo zmieniło nazwę na CITIINSURANCE Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA;
- **13 marca 2002** roku Bankgesellschaft Berlin AG nabył pakiet 51,05% akcji Spółki **Inteligo Financial Services SA**, zwiększając swój udział w kapitale tej spółki do 100%;
- **14 marca 2002** roku Bank Austria AG posiadał 45,57% akcji **Narodowego Funduszu Inwestycyjnego „HETMAN” SA**;
- **15 marca 2002** roku zostało zarejestrowane połączenie Gospodarczego Banku Południowo-Zachodniego SA z Bankiem Unii Gospodarczej SA, Lubelskim Bankiem Regionalnym SA, Małopolskim Bankiem Regionalnym SA, Rzeszowskim Bankiem Regionalnym SA oraz Warmińsko-Mazurskim Bankiem Regionalnym SA oraz zmiana nazwy Banku na **Bank Polskiej Spółdzielczości SA**;
- **21 marca 2002** roku Nordea Bank Polska SA nabył pakiet 39,71% akcji spółki **Inwestycje Kapitałowe SA**; po tej transakcji Nordea Bank Polska SA posiadał 100% akcji Spółki;
- **25 marca 2002** roku Krzysztof Borusowski nabył pakiety po 100% udziałów w spółkach IT Trader Sp. z o.o., Leszek3 Sp. z o.o., IT Adviser Sp. z o.o. oraz Trzeci Polski Fundusz Rozwoju – BRE Sp. z o.o.; po tych transakcjach Krzysztof Borusowski posiadał pośrednio 97,01% kapitału zakładowego spółki **BEST SA**, dające prawo do wykonywania 97,74% głosów na WZA;
- **26 marca 2002** roku Dominet Sp. z o.o. nabyła od Banku Handlowego w Warszawie SA pakiet 55,26% akcji, dający prawo do wykonywania 50,2% głosów na WZA **CUPRUM Bank SA** oraz od KGHM Polska Miedź SA pakiet 26,17% akcji tego Banku.
- **29 kwietnia 2002** roku Banco Comercial Portugues SA nabył pakiet 2,05% akcji Banku; po tej transakcji Banco Comercial Portugues SA posiadał 46,18% akcji **BIG Banku Gdańskiego SA**;

- po transakcji w dniu **10 maja 2002** roku Credit Agricole SA podało informację o posiadaniu pośrednio pakietu 99,8% akcji **Europejskiego Funduszu Leasingowego SA**, w tym poprzez Credit Agricole Deveurope B.V. pakietu 95,98% akcji;
- 10 maja 2002 roku General Motors Acceptance Corporation nabył w wyniku przymusowego wykupu pakiet 0,06% akcji **GMAC Bank Polska SA**; po tej transakcji General Motors Acceptance Corporation posiadał 100% akcji Banku;
- **14 maja 2002** roku zostało zarejestrowane połączenie Gospodarczego Banku Wielkopolski SA z **Pomorsko-Kujawskim Bankiem Regionalnym SA**;
- **20 maja 2002** roku Spółka **Fortis Securities Polska SA** zawarła z DB Securities SA warunkową umowę sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa, służącej dotychczas prowadzeniu działalności brokerskiej;
- **24 maja 2002** roku Leszek Czarnecki nabył pakiet 2,79% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego Europa SA**; po tej transakcji Leszek Czarnecki posiadał pakiet 35,79% akcji Towarzystwa;
- **7 czerwca 2002** roku Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Żagiel” SA nabyło pakiet 99,9% akcji Spółki **SKK KREDYT SA**;
- **19 czerwca 2002** roku Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych wyraziła zgodę na nabycie przez Kredyt Bank SA 6.000 akcji serii „A” **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Kredyt Banku SA** od NORDEA Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA;
- **20 czerwca 2002** roku Narodowy Fundusz Inwestycyjny Magna Polonia SA zbył na rzecz Securo Investment SA pakiet 12,0% akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „SAMOPOMOC” SA**;
- **21 czerwca 2002** roku BRE Bank SA w wyniku ogłoszonego wezwania nabył pakiet akcji **Banku Częstochowa SA**, który razem z wcześniej posiadanymi stanowił 85,01% akcji i dawał prawo do wykonywania 83,32% głosów na WZA Banku;
- **21 czerwca 2002** roku Bank Zachodni WBK SA nabył pakiet 99,99% akcji spółki **BZ WBK Leasing SA**;
- **21 czerwca 2002** roku Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA połączył się z **Domem Maklerskim PBK SA** poprzez przeniesienie całego majątku tej spółki na Bank;

- **28 czerwca 2002** roku Skarbiec Asset Management Holding SA nabył od BRE Banku SA pakiet 51% akcji **Skarbiec Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA**;
- **1 lipca 2002** roku **Europejski Fundusz Leasingowy SA** zawarł przedwstępną umowę kupna pakietu 24,77% akcji spółki Lukas SA;
- **12 lipca 2002** roku Nordea Bank Sweden AB poprzez objęcie akcji nowej emisji objął bezpośrednio pakiet 73,38% akcji **Nordea Finance Polska SA**;
- **17 lipca 2002** roku DZ BANK AG Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank poinformował o posiadaniu akcji **Banku Amerykańskiego w Polsce SA**, stanowiących 95,18% kapitału zakładowego i uprawniających do wykonywania głosów na WZA, stanowiących 89,59% ogólnej liczby głosów; na początku roku 2002 posiadał pakiet 70,78% akcji Banku;
- po transakcjach nabycia akcji **Kredyt Banku SA** KBC Bank N.V. zwiększył w dniu 24 lipca 2002 roku stan posiadania do 76,46% udziału w kapitale i głosach na WZA tego banku;
- **7 sierpnia 2002** roku sąd podjął decyzję w sprawie połączenia **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego BIG Banku Gdańskiego SA** z Powszechnym Towarzystwem Emerytalnym Skarbiec-Emerytura SA.

Ponadto pojawiają się informacje o mniej lub bardziej pewnym zamiarze łączenia się:

- w **styczniu 2002** roku¹⁶ pojawiły się informacje o możliwym nabyciu akcji **Bank of America (Polska) SA** przez Grupę Commercial Union;
- Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Compensa-Życie” SA z Towarzystwem Ubezpieczeń na Życie VIENNA LIFE SA;
- **1 lutego 2002** roku sąd wydał postanowienie o warunkach nabycia przedsiębiorstwa bankowego upadłego **SAVIM-Bank Depozytowo-Kredytowy SA**;

¹⁶ Porównaj: „Rzeczpospolita” z 21 stycznia 2002 roku.

- w **lutym 2002** roku poinformowano o możliwej sprzedaży **Bankgesellschaft Berlin Polska SA**;
- **WZA Banku Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA** w dniu **11 marca 2002** roku postanowiło o przekształceniu Banku w bank hipoteczny; **29 kwietnia 2002** roku podano informację, że do końca lipca 2002 roku przedsiębiorstwo bankowe Banku zostanie przejęte przez Bank Gospodarstwa Krajowego, a pozostałość będzie przekształcona w bank hipoteczny;
- **3 kwietnia 2002** roku poinformowano o zamiarze sprzedaży 100% akcji **Zurich Towarzystwa Ubezpieczeń SA**, **Zurich Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA** oraz **Zurich Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA** austriackiej firmie Generali Holding Vienna AG;
- **15 kwietnia 2002** roku poinformowano oficjalnie o zamiarze nabycia akcji **LG Petro Banku SA** przez Grupę Nordea; 7 maja 2002 roku została zawarta warunkowa umowa nabycia przez Grupę Nordea pakietu 54,3% akcji Banku od Grupy LG; **7 sierpnia 2002** roku Komisja Nadzoru Bankowego zezwoliła Nordea Bank Sweden AB (publ) z siedzibą w Sztokholmie na wykonywanie ponad 75% głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy Banku; **13 sierpnia 2002** Komisja Papierów Wartościowych i Giełd zezwoliła Nordea Bank Sweden AB (publ) na nabycie akcji upoważniających do wykonywania ponad 50 procent głosów na WZA;
- **16 kwietnia 2002** roku poinformowano o zamiarze dokonania przymusowego wykupu akcji Banku **Rozwoju Cukrownictwa SA** przez Bank Handlowy w Warszawie SA;
- **5 czerwca 2002** roku poinformowano o możliwości nabycia kontrolnego pakietu akcji **Towarzystwa Ubezpieczeniowego „SAMOPOMOC” SA** przez niemieckiego inwestora. **11 czerwca 2002** roku poinformowano, że inwestorem tym jest firma Tallex z grupy HDI;
- **28 czerwca 2002** roku Polskie Konsorcjum Finansowe SA zawarło z Pekpołem umowę sprzedaży opcji zakupu 87,43% akcji **DAEWOO Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA**;

- **15 lipca 2002** roku poinformowano, że zainteresowany nabyciem akcji **Banku Wschodniego SA** jest Mariusz Łukasiewicz;
- **21 sierpnia 2002** roku sąd zatwierdził plan połączenia **Banku Cukrownictwa Cukrobank SA** z Bankiem Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA. Od 1 października 2002 roku oddziały Banku Cukrownictwa Cukrobank SA zaczęły działać już pod szyldem Banku Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA.

Pojawiają się także, jako nowe zjawisko, przypadki wycofywania instytucji finansowych z rynku kapitałowego¹⁷. Zupełnie nowym zjawiskiem charakterystycznym dla roku 2002 są pojawiające się informacje o zamierzonym likwidowaniu instytucji finansowych. Przykłady takich sytuacji to:

- w **styczniu 2002** roku poinformowano o podjęciu decyzji o likwidacji **ABN AMRO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**;
- **3 czerwca 2002** roku podano informację o możliwej likwidacji **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji PARTNER SA**;
- **3 czerwca 2002** roku podano informację o możliwej likwidacji **Garda Life SA**;
- **20 czerwca 2002** roku poinformowano o możliwości likwidacji **Wüstenrot Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA**;
- **12 sierpnia 2002** roku **WZA PDM Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych** podjęło uchwałę w sprawie likwidacji Towarzystwa. Jeszcze bardziej przykrym z perspektywy Polski i Polaków są transakcje pozbywania się przez polskie instytucje finansowe pakietów akcji w instytucjach zagranicznych;
- **27 czerwca 2001** roku Bank Pekao SA wykonał podpisaną w dniu 21 grudnia 2000 roku umowę sprzedaży pakietu 29,99% akcji banku **MHB Mitteleuropäische Handelsbank AG Deutsch-Polnische Bank**;
- **29 czerwca 2001** roku Bank Handlowy w Warszawie SA wykonał podpisaną 21 grudnia 2000 roku umowę o zbyciu pakietu 22,80% akcji spółki **Mitteleuropäische Handelsbank Aktiengesellschaft Deutsch-Polnische Bank AG**;

¹⁷ 4 lipca 2002 roku **WZA Towarzystwa Ubezpieczeniowego COMPENSA SA** podjęło decyzję o wycofaniu akcji Towarzystwa z obrotu publicznego.

- **21 września 2001** roku Bank Handlowy w Warszawie SA sprzedał cały posiadany pakiet, tj. 45,09% akcji **Centro Internationale Handelsbank AG**;
- **8 marca 2002** roku Bank Pekao SA zbył wszystkie posiadane udziały w spółkach: **Pekao Trading Corporation New York** oraz **P.K.O. Trading Corporation**;
- **26 kwietnia 2002** roku Bank Pekao SA sprzedał pakiet 21,63% akcji spółki **Bank Handlowy International SA w Luxemburgu**;
- **26 kwietnia 2002** roku Bank Handlowy w Warszawie SA sprzedał cały posiadany pakiet akcji spółki **Bank Handlowy International SA w Luxemburgu**.

Badany materiał wykazał, że tendencja do koncentracji działalności we współczesnym świecie przestaje być ograniczoną barierami granic państwowych. Połączenia pomiędzy instytucjami funkcjonującymi wewnątrz organizmów państwowych coraz częściej uzupełniane są poprzez połączenia o charakterze transgranicznym. Deregulacja rynków finansowych oraz wpływ nowoczesnych technologii na sprawność przepływów finansowych powodują, że procesy konsolidacyjne o charakterze międzynarodowym stają się praktyką codzienności. W instytucjach finansowych, mimo tworzonych prawie w każdym kraju różnego rodzaju barier administracyjnych i innego rodzaju ograniczeń formalnych, połączenia transgraniczne występują powszechnie. Ich efektem staje się przenikanie rynków finansowych, które powoduje ostatecznie tworzenie globalnych rynków finansowych. Interesującym wydaje się określenie tego, jak duże znaczenie dla procesów konsolidacyjnych posiada kapitałowa obecność inwestorów zagranicznych dla natężenia procesów konsolidacyjnych. W polskich instytucjach finansowych procesy konsolidacyjne rozpoczęły się bez wyraźnego wpływu inwestorów zagranicznych¹⁸. Nie byli oni obecni także w kolejnych ważniejszych połączeniach polskich instytucji finansowych¹⁹. Przedstawio-

¹⁸ Tym pierwszym przykładem było przejęcie Łódzkiego Banku Rozwoju SA przez Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA.

¹⁹ Fuzje pomiędzy Kredyt Bankiem SA i Polskim Bankiem Inwestycyjnym SA, Bankiem Inicjatyw Gospodarczych BIG SA a Bankiem Gdańskim SA, przejęcie Polskiego Banku Rozwoju SA przez Bank Rozwoju Eksportu SA, a nawet utworzenie Grupy Pekao SA.

ny materiał badawczy potwierdza, że procesy konsolidacyjne polskich instytucji finansowych dokonują się aktualnie przy istotnym udziale kapitału zagranicznego. W chwili obecnej instytucje finansowe w Polsce są zdominowane kapitałowo przez kapitał zagraniczny. Jak się wydaje kapitał zagraniczny jest obecnie także głównym czynnikiem sprawczym procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych. Często zaangażowanie tego kapitału dokonywane jest przez wielkie międzynarodowe grupy kapitałowe. Potrzebnym wydaje się zatem dalsze badanie tych zagadnień w postaci osobnych opracowań monograficznych.

ANEKS nr 1

Kalendarium tworzenia rynków instytucji finansowych w Polsce

Poniżej przedstawiam szczegółowo proces tworzenia rynków instytucji finansowych w Polsce. Prezentacja ta poprowadzona jest chronologicznie i obejmuje poszczególne grupy instytucji finansowych w omawianych okresach. Wszystkie instytucje, które utraciły do 31 sierpnia 2002 roku byt prawny, zostały podkreślone **wyłączoną** czcionką.

Przed rokiem 1989

W roku 1985 w wymiarze instytucjonalnym w Polsce istniały tylko 4 banki¹, wszystkie w pełni kontrolowane przez państwo. Były to: Narodowy Bank Polski², Bank Handlowy w Warszawie SA³, Bank Polska Kasa Opieki SA⁴ i Bank Gospodarki Żywnościowej⁵. Pierwszym krokiem w

¹ W uśpieniu istniał także państwowy Bank Gospodarstwa Krajowego. Jego działalność operacyjna została rozpoczęta 30 maja 1924 roku. Dwa dekryty (dekret z dnia 25 października 1948 **o zasadach i trybie likwidacji niektórych instytucji kredytu długoterminowego** Dz. U. z 1948 nr 52, poz. 411 wraz ze zmianą Dz. U. z 1951 nr 31, poz. 241 oraz dekret z dnia 25 października 1948 **o zasadach i trybie likwidacji niektórych przedsiębiorstw bankowych** Dz. U. z 1948 nr 52, poz. 410 wraz ze zmianą Dz. U. z 1951 nr 31, poz. 240 i sprostowaniem Dz. U. z 1949 nr 35, poz. 256) określiły Bank jako wykonujący wszelkie czynności, dotyczące instytucji kredytowych, zlikwidowanych na ich mocy. Stan ten trwał aż do 31 maja 1989 roku, kiedy nastąpiło reaktywowanie działalności operacyjnej Banku Gospodarstwa Krajowego.

² Powołany do życia dekretem z dnia 15 stycznia 1945 **o Narodowym Banku Polskim** Dz. U. z 1945 nr 4, poz. 14, który wszedł w życie z dniem 2 lutego 1945 roku.

³ Został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku. Decyzja ówczesnych władz bankowych, dotycząca możliwości prowadzenia działalności bankowej, nosi datę 1 października 1870 roku. Bank w dniu 29 marca 1932 roku został wpisany przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi w Warszawie do Rejestru Handlowego pod numerem RHB.KC.13481. Po drugiej wojnie światowej Bank rozpoczął działalność od 15 stycznia 1945 roku.

⁴ Bank został powołany na podstawie decyzji Ministerstwa Skarbu z dnia 17 marca 1929 roku. Akt organizacyjny Banku został sporządzony 18 października 1929 roku. Bank został zarejestrowany w rejestrze handlowym przez Sąd Okręgowy w Warszawie 29 października 1929 roku.

kierunku zmian systemu było powołanie w roku 1986 Banku Rozwoju Eksportu SA⁶. Kolejny etap zmian – to wydzielenie w roku 1987⁷ ze struktury NBP obsługi oszczędności ludności i kredytu budowlano-mieszkaniowego. Do obsługi tego zakresu aktywności bankowej powołano Powszechną Kasę Oszczędności – Bank Państwowy⁸. W tym samym roku powstał Łódzki Bank Rozwoju SA⁹.

Polski rynek ubezpieczeń do roku 1988 stanowiły dwa zakłady ubezpieczeniowe: Państwowy Zakład Ubezpieczeń i Towarzystwo Ubez-

-
- 5 Bank Gospodarki Żywnościowej rozpoczął funkcjonowanie 1 lipca 1975 roku. Bank Gospodarki Żywnościowej SA został utworzony 9 września 1994 roku, kiedy to Minister Finansów, w porozumieniu z Prezesem Narodowego Banku Polskiego, podpisał akt przekształcenia państwowo-spółdzielczego Banku Gospodarki Żywnościowej w bank w formie spółki akcyjnej.
 - 6 Bank powstał w roku 1986 jako Bank Rozwoju Eksportu SA. Został powołany uchwałą Rady Ministrów Nr 99 z dnia 20 czerwca 1986 roku, opublikowaną w Monitorze Polskim z roku 1986 nr 21, poz. 152. Decyzja władz bankowych o możliwości prowadzenia działalności bankowej nosi datę 26 lipca 1986 roku. Akt założycielski Banku Rozwoju Eksportu SA sporządzono w formie aktu notarialnego w Państwowym Biurze Notarialnym w Warszawie 11 grudnia 1986 roku. Sąd Rejonowy w Warszawie w dniu 23 grudnia 1986 roku wydał postanowienie o wpisie spółki do rejestru handlowego w dziale B pod numerem 14036. Spółka rozpoczęła działalność 2 stycznia 1987 roku. 4 marca 1999 roku WZA Banku Rozwoju Eksportu SA podjęło uchwałę o zmianie nazwy Banku na BRE BANK SA. Nowa nazwa została wpisana do rejestru sądowego 23 marca 1999 roku.
 - 7 Według - (*Współczesny bank, 2000*): 47 - 1 listopada 1987 roku. Na stronie internetowej Banku: www.pkobp.pl podawana jest data „w czerwcu 1987”.
 - 8 7 lutego 1919 roku na mocy dekretu Naczelnika Państwa założono Bank jako Pocztową Kasę Oszczędności. 19 czerwca 1920 roku Bank uzyskał osobowość prawną jako instytucja państwowa z gwarancją i pod kontrolą Skarbu Państwa. Od początku 1950 roku funkcjonował powstały na bazie Pocztovej Kasy Oszczędności nowy bank pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Państwowy. W lipcu 1975 roku sieć Banku, na mocy decyzji administracyjnych, została włączona w strukturę Narodowego Banku Polskiego. Po wyodrębnieniu z tej struktury w roku 1987 bank działał pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA. Sądowa rejestracja Spółki miała miejsce 17 kwietnia 2000 roku.
 - 9 W listopadzie 1992 roku Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA przejął pakiet akcji **Łódzkiego Banku Rozwoju SA**. Samodzielny byt prawny tego banku, później pod nazwą **BIG Bank SA**, ostatecznie zakończył się 5 stycznia 2001 roku, kiedy to, po przeprowadzonym połączeniu z BIG Bankiem Gdańskim SA, dokonano wykreślenia go z rejestru.

pieczęć i Reasekuracji WARTA SA. W roku 1988 powstały: Spółdzielcze Towarzystwo Ubezpieczeniowo-Reasekuracyjne Secura¹⁰ i Zakład Ubezpieczeń WESTA SA¹¹.

Nie istniały na rynku żadne fundusze powiernicze ani emerytalne.

ROK 1989

1 lutego 1989 roku wydzielono ze struktur organizacyjnych NBP dziewięć banków komercyjnych¹². Były to: **Państwowy Bank Kredytowy w Warszawie**¹³, Bank Zachodni we Wrocławiu¹⁴, **Bank Gdański** w Gdańsku¹⁵, Bank Śląski w Katowicach¹⁶, Bank Przemysłowo - Handlowy w Krakowie¹⁷, **Wielkopolski Bank Kredytowy** w Poznaniu¹⁸, **Powszechny Bank Gospodarczy** w Łodzi¹⁹, **Pomorski Bank Kredytowy** w Szczecinie²⁰

¹⁰ Później nazwa tego Towarzystwa była zmieniana na **Spółdzielcze Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji Polisa**, a następnie na **Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji Polisa SA**. Jej upadłość została ogłoszona 16 lutego 2000 roku.

¹¹ 9 października 1992 roku cofnięto Zakładowi Ubezpieczeń WESTA SA zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. 15 marca 1993 roku ogłoszono upadłość Zakładu Ubezpieczeń WESTA SA.

¹² Dopiero w roku 1991 zostały one przekształcone w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa.

¹³ Później działał jako Powszechny Bank Kredytowy SA. 31 grudnia 2001 roku został przejęty przez Bank Przemysłowo-Handlowy SA.

¹⁴ Aktem notarialnym z dnia 16 października 1991 roku Bank został przekształcony w spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Bank Zachodni SA. Sądowa rejestracja Banku w formie spółki akcyjnej miała miejsce 8 listopada 1991 roku. Od 13 czerwca 2001 roku działa jako Bank Zachodni WBK SA.

¹⁵ Później pod nazwą Bank Gdański SA. 12 września 1997 roku doszło do fuzji Banku Inicjatyw Gospodarczych BIG SA z **Bankiem Gdańskim SA**, a powstały Bank przyjął nazwę BIG Bank Gdański SA.

¹⁶ Na mocy aktu notarialnego z 8 października 1991 roku bank państwowy - Bank Śląski w Katowicach został przekształcony w Bank Śląski Spółka Akcyjna w Katowicach. Spółka została zarejestrowana w dniu 18 października 1991 roku w Sądzie Rejonowym w Katowicach i wpisana do rejestru handlowego w dziale B pod numerem RHB 7130. 6 września 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy Banku na ING Bank Śląski SA.

¹⁷ Później jako Bank Przemysłowo-Handlowy SA.

¹⁸ Później jako **Wielkopolski Bank Kredytowy SA**. 13 czerwca 2001 roku został przejęty przez Bank Zachodni SA.

¹⁹ Później działał pod nazwą **Powszechny Bank Gospodarczy SA**. Od roku 1996 bank funkcjonował pod nazwą **Powszechny Bank Gospodarczy SA – Grupa Pekao SA**. Od 1 stycznia 1999 roku został przejęty przez Bank Pekao SA.

²⁰ Później działał pod nazwą **Pomorski Bank Kredytowy SA**. Od roku 1996 bank funkcjonował pod nazwą **Pomorski Bank Kredytowy SA – Grupa Pekao SA**. Od 1 stycznia 1999 roku został przejęty przez Bank Pekao SA.

oraz **Bank Depozytowo-Kredytowy** w Lublinie²¹. Ponadto w roku 1989 utworzono: **Bank Inicjatyw Gospodarczych BIG SA** w Warszawie²², **Bydgoski Bank Komunalny SA** w Bydgoszczy²³, **Bank Rozwoju Rzemiosła Handlu i Przemysłu MARKET SA** w Poznaniu²⁴, **Bank AGROBANK SA** w Warszawie²⁵, **SAVIM Bank Depozytowo-Kredytowy SA** w Warszawie²⁶, **Warszawski Bank Zachodni SA** w Warszawie²⁷, **Bank Rozwoju Rolnictwa SA** w Poznaniu²⁸ oraz **Bank Amerykański w Polsce SA - American Bank in Poland INC** w Warszawie²⁹. 31 maja nastąpiło reaktywowanie działalności operacyjnej Banku Gospodarstwa Krajowego.

W roku 1989 powstała także jedna spółka ubezpieczeniowa - **Towarzystwo Ubezpieczeń Turystycznych ATU SA**³⁰.

²¹ Później działał pod nazwą **Bank Depozytowo-Kredytowy SA**. Od roku 1996 bank funkcjonował pod nazwą **Bank Depozytowo-Kredytowy SA – Grupa Pekao SA**. Od 1 stycznia 1999 roku został przejęty przez Bank Pekao SA.

²² Utworzony 18 kwietnia 1989 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1989 roku. Obecnie funkcjonuje pod nazwą **BIG Bank Gdański SA**.

²³ Utworzony 17 czerwca 1989 roku; działalność operacyjną podjął 15 lipca 1989 roku. W roku 1994 **Bydgoski Bank Komunalny SA** został przejęty przez **Pierwszy Komercyjny Bank SA w Lublinie**. Jego likwidacja nastąpiła 30 września 1994 roku.

²⁴ Utworzony 7 sierpnia 1989 roku; działalność operacyjną podjął 1 marca 1990 roku. W roku 1994 **Bank Rozwoju Rzemiosła, Handlu i Usług „MARKET” SA** został przejęty przez Bank Zachodni SA. Jego likwidacja nastąpiła 2 listopada 1994 roku.

²⁵ Utworzony 7 listopada 1989 roku; działalność operacyjną podjął 31 marca 1990 roku. Bank został zawieszony od 8 listopada 1994 roku. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie XVI Wydział Gospodarczy z dnia 21 kwietnia 1995 roku ogłoszona została upadłość **Banku „AGROBANK” SA w Warszawie**.

²⁶ Utworzony 23 sierpnia 1989 roku; działalność operacyjną podjął 30 czerwca 1990 roku. Działalność banku została zawieszona 25 marca 1997 roku, a w dniu 13 stycznia 1999 roku Sąd Apelacyjny ogłosił jego upadłość. W dniu 7 grudnia 1999 roku Sąd Najwyższy oddalił kasację zarządu banku na ten wyrok.

²⁷ Utworzony 31 października 1989 roku; działalność operacyjną podjął 1 grudnia 1990 roku. W roku 1993 **Warszawski Bank Zachodni SA** został przejęty przez Bank Zachodni SA. Ostateczna likwidacja miała miejsce 21 marca 1994 roku.

²⁸ Utworzony 5 grudnia 1989 roku; działalność operacyjną podjął 31 marca 1990 roku. W roku 1995 **Bank Rozwoju Rolnictwa ROLBANK SA** został przejęty przez Bank Zachodni SA. Likwidacja banku miała miejsce 5 maja 1996 roku.

²⁹ Utworzony 15 grudnia 1989 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 14 lutego 1990 roku. Działalność operacyjną podjął 1 lipca 1990 roku. Następnie Bank funkcjonował pod nazwą **Bank Amerykański w Polsce SA „AmerBank”**. W dniu 12 grudnia 2001 roku WZA podjęło uchwałę o zmianie nazwy Banku na **Bank Amerykański w Polsce SA**, z zachowaniem znaku towarowego „AmerBank”.

³⁰ Później nazwa była zmieniana na **Towarzystwo Ubezpieczeniowe ATU SA**, a obecnie towarzystwo to nazywa się **Gerling Polska Towarzystwo Ubezpieczeń SA**.

ROK 1990

W roku 1990 zostały utworzone: **Bank Handlowo-Kredytowy SA w Katowicach**³¹, **Bank Ziemski SA w Warszawie**³², **Bank Komercyjny POLEXIM SA**³³, **Bank Rozwoju Energetyki i Ochrony Środowiska SA w Warszawie**³⁴, **PROSPER-BANK SA**³⁵, **Bank Turystyki SA w Warszawie**³⁶, **Bank Budownictwa SA w Szczecinie**³⁷, **Sopocki Bank Inicjatyw Gospodarczych SOPOT BANK SA**³⁸, **Bank Pocztowy SA w Bydgoszczy**³⁹, **Bank**

³¹ Utworzony 23 stycznia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 31 marca 1990 roku. 30 marca 1993 roku Prezes NBP podjął decyzję o likwidacji **Banku Handlowo-Kredytowego SA w Katowicach**.

³² Utworzony 25 stycznia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 września 1990 roku. W roku 1993 **Bank Ziemski SA** został przejęty przez Kredyt Bank SA. Likwidacja miała miejsce 28 września 1993 roku.

³³ Utworzony 25 stycznia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 października 1990 roku. Bank dwukrotnie zmieniał nazwę: 9 kwietnia 1990 na Bank Komercyjny PRIVAT SA oraz 13 stycznia 1993 roku na **Poznański Bank Handlowy MERKURY SA w Poznaniu**. Prezes NBP decyzją nr 2/94 z dnia 24 lutego 1994 roku zarządził z dniem 28 lutego 1994 roku likwidację **Poznańskiego Banku Handlowego MERKURY SA** w Poznaniu w drodze jego sprzedaży **Pierwszemu Komercyjnemu Bankowi SA** w Lublinie.

³⁴ Utworzony 29 stycznia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 25 stycznia 1991 roku. W roku 1995 Bayerische Vereinsbank AG nabył 100% akcji **Banku Rozwoju Energetyki i Ochrony Środowiska MEGABANK SA**, w związku z czym został wycofany z sądu wniosek o ogłoszenie jego upadłości i uchylone zostało zarządzenie o zawieszeniu działalności tego banku. Od roku 1996 działał jako **Vereinsbank Polska SA**, a następnie jako **HypoVereinsbank Polska SA**. Bank został z dniem 11 listopada 1999 roku połączony z Bankiem Przemysłowo - Handlowym SA i wykreślony z rejestru.

³⁵ Utworzony 31 stycznia 1990 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 16 marca 1990 roku. Działalność operacyjną podjął 2 maja 1990 roku. WZA Banku w dniu 15 grudnia 2000 roku postanowiło o zmianie nazwy Banku na Polski Kredyt Bank SA.

³⁶ Utworzony 8 lutego 1990 roku; sądowa rejestracja banku miała miejsce w dniu 2 maja 1990 roku. Działalność operacyjną podjął 1 lutego 1991 roku. W roku 1994 zmieniono nazwę banku na Bank Wschodnio-Europejski SA. 24 czerwca 1997 roku podjęto decyzję o zmianie nazwy banku na Bank Współpracy Europejskiej SA.

³⁷ Utworzony 8 lutego 1990 roku; działalność operacyjną podjął 11 marca 1991 roku. W roku 1994 **Bank Budownictwa SA** w Szczecinie został przejęty przez **Pierwszy Komercyjny Bank SA** w Lublinie. Likwidacja nastąpiła 5 sierpnia 1994 roku.

³⁸ Utworzony 10 marca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1990 roku. Od 13 sierpnia 1992 bank ten działał pod nazwą SOPOT BANK Spółka Akcyjna w Sopocie. W roku 1995 „SOPOT” **Bank SA** został sprzedany Bankowi Gdańskiemu SA. Bank ten został ostatecznie zlikwidowany 6 lutego 1997 roku.

³⁹ Utworzony 5 kwietnia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 października 1990 roku.

SPOŁEM SA w Warszawie⁴⁰, Prywatny Bank Komercyjny LEONARD SA w Zielonce k/Warszawy⁴¹, Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA w Warszawie⁴², Bank Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA w Warszawie⁴³, **Krakowski Bank Mieszkaniowy INTERKRAKBANK SA** w Krakowie⁴⁴, **Gliwicki Bank Handlowy SA** w Gliwicach⁴⁵, **Głogowski Bank Gospodarczy SA** w Głogowie⁴⁶, **Bank Morski SA** w Szczecinie⁴⁷, **Bank Własności Pracowniczej SA** w Gdańsku⁴⁸, Bank Komunalny SA w Gdyni⁴⁹, **Bank Ziemi Radomskiej SA** w Radomiu⁵⁰, Bank Rozwoju Cu-

⁴⁰ Utworzony 23 maja 1990 roku; działalność operacyjną podjął 5 sierpnia 1991 roku.

⁴¹ Utworzony 1 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 marca 1991 roku. Prywatny Bank Komercyjny „LEONARD” SA zmienił nazwę na Bank Powierniczo-Gwarancyjny SA. 21 kwietnia 1997 roku rozpoczęto likwidację Banku. 7 listopada 2001 roku Komisja Nadzoru Bankowego uchyliła decyzję z 21 kwietnia 1997 roku o likwidacji Banku. 9 listopada 2001 roku postanowiono o zmianie nazwy Banku na Dresdner Bank Polska SA.

⁴² Utworzony 8 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 września 1990 roku.

⁴³ Utworzony 18 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 października 1990 roku.

⁴⁴ Utworzony 18 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 listopada 1990 roku. W roku 1995 Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę nad **Krakowskim Bankiem Mieszkaniowym Interkrakbank SA**, który zmienił nazwę na **BWR REAL BANK SA**. Ostateczna jego likwidacja nastąpiła 15 kwietnia 2000 roku.

⁴⁵ Utworzony 18 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 15 listopada 1990 roku. W roku 2000 **Wielkopolski Bank Kredytowy SA** nabył przedsiębiorstwo bankowe **Gliwickiego Banku Handlowego SA**.

⁴⁶ Utworzony 18 czerwca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1991 roku. W roku 1994 **Głogowski Bank Gospodarczy SA** został przejęty przez Bank Zachodni SA. Likwidacja nastąpiła 30 czerwca 1994 roku.

⁴⁷ Utworzony 5 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 4 marca 1991 roku. Z dniem 1 lipca 1997 roku **Bank Morski SA** został postawiony w stan likwidacji, a następnie jego przedsiębiorstwo bankowe zostało w dniu 30 września 1997 roku nabyte przez Powszechny Bank Kredytowy SA i nastąpiła likwidacja tego banku.

⁴⁸ Utworzony 5 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1991 roku. Z dniem 22 października 1999 roku bank zmienił nazwę na Bank Własności Pracowniczej – Unibank SA. 21 grudnia 2001 roku zarejestrowane zostało połączenie Nordea Bank Polska SA z Bankiem Własności Pracowniczej – Unibank SA, co było równoznaczne z wykreśleniem tego banku z rejestru sądowego.

⁴⁹ Utworzony 5 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 15 września 1992 roku. 26 czerwca 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy banku na Nordea Bank Polska SA.

⁵⁰ Utworzony 7 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 września 1990 roku. Bank funkcjonował następnie pod nazwą **Bank Energetyki SA**. 22 listopada **Bank Energetyki SA** połączył się z Bankiem Inicjatyw Społeczno - Ekonomicznych SA i został wykreślony z rejestru handlowego.

krownictwa SA w Poznaniu⁵¹, Bank Cukrownictwa CUKROBANK SA we Wrocławiu⁵², **Bank Depozytowo-Powierniczy GLOB SA** w Warszawie⁵³, Wschodni Bank Cukrownictwa SA w Lublinie⁵⁴, KREDYT BANK SA w Warszawie⁵⁵, **Polski Bank Rozwoju SA – Polish Development Bank SA** – w Warszawie⁵⁶, Bank Przemysłowy SA w Łodzi⁵⁷, Bank Ochrony Środowiska SA w Warszawie⁵⁸, Łódzkie Towarzystwo Kredytowe Bank SA⁵⁹, **Bank Staropolski SA** w Poznaniu⁶⁰, Raiffeisen-Centrobank SA w Warszawie⁶¹, Górnośląski Bank Gospodarczy SA w Katowicach⁶², **Dolnośląski Bank Gospodarczy SA** we Wrocławiu⁶³, Krakowskie Towarzystwo Bankowe SA w Krakowie⁶⁴, D.E.G. Bank Secesyjny SA w Katowi-

-
- ⁵¹ Utworzony 9 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 15 października 1990 roku.
- ⁵² Utworzony 20 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 września 1990 roku.
- ⁵³ Utworzony 26 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 12 grudnia 1990 roku. W roku 1995 Kredyt Bank SA przejął kontrolę kapitałową nad **Bankiem Depozytowo-Powierniczym GLOB SA**. Likwidacja tego banku nastąpiła 22 lipca 1996 roku.
- ⁵⁴ Utworzony 28 lipca 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 stycznia 1991 roku.
- ⁵⁵ Utworzony 1 sierpnia 1990 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 26 września 1990 roku. Działalność operacyjną podjął 1 listopada 1990 roku. 29 września 1997 roku zarejestrowano zmianę nazwy Banku na Kredyt Bank PBI SA. W roku 1999 Bank powrócił do nazwy sprzed fuzji z PBI SA i działa jako Kredyt Bank SA.
- ⁵⁶ Utworzony 13 sierpnia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 11 marca 1991 roku. Bank Rozwoju Eksportu SA nabył akcje **Polskiego Banku Rozwoju SA** i następnie 31 lipca 1998 roku połączył się z nim.
- ⁵⁷ Utworzony 29 sierpnia 1990 roku; działalność operacyjną podjął 25 lutego 1991 roku.
- ⁵⁸ Utworzony 15 września 1990 roku; działalność operacyjną podjął 2 maja 1991 roku.
- ⁵⁹ Utworzony 18 września 1990 roku; działalność operacyjną podjął 31 stycznia 1991 roku. Od 8 kwietnia 1993 roku pod nazwą Petrobank SA w Łodzi. 8 sierpnia 1997 roku podjęto decyzję o zmianie nazwy Banku na LG Petro Bank SA.
- ⁶⁰ Utworzony 18 września 1990 roku; działalność operacyjną podjął 25 lutego 1991 roku. 11 lutego 2000 roku została ogłoszona upadłość Banku.
- ⁶¹ Utworzony 21 września 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1991 roku. 1 marca 2000 Bank zmienił nazwę na Raiffeisen Bank Polska SA.
- ⁶² Utworzony 3 października 1990 roku; działalność operacyjną podjął 12 sierpnia 1991 roku.
- ⁶³ Utworzony 4 października 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1991 roku. Bank ten został zawieszony 28 lutego 1994 roku. Prezes Narodowego Banku Polskiego decyzją Nr 4/95 z dnia 10 marca 1995 roku zarządził z dniem 10 marca 1995 roku likwidację **Dolnośląskiego Banku Gospodarczego SA** w Warszawie w związku ze sprzedażą jego oddziałów Prosper Bankowi SA. Ostatecznie likwidacja miała miejsce 20 lipca 2000 roku.
- ⁶⁴ Utworzony 6 października 1990 roku; działalność operacyjną podjął 25 lutego 1991 roku. Od 6 lipca 1991 roku pod nazwą Pierwszy Polsko-Amerykański Bank w Krakowie SA. 3 lipca 2000 roku zostały zarejestrowane: zmiana nazwy Banku na Fortis Bank Polska SA oraz zmiana siedziby Banku z Krakowa na Warszawę.

cach⁶⁵, **Bydgoski Bank Budownictwa SA** w Bydgoszczy⁶⁶, Gospodarczy Bank Wielkopolski SA w Poznaniu⁶⁷, **Powszechny Bank Handlowy GECOBANK SA** w Warszawie⁶⁸, Bank Wschodni SA w Białymstoku⁶⁹, Bank CZĘSTOCHOWA SA w Częstochowie⁷⁰, **Bank Regionalny SA** w Rybniku⁷¹ oraz **Pierwszy Komercyjny Bank SA** w Lublinie⁷². W roku tym wydana została także pierwsza decyzja Prezesa NBP o otwarciu oddziału banku zagranicznego w Polsce, która dotyczyła oddziału **ING Bank Warsaw N.V.**⁷³.

⁶⁵ Utworzony 8 października 1990 roku; działalność operacyjną podjął 2 stycznia 1991 roku. W roku 1996 Bank Współpracy Regionalnej SA przejął kontrolę nad D.E.G. Bankiem Secesyjnym SA w Katowicach, który zmienił nazwę na BWR Bank Secesyjny SA. Od 28 stycznia 2000 bank działa pod nazwą DaimlerChrysler Services (debis) Bank Polska SA.

⁶⁶ Utworzony 15 października 1990 roku; działalność operacyjną podjął 3 grudnia 1990 roku. 1 września 1995 roku została zawieszona działalność **Bydgoskiego Banku Budownictwa SA**. W dniu 2 października 1996 roku postanowieniem Sądu Wojewódzkiego VIII Wydział Gospodarczy w Bydgoszczy z dnia 19 września 1996 roku ogłoszona została upadłość **Bydgoskiego Banku Budownictwa SA** w Bydgoszczy. Dzień wcześniej - 1 października 1996 roku - Wielkopolski Bank Kredytowy SA nabył jego jedyny oddział.

⁶⁷ Utworzony 8 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 10 kwietnia 1991 roku.

⁶⁸ Utworzony 10 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 16 maja 1991 roku. 27 grudnia 1995 roku **Powszechny Bank Handlowy GECOBANK SA** został przejęty przez Kredyt Bank SA i wykreślony z rejestru handlowego.

⁶⁹ Utworzony 10 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 1 lipca 1991 roku.

⁷⁰ Utworzony 15 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 6 sierpnia 1991 roku.

⁷¹ Utworzony 19 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 3 czerwca 1991 roku. W roku 1994 Kredyt Bank SA nabył większość akcji **Banku Regionalnego SA** w Rybniku. Likwidacja tego banku nastąpiła w dniu 20 maja 1996 roku.

⁷² Utworzony 24 listopada 1990 roku; działalność operacyjną podjął 4 lutego 1991 roku. Bank został następnie przejęty, ale bez likwidacji przez NBP. Na podstawie umowy z dnia 27 października 1998 roku, zrealizowanej 18 grudnia 1998 roku, Narodowy Bank Polski sprzedał Powszechnemu Bankowi Kredytowemu SA pakiet 99,93% akcji Pierwszego Komercyjnego Banku SA. Powszechny Bank Kredytowy SA nabył przedsiębiorstwo bankowe Pierwszego Komercyjnego Banku SA i z dniem 1 lipca 1999 roku włączył jego placówki w swoją strukturę. W dniu 1 marca 2000 roku Komisja Nadzoru Bankowego podjęła uchwałę (Nr 24/2000) o uchyleniu decyzji Prezesa NBP Nr 4 z dnia 24 listopada 1990 roku w sprawie utworzenia Pierwszego Komercyjnego Banku SA.

⁷³ Decyzja NBP z dnia 24 października 1990 roku. W roku 2001 Oddział został przejęty przez ING Bank Śląski SA. 17 września 2001 roku zarejestrowano emisję akcji serii „B” ING Banku Śląskiego SA, co było równoznaczne z likwidacją **Oddziału ING Bank N.V. w Warszawie**. W dniu 1 października 2001 roku ING Bank Śląski SA podpisał z ING Bank N.V. z siedzibą w Amsterdamie umowę wniesienia aportem przedsiębiorstwa **ING Bank N.V. Oddział w Warszawie** do ING Banku Śląskiego SA, jako pokrycie akcji w podwyższonym kapitale zakładowym.

W ubezpieczeniach ustawa z 1990 roku otworzyła drzwi dla kapitału zagranicznego. W roku 1990 powstały: **Powszechne Towarzystwo Ubezpieczeniowe GRYF SA**⁷⁴, Towarzystwo Ubezpieczeniowe TUK SA⁷⁵, Towarzystwo Ubezpieczeniowe Varsovia SA⁷⁶, Zakład Ubezpieczeń i Reasekuracji POLONIA SA⁷⁷, Towarzystwo Ubezpieczeniowe SAMOPOMOC SA⁷⁸, **Zakład Ubezpieczeń Hestja SA**⁷⁹, Towarzystwo Ubezpieczeniowe Amplifico SA⁸⁰, Pierwsze Amerykańsko-Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji AMPLICO-LIFE SA⁸¹ oraz STU Hestia Insurance SA⁸². Na koniec roku 1990 funkcjonowało na rynku 14 zakładów ubezpieczeniowych, w tym 1 w dziale ubezpieczeń na życie.

ROK 1991

W roku 1991 zostały utworzone: **Bank Creditanstalt SA** w Warszawie⁸³, **Bank Komercyjny POSNANIA SA** w Luboniu⁸⁴, **INTERBANK SA**

⁷⁴ 20 listopada 1995 roku cofnięto zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej **Powszechnemu Towarzystwu Ubezpieczeniowemu GRYF SA**.

⁷⁵ Obecnie: DAEWOO Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA

⁷⁶ Obecnie: Towarzystwo Ubezpieczeniowe COMPENSA SA

⁷⁷ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 12 lutego 1990 roku. 14 maja 1990 Spółka została wpisana do działu B rejestru handlowego Sądu Rejonowego w Łodzi pod numerem 2523.

⁷⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 28 marca 1990 roku.

⁷⁹ 4 września 1996 roku została ogłoszona upadłość **Zakładu Ubezpieczeń Hestja SA**. 29 stycznia 1997 roku zostało cofnięte zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej **Zakładowi Ubezpieczeń Hestja SA**.

⁸⁰ Obecnie: AIG Polska Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA

⁸¹ Towarzystwo uzyskało zezwolenie Ministerstwa Finansów na sprzedaż ubezpieczeń na życie 30 października 1990 roku.

⁸² Towarzystwo uzyskało zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej 29 grudnia 1990 roku, uzyskując licencję numer 1, wydaną przez Ministra Finansów na podstawie ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 1990 roku. Rejestracja Towarzystwa nastąpiła 30 stycznia 1991. Późniejsza nazwa – to Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe HESTIA INSURANCE SA. 22 stycznia 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na Sopockie Towarzystwo Ubezpieczeniowe ERGO Hestia SA.

⁸³ Utworzony 21 stycznia 1991 roku; działalność operacyjną podjął 2 września 1991 roku. 16 marca 1998 roku nastąpiła zmiana nazwy **Banku na Bank Austria Creditanstalt Poland SA**. **Bank Austria Creditanstalt Poland SA**. W roku 2000 Bank został przejęty przez Powszechny Bank Kredytowy SA. Likwidacja **Banku Austria Creditanstalt Poland SA** nastąpiła 9 października 2000 roku.

⁸⁴ Utworzony 28 lutego 1991 roku; działalność operacyjną podjął 6 maja 1991 roku. Od 5 lutego 1992 siedziba w Poznaniu. Zawieszony od 6 lipca 1994. Postanowie-

w Warszawie⁸⁵, Powszechny Bank Budowlany INVEST-BANK SA w Poznaniu⁸⁶, Międzynarodowy Bank w Polsce SA w Warszawie⁸⁷, CUPRUM-BANK SA w Lubinie⁸⁸, **Bank Unii Gospodarczej SA** w Warszawie⁸⁹, Solidarność Chase D.T. Bank SA w Gdańsku⁹⁰, **BALTIC BANK SA** w Gdańsku⁹¹, Bank Współpracy Regionalnej SA w Krakowie⁹², **CITIBANK (Poland) SA** w Warszawie⁹³, Polsko-Kanadyjski Bank Św. Stani-

niem Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy z dnia 11 stycznia 1995 roku ogłoszona została upadłość Banku Komercyjnego „POSNANIA” SA w Poznaniu.

- ⁸⁵ Utworzony 8 marca 1991 roku; działalność operacyjną podjął 2 maja 1991 roku. Sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 9 kwietnia 1991 roku. W grudniu 1994 roku holenderski ABN AMRO nabył 99,9% akcji INTERBANKU SA – bank ten zmienił nazwę na ABN AMRO (POLSKA) SA. Transakcja zawarta w roku 1994 została ostatecznie zrealizowana w roku 1995.
- ⁸⁶ Utworzony 12 kwietnia 1991 roku; działalność operacyjną podjął 10 czerwca 1991 roku. Obecnie działa pod nazwą INVEST-Bank SA.
- ⁸⁷ Utworzony 6 maja 1991 roku; działalność operacyjną podjął 15 marca 1992 roku. 25 listopada 1997 roku zmieniono nazwę Banku na Credit Lyonnais Bank Polska SA. Zmiana ta została zarejestrowana przez sąd w dniu 2 grudnia 1997 roku.
- ⁸⁸ Utworzony 20 maja 1991 roku; działalność operacyjną podjął 20 sierpnia 1991 roku.
- ⁸⁹ Utworzony 20 maja 1991 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 29 października 1991 roku. Rozpoczęcie działalności operacyjnej miało miejsce 1 kwietnia 1992 roku. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA. Było to równoznaczne z wykreśleniem Banku z rejestru sądowego.
- ⁹⁰ Utworzony 15 czerwca 1991 roku; działalność operacyjną podjął 20 września 1991 roku. W roku 1995 General Electric Capital Corporation nabył akcje imienne, dające prawo do wykonywania do 90,00% głosów podczas walnego zgromadzenia akcjonariuszy Solidarność Chase DT Banku SA. Kapitał akcyjny banku został podwyższony do 23,4 mln PLN i bank zmienił nazwę na GE Capital Bank SA.
- ⁹¹ Utworzony 20 czerwca 1991 roku; działalność operacyjną podjął 1 czerwca 1992 roku. Decyzją Nr 4/93 z dnia 29 grudnia 1993 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego z dniem 31 grudnia 1993 roku zarządził likwidację **Baltic Banku SA** w Gdańsku w drodze jego sprzedaży **Powszechnemu Bankowi Handlowemu GECO-BANK SA** w Warszawie. Ostateczna likwidacja miała miejsce 1 lipca 1994 roku.
- ⁹² Utworzony 26 lipca 1991 roku; działalność operacyjną podjął 2 stycznia 1992 roku. Od 1 lipca 2001 roku występuje pod nazwą Deutsche Bank 24 Polska SA.
- ⁹³ Utworzony 30 sierpnia 1991 roku; działalność operacyjną podjął 2 grudnia 1991 roku. Z dniem 1 marca 2001 roku bank **CITIBANK (Poland) SA** połączył się z Bankiem Handlowym w Warszawie SA i został wykreślony z rejestru sądowego.

sława SA w Warszawie⁹⁴, Spółdzielczy Bank Rozwoju SAMOPOMOC CHŁOPSKA w Warszawie⁹⁵, **Bank Promocji Eksportu ANIMEX BANK SA** w Warszawie⁹⁶, Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA we Wrocławiu⁹⁷, Bank Świętokrzyski SA w Kielcach⁹⁸, Bank Ogrodnictwa HORTEX SA w Warszawie⁹⁹. Otworzył także swoją działalność ING Bank Warsaw N.V.¹⁰⁰, natomiast Societe Generale¹⁰¹ oraz **American Express (Poland) Ltd.**¹⁰² uzyskały zgodę na otwarcie oddziałów w Polsce.

W ubezpieczeniach w roku 1991 powstały: **AGF Ubezpieczenia Życie SA**, **AGF Ubezpieczenia SA**¹⁰³, **Towarzystwo Ubezpieczeniowe**

⁹⁴ Utworzony 14 września 1991 roku; działalność operacyjną podjął 11 maja 1992 roku. W roku 2000 Den Danske Bank AS odkupił 83,2% akcji Polsko – Kanadyjskiego Banku Św. Stanisława SA od jego poprzednich (w większości kanadyjskich) akcjonariuszy. W efekcie bank zmienił nazwę na Danske Bank Polska SA.

⁹⁵ Utworzony 27 września 1991 roku; działalność operacyjną podjął 15 maja 1992 roku.

⁹⁶ Utworzony 22 października 1991 roku; działalność operacyjną podjął 13 kwietnia 1992 roku. Zawieszony 9 sierpnia 1994 roku. W roku 1995 ogłoszono upadłość **Banku Promocji Eksportu ANIMEX Bank SA**.

⁹⁷ Utworzony 22 października 1991 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 4 marca 1992 roku. Rozpoczęcie działalności operacyjnej miało miejsce 18 maja 1992 roku. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Bankiem Unii Gospodarczej SA, Lubelskim Bankiem Regionalnym SA, Małopolskim Bankiem Regionalnym SA, Rzeszowskim Bankiem Regionalnym SA oraz Warmińsko-Mazurskim Bankiem Regionalnym SA, przeniesienie siedziby Banku do Warszawy oraz zmiana nazwy Banku na Bank Polskiej Spółdzielczości SA.

⁹⁸ Utworzony 22 października 1991 roku; działalność operacyjną podjął 3 sierpnia 1992 roku. W sierpniu 1998 roku dokonano zmiany nazwy Banku na LUKAS Bank Świętokrzyski SA. 6 grudnia 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy Banku na LUKAS Bank SA.

⁹⁹ Utworzony 29 listopada 1991 roku; sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 24 kwietnia 1992 roku. Działalność operacyjną podjął 1 lutego 1993 roku. W roku 1993 Bank zmienił nazwę na POLBANK SA. W roku 1996 zmieniła się całkowicie struktura własnościowa kapitału akcyjnego Banku, nad którym kontrolę przejął General Motors Acceptance Corporation, a bank zmienił nazwę na OPEL BANK SA. We wrześniu 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy banku na GMAC Bank Polska SA.

¹⁰⁰ Oddział powstał w roku 1991 i był wówczas pierwszym zagranicznym bankiem w Polsce. Powstał na podstawie decyzji NBP z dnia 24 października 1990 roku. Rozpoczęcie działalności operacyjnej miało miejsce 2 sierpnia 1991 roku.

¹⁰¹ Oddział powstał na podstawie decyzji NBP z dnia 17 września 1991 roku. Rozpoczęcie działalności operacyjnej miało miejsce 12 października 1992 roku.

¹⁰² Istniejący do końca roku 1999 w Warszawie Oddział **American Express (Poland) Ltd.** z dniem 1 stycznia 2000 roku Centrala American Express postawiła w stan likwidacji.

¹⁰³ W roku 1999 nastąpiło połączenie dwóch zakładów ubezpieczeniowych w dziale I (**AGF Ubezpieczenia Życie SA** z TU Allianz Życie Polska SA) oraz dwóch zakładów w dziale II (**AGF Ubezpieczenia SA** z TU Allianz Polska SA).

FENIX SA¹⁰⁴, **KUKE SA**¹⁰⁵, **COMMERCIAL UNION Polska – Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA**¹⁰⁶, **COMMERCIAL UNION Polska – Towarzystwo Ubezpieczeń Ogólnych SA**¹⁰⁷, **Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych TUW**¹⁰⁸, **Towarzystwo Ubezpieczeniowe FORTUNA SA**¹⁰⁹, **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA**¹¹⁰ oraz **Zakład Ubezpieczeń na Życie WESTA-LIFE SA**¹¹¹. Na koniec roku 1991 funkcjonowało na rynku 24 zakłady ubezpieczeniowe, w tym 5 w dziale ubezpieczeń na życie i 19 w dziale ubezpieczeń majątkowych.

ROK 1992

W roku 1992 zostały utworzone: **Polsko-Amerykański Bank Hipoteczny SA w Warszawie**¹¹², **Bank Podlaski SA w Siedlcach**¹¹³, **Wielkopolski**

¹⁰⁴ 30 stycznia 1997 roku Towarzystwu zostało cofnięte zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. 24 marca 1997 roku ogłoszono upadłość Towarzystwa.

¹⁰⁵ Spółka została zarejestrowana 21 stycznia 1991 roku. Korporacja otrzymała zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 5 kwietnia 1991 roku.

¹⁰⁶ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 6 września 1991 roku. Jako datę rozpoczęcia działalności podaje się listopad 1991 roku.

¹⁰⁷ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 6 września 1991 roku. Towarzystwo rozpoczęło działalność gospodarczą w listopadzie 1991 roku.

¹⁰⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 10 października 1991 roku. Towarzystwo jest zarejestrowane w lutym 1992 roku w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy pod numerem rejestru TU-1.

¹⁰⁹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 17 grudnia 1991 roku. Obecnie działa pod nazwą Towarzystwo Ubezpieczeniowe INTER-Polska SA.

¹¹⁰ Akt założycielski spółki został sporządzony 18 grudnia 1991 roku. 20 grudnia 1991 roku spółka została wpisana do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy Wydział XVI Gospodarczy pod numerem rejestru RHB 30260. Tego samego dnia spółka uzyskała zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych.

¹¹¹ 29 stycznia 1993 roku cofnięto Towarzystwu zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. 6 lutego 1993 ogłoszono upadłość Towarzystwa.

¹¹² Utworzony został 9 marca 1992 roku. Jego sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 1 lipca 1992 roku. Działalność operacyjną podjął 12 października 1992 roku. W lipcu 1999 roku Bank zmienił nazwę na GE Bank Mieszkańcowy SA.

¹¹³ Utworzony 1 czerwca 1992 roku; działalność operacyjną podjął 16 listopada 1992 roku. W roku 1998 amerykański koncern ubezpieczeniowy AIG Consumer Finan-

Bank Rolniczy SA w Kaliszu¹¹⁴, **Krakowski Bank Hipoteczny SA** w Krakowie¹¹⁵, **Bank Rolno-Przemysłowy SA** w Warszawie¹¹⁶.

W ubezpieczeniach w roku 1992 powstały: Towarzystwo Ubezpieczeniowe **SKOK Benefit SA**¹¹⁷ w Gdyni, Korporacja Ubezpieczeniowa **FILAR SA**¹¹⁸ oraz Bankowe Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji **HEROS SA**¹¹⁹. 9 października 1992 roku cofnięto **Zakładowi Ubezpieczeń WESTA SA** zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Na koniec roku 1992 funkcjonowało na rynku 26 zakładów ubezpieczeniowych (bez **WESTY SA**), w tym 6 w dziale ubezpieczeń na życie i 20 w dziale ubezpieczeń majątkowych.

Na rynku funduszy powierniczych w roku 1992 powstało **PIONEER Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA**¹²⁰.

ce Group, Inc. nabył większość akcji Banku Podlaskiego SA i dokapitalizował go. Następnie bank ten zmienił nazwę na **AIG Bank Polska SA**.

¹¹⁴ Utworzony 15 lipca 1992 roku; działalność operacyjną podjął 5 lipca 1993 roku. Na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 6 sierpnia 2001 roku 9 sierpnia 2001 roku Bank Śląski SA objął zarząd nad Bankiem.

¹¹⁵ Utworzony został 22 lipca 1992 roku. Decyzja Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 22 lipca 1992 w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie Krakowskiego Banku Hipotecznego SA w Krakowie, w związku z niepodjęciem przez bank działalności operacyjnej, utraciła moc 23 marca 1994.

¹¹⁶ Utworzony 19 października 1992 roku; działalność operacyjną podjął 15 października 1993 roku. W roku 1996 51% akcji Banku Rolno-Przemysłowego SA objął Rabobank International Holding B.V. – bank ten zmienił nazwę na Rabo – Bank Rolno-Przemysłowy Polska SA. Od połowy roku 1998 Bank zmienił nazwę na Rabobank Polska SA.

¹¹⁷ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 17 lipca 1992 roku. 20 października 1998 roku Towarzystwo zostało zakupione przez Korporację Ubezpieczeniową „Filar” SA, co spowodowało zmianę nazwy na Korporacja Ubezpieczeniowa Filar-Życie SA i siedziby na miasto Szczecin.

¹¹⁸ Zezwolenie Ministerstwa Finansów na prowadzenie działalności w zakresie ubezpieczeń majątkowych Towarzystwo uzyskało dnia 31 lipca 1992 roku.

¹¹⁹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 9 września 1992 roku. Towarzystwo rozpoczęło działalność od 24 września 1992 roku.

¹²⁰ Towarzystwo powstało na podstawie uchwały Komisji Papierów Wartościowych z 28 lutego 1992 roku. 24 lutego 1998 roku została zarejestrowana zmiana nazwy Towarzystwa na **PIONEER Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**. W czerwcu 2001 roku podjęto decyzję o połączeniu Towarzystwa (jako przejmowanym) z Pekao Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA (jako przejmującym). Nowa firma zaczęła funkcjonować jako **PIONEER PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**. Rejestracja nowego Towarzystwa miała miejsce 3 lipca 2001 roku, co było równoznaczne z wykreśleniem Towarzystwa z rejestru sądowego.

ROK 1993

W roku 1993 zostaÅł utworzony **Polski Bank Inwestycyjny SA** w Warszawie¹²¹. Prezes NBP podjÅł decyzjÅ o likwidacji **Banku Handlowo-Kredytowego SA** w Katowicach¹²², **Warszawskiego Banku Zachodniego SA**¹²³ oraz **BALTIC Banku SA**¹²⁴.

W ubezpieczeniach w roku 1993 powstaÅy: **AZUR Źycie SA**¹²⁵, **Szkolne Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA**¹²⁶ oraz **Towarzystwo Ubezpieczeniowe GWARANT SA**¹²⁷. 29 stycznia 1993 roku **ZakÅadowi UbezpieczeÅ na Źycie WESTA-LIFE SA** cofniÅto zezwolenie na prowadzenie dziaÅalnoÅci ubezpieczeniowej. 6 lutego 1993 ogÅoszone upadÅoÅ **ZakÅadu UbezpieczeÅ na Źycie WESTA-LIFE SA**. 15 marca 1993 roku ogÅoszone upadÅoÅ **ZakÅadu Ubezpieczeniowego WESTA SA**. Na koniec roku 1993 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie dziaÅalnoÅci ubezpieczeniowej posiadaÅo 28 zakÅadów ubezpieczeÅ. SpoÅród 28 zakÅadów 6 prowadziÅo jÅ w dziale I, a 22 w dziale II. DziaÅalnoÅÅ operacyjnÅ podjÅto 25 zakÅadów, w tym 5 w dziale I i 20 w dziale II.

¹²¹ Utworzony 30 marca 1993 roku; dziaÅalnoÅÅ operacyjnÅ podjÅł 1 listopada 1993 roku. 4 kwietnia 1997 roku Kredyt Bank SA podpisaÅ umowÅ z NBP o zakupie akcji **Polskiego Banku Inwestycyjnego SA**. PoÅÅczenie banków zostaÅo zarejestrowane w sÅdzie 29 wrzeÅnia 1997 i **Polski Bank Inwestycyjny SA** zostaÅ wykreÅony z rejestru sÅdowego.

¹²² 30 marca 1993 roku.

¹²³ DecyzjÅ Nr 1 z dnia 28 czerwca 1993 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego z dniem 30 czerwca 1993 roku zarzÅdziÅ likwidacjÅ **Warszawskiego Banku Zachodniego SA** w Warszawie w drodze jego sprzedaÅy Bankowi Zachodniemu SA we WrocÅawiu.

¹²⁴ DecyzjÅ Nr 4/93 z dnia 29 grudnia 1993 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego z dniem 31 grudnia 1993 roku zarzÅdziÅ likwidacjÅ **Baltic Banku SA** w GdaÅsku w drodze jego sprzedaÅy Powszechnemu Bankowi Handlowemu GECOBANK SA w Warszawie.

¹²⁵ W roku 1998 zmieniono nazwÅ Towarzystwa na Towarzystwo Ubezpieczeniowe Winterthur Źycie SA. W maju 2002 roku zarejestrowano zmianÅ nazwy Towarzystwa na Credit Suisse Life & Pensions Towarzystwo UbezpieczeÅ na Źycie SA.

¹²⁶ 18 listopada 1997 roku zarejestrowano zmianÅ nazwy Towarzystwa na Towarzystwo UbezpieczeÅ i Reasekuracji CIGNA STU SA.

¹²⁷ 30 wrzeÅnia 1999 roku cofniÅto zezwolenie na dziaÅalnoÅÅ ubezpieczeniowÅ **Towarzystwu UbezpieczeÅ i Reasekuracji GWARANT SA**. 20 marca 2000 roku ogÅoszone upadÅoÅ **Towarzystwa UbezpieczeÅ i Reasekuracji GWARANT SA**.

ROK 1994

W roku 1994 został utworzony BNP-DRESDNER BANK (POLSKA) SA¹²⁸. Prezes NBP podjął decyzję o likwidacji **Poznańskiego Banku Handlowego MERKURY SA** w Poznaniu¹²⁹, **Głogowskiego Banku Gospodarczego SA** w Głogowie¹³⁰, **Banku Budownictwa SA** w Szczecinie¹³¹, **Bydgoskiego Banku Komunalnego SA** w Bydgoszczy¹³². Na koniec roku 1994 w Polsce istniały 83¹³³ banki komercyjne.

W ubezpieczeniach w roku 1994 powstały: Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych PETRUS SA¹³⁴, Bankowe Towarzystwo Ubez-

¹²⁸ Decyzją Nr 1/94 z dnia 8 września 1994 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętą w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony bank pod nazwą BNP-DRESDNER BANK (POLSKA) SA z siedzibą w Warszawie. Sądowa rejestracja Banku miała miejsce w dniu 17 października 1994 roku. Rozpoczęcie działalności operacyjnej odbyło się 9 stycznia 1995 roku. W roku 2001 miała miejsce zmiana nazwy Banku na BNP Paribas Bank Polska SA.

¹²⁹ Decyzją Nr 2/94 z dnia 24 lutego 1994 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego zarządził z dniem 28 lutego 1994 roku likwidację **Poznańskiego Banku Handlowego MERKURY SA** w Poznaniu w drodze jego sprzedaży Pierwszemu Komercyjnemu Bankowi SA w Lublinie.

¹³⁰ Decyzją Nr 3/94 z dnia 8 kwietnia 1994 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego zarządził z dniem 15 kwietnia 1994 roku likwidację **Głogowskiego Banku Gospodarczego SA** w Głogowie w drodze jego sprzedaży Bankowi Zachodniemu SA we Wrocławiu.

¹³¹ Decyzją Nr 6/94 z dnia 11 czerwca 1994 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego zarządził z dniem 20 czerwca 1994 roku likwidację **Banku Budownictwa SA** w Szczecinie w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego **Banku Budownictwa SA** w Szczecinie Pierwszemu Komercyjnemu Bankowi SA w Lublinie.

¹³² Decyzją Nr 8/94 z dnia 27 czerwca 1994 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego zarządził z dniem 30 czerwca 1994 roku likwidację **Bydgoskiego Banku Komunalnego SA** w Bydgoszczy w drodze jego sprzedaży **Pierwszemu Komercyjnemu Bankowi SA** w Lublinie.

¹³³ Niezgodności co do ilości banków, występujące w niniejszej pracy, działających na rynku w poszczególnych latach, wynikają z różnego traktowania przez różne źródła, banków, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie działalności, ale nie zostały zarejestrowane w sądzie oraz tych, które postawione zostały w stan likwidacji lub upadłości.

¹³⁴ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 4 lutego 1994 roku. W roku 2001 Towarzystwo zostało przejęte przez Grupę FIAT i zmieniło nazwę na FIAT Ubezpieczenia Życiowe SA.

pieczeń i Reasekuracji HEROS LIFE SA¹³⁵, Towarzystwo Ubezpieczeniowe GRYF Life SA¹³⁶, Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych CUPRUM¹³⁷, AZUR Ostoja SA¹³⁸, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie NATIONALE-NEDERLANDEN Polska SA¹³⁹, Powszechne Towarzystwo Ubezpieczeniowe ENERGO-ASEKURACJA SA¹⁴⁰ oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowe EUROPA SA¹⁴¹. Na koniec roku 1994 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 36 zakładów ubezpieczeń. Spośród 36 zakładów 10 prowadziło ją w dziale I, a 26 w dziale II. Działalność operacyjną podjęło 30 zakładów, w tym 9 w dziale I i 21 w dziale II.

¹³⁵ Towarzystwo powstało na podstawie aktu założycielskiego z dnia 23 lutego 1994 roku. Zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej Minister Finansów wydał Towarzystwu w dniu 4 marca 1994 roku. Wpis do rejestru handlowego miał miejsce 7 kwietnia 1994 roku. W kwietniu 2001 WZA Towarzystwa podjęło uchwałę o zmianie nazwy na NORDEA Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

¹³⁶ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 23 marca 1994 roku. 11 stycznia 1996 roku została zarejestrowana zmiana nazwy Towarzystwa na Zakład Ubezpieczeń i Reasekuracji „POLONIA-Życie” SA.

¹³⁷ Towarzystwo uzyskało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 7 maja 1994 roku. Wpis do rejestru dokonany został 11 czerwca 1994 roku. 1 lipca 1994 roku Towarzystwo rozpoczęło działalność operacyjną. Pierwsza polisa została wystawiona 9 grudnia 1994 roku.

¹³⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 2 lipca 1994 roku. W roku 1998 Towarzystwo zmieniło nazwę na Towarzystwo Ubezpieczeniowe Winterthur SA.

¹³⁹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń na życie 2 sierpnia 1994 roku. 24 lipca 2001 roku Towarzystwo zmieniło nazwę na Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie ING Nationale-Nederlanden Polska SA.

¹⁴⁰ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 30 września 1994 roku. Towarzystwo rozpoczęło działalność 30 grudnia 1994 roku. 22 sierpnia 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na Nordea Polska Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA.

¹⁴¹ Towarzystwo powstało na podstawie aktu założycielskiego z dnia 14 października 1994 roku. W dniu 7 listopada 1994 roku Towarzystwo uzyskało zezwolenie Ministerstwa Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych. 28 listopada 1994 roku Towarzystwo zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym w Katowicach pod numerem rejestru RHB 11459. Następnie, od roku 1995, Towarzystwo było zarejestrowane w rejestrze handlowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy we Wrocławiu Wydział VI Gospodarczy pod numerem RHB 5747.

ROK 1995

W roku tym¹⁴² powstały: Westdeutsche Landesbank (Polska) SA¹⁴³, Deutsche Bank Polska SA¹⁴⁴, **Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA¹⁴⁵**, **Lubelski Bank Regionalny SA¹⁴⁶** i HYPO-BANK Polska SA¹⁴⁷. Ponadto licencję otrzymały: **Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA¹⁴⁸** oraz **Vereinsbank**

¹⁴² (*Synteza oceny działalności i sytuacji banków w 1995 r., 1996*).

¹⁴³ Na podstawie decyzji Nr 1/95 z dnia 10 lutego 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą Westdeutsche Landesbank Polska SA z siedzibą w Warszawie. Bank został wpisany do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy - Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy - Rejestrowy w dziale B pod Nr 43245, w dniu 14 marca 1995 roku.

¹⁴⁴ Na podstawie decyzji Nr 2/95 z dnia 30 czerwca 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą Deutsche Bank Polska SA z siedzibą w Warszawie. Bank został wpisany do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy - Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy - Rejestrowy w dziale B pod Nr 43259, w dniu 21 lipca 1995 roku.

¹⁴⁵ Na podstawie decyzji Nr 3/95 z dnia 26 lipca 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny Spółka Akcyjna** z siedzibą w Olsztynie. Bank został wpisany w dniu 11 października 1995 r. do rejestru handlowego Sądu Rejonowego w Olsztynie - V Wydział Gospodarczy Sekcja Rejestrowa w dziale B pod numerem 1961. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA. Było to równoznaczne z wykreśleniem Banku z rejestru sądowego.

¹⁴⁶ Na podstawie decyzji Nr 4/95 z dnia 26 lipca 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **Lubelski Bank Regionalny Spółka Akcyjna** z siedzibą w Lublinie. Bank został wpisany w dniu 31 października 1995 roku do rejestru handlowego Sądu Rejonowego w Lublinie - VIII Wydział Gospodarczy, w dziale B pod numerem 3595. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA. Było to równoznaczne z wykreśleniem Banku z rejestru sądowego.

¹⁴⁷ Na podstawie decyzji Nr 5/95 z dnia 17 sierpnia 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą HYPO-BANK POLSKA SA z siedzibą w Warszawie. Bank został wpisany w dniu 7 września 1995 r. do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy - Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy - Rejestrowy w dziale B pod numerem 44722. 24 stycznia 2000 została zarejestrowana zmiana nazwy banku na HypoVereinsbank Bank Hipoteczny SA.

¹⁴⁸ Na podstawie decyzji Nr 6/95 z dnia 6 listopada 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA** z siedzibą w Byd-

Polska SA¹⁴⁹. Sądy ogłosiły upadłość trzech banków: **Banku Komercyjnego Posenania SA**¹⁵⁰, **AGROBANK SA**¹⁵¹ i **Banku Promocji Eksportu ANIMEX Bank SA**¹⁵². W stan likwidacji postawiono **Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Warszawie**¹⁵³, **Bank Spółdzielczy w Lublinie**¹⁵⁴, **Dolnośląski Bank Gospodarczy SA**¹⁵⁵ (w związku ze sprzedażą jego oddziałów Prosper Bankowi SA) oraz **Sopocki Bank Inicjatyw Gospodarczych „SOPOT” Bank SA** (sprzedany **Bankowi Gdańskiemu SA**). 1 września została zawieszona działalność **Bydgoskiego Banku Budownictwa SA**. W roku tym został wycofany wniosek o ogłoszenie upadłości **Banku Rozwoju Rolnictwa ROL-BANK SA**, który został postawiony w stan likwidacji w związku ze sprze-

goszcy. Bank został wpisany w dniu 15 kwietnia 1996 roku do rejestru handlowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy - VIII Wydział Gospodarczy w dziale B pod numerem 3791. Działalność operacyjną bank podjął z dniem 28 października 1996 roku. 14 maja 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Gospodarczym Bankiem Wielkopolski SA i wykreślenie Banku z rejestru sądowego.

- ¹⁴⁹ Decyzją Nr 7/95 z dnia 7 grudnia 1995 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętą w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony bank pod nazwą „**Vereinsbank Polska**” SA z siedzibą w Warszawie. Bank został wpisany w dniu 6 lutego 1996 roku do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy - XVI Wydział Gospodarczy Rejestrowy w dziale B pod numerem 46042. Działalność operacyjną bank rozpoczął 9 września 1996 roku. Następnie bank działał pod nazwą **HypoVereinsbank Polska SA**. Z dniem 11 listopada 1999 bank został połączony z Bankiem Przemysłowo - Handlowym SA i wykreślony z rejestru sądowego.
- ¹⁵⁰ Zawieszony od 6 lipca 1994. Upadłość **Banku Komercyjnego „POSANIA” SA** w Poznaniu została ogłoszona postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy z dnia 11 stycznia 1995 roku.
- ¹⁵¹ Zawieszony od 8 listopada 1994 roku. Upadłość **Banku „AGROBANK” SA** w Warszawie została ogłoszona postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie XVI Wydział Gospodarczy z dnia 21 kwietnia 1995 roku.
- ¹⁵² Zawieszony 9 sierpnia 1994 roku.
- ¹⁵³ Decyzją Nr 2/95 z dnia 23 lutego 1995 roku Prezes Narodowego Banku Polskiego zarządził z dniem 28 lutego 1995 roku likwidację Banku Spółdzielczego Rzemiosła w Warszawie w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego **Banku Spółdzielczego Rzemiosła w Warszawie** Bankowi Polska Kasa Opieki SA w Warszawie.
- ¹⁵⁴ Prezes Narodowego Banku Polskiego decyzją Nr 9/95 z dnia 23 czerwca 1995 roku zarządził z dniem 30 czerwca 1995 roku likwidację **Banku Spółdzielczego w Lublinie** w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego **Banku Spółdzielczego w Lublinie** Bankowi Depozytowo-Kredytowemu SA w Lublinie.
- ¹⁵⁵ Prezes Narodowego Banku Polskiego decyzją Nr 4/95 z dnia 10 marca 1995 roku zarządził z dniem 10 marca 1995 roku likwidację **Dolnośląskiego Banku Gospodarczego SA w Warszawie**. Bank ten został wcześniej zawieszony 28 lutego 1994 roku.
- ¹⁵⁶ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 27 lutego 1995 roku.

dażą przedsiębiorstwa bankowego Bankowi Zachodniemu SA. Bayerische Vereinsbank AG nabył 100% akcji **Banku Rozwoju Energetyki i Ochrony Środowiska MEGABANK SA**, w związku z czym został wycofany z sądu wnioski o ogłoszenie jego upadłości i uchylone zostało zarządzenie o zawieszeniu działalności tego banku. Według stanu 31 grudnia 1995 roku na terenie RP istniało 86 banków komercyjnych.

W ubezpieczeniach w roku 1995 powstały: Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Praca¹⁵⁶, Towarzystwo Ubezpieczeniowe PBK SA¹⁵⁷, Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych REJENT LIFE¹⁵⁸, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie WARTA VITA SA¹⁵⁹ oraz Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie POLISA-ŻYCIE SA¹⁶⁰. 20 listopada 1995 roku cofnięto zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej Powszechnemu Towarzystwu Ubezpieczeniowemu GRYF SA. Na koniec roku 1995 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 40 zakładów ubezpieczeń (w tym 36 w formie spółek akcyjnych i 4 w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych), z czego dwa nie podjęły działalności operacyjnej. Spośród 38 zakładów, prowadzących działalność, 12 prowadziło ją w dziale I, a 26 w dziale II.

Na rynku funduszy powierniczych w roku 1995 pojawiło się Towarzystwo Funduszy Powierniczych KORONA SA¹⁶¹.

W sierpniu 1997 roku Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa objęła prawie 100% udziałów Towarzystwa. Wtedy też zapadła decyzja o zmianie nazwy Towarzystwa na Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych.

¹⁵⁷ Towarzystwo powstało na podstawie zezwolenia Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych z dnia 21 kwietnia 1995 roku. W roku 2002 Towarzystwo zmieniło nazwę na MTU Moje Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA.

¹⁵⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 27 kwietnia 1995 roku.

¹⁵⁹ Towarzystwo otrzymało wstępną zgodę na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w dniu 5 kwietnia 1995 roku. Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 16 maja 1995 roku. 24 maja 1995 roku Towarzystwo zostało wpisane do rejestru prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy pod numerem RHB 43925.

¹⁶⁰ Minister Finansów udzielił Towarzystwu stosownego zezwolenia decyzją z dnia 26 czerwca 1995 roku.

¹⁶¹ 25 maja 1998 roku nastąpiła zmiana nazwy Towarzystwa na KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. 14 grudnia 2000 roku formalnie zarejestrowane zostało połączenie pomiędzy KORONA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych

ROK 1996

W tym¹⁶² roku powstały dwa nowe banki: **Małopolski Bank Regionalny SA**¹⁶³ oraz **Mazowiecki Bank Regionalny SA**¹⁶⁴. Ponadto pod koniec roku licencję otrzymały: **Ford Bank Polska SA**¹⁶⁵, **Bałtycki Bank Regionalny SA**¹⁶⁶, **Berliner Bank (Polska) SA**¹⁶⁷. Łącznie w roku tym NBP wydał 5 licencji dla nowo utworzonych banków. Działalność operacyjną podjęły: Vereinsbank

SA (jako przejmującym), a „Union Investment” Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA (jako przejmowanym). Towarzystwo zmieniło nazwę na UNION INVESTMENT Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

¹⁶² Według: *(Synteza oceny działalności i sytuacji finansowej banków w 1996 r., 1997)*.

¹⁶³ Licencję otrzymał 22 stycznia 1996 roku, wpis do rejestru dokonany został 18 lipca 1996 roku, a działalność operacyjna podjęta została 20 stycznia 1997 roku. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA. Było to równoznaczne z wykreśleniem Banku z rejestru sądowego.

¹⁶⁴ Licencję otrzymał 18 czerwca 1996 roku, a osobowość prawną uzyskał 15 lipca 1996 roku.

¹⁶⁵ Jego założycielem był Ford Credit Europe plc z Wielkiej Brytanii. Na podstawie Decyzji Nr 3/96 z dnia 17 września 1996 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą „Ford Bank Polska” SA z siedzibą w Warszawie. Bank ten został wpisany w dniu 14 stycznia 1997 r. do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy - Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy Rejestrowy w dziale B pod numerem 49212. W roku 2001 nastąpiła zmiana nazwy Banku na FCE Bank Polska SA.

¹⁶⁶ Na podstawie decyzji Nr 4/96 z dnia 3 grudnia 1996 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **Bałtycki Bank Regionalny SA**, z siedzibą w Koszalinie. Bank został wpisany w dniu 14 kwietnia 1997 r. do rejestru handlowego Sądu Rejonowego w Koszalinie - Sąd Gospodarczy - Sekcja Rejestrowa, w dziale B pod numerem 1955. W roku 2001 WZA Banku w podjęło uchwałę o połączeniu z Gospodarczym Bankiem Wielkopolski SA. 24 kwietnia 2001 roku postanowieniem Sądu Rejonowego w Poznaniu Wydział XIV Gospodarczy nastąpiła fuzja Banku z Gospodarczym Bankiem Wielkopolskim SA. Z dniem 1 maja 2001 roku Gospodarczy Bank Wielkopolski SA przejął obsługę 29 banków spółdzielczych, zrzeszonych dotąd w Banku.

¹⁶⁷ Na podstawie decyzji Nr 5/96 z dnia 31 grudnia 1996 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniach z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **BERLINER BANK (POLSKA) SA** z siedzibą w Warszawie. Bank został wpisany do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla Miasta Warszawy - Wydział XVI Gospodarczy w dziale B pod numerem 49661, w dniu 27 lutego 1997 roku. Jego założycielem był Berliner Bank Aktiengesellschaft w Berlinie. Rozpoczęcie działalności operacyjnej miało miejsce 25 sierpnia 1997 roku. W 1999 roku bank zmienił nazwę na Bankgesellschaft Berlin (Polska) SA.

Polska SA, Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA, Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA¹⁶⁸ oraz Lubelski Bank Regionalny SA¹⁶⁹. Dokonano likwidacji **Banku Spółdzielczego w Tomaszowie Mazowieckim**¹⁷⁰. W tym roku sąd ogłosił upadłość¹⁷¹ **Bydgoskiego Banku Budownictwa SA**¹⁷².

W ubezpieczeniach w roku 1996 powstały: Towarzystwo Ubezpieczeniowe PBK Życie SA¹⁷³, Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji PARTNER SA¹⁷⁴, Polskie Towarzystwo Reasekuracyjne SA¹⁷⁵, Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych STU Życie SA¹⁷⁶, Towarzystwo Ubezpieczeniowe Allianz BANK GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ SA¹⁷⁷ oraz Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych WIELKOPOLSKA¹⁷⁸. 5 marca 1996 roku ogłoszo-

¹⁶⁸ 1 kwietnia 1996 roku.

¹⁶⁹ 27 maja 1996 roku.

¹⁷⁰ Decyzją Nr 10/96 z dnia 28 maja 1996 roku Prezes NBP zarządził z dniem 31 maja 1996 roku likwidację **Banku Spółdzielczego w Tomaszowie Mazowieckim** w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego **Banku Spółdzielczego w Tomaszowie Mazowieckim** Powszechnemu Bankowi Kredytowemu SA w Warszawie.

¹⁷¹ W dniu 2 października 1996 roku postanowieniem Sądu Wojewódzkiego VIII Wydział Gospodarczy w Bydgoszczy z dnia 19 września 1996 roku została ogłoszona upadłość **Bydgoskiego Banku Budownictwa SA** w Bydgoszczy.

¹⁷² Wcześniej **Wielkopolski Bank Kredytowy SA** nabył jego jedyny oddział.

¹⁷³ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 22 lutego 1996 roku. W roku 1999 nastąpiła zmiana nazwy towarzystwa na Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie ROYAL PBK SA.

¹⁷⁴ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 26 kwietnia 1996 roku. 21 maja 1996 roku towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego. Działalność operacyjną spółka rozpoczęła w listopadzie 1996.

¹⁷⁵ Spółka została zawiązana 5 czerwca 1996 roku w Warszawie. Zgodę Ministra Finansów na prowadzenie działalności reasekuracyjnej uzyskała 20 czerwca 1996 roku. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy w Wydziale XVI Gospodarczym z sygnaturą akt XVI Nr Rej. H-10481/96 pod numerem RHB 47857.

¹⁷⁶ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 18 października 1996 roku. W roku 1997 Towarzystwo zmieniło nazwę na Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Emerytalnych CIGNA SA. 17 września 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na FinLife Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

¹⁷⁷ Towarzystwo rozpoczęło działalność na podstawie decyzji Ministerstwa Finansów z dnia 14 listopada 1996 roku. W roku 1998 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na Towarzystwo Ubezpieczeniowe ALLIANZ Polska SA.

¹⁷⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 20 grudnia 1996

no upadłość **Powszechnego Towarzystwa Ubezpieczeniowego GRYF SA**. 4 września 1996 roku została ogłoszona upadłość **Zakładu Ubezpieczeń Hestja SA**. Na koniec roku 1996 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 45 zakładów ubezpieczeń (bez **Zakładu Ubezpieczeń Hestja SA**), w tym w dziale I - 15 zakładów, a w dziale II – 30 zakładów.

W roku 1996 rynek funduszy powierniczych wzbogaciło **PRZYMIERZE Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA**¹⁷⁹, **Towarzystwo Funduszy Powierniczych ATUT SA**¹⁸⁰ oraz **FIDELIA Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA**.

ROK 1997

W tym roku zezwolenia na prowadzenie działalności bankowej otrzymały **Dolnośląski Bank Regionalny SA**¹⁸¹ oraz **Rzeszowski Bank Regionalny SA**¹⁸². 2 czerwca podjął działalność operacyjną **Mazowiecki Bank Regionalny SA**, a 1 grudnia – **Bałtycki Bank Regionalny SA**. W roku tym powstały cztery nowe banki z udziałem kapitału zagranicznego: **Ford Bank Polska SA**¹⁸³, **Bank of America (Polska) SA**¹⁸⁴, **Fiat Bank Polska SA**¹⁸⁵

roku. W kwietniu 2002 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na **Concordia Wielkopolska Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych**.

¹⁷⁹ Towarzystwo powstało 16 września 1996 roku. W roku 1999 Towarzystwo zmieniło nazwę na **PEKAO/ALLIANCE - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**. Następnie w roku 2001 na **Pekao Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**, a od 3 lipca 2001 roku jako **PIONEER PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**.

¹⁸⁰ 15 października 1996 roku Towarzystwo zostało zarejestrowane pod numerem RHB 48212. 5 marca 1998 roku dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na **Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych ATUT SA**. W czerwcu 1998 roku **Powszechny Bank Kredytowy SA** nabył od założycieli akcje Towarzystwa. 28 sierpnia 1998 roku nastąpiła zmiana nazwy Towarzystwa na **PBK ATUT - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**.

¹⁸¹ Licencję otrzymał 3 lutego 1997 roku, do rejestru został wpisany 25 kwietnia 1997 roku, a działalność operacyjną rozpoczął 1 stycznia 1998 roku.

¹⁸² Na podstawie decyzji Nr 2/97 z dnia 26 kwietnia 1997 roku Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podjętej w porozumieniu z Ministrem Finansów, został utworzony Bank pod nazwą **Rzeszowski Bank Regionalny Spółka Akcyjna** z siedzibą w Rzeszowie; Bank został wpisany w dniu 1 września 1997 roku do rejestru handlowego Sądu Rejonowego - Sądu Gospodarczego w Rzeszowie, w dziale B pod numerem 1742. 15 marca 2002 roku zostało zarejestrowane połączenie Banku z **Gospodarczym Bankiem Południowo-Zachodnim SA**. Było to równoznaczne z wykreśleniem Banku z rejestru sądowego.

¹⁸³ Wpis do rejestru miał miejsce 14 stycznia 1997 roku, a podjęcie działalności operacyjnej 1 września 1997 roku.

¹⁸⁴ Licencja z dnia 21 sierpnia 1997 roku, a wpis do rejestru 4 września 1997 roku.

¹⁸⁵ Licencja 27 grudnia 1997 roku, wpis do rejestru 24 lutego 1998 roku, a działalność operacyjna od 15 czerwca 1998 roku.

oraz VOLKSWAGEN BANK POLSKA SA¹⁸⁶. Dokonano likwidacji **Banku Spółdzielczego w Makowie Mazowieckim**¹⁸⁷. Według stanu na koniec roku 1997¹⁸⁸ w Polsce zarejestrowane były 83¹⁸⁹ banki.

W ubezpieczeniach w roku 1997 powstały: ATU-Life Towarzystwo Ubezpieczeń SA¹⁹⁰, Towarzystwo Ubezpieczeń w Rolnictwie i Gospodarce Żywnościowej AGROPOLISA SA¹⁹¹, Sopotkie Towarzystwo Ubezpieczeniowe Hestia Life SA¹⁹², Towarzystwo Ubezpieczeń Allianz BGŻ Polska Życie SA¹⁹³, Towarzystwo Ubezpieczeniowe „INTER-FORTUNA” Życie SA¹⁹⁴, GARDA LIFE SA¹⁹⁵ oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowe COMPEN-

¹⁸⁶ Licencję otrzymał 29 grudnia 1997, a do rejestru został wpisany 5 marca 1998 roku, działalność operacyjną podjął 30 lipca 1998 roku.

¹⁸⁷ Prezes Narodowego Banku Polskiego decyzją Nr 16/97 z dnia 28 lutego 1997 roku zarządził z dniem 22 sierpnia 1997 roku likwidację **Banku Spółdzielczego w Makowie Mazowieckim** w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego **Banku Spółdzielczego w Makowie Mazowieckim Polskiemu Bankowi Inwestycyjnemu SA** w Warszawie.

¹⁸⁸ Według: (*Sytuacja finansowa banków w 1997 r. Synteza*), Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, marzec 1998.

¹⁸⁹ W tym dwa w organizacji: **Rzeszowski Bank Regionalny SA** oraz Bank of America (Polska) SA.

¹⁹⁰ Towarzystwo uzyskało zgodę na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 21 stycznia 1997 roku. W roku 1998 Towarzystwo zmieniło nazwę na Gerling Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

¹⁹¹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 24 stycznia 1997 roku. Towarzystwo rozpoczęło działalność 5 marca 1997 roku

¹⁹² Towarzystwo uzyskało zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń na życie 28 stycznia 1997 roku. W roku 1997 dokonano zmiany nazwy na Sopotkie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie Alte Leipziger Hestia SA. 22 stycznia 2001 roku zarejestrowano zmianę nazwy na Sopotkie Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie ERGO Hestia SA.

¹⁹³ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 28 lutego 1997 roku. W roku 1998 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na Towarzystwo Ubezpieczeniowe ALLIANZ Życie Polska SA.

¹⁹⁴ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 29 kwietnia 1997 roku. Towarzystwo rozpoczęło działalność operacyjną 10 lipca 1997 roku. Obecnie Towarzystwo działa pod nazwą Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie INTER ŻYCIE SA.

¹⁹⁵ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 25 września 1997 roku. 13 listopada 1997 Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego. Działalność operacyjną spółka rozpoczęła od 1 stycznia 1998.

SA-ŻYCIE SA¹⁹⁶. 29 stycznia 1997 roku zostało cofnięte zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej **Zakładowi Ubezpieczeniowemu Hestja SA**. 30 stycznia 1997 roku zostało cofnięte zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej **Towarzystwu Ubezpieczeniowemu FENIX SA**. 24 marca 1997 roku ogłoszono upadłość **Towarzystwa Ubezpieczeniowego FENIX SA**. Na koniec roku 1997 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 51 zakładów ubezpieczeń, w tym w dziale ubezpieczeń na życie 21 zakładów, a w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych – 30 zakładów.

Na rynku funduszy powierniczych w roku 1997 pojawiły się: PKO/CREDIT SUISE Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA¹⁹⁷, SKARBIEC – Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA¹⁹⁸, DWS Polska Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA¹⁹⁹, FORUM – Zachodnie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁰⁰, ING BSK Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA²⁰¹, WBK AIB Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA²⁰², To-

¹⁹⁶ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 30 września 1997 roku.

¹⁹⁷ Towarzystwo powstało na podstawie zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych z dnia 20 lutego 1997 roku. W roku 1998 towarzystwo zmieniło nazwę na PKO/Credit Suisse - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

¹⁹⁸ Towarzystwo powstało na podstawie zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych z dnia 17 lipca 1997 roku. 17 maja 1998 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na SKARBIEC - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

¹⁹⁹ Towarzystwo rozpoczęło działalność na podstawie zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych z 9 października 1997 roku. Od 6 sierpnia 1998 roku Towarzystwo działa pod nazwą DWS Polska - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

²⁰⁰ Powstało na podstawie zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych z dnia 22 października 1997 roku. W roku 1999 Towarzystwo zmieniło nazwę na FORUM - Zachodnie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. W roku 2001 dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na Commercial Union Polska Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

²⁰¹ Towarzystwo powstało na podstawie zezwolenia Komisji Papierów Wartościowych z dnia 30 października 1997 roku. 7 lipca 1998 roku zarejestrowano zmianę nazwy Towarzystwa na ING BSK - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

²⁰² Towarzystwo zostało utworzone na podstawie aktu notarialnego z dnia 28 listopada 1997 roku. 7 lipca 1998 roku została sądowo zarejestrowana zmiana nazwy Towarzystwa na WBK AIB Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. W roku 2001 Towarzystwo zmieniło nazwę na BZ WBK AIB Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

warzystwo Funduszy Powierniczych NESTOR SA²⁰³ oraz ABB Fundusz Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA²⁰⁴.

ROK 1998

W roku tym²⁰⁵ działalność operacyjną podjęły banki utworzone w 1997 roku, tj. Dolnośląski Bank Regionalny SA, **Rzeszowski Bank Regionalny SA**, Bank of America (Polska) SA²⁰⁶, Fiat Bank Polska SA²⁰⁷ oraz VOLKSWAGEN BANK POLSKA SA²⁰⁸.

W ubezpieczeniach w roku 1998 powstały: ZURICH-Handlowy Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²⁰⁹, Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie CARDIF Polska SA²¹⁰, ZURICH-Handlowy Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA²¹¹ oraz PRUMERICA Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²¹². Na koniec roku 1998 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 55 zakładów ubezpieczeń, w tym w

²⁰³ W roku 2001 nastąpiła zmiana nazwy towarzystwa na Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych NESTOR SA.

²⁰⁴ Towarzystwo powstało w roku 1997. Decyzja Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 20 stycznia 1998 roku umożliwiła podjęcie działalności przez Towarzystwo. 9 lipca 1998 roku dokonano rejestracji zmiany nazwy Towarzystwa na ABB Fundusz Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. W roku 1998 szwedzki bank Skandinaviska Enskilda Banken AB zawarł umowę nabycia od założyciela wszystkich akcji Towarzystwa. W roku 1999 zmieniono nazwę Towarzystwa na SEB - Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

²⁰⁵ *(Sytuacja finansowa banków w 1998 r. Synteza, 1999).*

²⁰⁶ Licencja z dnia 21 sierpnia 1997 roku, a wpis do rejestru 4 września 1997 roku.

²⁰⁷ Licencja 27 grudnia 1997 roku, wpis do rejestru 24 lutego 1998 roku, a działalność operacyjna od 15 czerwca 1998 roku.

²⁰⁸ Licencję otrzymał 29 grudnia 1997, a do rejestru został wpisany 5 marca 1998 roku, działalność operacyjną podjął 30 lipca 1998 roku.

²⁰⁹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 6 stycznia 1998 roku. Od 1 stycznia 2000 roku Towarzystwo funkcjonuje pod nazwą Zurich Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

²¹⁰ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 22 stycznia 1998 roku.

²¹¹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 29 stycznia 1998 roku. Od 1 stycznia 2000 roku Towarzystwo funkcjonuje pod nazwą Zurich Towarzystwo Ubezpieczeń SA.

²¹² Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 29 października 1998 roku.

dziale ubezpieczeń na życie zezwolenie posiadało 24 zakłady, a w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych – 31 zakładów.

W roku 1998 powstały pierwsze powszechne towarzystwa emerytalne: PKO/Handlowy Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA²¹³, Commercial Union – Powszechne Towarzystwo Emerytalne BPH CU WBK SA²¹⁴, Powszechne Towarzystwo Emerytalne PZU SA²¹⁵, **Powszechne Towarzystwo Emerytalne BIG Banku Gdańskiego SA**²¹⁶, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Nationale-Nederlanden Polska SA²¹⁷, **Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**²¹⁸, Powszechne Towarzystwo

²¹³ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 27 października 1998 roku. Towarzystwo zarejestrowane zostało w rejestrze sądowym, prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, Wydział XVI Gospodarczy pod numerem RHB 55044.

²¹⁴ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 27 października 1998 roku. Towarzystwo zostało zarejestrowane w rejestrze handlowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy w Warszawie pod numerem RHB 55045.

²¹⁵ 27 października 1998 roku założyciel otrzymał zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa. Towarzystwo zostało zarejestrowane poprzez wpis, który został dokonany 8 grudnia 1998 roku do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Warszawie pod numerem RHB 55419.

²¹⁶ Zezwolenie na utworzenie Towarzystwa Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał w dniu 27 października 1998 roku. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Warszawie pod numerem RHB 55039. 7 sierpnia 2002 roku sąd podjął decyzję w sprawie połączenia Towarzystwa z Powszechnym Towarzystwem Emerytalnym Skarbiec-Emerytura SA. Połączenie zostało dokonane poprzez przeniesienie całego majątku Towarzystwa jako spółki przejmowanej na Powszechne Towarzystwo Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA - spółkę przejmującą - w zamian za akcje w podwyższonym kapitale zakładowym Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Skarbiec-Emerytura SA. Było to równoznaczne z wykreśleniem Towarzystwa z rejestru sądowego.

²¹⁷ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 27 października 1998 roku. Towarzystwo powstało 16 listopada 1998 roku. Zostało wpisane do rejestru handlowego Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy pod numerem RHB 55034. W roku 2001 Towarzystwo zmieniło nazwę na ING Nationale-Nederlanden Polska Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.

²¹⁸ Pozwolenie na działanie w ramach II filaru zreformowanego systemu ubezpieczeń społecznych Towarzystwo uzyskało od Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi 27 października 1998 roku. Towarzystwo zostało wpisane do Rejestru Handlowego w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy w dziale B pod numerem 55046. 18 kwietnia 2001 roku

Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA²¹⁹, Winterthur Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA²²⁰, Powszechnie Towarzystwo Emerytalne „DOM” SA²²¹ oraz AIG Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA²²².

Na rynku funduszy inwestycyjnych w roku 1998 pojawiły się: CA IB Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²²³ oraz Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Banku Handlowego SA²²⁴.

ROK 1999

W wyniku konsolidacji liczba banków komercyjnych zmniejszyła się z 83 na koniec roku 1998 do 77 na koniec roku 1999. Powstał wprawdzie jeden nowy bank (RHEINHYP - BRE Bank Hipoteczny SA²²⁵), ale nie

-
- Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania Pioneer OFE przez Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA. 23 lipca 2001 zakończyła się likwidacja Pioneer OFE. Towarzystwo zostało przejęte przez Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA.
- ²¹⁹ 13 listopada 1998 roku Towarzystwo otrzymało zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie, a 26 listopada 1998 roku zarejestrowało swoją działalność w sądzie. Towarzystwo wpisane zostało do rejestru, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem RHB 55266.
- ²²⁰ W dniu 20 listopada 1998 roku założyciele otrzymali zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa. Towarzystwo zarejestrowane zostało w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem RHB 55273. 10 maja 2002 roku nastąpiła rejestracja zmiany nazwy Towarzystwa na Credit Suisse Life & Pensions Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA.
- ²²¹ 20 listopada 1998 roku założyciele uzyskali zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Warszawie pod numerem RHB 55502.
- ²²² Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 10 grudnia 1998 roku.
- ²²³ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisja Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 14 maja 1998 roku.
- ²²⁴ Towarzystwo działa od 18 czerwca 1998 roku na mocy decyzji, wydanej przez Komisję Papierów Wartościowych i Giełd. Wpis do rejestru sądowego miał miejsce 30 czerwca 1998 roku. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem RHB 54056.
- ²²⁵ Decyzję Prezesa NBP otrzymał 12 marca 1999 roku, do rejestru handlowego został wpisany 16 kwietnia 1999 roku, a działalność operacyjną podjął 1 grudnia 1999 roku.

miało to wpływu na liczbę banków komercyjnych, gdyż została ogłoszona²²⁶ upadłość **SAVIM Banku Depozytowo - Kredytowego SA**.

W ubezpieczeniach w roku 1999 powstały: DAEWOO-ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń SA²²⁷, SKANDIA ŻYCIE SA²²⁸, Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych FLORIAN²²⁹, GENERALI Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²³⁰, GENERALI Towarzystwo Ubezpieczeń SA²³¹, SAMPO Towarzystwo Ubezpieczeń SA²³², NORWICH UNION Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²³³, FIAT Towarzystwo Ubezpieczeniowe SA²³⁴, MetLife Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²³⁵, NATIONWIDE Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA²³⁶, Towarzystwo Ubezpie-

²²⁶ Działalność banku została zawieszona 25 marca 1997 roku, a w dniu 13 stycznia 1999 roku Sąd Apelacyjny ogłosił jego upadłość. W dniu 7 grudnia 1999 roku Sąd Najwyższy oddalił kasację zarządu banku na ten wyrok.

²²⁷ Towarzystwo rozpoczęło działalność w zakresie ubezpieczeń na życie na podstawie zezwolenia Ministra Finansów z dnia 30 marca 1999 roku. W roku 2001 zmieniono nazwę Towarzystwa na UNIVERSUM-ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń SA.

²²⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 16 kwietnia 1999 roku.

²²⁹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 15 maja 1999 roku.

²³⁰ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 5 lipca 1999 roku.

²³¹ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 5 lipca 1999 roku.

²³² Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 27 sierpnia 1999 roku. 1 stycznia 2002 roku Towarzystwo zmieniło nazwę na If Towarzystwo Ubezpieczeń SA.

²³³ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 12 października 1999 roku. W ostatnim dniu listopada 2000 roku fińska firma SAMPO nabyła od dotychczasowego właściciela 100% akcji Towarzystwa. Nazwa spółki zmieniła się na SAMPO Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

²³⁴ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 24 grudnia 1999 roku. W roku 2001 Towarzystwo zmieniło nazwę na FIAT Ubezpieczenia Majątkowe SA.

²³⁵ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 24 grudnia 1999 roku. W roku 2001 Towarzystwo zmieniło nazwę na Metropolitan Life Ubezpieczenia na Życie SA.

²³⁶ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 24 grudnia 1999 roku.

czeniuowe SAMOPOMOC ŻYCIE SA²³⁷ oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowe POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWY SA²³⁸. 30 września 1999 roku cofnięto zezwolenie na działalność ubezpieczeniową **Towarzystwu Ubezpieczeń i Reasekuracji Polisa SA** oraz **Towarzystwu Ubezpieczeń i Reasekuracji GWARANT SA**. Na koniec roku 1999 zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej posiadało 63 zakłady ubezpieczeń, w tym w dziale ubezpieczeń na życie zezwolenie miało 30 zakładów, a w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych – 33 zakłady.

W roku 1999²³⁹ zarejestrowano 21 funduszy emerytalnych, zarządzanych przez powszechne towarzystwa emerytalne: PKO/Handlowy Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA, Commercial Union – Powszechne Towarzystwo Emerytalne BPH CU WBK SA, Powszechne Towarzystwo Emerytalne PZU SA, **Powszechne Towarzystwo Emerytalne BIG Banku Gdańskiego SA**, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Nationale-Nederlanden Polska SA, **Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA, Winterthur Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA, Powszechne Towarzystwo Emerytalne „DOM” SA, AIG Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Powszechnego Banku Kredytowego SA²⁴⁰, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Norwich Union SA²⁴¹, Zu-

²³⁷ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 24 grudnia 1999 roku.

²³⁸ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń majątkowych 29 grudnia 1999 roku. W dniu 24 lutego 2000 Towarzystwo zostało zarejestrowane przez Sąd Rejonowy w Warszawie, a 25 marca 2000 roku rozpoczęło swą działalność statutową.

²³⁹ Niektóre z powszechnych towarzystw emerytalnych, jako spółki prawa handlowego, powstały w roku 1998, jednak jako instytucje finansowe zaistniały w roku 1999 po uzyskaniu stosownych decyzji Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi o zarządzaniu otwartymi funduszami emerytalnymi.

²⁴⁰ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 10 grudnia 1998 roku. W dniu 11 stycznia 1999 roku podpisana została umowa Akcjonariuszy w sprawie założenia Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego PBK SA. Towarzystwo zarejestrowane jest w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy, Wydział XVI Gospodarczy Rejestrowy pod numerem 55560. W styczniu 2002 roku podano informację o zamiarze zmiany nazwy Towarzystwa na Powszechne Towarzystwo Emerytalne Ergo Hestia SA.

²⁴¹ Założyciel otrzymał w dniu 5 stycznia 1999 roku zezwolenie na utworzenie Towarzystwa. Towarzystwo zostało zarejestrowane w rejestrze handlowym, prowadzo-

rich Solidarni Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA²⁴², Pocztwo-Ban-
kowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA²⁴³, Powszechne Towarzy-
stwo Emerytalne „POLSAT” SA²⁴⁴, Pekao/Alliance Powszechne Towarzy-
stwo Emerytalne SA²⁴⁵, **Powszechne Towarzystwo Emerytalne „EPOKA”**
SA²⁴⁶, Powszechne Towarzystwo Emerytalne Allianz SA²⁴⁷, **Arka-Invesco**
Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA²⁴⁸, Powszechne Towarzystwo

-
- nym przez Sąd rejonowy dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy w dziale B pod numerem 55898 w dniu 29 stycznia 1999 roku. W ostatnim dniu listopada 2000 roku fińska firma Sampo Insurance Company plc. nabyła od dotychczasowego właściciela 100% akcji Towarzystwa. W roku 2001 nastąpiła zmiana nazwy Towarzystwa na Sampo Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.
- ²⁴² Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 8 stycznia 1999 roku. Na tej podstawie Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Warszawie pod numerem RHB 55844. W grudniu 2000 roku miała miejsce zmiana nazwy Towarzystwa na Zurich Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.
- ²⁴³ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 26 stycznia 1999 roku. Towarzystwo zostało zarejestrowane w rejestrze handlowym, prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem rejestru RHB 55934.
- ²⁴⁴ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 4 lutego 1999 roku. W dniu 18 lutego 1999 roku Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego, prowadzonego w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy Sądzie Gospodarczym XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod pozycją RHB 56083.
- ²⁴⁵ Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi w dniu 26 lutego 1999 roku wyraził zgodę na utworzenie Towarzystwa. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem 56290. 4 stycznia 2001 roku dokonano zmiany nazwy Towarzystwa na Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.
- ²⁴⁶ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 19 marca 1999 roku. 18 stycznia 2001 roku UNFE zezwolił na przejęcie zarządzania OFE Epoka przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 22 stycznia 2001 roku UNFE wyraził zgodę na przejęcie Towarzystwa przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 9 kwietnia 2001 roku zakończyła się likwidacja OFE „EPOKA”.
- ²⁴⁷ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 25 marca 1999 roku. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego w Sądzie Rejonowym dla m. St. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy, w dziale B pod numerem 56425.
- ²⁴⁸ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 19 kwietnia 1999 roku. 9 marca 2001 roku Urząd

Emerytalne Kredyt Banku PBI SA²⁴⁹ oraz **Powszechne Towarzystwo Emerytalne H-M-C SA**²⁵⁰.

Na rynku funduszy inwestycyjnych rok 1999 przyniósł obecność **Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych „OPOKA” SA**²⁵¹ oraz Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych PZU SA²⁵². W tym też roku zniknęło z rynku **FIDELIA Towarzystwo Funduszy Powierniczych SA**.

Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na połączenie OFE Pocztylion i Arka Invesco OFE przez przejęcie Arka-Invesco Powszechne Towarzystwa Emerytalnego SA przez Pocztoowo-Bankowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 11 czerwca 2001 roku zarejestrowano połączenie aktywów Towarzystwa i Pocztoowo-Bankowego Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego SA. Likwidacja Arka Invesco OFE nastąpiła 30 lipca 2001. 14 grudnia 2001 roku Towarzystwo zostało wykreślone z rejestru sądowego.

²⁴⁹ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 21 czerwca 1999 roku. Towarzystwo zostało wpisane do rejestru handlowego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy – Rejestrowy także w dniu 21 czerwca 1999 roku. Wpisu dokonano w dziale B pod numerem 57303. 19 listopada 1999 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło uchwałę o zmianie nazwy Towarzystwa na Powszechne Towarzystwo Emerytalne Kredyt Banku SA.

²⁵⁰ Zezwolenie Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi na utworzenie Towarzystwa założyciele uzyskali 6 lipca 1999 roku. Towarzystwo zarejestrowane było w rejestrze handlowym w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy Sądzie Gospodarczym XVI Wydziale Gospodarczym-Rejestrowym w dziale B, pod numerem 57387. Zarząd **Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego Hamburg Mannheimer Versicherungs-Aktiengesellschaft (H-M-C) SA** zawarł 8 czerwca 2001 roku umowę z Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA w sprawie przejęcia zarządzania przez to Towarzystwo Otwartym Funduszem Emerytalnym „Rodzina”. 26 lipca 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania OFE „Rodzina” przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. Z dniem 4 sierpnia 2001 roku Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA stało się zarządzającym funduszem „Rodzina”. Likwidacja OFE „Rodzina” została zakończona 10 grudnia 2001 roku.

²⁵¹ Towarzystwo powstało 22 lutego 1999 roku jako Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych „OPOKA” SA. Towarzystwo było zarejestrowane od 8 czerwca 2000 roku w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy Sądzie Gospodarczym XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem rejestru RHB 56141. 1 marca 2000 roku WZA podjęło uchwałę o zmianie nazwy Towarzystwa na „UNION INVESTMENT” Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. Zmiana została zarejestrowana 8 czerwca 2000 roku. 14 grudnia 2000 roku formalnie zarejestrowane zostało połączenie pomiędzy Towarzystwem (jako przejmowanym), a Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych KORONA SA (jako przejmującym), które po połączeniu zmieniło nazwę na UNION INVESTMENT Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. Towarzystwo zostało wykreślone z rejestru sądowego 15 grudnia 2000 roku.

²⁵² Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 30 kwietnia 1999 roku. W dniu 11 maja 1999 roku Towarzystwo zo-

ROK 2000

W tym²⁵³ roku liczba prowadzących działalność operacyjną banków komercyjnych zmniejszyła się do 73 (z 77 na koniec 1999 roku), co było wynikiem:

- likwidacji²⁵⁴ przez centralę **American Express oddziału w Warszawie**,
- ogłoszenia upadłości **Banku Staropolskiego SA**²⁵⁵,
- przejęcia przez Bank Współpracy Regionalnej SA (na podstawie uchwały KNB) kontroli kapitałowej nad **BWR REAL BANKIEM SA**, a następnie połączenia obu banków²⁵⁶,
- połączenia **Banku Austria Creditanstalt Poland SA**²⁵⁷ z **Powszechnym Bankiem Kredytowym SA**,
- nabycia²⁵⁸ przez **Wielkopolski Bank Kredytowy SA** i włączenia do jego struktury przedsiębiorstwa bankowego **Gliwickiego Banku Handlowego SA** oraz
- **rozpoczęcia działalności przez Toyota Bank Polska SA**²⁵⁹.

Komisja Nadzoru Bankowego wydała zgodę na utworzenie kolejnych 2 banków hipotecznych, tj. Śląskiego Banku Hipotecznego SA²⁶⁰ oraz **Pekao Banku Hipotecznego SA**²⁶¹, który w roku 2000 nie został wpisany do rejestru handlowego.

W ubezpieczeniach w roku 2000 powstały: Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie VIENNA LIFE SA²⁶², Prevoir-Vie Groupe Prevoir SA - Od-

stało wpisane do rejestru sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem RHB 56775.

²⁵³ (*Sytuacja finansowa banków w 2000 r. Synteza, 2001*).

²⁵⁴ Z dniem 1 stycznia 2000 roku. Wykreślony z rejestru z dniem 30 czerwca 2000 roku.

²⁵⁵ Komisja Nadzoru Bankowego zawiesiła działalność banku z dniem 13 stycznia 2000 roku, a postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu - Wydział IX Gospodarczy z dnia 11 lutego 2000 roku ogłoszona została upadłość **Banku Staropolskiego SA** w Poznaniu.

²⁵⁶ W dniu 30 marca 2000 roku Komisja Nadzoru Bankowego podjęła uchwałę o zawieszeniu na 1 dzień działalności **BWR REAL BANKU SA** oraz drugą uchwałę o przejęciu go przez Bank Współpracy Regionalnej SA. Z dniem 15 kwietnia 2000 roku oba banki zostały połączone.

²⁵⁷ Z dniem 2 listopada 2000 roku jego rachunki zostały zamknięte.

²⁵⁸ W dniu 1 października 2000 roku.

²⁵⁹ Licencję otrzymał 12 stycznia 2000 roku, do rejestru handlowego został wpisany 27 marca 2000 roku, a działalność operacyjną rozpoczął 21 sierpnia 2000 roku.

²⁶⁰ Licencję otrzymał 8 listopada 2000 roku, a do rejestru został wpisany 20 grudnia 2000 roku.

²⁶¹ Licencję otrzymał 5 kwietnia 2000 roku.

²⁶² Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 31 maja 2000 roku.

dział w Polsce²⁶³, Wüstenrot Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA²⁶⁴, Wielkopolskie Towarzystwo Ubezpieczeń Życiowych i Rentowych CONCORDIA CAPITAL SA²⁶⁵, D.A.S. Ubezpieczenie Ochrony Prawnej SA²⁶⁶ oraz Towarzystwo Ubezpieczeniowe ENERGO-ŻYCIE SA²⁶⁷. 16 lutego 2000 roku ogłoszono upadłość **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji Polisa SA**, a 20 marca 2000 roku ogłoszono upadłość **Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji GWARANT SA**.

Rok 2000 wzbogacił rynek funduszy inwestycyjnych o Górnośląskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁶⁸, WARTA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁶⁹, INVESCO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁷⁰, TDA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁷¹, PDM Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁷² i ABN AMRO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁷³. W tym też roku zniknęło

²⁶³ Oddział otrzymał zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 18 lipca 2000 roku.

²⁶⁴ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 31 lipca 2000 roku.

²⁶⁵ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 9 sierpnia 2000 roku. 20 października 2000 roku miała miejsce sądowa rejestracja Towarzystwa.

²⁶⁶ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 18 września 2000 roku.

²⁶⁷ Towarzystwo otrzymało zezwolenie Ministra Finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w zakresie ubezpieczeń życiowych 29 września 2000 roku. W roku 2002 Towarzystwo zmieniło nazwę na CITIINSURANCE Polska Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA.

²⁶⁸ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 8 października 1999 roku. Sądowa rejestracja Towarzystwa w sądzie w Katowicach pod numerem RHB 17243 miała miejsce 5 stycznia 2000 roku.

²⁶⁹ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 3 marca 2000 roku.

²⁷⁰ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 31 marca 2000 roku.

²⁷¹ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 14 lipca 2000 roku.

²⁷² Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 30 sierpnia 2000 roku. Towarzystwo zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy XVI Wydział Gospodarczy-Rejestrowy pod numerem RHB 62455 w dniu 25 października 2000 roku.

²⁷³ Towarzystwo powstało na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd z dnia 13 września 2000 roku.

„UNION INVESTMENT” Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁷⁴,
przejęte przez Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych KORONA SA.

ROK 2001

W roku 2001 liczba banków komercyjnych w Polsce zmniejszyła się z 74 na koniec 2000 roku do 71, w tym prowadzących działalność operacyjną z 73 do 69. Do zmniejszenia liczby banków komercyjnych przyczyniły się procesy konsolidacyjne, w efekcie których więcej banków ubyło niż powstało. Komisja Nadzoru Bankowego wydała zgodę na utworzenie 3 banków: Banku Svenska Handelsbanken (Polska) SA²⁷⁵, MHB Banku Polska SA²⁷⁶ i Banku of Tokyo – Mitsubishi (Polska) SA²⁷⁷ oraz uchyliła decyzję o likwidacji Banku Powierniczo - Gwarancyjnego SA, w związku z nabyciem go przez Dresdner Bank AG. Inwestor zagraniczny dokapitalizował bank i zmienił jego nazwę na Dresdner Bank Polska SA. Działalność operacyjną rozpoczęły 2 nowe banki: powstały jeszcze w roku 2000 Śląski Bank Hipoteczny SA²⁷⁸ oraz Bank Svenska Handelsbanken (Polska) SA. W kwietniu 2001 roku wygasła natomiast licencja²⁷⁹ Pekao Banku Hipotecznego SA, który nie został wpisany do rejestru przedsiębiorców i w ustawowym terminie nie podjął działalności.

Jednocześnie nastąpiło połączenie:

- **BIG BANKU SA** z jego właścicielem BIG Bankiem GDAŃSKIM SA²⁸⁰,

²⁷⁴ 14 grudnia 2000 roku formalnie zarejestrowane zostało połączenie pomiędzy Towarzystwem „UNION INVESTMENT” Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (jako przejmowanym), a Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych KORONA SA (jako przejmującym), które po połączeniu zmieniło nazwę na **UNION INVESTMENT Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**. Towarzystwo „UNION INVESTMENT” Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA zostało wykreślone z rejestru sądowego 15 grudnia 2000 roku.

²⁷⁵ Licencję otrzymał 7 lutego 2001 roku, do rejestru został wpisany 27 kwietnia 2001 roku, a działalność operacyjną rozpoczął 3 października 2001 roku.

²⁷⁶ Licencję otrzymał 18 stycznia 2001 roku, do rejestru został wpisany 23 czerwca 2001 roku, a działalność operacyjną rozpoczął 1 lutego 2002 roku.

²⁷⁷ Licencję otrzymał 10 października 2001 roku, do rejestru został wpisany 15 listopada 2001 roku, a działalność operacyjną rozpoczął 19 kwietnia 2002 roku.

²⁷⁸ Licencję otrzymał 8 listopada 2000 roku, do rejestru został wpisany 20 grudnia 2000 roku, a działalność operacyjną prowadzi od 21 września 2001 roku.

²⁷⁹ Z dnia 5 kwietnia 2000 roku.

²⁸⁰ Z dniem 5 stycznia 2001 roku.

- **CITIBANKU (Poland) SA** z Bankiem Handlowym w Warszawie SA²⁸¹, podmiotów bezpośrednio kontrolowanych przez Citibank Overseas Investment Corp.,
- banków zrzeszających banki spółdzielcze, **Bałtyckiego Banku Regionalnego SA** z Gospodarczym Bankiem Wielkopolski SA²⁸²,
- **Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA** z Bankiem Zachodnim SA²⁸³, spółek zależnych od Allied Irish Bank European Investments Ltd.,
- działalności **Oddziału ING Bank NV w Warszawie** z ING Bankiem Śląskim SA²⁸⁴,
- **Banku Własności Pracowniczej – Unibank SA** z NORDEA BANK POLSKA SA²⁸⁵

oraz przejęcie, na podstawie decyzji KNB z dnia 6 sierpnia 2001 roku, **Wielkopolskiego Banku Rolniczego SA**²⁸⁶ przez ING Bank Śląski SA²⁸⁷.

W obszarze ubezpieczeń w roku 2001 Minister Finansów wydał trzy zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, w tym jedno dla głównego oddziału francuskiego zakładu ubezpieczeń w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych (Cardif-Assurances Risques Divers SA²⁸⁸), jedno dla zakładu ubezpieczeń na życie (Signal Iduna Życie Polska TU SA²⁸⁹) i jedno dla zakładu ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych (Signal Iduna Polska TU SA²⁹⁰). W ciągu całego roku 2001 sprzedaż polis rozpoczęły trzy zakłady ubezpieczeń na życie (Wielkopolskie Towarzystwo Ubezpieczeń Reasekuracyjnych i Życiowych CONCORDIA CAPITAL SA, Towarzy-

²⁸¹ Z dniem 1 marca 2001 roku.

²⁸² Z dniem 9 maja 2001 roku.

²⁸³ Z dniem 13 czerwca 2001 r. Nowy bank działa pod nazwą Bank Zachodni WBK SA.

²⁸⁴ Z dniem 1 października 2001 roku Oddział został postawiony w stan likwidacji, a jego działalność włączona do ING Banku Śląskiego SA.

²⁸⁵ Z dniem 21 grudnia 2001 roku. Fuzja została poprzedzona zmianą bezpośredniego na pośrednie zaangażowania Nordbanken AB w Banku Własności Pracowniczej - Unibank SA w drodze przekazania 98,6% jego akcji NORDEA BANKOWI POLSKA SA.

²⁸⁶ Z dniem 8 listopada 2000 r. w banku został ustanowiony zarząd komisaryczny.

²⁸⁷ Przejęcie nastąpiło dopiero z dniem 9 listopada 2001 roku. Rada Nadzorcza WBR SA zaskarżyła bowiem decyzję Komisji do Naczelnego Sądu Administracyjnego, który skargę Rady oddalił na posiedzeniu w dniu 9 listopada 2001 roku.

²⁸⁸ W dniu 29 maja 2001 roku.

²⁸⁹ W dniu 3 sierpnia 2001 roku.

²⁹⁰ W dniu 3 sierpnia 2001 roku.

stwo Ubezpieczeniowe Energo-Życie SA i Signal Iduna Życie Polska TU SA) oraz dwa główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń (Prevoir-Vie Groupe Prevoir SA w zakresie ubezpieczeń na życie i Cardif-Assurances Risques Divers SA w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych).

Na rynku funduszy emerytalnych w roku 2001 zniknęły:

- **Powszechne Towarzystwo Emerytalne „EPOKA” SA**²⁹¹, przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA,
- **Arka-Invesco Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**²⁹², przejęte przez Pocztowo-Bankowe Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA,
- **Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**²⁹³, przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA,
- **Powszechne Towarzystwo Emerytalne H-M-C SA**²⁹⁴, przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.

²⁹¹ 18 stycznia 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi zezwolił na przejęcie zarządzania OFE „EPOKA” przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 20 stycznia 2001 roku rozpoczęła się likwidacja OFE „EPOKA”. 22 stycznia 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wyraził zgodę na przejęcie Towarzystwa przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. W dniu 5 lutego 2001 roku 100% akcji Towarzystwa posiadał Bank Pekao SA. 9 kwietnia 2001 roku zakończyła się likwidacja OFE „EPOKA”.

²⁹² 9 marca 2001 roku UNFE wydał decyzję zezwalającą na połączenie OFE „Pocztylion” i Arka Invesco OFE przez przejęcie Towarzystwa przez Pocztowo-Bankowe PTE SA. Likwidacja Arka Invesco OFE rozpoczęła się 10 maja 2001 roku. 11 czerwca 2001 roku zarejestrowano połączenie aktywów Towarzystwa i Pocztowo-Bankowego Powszechnego Towarzystwa Emerytalnego SA. Likwidacja Arka Invesco OFE nastąpiła 30 lipca 2001. 14 grudnia 2001 roku Towarzystwo zostało wykreślone z rejestru sądowego.

²⁹³ 27 lutego 2001 roku Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA złożyło do UNFE wniosek o wyrażenie zgody na przejęcie zarządzania aktywami Otwartego Funduszu Emerytalnego Pioneer. 18 kwietnia 2001 roku UNFE wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania Pioneer OFE przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. 20 kwietnia 2001 roku rozpoczęła się likwidacja Pioneer OFE. 23 lipca 2001 zakończyła się likwidacja Pioneer OFE. Towarzystwo zostało przejęte przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA.

²⁹⁴ W czerwcu 2001 roku Towarzystwo zawarło umowę z Pekao Powszechnym Towarzystwem Emerytalnym SA o przejęciu zarządzania Otwartym Funduszem Emerytalnym „Rodzina”. 26 lipca 2001 roku Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi wydał decyzję, zezwalającą na przejęcie zarządzania OFE „Rodzina” przez Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA. Z dniem 4 sierpnia 2001 roku Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA stało się zarządzającym funduszem „Rodzina”. Likwidacja OFE „Rodzina” została zakończona 10 grudnia 2001 roku.

Na rynku funduszy inwestycyjnych zezwolenie na prowadzenie działalności uzyskało Millenium Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA²⁹⁵. Zniknęło natomiast **PIONEER Pierwsze Polskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA**²⁹⁶, przejęte przez PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

Swoją prezentację o instytucjach finansowych w Polsce zakończę informacją o dotychczasowych²⁹⁷ na nim zmianach, z którymi mieliśmy do czynienia w roku 2002, a mianowicie:

- 17 stycznia 2002 roku Minister Finansów wydał Towarzystwu Ubezpieczeń na Życie Europa SA²⁹⁸ zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie ubezpieczeń życiowych;
- 14 maja 2002 roku Komisja Papierów Wartościowych i Giełd udzieliła Towarzystwu Funduszy Inwestycyjnych Kredyt Banku SA zezwolenia na prowadzenie działalności.

²⁹⁵ 20 listopada 2001 roku Komisja Papierów Wartościowych i Giełd wyraziła zgodę na prowadzenie działalności temu Towarzystwu.

²⁹⁶ W czerwcu 2001 roku podjęto decyzję o połączeniu Towarzystwa (jako przejmowanym) z Pekao Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA (jako przejmującym). Nowa firma zaczęła funkcjonować jako PIONEER PEKAO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA. Rejestracja nowego Towarzystwa miała miejsce 3 lipca 2001 roku, co było równoznaczne z wykreśleniem Towarzystwa z rejestru sądowego.

²⁹⁷ To jest do 31 sierpnia 2002 roku.

²⁹⁸ 20 lutego 2002 roku Towarzystwo zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000092396.

ANEKS nr 2

Prezentacja kreacji polskiego rynku instytucji finansowych i procesów konsolidacyjnych na nim zachodzących wymaga pewnego uzupełnienia. Uzupełnienie to dotyczy instytucjonalnego środowiska ich funkcjonowania. W tym obszarze obecne są trzy grupy instytucji:

- instytucje nadzoru,
- instytucje o charakterze gwarancyjnym,
- instytucje samorządowe.

Instytucje nadzoru

Instytucje nadzoru, które regulują poszczególne rynki instytucji finansowych, to przede wszystkim:

- Narodowy Bank Polski (NBP),
- Komisja Nadzoru Bankowego (KNB),
- Minister Finansów (MF),
- Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych (KNUiFE),
- Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (KPWiG),
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK).

Instytucje te, nie będąc z definicji „instytucjami finansowymi”, z pewnością są uczestnikami procesów, dotyczących powstawania, zmian konsolidacyjnych oraz likwidowania polskich instytucji finansowych. Dla banków funkcje te sprawuje Narodowy Bank Polski i Komisja Nadzoru Bankowego, dla ubezpieczycieli – Minister Finansów i Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, dla funduszy emerytalnych – Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, dla funduszy inwestycyjnych i domów maklerskich oraz dla wszystkich instytucji, których papiery są dopuszczone do publicznego obrotu – Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. Istotne są także funkcje sprawowane przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Poniżej prezentuję te instytucje.

Narodowy Bank Polski (NBP)

Narodowy Bank Polski jest bankiem centralnym Rzeczypospolitej Polskiej. Działalność NBP prowadzona jest na podstawie ustawy¹ z roku 1997. NBP posiada osobowość prawną i prawo używania pieczęci z godłem państwowym. NBP nie podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych. Działalność NBP jest prowadzona na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Siedzibą NBP jest Warszawa. Nie można ogłosić upadłości NBP.

Podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP.

Zgodnie z ustawą do zadań NBP należy także:

- organizowanie rozliczeń pieniężnych,
- prowadzenie gospodarki rezerwami dewizowymi,
- prowadzenie działalności dewizowej w granicach określonych ustawami,
- prowadzenie bankowej obsługi budżetu państwa,
- regulowanie płynności banków oraz ich refinansowanie,
- kształtowanie warunków niezbędnych dla rozwoju systemu bankowego,
- opracowywanie sprawozdawczego bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa,
- wykonywanie innych zadań określonych ustawami.

NBP przysługuje wyłączne prawo emitowania znaków pieniężnych Rzeczypospolitej Polskiej. NBP może być członkiem międzynarodowych instytucji finansowych i bankowych. NBP nie może być udziałowcem bądź akcjonariuszem innych osób prawnych, z wyjątkiem prowadzących działalność usługową wyłącznie na rzecz instytucji finansowych i Skarbu Państwa. Ponadto NBP prowadzi rachunki:

- banków,
- budżetu państwa,
- Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- innych osób prawnych, za zgodą Prezesa NBP.

¹ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1997 nr140, poz. 938 wraz ze zmianą Dz. U. z 1998 nr 160, poz.1063.

Komisja Nadzoru Bankowego (KNB)

Nadzór nad działalnością banków, zgodnie z zapisami ustawowymi² z roku 1997, sprawuje Komisja Nadzoru Bankowego. Decyzje i określone przez Komisję zadania wykonuje i koordynuje wydzielony organizacyjnie w strukturze NBP – Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego.

Do zadań KNB należy w szczególności:

- określanie zasad działania banków, zapewniających bezpieczeństwo środków pieniężnych, zgromadzonych przez klientów w bankach,
- nadzorowanie banków w zakresie przestrzegania ustaw, statutu i innych przepisów prawa oraz obowiązujących je norm finansowych,
- dokonywanie okresowych ocen stanu ekonomicznego banków i przedstawianie ich Radzie Polityki Pieniężnej oraz wpływu polityki pieniężnej, podatkowej i nadzorczej na ich rozwój,
- opiniowanie zasad organizacji nadzoru bankowego i ustalanie trybu jego wykonywania.

Ponadto do zadań KNB należy udzielanie zezwoleń na utworzenie banku oraz podejmowanie decyzji co do zawieszenia działalności banku i wnioskowanie o jego upadłość. Komisja Nadzoru Bankowego może podjąć decyzję o ustanowieniu kuratora nadzorującego wykonanie programu naprawczego przez bank, znajdujący się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Jeżeli zarząd takiego banku nie przekaze programu postępowania naprawczego albo, gdy realizacja tego programu okaże się nieskuteczna, KNB może podjąć decyzję o ustanowieniu zarządu komisarycznego na czas realizacji programu postępowania naprawczego. KNB może podjąć decyzję o przejęciu banku przez inny bank, za zgodą banku przejmującego, likwidacji banku, wystąpieniu do Rady Ministrów o likwidację banku – w przypadku banku państwowego. Jeżeli według bilansu aktywa banku nie wystarczają na zaspokojenie jego zobowiązań, KNB podejmuje decyzję o zawieszeniu działalności banku, a następnie decyzję o jego przejęciu przez inny bank, za zgodą banku przejmującego, albo występuje do właściwego sądu wojewódzkiego z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, o czym zawiadamia Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Uprawnienie do żądania ogłoszenia upadłości banku przysługuje wyłącznie KNB.

² Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** o Narodowym Banku Polskim Dz. U. z 1997 nr140, poz. 938 wraz ze zmianą Dz. U. z 1998 nr 160, poz.1063, Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** Prawo bankowe Dz. U. z 2002 nr 72, poz. 665 - tekst jednolity.

KNB może udzielać Komisji Papierów Wartościowych i Giełd, Urzędowi Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi oraz Państwowemu Urzędowi Nadzoru Ubezpieczeniowego informacji niezbędnych tym organom do wykonywania ich zadań w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem prawa i zasad uczciwego obrotu na rynku papierów wartościowych w działalności funduszy emerytalnych i rynku ubezpieczeniowym. Zasady i tryb udzielania tych informacji określone są w porozumieniu KNB z wymienionymi organami nadzoru. Na podstawie ustawy³ z roku 1997 KNB powołuje powiernika i jego zastępcę w banku hipotecznym po zasięgnięciu opinii zarządu tego banku. Ponadto KNB może określić, w drodze uchwały, szczegółowe zasady, dotyczące wyposażenia banków hipotecznych w kapitał założycielski.

Minister Finansów (MF)

W stosunku do banków Minister Finansów posiada uprawnienia do uzgodnienia przeprowadzonego przez Komisję Nadzoru Bankowego w procedurze wydawania zezwolenia na utworzenie banku spółdzielczego lub banku w formie spółki akcyjnej, a także na utworzenie oddziału lub przedstawicielstwa banku zagranicznego w Polsce, do wydawania zezwolenia do utworzenia oddziału banku krajowego za granicą oraz do występowania do Komisji Nadzoru Bankowego z wnioskiem o podjęcie czynności nadzorczych nad bankiem lub zastosowanie określonych środków w ramach sprawowanego nadzoru. Ponadto MF sprawuje nadzór nad działalnością Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w oparciu o kryterium legalności i zgodności ze statutem.

Znacznie szerszy jest zakres uprawnień MF, wynikający z ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Działalność ubezpieczeniowa bezpośrednia i reasekuracyjna może być prowadzona **wyłącznie** za zezwoleniem MF. Statut spółki akcyjnej, prowadzącej działalność ubezpieczeniową, i wszelkie jego zmiany podlegają, przed zarejestrowaniem, zatwierdzeniu przez MF.

Nabywca akcji lub praw z akcji spółki prowadzącej działalność ubezpieczeniową jest obowiązany:

³ Ustawa z dnia **29 sierpnia 1997** o listach zastawnych i bankach hipotecznych Dz. U. z 1997 nr 140, poz. 940; wraz ze zmianami.

- powiadomić MF, w ciągu 7 dni od dnia nabycia, o nabyciu akcji zakładu ubezpieczeń w ilości zapewniającej przekroczenie 10% głosów na walnym zgromadzeniu,
- uzyskać zgodę MF na nabycie akcji lub praw z akcji zakładu ubezpieczeń, zapewniających przekroczenie odpowiednio 25%, 33%, 50%, 66%, 75% głosów na walnym zgromadzeniu.

MF obowiązany jest wydać decyzję w terminie 30 dni od chwili złożenia przez nabywcę wniosku o zgodę na nabycie akcji. MF może odmówić zgody na nabycie akcji lub praw z akcji zakładu ubezpieczeń, jeżeli:

- nabywca nie daje rękojmi prowadzenia spraw zakładu ubezpieczeń w sposób należyście zabezpieczający interesy ubezpieczonych,
- środki przeznaczone na nabycie akcji pochodzą z kredytu lub pożyczki albo są w jakikolwiek inny sposób obciążone,
- zagraża to ważnym interesom gospodarczym państwa.

Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych (KNUiFE)

Nadzorem nad funduszami emerytalnymi oraz zakładami ubezpieczeń zajmuje się w Polsce **Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych (KNUiFE)**, która funkcjonuje od 1 kwietnia 2002⁴.

• fundusze emerytalne

Upřednio funkcje nadzorcze w zakresie funduszy emerytalnych sprawował Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (UNFE), który został utworzony w celu ochrony interesów członków otwartych funduszy emerytalnych i uczestników pracowniczych programów emerytalnych. Ustawa⁵ powołała do życia Urząd Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (UNFE) jako centralny organ administracji rządowej. Obecnie zadaniem ustawowym KNUiFE jest współdziałanie z organami administracji rządowej, Narodowym Bankiem Polskim, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz ze związkami pracodawców, związkami zawodowymi, a także udzielanie informacji, w określonym zakresie, Komisji Papierów Wartościowych i Giełd i Narodowemu Bankowi Polskiemu.

⁴ Na podstawie ustawy z dnia **1 marca 2002** o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw Dz. U. z 2002 nr 25, poz. 253.

⁵ Ustawa z dnia **28 sierpnia 1997** o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych Dz. U. z 1997 nr 139, poz. 934 wraz ze zmianami.

Nadzór nad KNUiFE sprawuje Prezes Rady Ministrów. Zadaniem KNUiFE jest ochrona interesów członków funduszy oraz uczestników pracowniczych programów emerytalnych, co realizowane jest poprzez:

- sprawowanie nadzoru nad działalnością funduszy,
- inspirowanie, organizowanie i podejmowanie działań, mających na celu zapewnienie rozwoju systemu funduszy w Polsce,
- sprawowanie nadzoru nad funkcjonowaniem pracowniczych programów emerytalnych,
- pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat celów i zasad działalności funduszy, ze szczególnym uwzględnieniem praw, przysługujących ich członkom,
- pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat celów i zasad funkcjonowania pracowniczych programów emerytalnych, ze szczególnym uwzględnieniem praw uczestników takich programów,
- współdziałanie z organami administracji rządowej, Narodowym Bankiem Polskim, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, towarzystwami, podmiotami działającymi na rzecz funduszy oraz związkami pracodawców, związkami zawodowymi i innymi organizacjami społecznymi w zakresie kształtowania polityki państwa, zapewniającej bezpieczny rozwój funduszy i pracowniczych programów emerytalnych,
- udzielanie informacji Narodowemu Bankowi Polskiemu w zakresie niezbędnym do wykonywania nadzoru nad bankami, pełniącymi funkcje depozytariuszy, i bankami, będącymi akcjonariuszami towarzystw,
- udzielanie informacji Komisji Papierów Wartościowych i Giełd w zakresie niezbędnym do wykonywania nadzoru nad działalnością Krajowego Depozytu,
- podejmowanie innych działań przewidzianych przepisami ustawy.

- **zakłady ubezpieczeń**

Na podstawie nowelizacji z roku 1995 ustawy⁶ z roku 1990 w dniu 1 lutego 1996 roku utworzono Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń jako centralny organ administracji państwowej. Od 1 kwietnia 2002 roku jego funkcje przejęła **Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Fun-**

⁶ Ustawa z dnia **28 lipca 1990** o działalności ubezpieczeniowej, Dz. U. z 1996 nr 11, poz. 62 – tekst jednolity wraz ze zmianami.

duszy Emerytalnych. Zadaniem nadzoru wykonywanego obecnie przez KNUiFE jest ochrona interesów osoby ubezpieczonej i zapobieganie sytuacji, w której zakład ubezpieczeń nie będzie w stanie wypłacać ubezpieczonemu należnego świadczenia. Nadzór nad działalnością zakładów ubezpieczeń i pośredników ubezpieczeniowych polega w szczególności na:

- podejmowaniu działań, mających na celu zapewnienie prawidłowego funkcjonowania rynku ubezpieczeń i ochronę ubezpieczonych,
- wydawaniu zezwoleń na prowadzenie działalności brokerskiej i agencji,
- kontroli prowadzenia działalności przez zakłady ubezpieczeń i brokerów,
- podejmowaniu innych działań, przewidzianych w ustawie.

Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (KPWiG)

Komisja Papierów Wartościowych zaczęła funkcjonować na podstawie ustawy⁷ z roku 1991. Pierwsze posiedzenie Komisji Papierów Wartościowych odbyło się 3 czerwca 1991 roku. Głównym zadaniem Komisji było stworzenie i stymulowanie rozwoju rynku kapitałowego w Polsce. Obecnie, ze zmienioną nazwą, Komisja Papierów Wartościowych i Giełd funkcjonuje na bazie ustawy⁸ z roku 1997. Wedle tej ustawy KPWiG jest centralnym organem administracji rządowej w zakresie publicznego obrotu, działalności giełd towarowych, giełdowych izb rozrachunkowych, maklerów giełd towarowych, podmiotów, prowadzących przedsiębiorstwa maklerskie na rynku towarów giełdowych oraz działalności domów składowych i podmiotów prowadzących przedsiębiorstwa składowe. Nadzór nad działalnością Komisji sprawuje Prezes Rady Ministrów. Do zadań KPWiG należy:

- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem reguł uczciwego obrotu i konkurencji w zakresie publicznego obrotu oraz nad zapewnieniem powszechnego dostępu do rzetelnych informacji na rynku papierów wartościowych,

⁷ Ustawa z dnia **22 marca 1991** Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych.

⁸ Ustawa z dnia **21 sierpnia 1997** Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi Dz. U. z 2002 nr 49, poz. 447 – tekst jednolity.

- inspirowanie, organizowanie i podejmowanie działań, zapewniających sprawne funkcjonowanie rynku papierów wartościowych oraz ochronę inwestorów,
- współdziałanie z innymi organami administracji rządowej, NBP oraz instytucjami i uczestnikami publicznego obrotu w zakresie kształtowania polityki gospodarczej państwa, zapewniającej rozwój rynku papierów wartościowych,
- upowszechnianie wiedzy o zasadach funkcjonowania rynku papierów wartościowych,
- przygotowywanie projektów aktów prawnych, związanych z funkcjonowaniem rynku papierów wartościowych,
- podejmowanie innych działań, przewidzianych przepisami ustawy.

Zgody KPWiG wymaga wprowadzenie papierów wartościowych do publicznego obrotu. Ponadto KPWiG nadaje uprawnienia maklera papierów wartościowych i doradcy inwestycyjnego oraz udziela zezwoleń na prowadzenie działalności maklerskiej. Uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu maklera następuje z dniem wpisu na listę maklerów, a doradcy – z dniem wpisu na listę doradców. Prowadzenie działalności maklerskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wymaga zezwolenia KPWiG, wydanego na wniosek zainteresowanego podmiotu. KPWiG posiada także uprawnienia do wydawania zgody (lub nie) na nabywanie akcji spółek publicznych w liczbie, powodującej osiągnięcie lub przekroczenie odpowiednio 25%, 33% lub 50% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK)

Zgodnie z ustawą⁹ z roku 2000 o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów. Jeżeli łączny obrót przedsiębiorców, uczestniczących w koncentracji w roku obrotowym, poprzedzającym rok zgłoszenia, przekracza równowartość 50,0 mln euro, zamiar takiej koncentracji podlega zgłoszeniu Prezesowi Urzędu.

⁹ Ustawa z dnia **15 grudnia 2000** o ochronie konkurencji i konsumentów Dz. U. z 2000 nr 122, poz. 1319.

Instytucje o charakterze gwarancyjnym

Do tej grupy zaliczymy:

- Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG),
- Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG).

Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG)

BFG powstał na podstawie ustawy¹⁰ z roku 1994 BFG, posiada osobowość prawną. Siedzibą BFG jest Warszawa. Rada Ministrów na uzgodniony wniosek ministra właściwego do spraw instytucji finansowych i Prezesa Narodowego Banku Polskiego nadaje BFG statut, określający szczegółowo jego zadania, sposób organizacji oraz zasady gospodarki finansowej. Nadzór nad działalnością BFG sprawuje minister właściwy do spraw instytucji finansowych w oparciu o kryterium legalności i zgodności ze statutem.

Do zadań BFG w zakresie funkcjonowania systemów obowiązkowego i umownego gwarantowania zgromadzonych środków pieniężnych należy:

- określanie na dany rok wysokości środków, wyodrębnionych przez podmioty objęte systemem gwarantowania, w związku z obowiązkiem tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych,
- wykonywanie obowiązków, wynikających z gwarantowania środków pieniężnych na zasadach określonych w ustawie,
- gromadzenie i analizowanie informacji o podmiotach, objętych systemem gwarantowania,
- nadzór nad umownym systemem gwarantowania środków pieniężnych.

Ponadto do zadań BFG w zakresie udzielania pomocy podmiotom, objętym systemem gwarantowania należy:

- udzielanie zwrotnej pomocy finansowej w przypadku powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności bądź na nabycie akcji lub udziałów banków oraz kontrola nad prawidłowością wykorzystania tej pomocy,
- nabywanie wierzytelności banków, w których powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności,

¹⁰ Ustawa z dnia **14 grudnia 1994** r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym Dz. U. z 2000 nr 9, poz. 131 – tekst jednolity wraz ze zmianami.

- określanie wysokości obowiązkowych opłat rocznych, wnoszonych przez podmioty, objęte systemem gwarantowania na rzecz BFG,
- kontrola realizacji programu postępowania naprawczego podmiotu, objętego systemem gwarantowania w sytuacjach określonych w ustawie.

Objęcie środków pieniężnych na rachunkach bankowych obowiązkowym systemem gwarantowania następuje:

- w stosunku do środków pieniężnych, zgromadzonych na rachunkach bankowych – w dniu wejścia w życie ustawy,
- w stosunku do środków pieniężnych, zgromadzonych na rachunkach bankowych po dniu wejścia w życie ustawy – w dniu wpłaty na rachunek bankowy.

Obowiązkowy system gwarantowania środków pieniężnych obejmuje środki gwarantowane do wysokości (łącznie z odsetkami naliczonymi do dnia spełnienia warunków gwarancji):

- równowartości w złotych 1.000 EURO – w 100%,
- przekraczającej równowartość w złotych 1.000 EURO, a nieprzekraczającej równowartości w złotych 18.000 EURO – w 90%.

Ustawa przewiduje zmianę kwoty gwarantowanej do poziomu równowartości 22.500 EURO w roku 2003.

Kwoty, o których mowa, określają maksymalną wysokość roszczeń deponenta w stosunku do BFG, niezależnie od tego, w jakiej wysokości i na ilu rachunkach posiadał deponent środki pieniężne w danym banku. Roszczenia z tytułu gwarancji przedawniają się po upływie 5 lat od dnia spełnienia warunków gwarancji.

Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG)

UFG funkcjonuje na podstawie ustawy działalności ubezpieczeniowej. Fundusz ma osobowość prawną. Siedzibą Funduszu jest miasto stołeczne Warszawa. Fundusz ma prawo wystawiania tytułu wykonawczego w rozumieniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w zakresie egzekucji opłat. Do zadań Funduszu należy wypłacanie odszkodowań i świadczeń z tytułu ubezpieczenia obowiązkowego:

- za szkodę na osobie, gdy szkoda wyrządzona została w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną:
 - posiadacza pojazdu lub kierującego pojazdem mechanicznym, a nie ustalono ich tożsamości i nie zidentyfikowano pojazdu,
 - rolnika, a nie ustalono jego tożsamości,

- za szkodę na mieniu i osobie, gdy:
 - posiadacz zidentyfikowanego pojazdu mechanicznego, którego ruchem szkodę tę wyrządzono, nie był ubezpieczony ubezpieczeniem obowiązkowym,
 - rolnik lub osoba pracująca w jego gospodarstwie rolnym wyrządzili szkodę pozostającą w związku z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, a rolnik nie miał ubezpieczenia obowiązkowego.

Dochodami Funduszu są:

- wpłaty zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność w zakresie ubezpieczeń,
- dochody z lokat środków Funduszu,
- wpływy z tytułu opłat,
- wpłaty zakładów ubezpieczeń, prowadzących ubezpieczenia w dziale I (ubezpieczenia na życie), w przypadku ogłoszenia upadłości zakładu ubezpieczeń, prowadzącego działalność ubezpieczeniową w tym zakresie.

Instytucje samorządowe

Do grupy instytucji samorządowych zaliczamy:

- Związek Banków Polskich (ZBB),
- Polską Izbę Ubezpieczeń (PIU),
- Stowarzyszenie Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych (STFI),
- Izbę Gospodarczą Towarzystw Emerytalnych (IGTE),
- Izbę Domów Maklerskich (IDM),
- Związek Maklerów i Doradców (ZMD).

Związek Banków Polskich (ZBB) www.zbp.pl

Związek Banków Polskich jest dobrowolną i samorządową organizacją banków, działającą na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 roku o izbach gospodarczych. Podstawowym zadaniem Związku jest reprezentowanie i ochrona wspólnych interesów członków Związku. Związek Banków Polskich odgrywa ważną rolę jako organizator prac standaryzacyjno-normalizacyjnych w bankowości. Ponadto pod patronatem Związku działają liczne grupy robocze, zajmujące się problematyką systemu płatniczego, a w szczególności kartami płatniczymi, bankowością elektroniczną i poleceniem zapłaty. Innym przykładem aktywności ZBB jest Biuro Informacji

Kredytowej SA (BIK SA), które jest spółką akcyjną, założoną przez 21 największych polskich banków oraz Związek Banków Polskich.

Polska Izba Ubezpieczeń (PIU) www.piu.com.pl

Polska Izba Ubezpieczeń jest organizacją ubezpieczeniowego samorządu gospodarczego, powstałą na mocy ustawy¹¹ w 1990 roku. Początkowo była dobrowolnym zrzeszeniem ubezpieczycieli. Od 1995 roku przynależność do Izby jest obowiązkowa i powstaje z chwilą podjęcia przez zakład ubezpieczeń działalności ubezpieczeniowej. Izba ma osobowość prawną. Siedzibą Izby jest miasto stołeczne Warszawa.

Do zadań Izby należy w szczególności:

- reprezentowanie zakładów ubezpieczeń wobec organów władzy i administracji państwowej oraz podejmowanie działań w celu ochrony ich interesów,
- wyrażanie opinii o projektach aktów prawnych, dotyczących działalności ubezpieczeniowej oraz współdziałanie na wniosek właściwych podmiotów przy ich opracowywaniu,
- współdziałanie z organem nadzoru ubezpieczeniowego w zakresie wynikającym z przepisów ustawy,
- współdziałanie z organizacjami i stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi w zakresie ubezpieczeń,
- stwarzanie możliwości polubownego i pojednawczego rozstrzygnięcia sporów między członkami Izby,
- kształtowanie i upowszechnianie zasad etyki zawodowej w działalności ubezpieczeniowej,
- sprawowanie pieczy nad przestrzeganiem zasad uczciwej konkurencji na rynku ubezpieczeniowym.

Stowarzyszenie Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych (STFI)

www.stfi.com.pl

Stowarzyszenie Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych jest organizacją samorządową towarzystw funduszy inwestycyjnych. Członkostwo w Stowarzyszeniu jest dobrowolne. Głównymi celami działania STFI są:

- reprezentowanie środowiska towarzystw funduszy inwestycyjnych,
- wspieranie rozwoju towarzystw funduszy inwestycyjnych w Polsce,
- upowszechnianie wiedzy o funduszach inwestycyjnych,

¹¹ Ustawa z dnia 28 lipca 1990 o działalności ubezpieczeniowej, Dz. U. z 1996 nr 11, poz. 62 tekst jednolity wraz ze zmianami.

- rozwijanie i doskonalenie zasad etyki zawodowej specjalistów związanych z zarządzaniem funduszami inwestycyjnymi.

Izba Gospodarcza Towarzystw Emerytalnych (IGTE)

www.igte.com.pl

Izba Gospodarcza Towarzystw Emerytalnych powstała 28 maja 1999 roku. Podstawą prawną działalności Izby jest ustawa z dnia 30 maja 1989 roku o Izbach Gospodarczych oraz statut przyjęty przez członków Izby. Izba jest organizacją samorządu gospodarczego i obecnie zrzesza 15 funduszy emerytalnych.

Podstawowym celem działalności Izby jest ugruntowywanie zaufania społecznego do nowego systemu emerytur, ściśle wiążącego emeryturę z wysokością składek. Właśnie idea działania na rzecz powodzenia reformy systemu emerytalnego w Polsce, a przede wszystkim właściwego jej rozumienia legła u podstaw powołania organizacji, reprezentującej wspólne interesy towarzystw emerytalnych. Interesy te Izba prezentuje wobec organów państwowych i samorządu terytorialnego, uczestnicząc poprzez oddelegowanych swoich przedstawicieli – w zespołach konsultacyjnych na temat tworzonych projektów aktów prawnych i projektów praktycznych rozwiązań, dotyczących systemu emerytalnego. Istotnym elementem w działalności Izby jest również przygotowanie i publikacja materiałów informacyjnych o charakterze edukacyjno – promocyjnym.

Izba Domów Maklerskich (IDM) www.idm.com.pl

Izbę Domów Maklerskich zawiązano w 1996 roku. Wraz z zarejestrowaniem Izby w dniu 29 listopada 1996 roku uległ samorozwiązaniu Zespół Domów Maklerskich Związku Banków Polskich – pierwsza forma środowiskowego zorganizowania się przedsiębiorstw maklerskich. Historia samorządności domów maklerskich to bardzo złożony temat, o specyficznych, często dla osób spoza tego środowiska niezrozumiałych i bardzo skomplikowanych uwarunkowaniach. W 1991 roku ustawodawca przewidział dla powstającego regulowanego rynku kapitałowego tylko jeden samorząd – obowiązkowy związek maklerów i to bardzo ściśle podporządkowany oraz nadzorowany przez Komisję Papierów Wartościowych. W Polsce zawód maklera nie był i nie jest zawodem wolnym – działalność maklerską wykonują i odpowiadają za nią domy maklerskie. Same domy maklerskie, dla których ówczesnie ustawa nie przewidywała samorządu gospodarczego, zaczęły poszukiwać własnej formuły samoorganizacji. Próbowano zaradzić

narastającej słabości rozproszonego środowiska domów maklerskich, w którym dodatkowo coraz ostrzej zaczęły dominować różnorodne podziały. Udało się skupić środowisko wokół projektu, z którego zrodził się Zespół Domów Maklerskich ZBP. ZDM ZBP odegrał dla domów maklerskich bardzo pozytywną rolę, choć możliwości jego oddziaływania na kształtowanie otoczenia prawnego i gospodarczego domów maklerskich były bardzo ograniczone. Tak samo były mocno ograniczone możliwości oddziaływania Zespołu na swoich członków. Koegzystując w ZDM, domy maklerskie zaczęły lepiej dostrzegać pozytywnej integracji i współpracy w imię wspólnych interesów. Zrozumiano i coraz mocniej odczuwano, że, mając swojego grupowego reprezentanta, domy maklerskie stają się bardziej liczącym się partnerem dla podstawowych instytucji, mających realny wpływ na kształtowanie polskiego rynku kapitałowego. Nowelizacja w grudniu 1993 roku ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi stworzyła możliwość tworzenia przez to środowisko izb gospodarczych. Dwa lata później zrzeszone w ZDM ZBP domy maklerskie rozpoczęły prace nad ewolucyjnym przekształceniem Zespołu w izbę gospodarczą. Zdecydowana większość domów maklerskich uważała, że celem środowiska powinno być stworzenie jednej silnej, wiarygodnej i reprezentatywnej organizacji. Decyzje o samorozwiązaniu ZDM ZBP i powołaniu Izby Domów Maklerskich były wyrazem dojrzałości i odpowiedzialności tego środowiska, choć jednocześnie było to ryzyko grożące głębokim rozłamem środowiska i utratą czegoś, co już funkcjonowało oraz w jakimś zakresie sprawdzało się. To ryzyko opłaciło się i domy maklerskie wykazały, że tam, gdzie chodzi nie tylko o wspólny środowiskowy interes, ale i o współodpowiedzialność za bezpieczeństwo oraz rozwój rynku, domy maklerskie potrafią wznieść się ponad partykularne dążenia. Domom maklerskim zależało na autentycznej organizacji samorządowej, więc przynależność do IDM jest dobrowolna. Środowisko doprowadziło do wyeliminowania z ówczesnego projektu nowego Prawa o publicznym obrocie zamierzonego przez projektodawcę zapisu o obligatoryjnym uczestnictwie domów maklerskich w takiej izbie. Powołanie w 1996 roku własnej izby gospodarczej otworzyło zupełnie nowy rozdział w samoorganizowaniu się tego środowiska i jego możliwości oddziaływania na obszary obejmowane celami i zadaniami Izby Domów Maklerskich.

Podstawowe cele i zadania Izby to:

- udział w tworzeniu otoczenia prawnego i gospodarczego, korzystnego dla kumulacji i aktywizacji kapitału, sprzyjającego pobudzeniu zachowań proinwestycyjnych,

- współpraca z administracją rządową i instytucjami rynku kapitałowego w inicjowaniu, opracowywaniu i doskonaleniu regulacji, dotyczących rynku kapitałowego oraz przeciwdziałanie regulacjom uznanym przez członków Izby za szkodliwe dla rynku,
- doskonalenie funkcji samoregulacyjnej oraz rozszerzanie kompetencji Izby, między innymi poprzez przejmowanie uprawnień o charakterze regulacyjnym od organów administracji rządowej,
- pogłębianie i utrwalanie więzi pomiędzy członkami Izby, dbałość o zachowanie środowiskowego charakteru organizacji oraz kierowanie się współodpowiedzialnością za bezpieczeństwo i rozwój rynku papierów wartościowych,
- zapewnienie równoprawnej ochrony interesów członków Izby,
- ochrona uczestników obrotu papierami wartościowymi poprzez wprowadzenie i stosowanie zasad dobrej praktyki domów maklerskich oraz rozwiązań systemowych na rzecz bezpieczeństwa i stabilności rynku kapitałowego,
- inicjowanie oraz uczestniczenie w pracach studialnych i edukacyjnych, dotyczących rozwoju polskiego rynku kapitałowego i polskiej gospodarki,
- kreowanie strategii rozwoju przedsiębiorstw maklerskich w kontekście kształtowania modelu bankowości inwestycyjnej,
- działalność edukacyjno-szkoleniowa na rzecz podnoszenia profesjonalizmu członków Izby,
- kształtowanie w opinii publicznej wizerunku profesjonalnej i wewnętrznie spójnej organizacji, reprezentującej interesy środowiskowe, szczególnie poprzez promowanie działalności Izby i utrzymywanie stałych kontaktów z mass mediami.

Związek Maklerów i Doradców (ZMD)

Związek Maklerów i Doradców jest organizacją, skupiającą osoby, posiadające państwowe licencje maklerów bądź doradców inwestycyjnych. Działa na podstawie ustawy o stowarzyszeniach i ma umocowanie w ustawie Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Podstawowymi celami i zadaniami Związku jest ochrona interesów jego członków, kształtowanie zwyczajów obrotu papierami wartościowymi i zasad etyki zawodowej maklerów i doradców.

BIBLIOGRAFIA

- Applied Economics. An introductory course*, (1993) Fifth Edition, Alan Griffiths and Stuart Wall (editors), Longman, London and New York;
- Balcerowicz L. (1992), *800 dni. Szok kontrolowany*, Polska Oficyna Wydawnicza "BGW", Warszawa;
- Bałtowski M. (1998), *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych. Przebieg i ocena*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Bank Mergers and Acquisitions* (1999), Edited by Yakov Amihud and Geoffrey Miller, Second Printing, Kluwer Academic Publishers, Boston/Dordrecht/London;
- Bank mergers: current issues and perspectives*, (1989) red. Benton E., Gup Boston;
- Banki polskie u progu XXI wieku*, (1999) Praca zbiorowa pod redakcją Wł. L. Jaworskiego, POLTEXT, Warszawa;
- Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1995 rok* (1996), Biuro Nadzoru i Statystyki, Warszawa listopad 1996;
- Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1996 rok* (1997), Biuro Nadzoru i Statystyki, Warszawa październik 1997;
- Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń za 1997 rok* (1998), Biuro Nadzoru i Statystyki, Warszawa październik 1998;
- Biuletyn Państwowego Urzędu Nadzoru Ubezpieczeń. Wyniki Sektora ubezpieczeń za rok 1999 cz. I i II* (2000), Departament Analiz Systemu Ubezpieczeniowego, Warszawa;
- Bonarowski M. (1996), *Hiszpańskie lekcje. Banki korzystają z cudzych doświadczeń, ale ostrożnie*, "Gazeta Bankowa" nr 48, 1 grudnia 1996;
- Czarny B., Czarny E., Bartkowiak R., Rapacki R. (1998), *Podstawy ekonomii*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa;
- Czuma Ł. (1998), *Wprowadzenie do ekonomii*, Dział Wydawnictw i Poligrafii Politechniki Białostockiej, Białystok;
- Czuma Ł., Jarosz A. (1998), *Doktryny ekonomiczne*, Rzeszów;
- Dobosiewicz Z. (1995), *Nowy polski system bankowy*, First Business College, Warszawa;
- Dostosowywanie polskiego systemu bankowego do standardów Unii Europejskiej* (1999), Praca zbiorowa pod redakcją naukową Alicji Pomorskiej, Wydawnictwo UMCS, Lublin;

- Dymski G. A. (1999), *The Bank Merger Wave. The Economic Causes and Social Consequences of Financial Consolidation*, M.E. Sharpe Armonk, New York;
- Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*, (1998) Praca zbiorowa pod redakcją naukową W. Frąckowiaka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa;
- Galbarczyk T. (1998), *Możliwości inwestowania w instrumenty rynku pieniężnego i kapitałowego w Polsce*, w: „*Strategie i narzędzia zarządzania bankami i przedsiębiorstwami. Wybrane zagadnienia*”, pod redakcją Piotra Karpusia i Jerzego Węclawskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 1998: 53-84;
- Gruszecki T. (1998), *Instytucje i rynki finansowe*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego, Warszawa;
- Helin A., Zorde K. (1998), *Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa;
- Hooke J. C. (1998), *Fuzje i przejęcia. Jak skutecznie przeprowadzić transakcję*, K.E. Liber, Warszawa;
- Jabłoński P. (1998), *Łączyć i prywatyzować*, Rzeczpospolita 13.07.1998;
- Jajuga K., Jajuga T. (1998), *Inwestycje. Instrumenty finansowe, ryzyko finansowe, inżynieria finansowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Jajuga K., Kuziak K., Markowski P. (1998), *Inwestycje finansowe*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław;
- Jaworski Wł. L., Krzyżkiewicz Z., Kosiński B. (1998), *Banki. Rynek, operacje, polityka*, POLTEXT, Warszawa;
- Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, (1999) pod redakcją Z. Sadowskiego, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa;
- Knurowska I. (2000), *Ochrona przed wrogim przejęciem spółki akcyjnej*, Dom Wydawniczy „Ostoja”, Kraków;
- Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*, (1998) Pod redakcją naukową A. Sosnowskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa;
- Konieczny J. (1996), *Bankowość inwestycyjna na świecie i w Polsce*, OLYMPUS Centrum Edukacji i Rozwoju Biznesu, Wyższa Szkoła Bankowości, Finansów i Zarządzania, Warszawa;

- Konsolidacja sektora bankowego w Polsce*, (2000), Fundacja Edukacji i Badań Bankowych, Warszawa, maj 2000;
- Korycki Ł. (2000), *Tak jak NYSE i Nasdaq*, „Parkiet” 25 kwietnia 2000;
- Kosiński B. (1997), *Konsolidacja w sektorze bankowym wobec perspektywy nasilenia konkurencji zagranicznej*, w: „*Polskie banki w drodze do Unii Europejskiej*”, Redaktor naukowy Wł. J. Jaworski, POLTEXT, Warszawa, 1997: 77-102;
- Krawczyk J. P., Juraś M. (1998), *Scenariusz rozwoju*, Rzeczpospolita 24.09.1998;
- Kucharski M. (1999), *Zjawisko konsolidacji w sektorze bankowym*, Studium Podyplomowe „Pieniądz i Bankowość” Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytet Warszawski, Warszawa (materiał niepublikowany);
- Kurdziel A. (2000), *Fuzje i przejęcia w polskim sektorze bankowym*, praca magisterska, Instytut Ekonomii Wydział Nauk Społecznych Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin (materiał niepublikowany);
- Maciejewski A. (1997), *PBR nie będzie akcjonariuszem STAR-a*. Skarb Państwa zaufa! Zasadzie, Rzeczpospolita 07.06.1997;
- Noga A. (1998), *Wpływ koncentracji na siłę konkurencji. Spory w teorii ekonomii*, w: „*Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*”, Pod redakcją naukową A. Sosnowskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 1998: 23-36;
- Ociepka M. (1998), *Banki w Rosji*, TWIGGER, Warszawa;
- Oreżniak L. (1998), *Jednolity rynek ubezpieczeniowy w ramach Unii Europejskiej. Zasady funkcjonowania i kierunki rozwoju*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa;
- Oreżniak L. (1999), *Rynek finansowy Unii Europejskiej*, TWIGGER, Warszawa;
- Podstawy ekonomii* (1998), redakcja naukowa R. Milewski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Polskie banki w drodze do Unii Europejskiej*, (1997) Redaktor naukowy Wł. J. Jaworski, POLTEXT, Warszawa;
- Poteraj J. (2000), *Regulacje antymonopolowe i miary koncentracji rynku – Zeszyty Naukowe WSZiP im. Bogdana Jańskiego nr 2 Rok 2000* strony 15-31, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży, Łomża;
- Poteraj J. (2001a), *Po co się łączyć? Przyczyny procesów konsolidacyjnych w instytucjach finansowych*, Zeszyty Naukowe WSZiP im. Bogdana

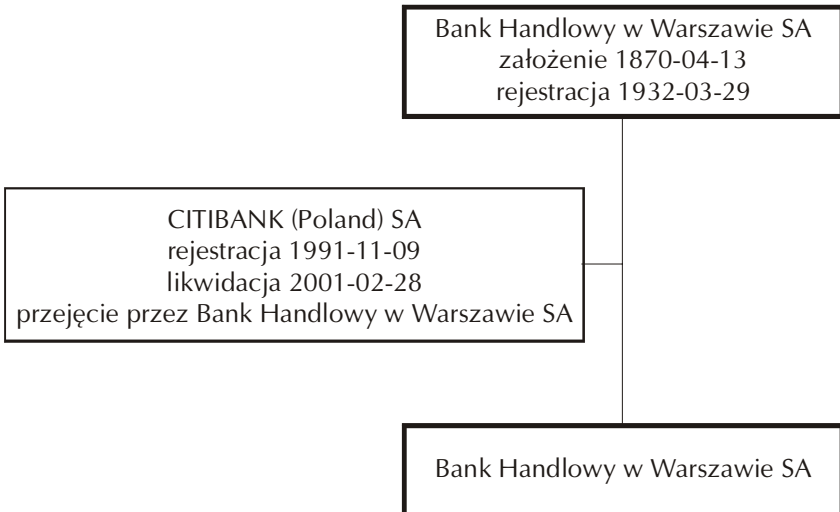
- Jańskiego nr 5 Rok 2001: 145-164; Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży, Łomża;
- Poteraj J. (2001b), *Procesy konsolidacyjne polskich instytucji finansowych*, dysertacja doktorska, Instytut Ekonomii Wydział Nauk Społecznych Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin (materiał niepublikowany);
- Poznański K. Z. (2000), *Wielki przekręt. Klęska polskich reform*, Towarzystwo Wydawnicze i Literackie, Warszawa;
- Raport Roczny KPWiG 1998* (1999), Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, Warszawa;
- Raport Roczny KPWiG 1999* (2000), Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, Warszawa;
- Raport Roczny KPWiG 2000* (2001), Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, Warszawa;
- Raport Roczny KPWiG 2001* (2002), Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, Warszawa;
- Rezaee Z. (2001), *Financial Institutions, Valuations, Mergers, and Acquisition: The Fair Value Approach*, John Wiley & Sons, Inc., Second Edition, New York-Chichester-Weinheim-Brisbane-Singapore-Toronto;
- Rochala T. (1998), *Zmiany poziomu koncentracji w przemyśle polskim w latach 1992-1996*, w: „*Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*”, Pod redakcją naukową A. Sosnowskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 1998: 106-133;
- Rodak T. (2000), *Restrukturyzacja spółdzielczego sektora bankowego*, praca magisterska, Instytut Ekonomii Wydział Nauk Społecznych Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin (materiał niepublikowany);
- Rynek kapitałowy w Polsce. Raport 1998. Dane za 1997*, (1999) Praca zbiorowa pod redakcją M. Puławskiego, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa;
- Schumpeter J. A. (1995), *Kapitalizm, socjalizm, demokracja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Smith R. S., Walter I. (1999), *Global Patterns of Mergers and Acquisition Activity in the Financial Services Industry* w: „*Bank Mergers and Acquisitions*”, Edited by Yakov Amihud and Geoffrey Miller, Second Printing, Kluwer Academic Publishers, Boston/Dordrecht/London 1999: 21-36;
- Słojewska A. (1997), *Polska w rankingu „The Banker”*. *Spadek na 60 miejsce*, Rzeczpospolita 22. 07.1997;

- Sosnowska A. (1998), *Koncentracja produkcji w przemyśle*, w: *Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*, Pod redakcją naukową A. Sosnowskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 1998: 11-22;
- Strategie i narzędzia zarządzania bankami i przedsiębiorstwami. Wybrane zagadnienia* (1998), pod redakcją Piotra Karpusia i Jerzego Węclawskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin;
- Sudarsanam S. (1998), *Fuzje i przejęcia*, WIG-Press, Warszawa;
- Synteza oceny działalności i sytuacji banków w 1995 r.*, (1996), Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, maj 1996;
- Synteza oceny działalności i sytuacji finansowej banków w 1996 r.*, (1997), Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, marzec 1997 r.;
- System finansowy w Polsce lata dziewięćdziesiąte*, (1998) Redakcja naukowa B. Pietrzak, Z. Polański, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Sytuacja finansowa banków w 1997 r. Synteza*, (1998), Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, marzec 1998;
- Sytuacja finansowa banków w 1998 r. Synteza*, (1999), NBP Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, kwiecień 1999;
- Sytuacja finansowa banków w 1999 r. Synteza*, (2000) NBP Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa kwiecień 2000;
- Sytuacja finansowa banków w 2000 r. Synteza*, (2001) Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego Warszawa, kwiecień 2001 r.;
- Sytuacja finansowa banków w I kwartale 2001 r. Synteza*, (2001) Narodowy Bank Polski - Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, lipiec 2001 r.;
- Sytuacja finansowa banków w 2001 r. Synteza* (2002), Narodowy Bank Polski Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego, Warszawa, maj 2002;
- Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 1999 r.* (2000), Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, Warszawa;
- Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 2000 r.*, (2001), Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, Warszawa;
- Sytuacja na polskim rynku ubezpieczeń w 2001 r.* (2002), Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, Warszawa;

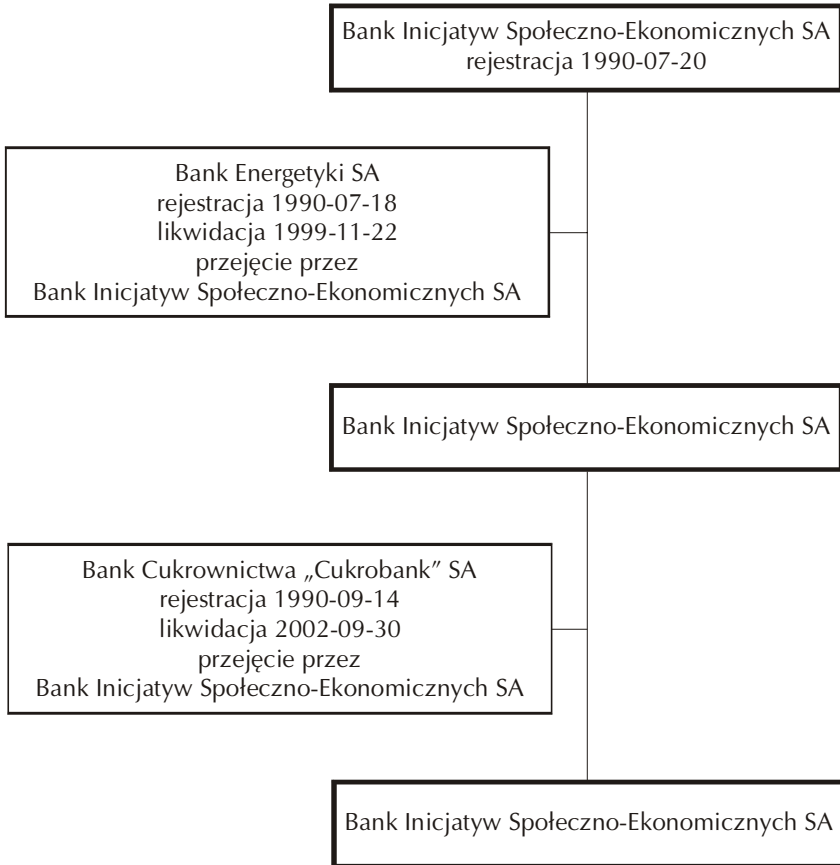
- Szczecińska A. (1998), *SKOK: Program ochrony oszczędności. Bezpieczniej niż w banku*, Rzeczpospolita 15.05.1998;
- Szczecińska A. (2001), *Kasy oszczędnościowo-kredytowe. Gwałtowny rozwój*, Rzeczpospolita 31.08.2001;
- Szpranger Wł. (1998), *Instytucjonalne uwarunkowania procesów koncentracji gospodarczej oraz zachowań rynkowych przedsiębiorstw*, w: „*Koncentracja produkcji i zachowania rynkowe przedsiębiorstw*”, Pod redakcją naukową A. Sosnowskiej, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 1998: 37-80;
- Urbański K., Walkiewicz R. (1997), *Bankowość inwestycyjna w dyrektywach Unii Europejskiej i w Polsce – możliwości implementacji rozwiązań europejskich w warunkach polskich* w: „*Polskie banki w drodze do Unii Europejskiej*”, Redaktor naukowy Wł. J. Jaworski, POLTEXT, Warszawa 1997: 135-142;
- Walkiewicz R. (2001), *Bankowość inwestycyjna. Substytucja produktów bankowych dla przedsiębiorstw przez produkty rynku finansowego i nowej ekonomii*, POLTEXT, Warszawa;
- Więclaw E., Karpiński Sz. (1999), *Brakuje miejsca dla wszystkich. Konsolidacja w drodze*, Rzeczpospolita 19.07.1999;
- Wilczyński W. (1999), *Wrogie państwo opiekuńcze, czyli trudna droga Polski do gospodarki rynkowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań;
- Wrzesiński M. (2000), *Fuzje i przejęcia. Wykup lewarowany (LBO) i menedżerski (MBO). Uwarunkowania rozwoju w Polsce*, Wydawnictwo K.E. Liber;
- Współczesny bank* (2000), praca zbiorowa pod redakcją Władysława L. Jaworskiego, Poltext, Warszawa;
- Zaleska M. (1999), *Polski nadzór bankowy i regulacje przez niego tworzone – kierunki zmian*, w: „*Banki polskie u progu XXI wieku*”, Praca zbiorowa pod redakcją Wł. L. Jaworskiego, POLTEXT, Warszawa 1999: 197-214;
- Zawadzki P. (1999), *Rozwój giełdowego rynku instrumentów pochodnych jako niezbędny element zarządzania ryzykiem finansowym przez banki w Polsce*, w: „*Banki polskie u progu XXI wieku*”, Praca zbiorowa pod redakcją Wł. L. Jaworskiego, POLTEXT, Warszawa 1999: 61-76.

ZAŁĄCZNIK

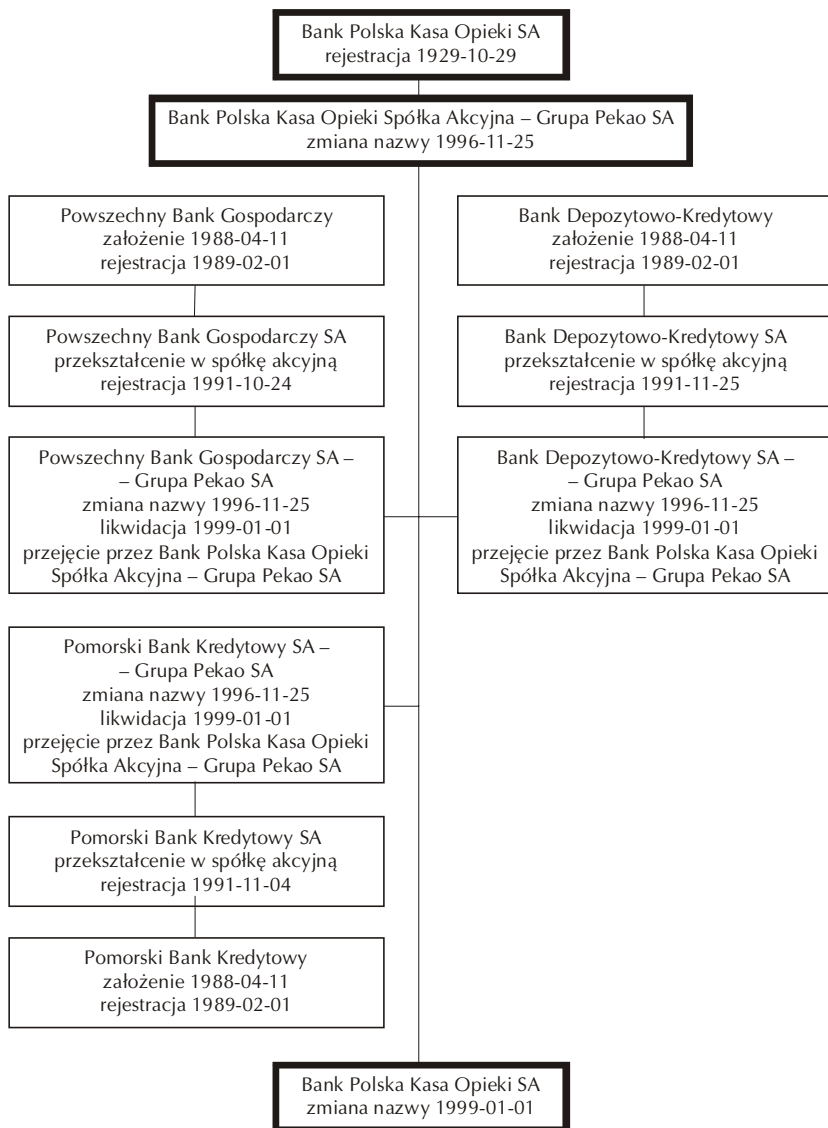
Bank Handlowy w Warszawie SA

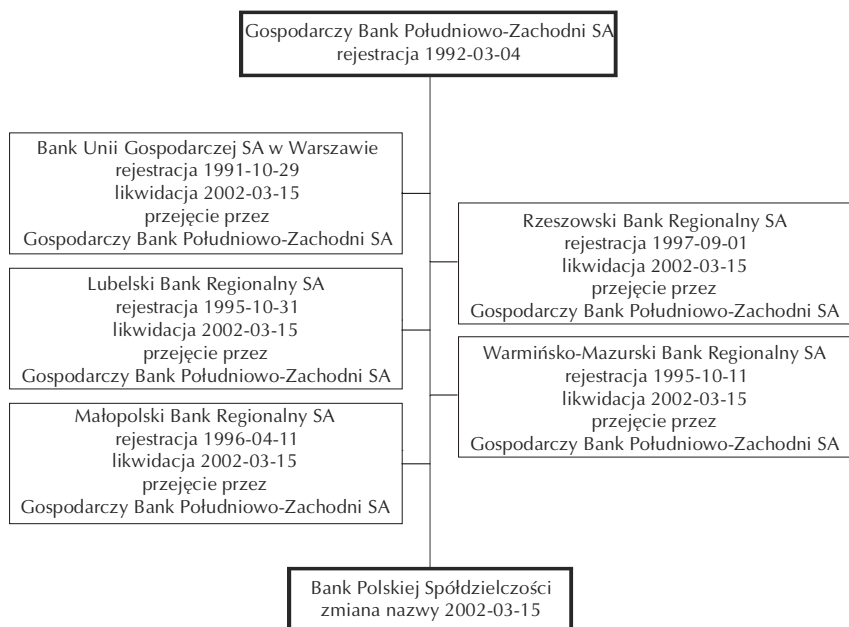
Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA

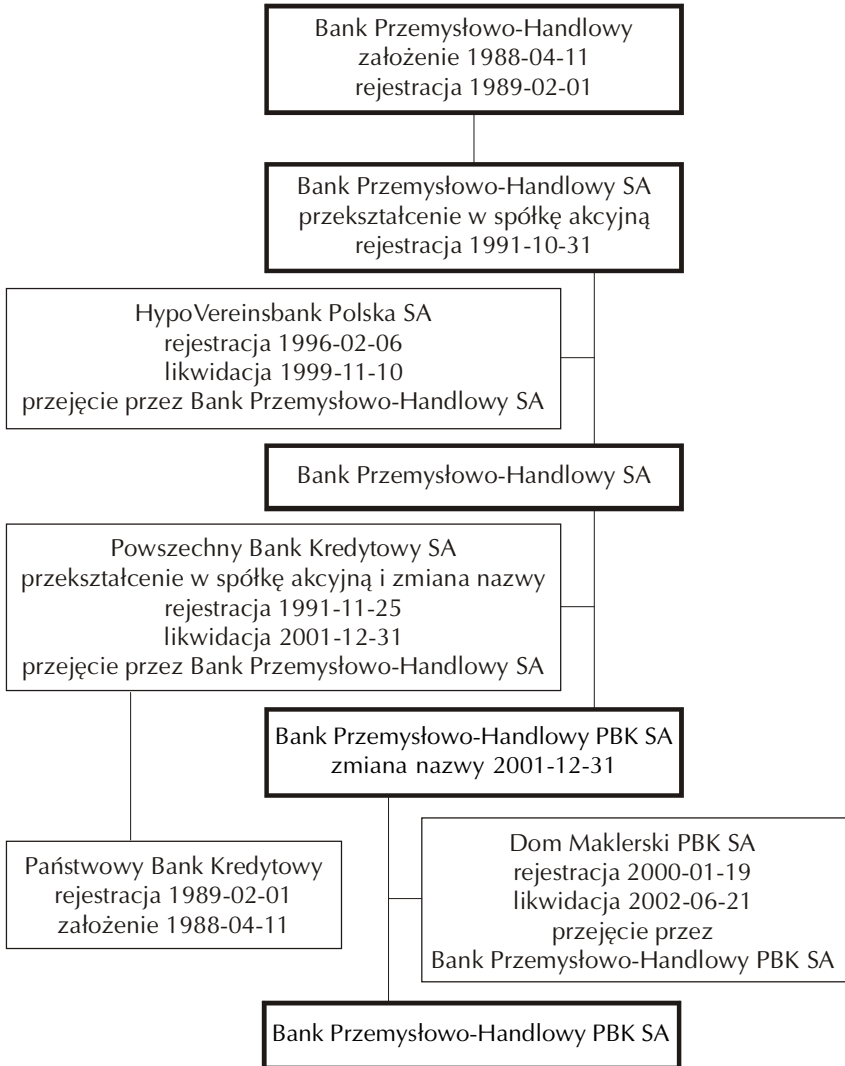
Bank Polska Kasa Opieki SA

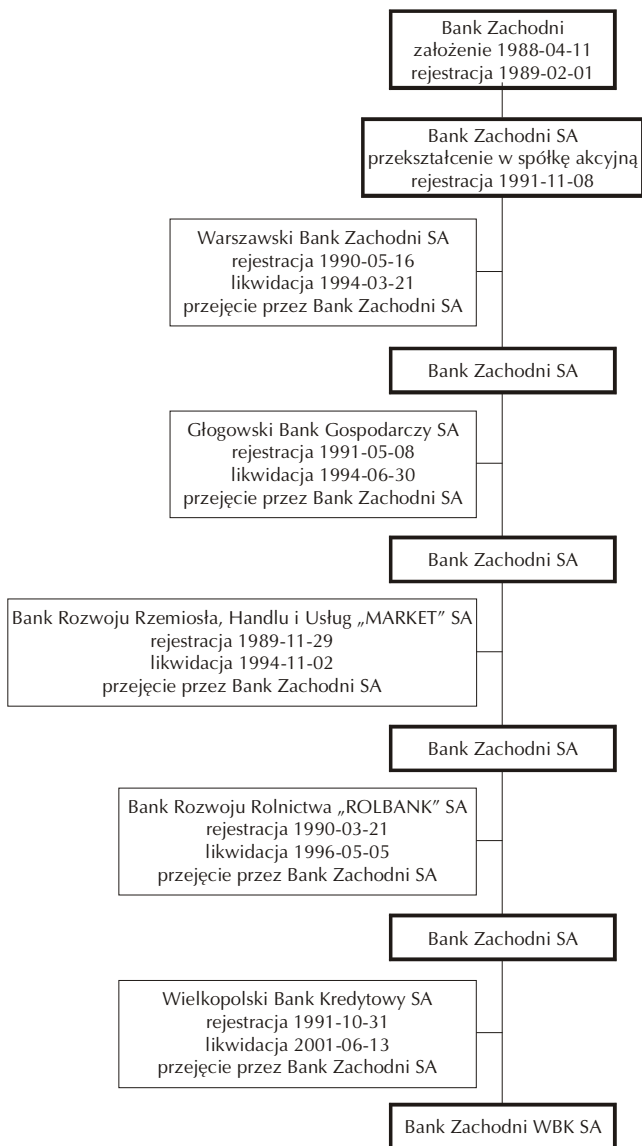
Bank Polskiej Spółdzielczości SA

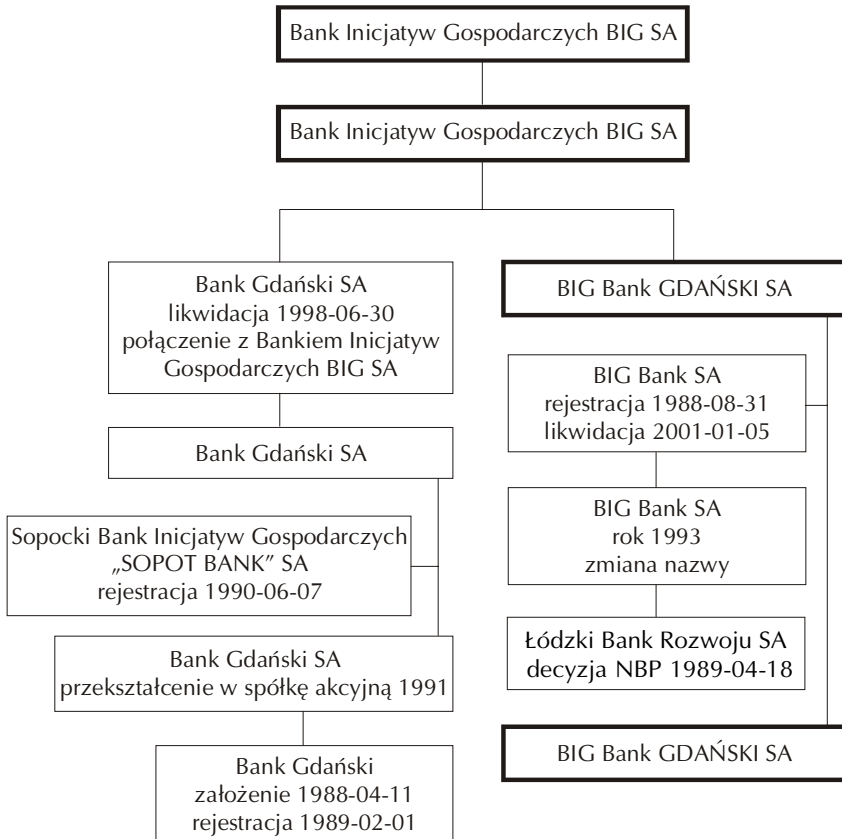
Bank Przemysłowo-Handlowy PBK SA

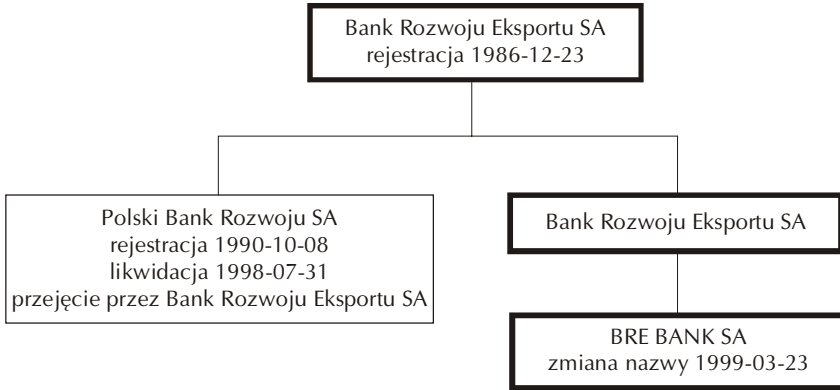
Bank Zachodni WBK SA

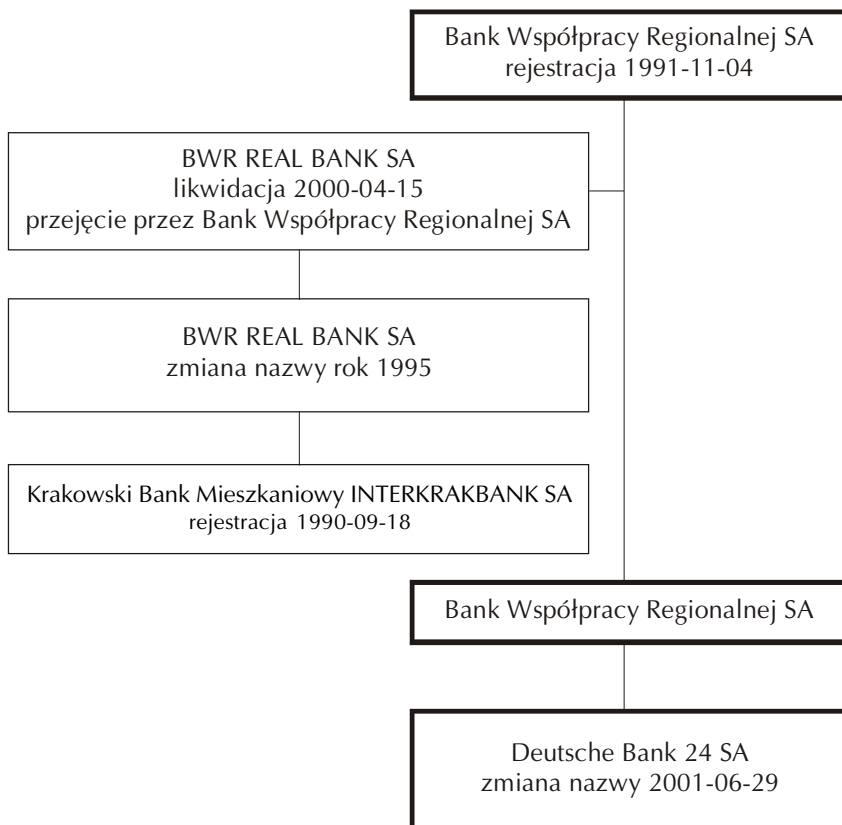
BIG Bank Gdański SA

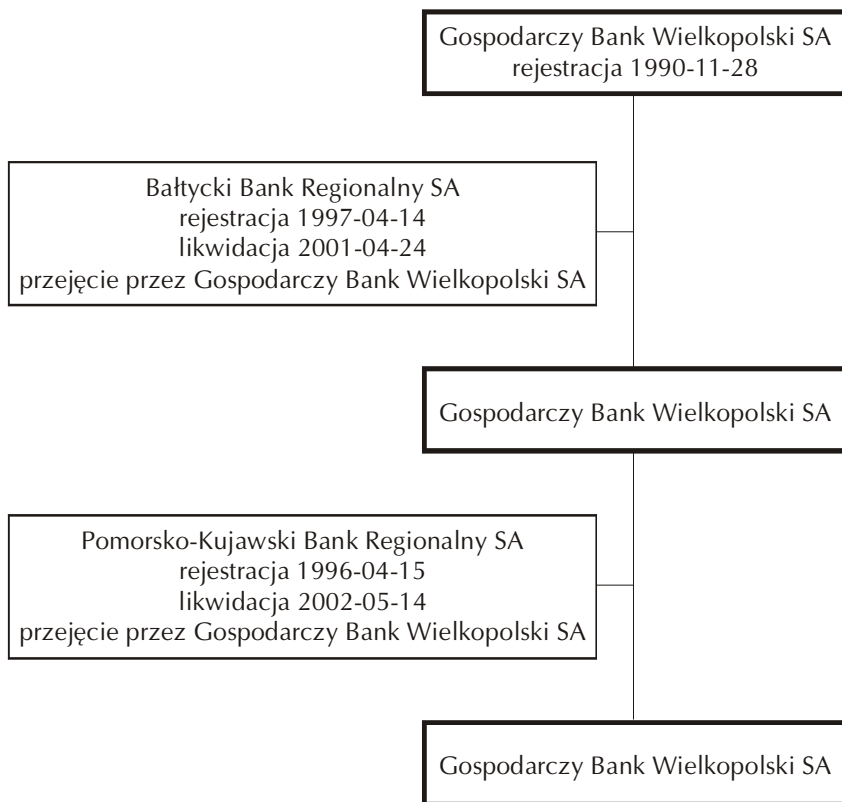
BRE Bank SA

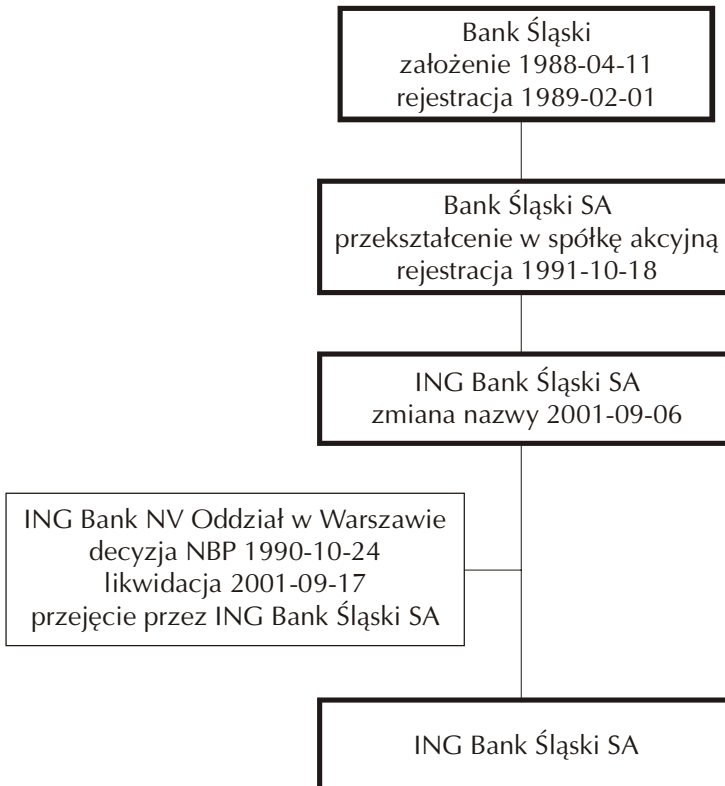
Deutsche Bank 24 SA

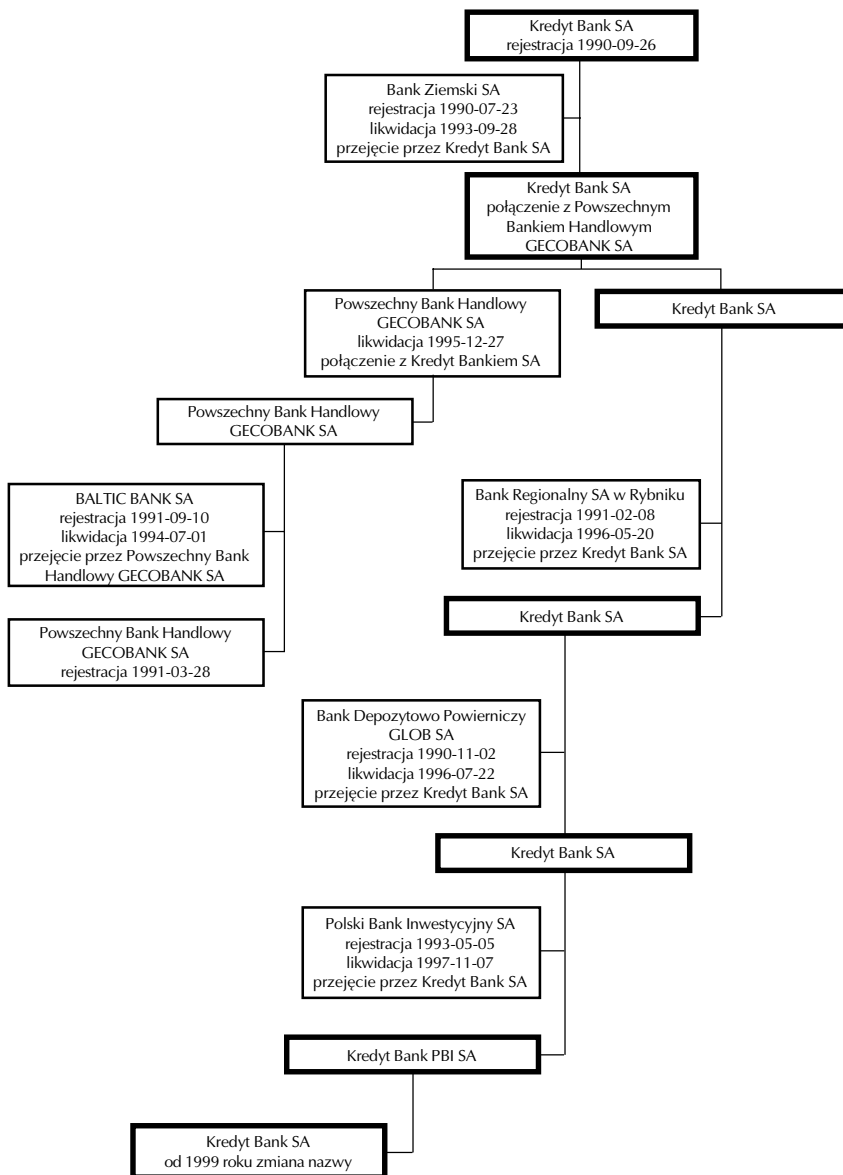
Gospodarczy Bank Wielkopolski SA

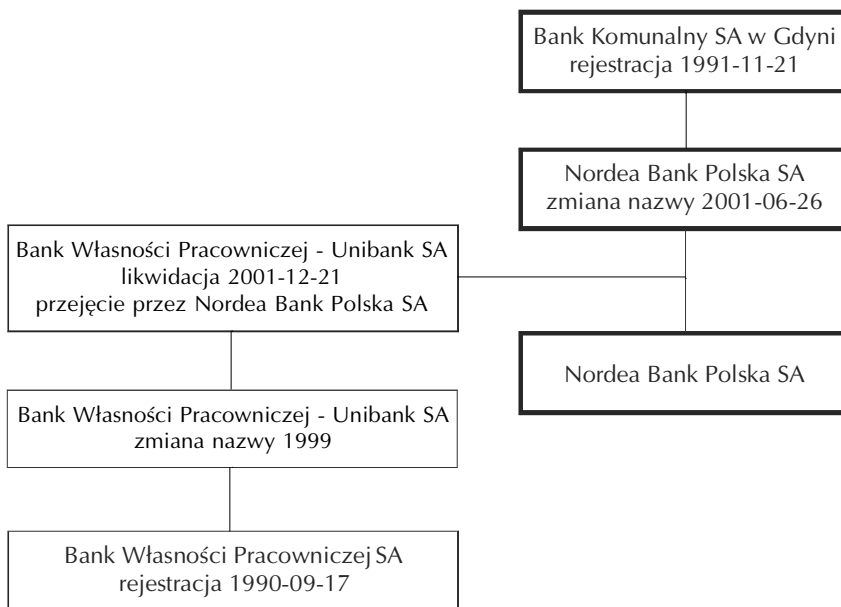
ING Bank Śląski SA

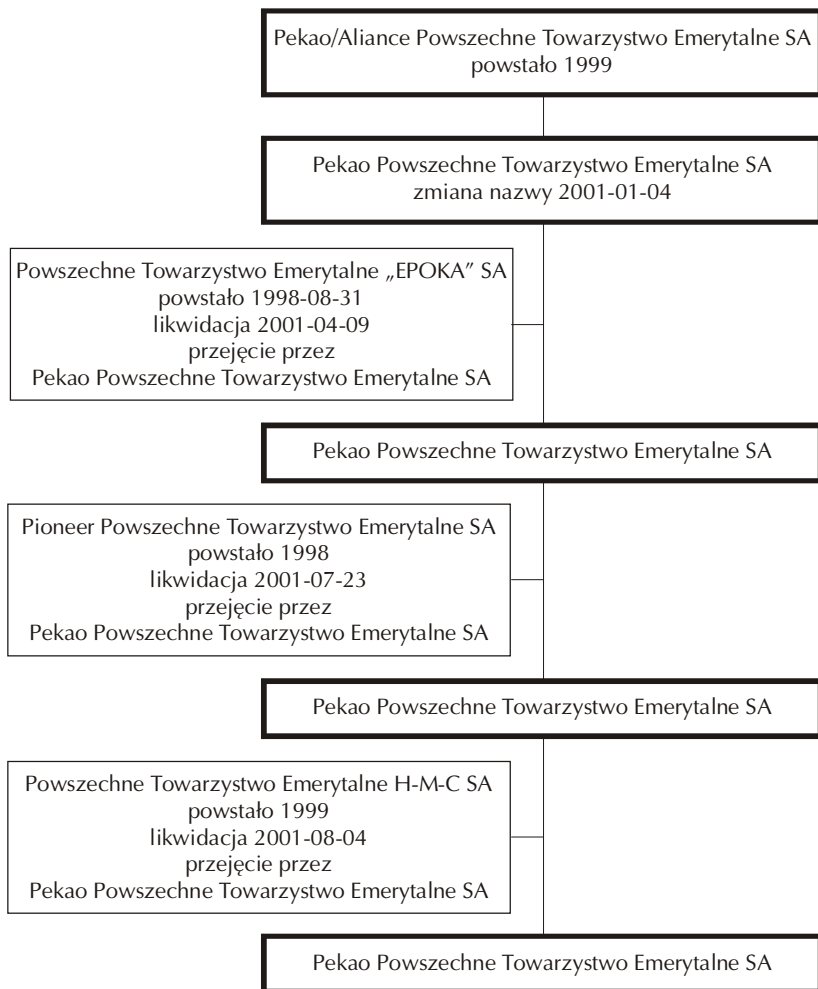
Kredyt Bank SA

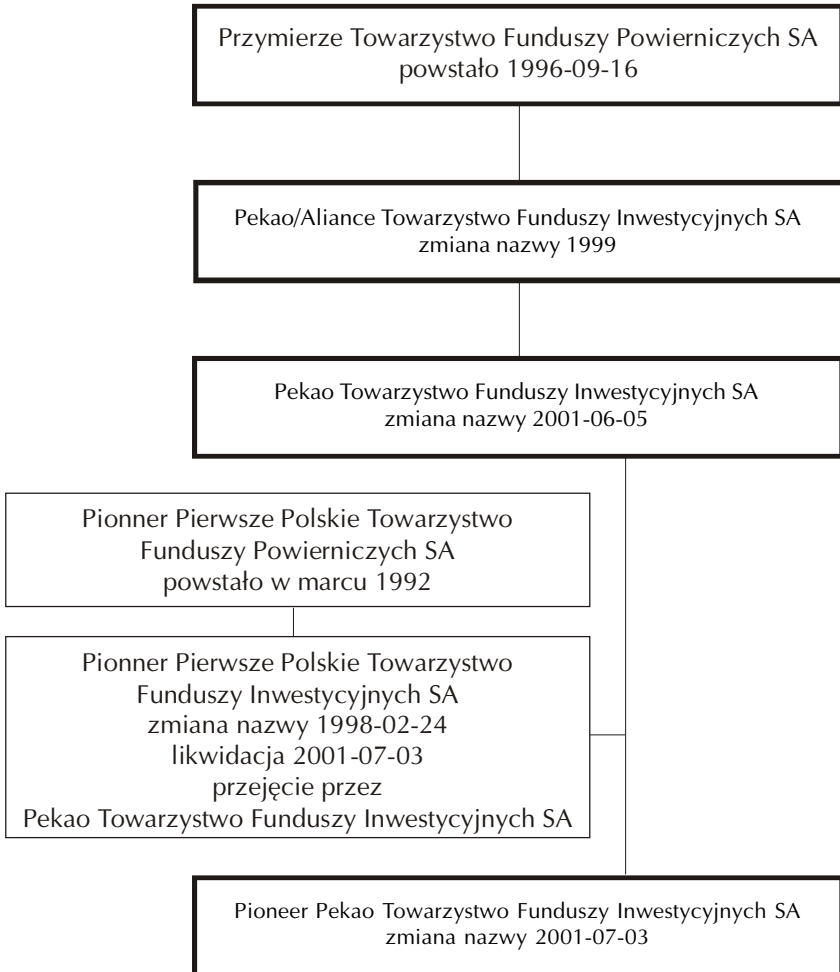
Nordea Bank Polska SA

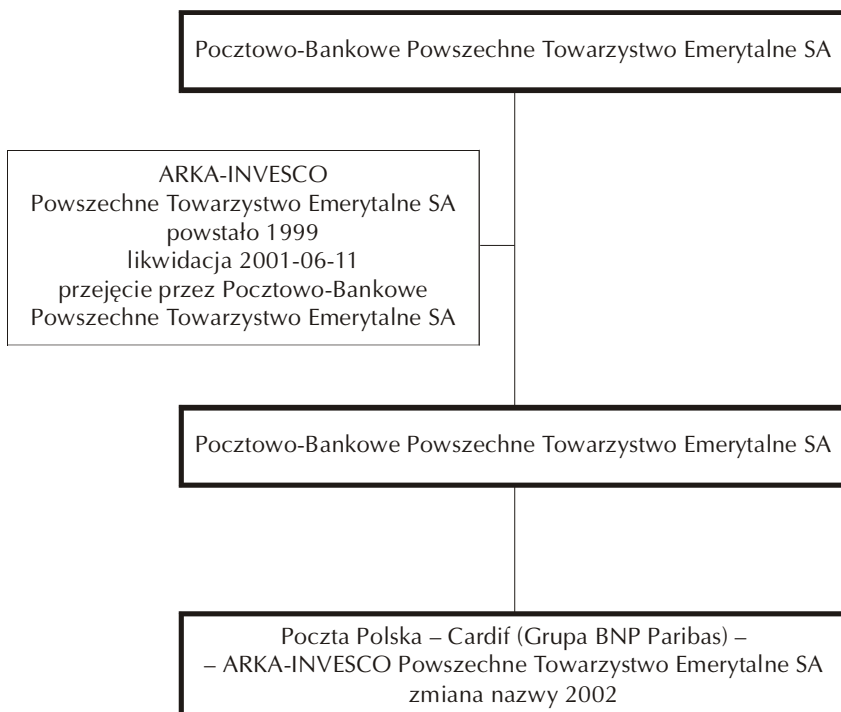
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA

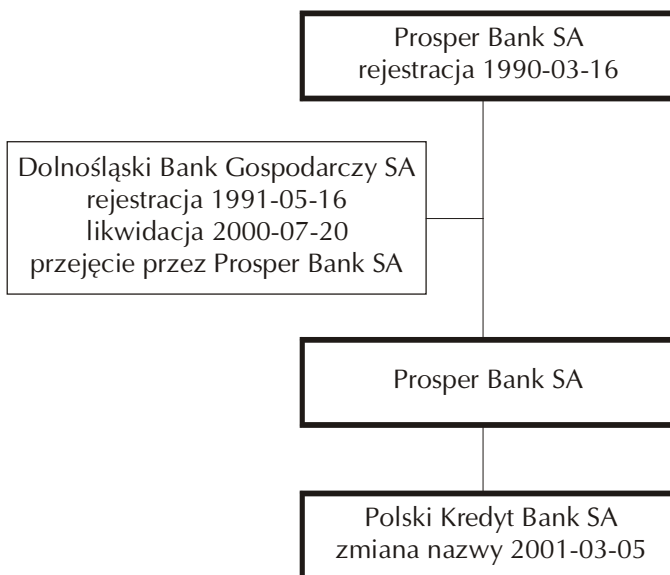
Pioneer Pekao Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA

**Poczta Polska – Cardif (Grupa BNP Paribas) –
– ARKA-INVESCO Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA**

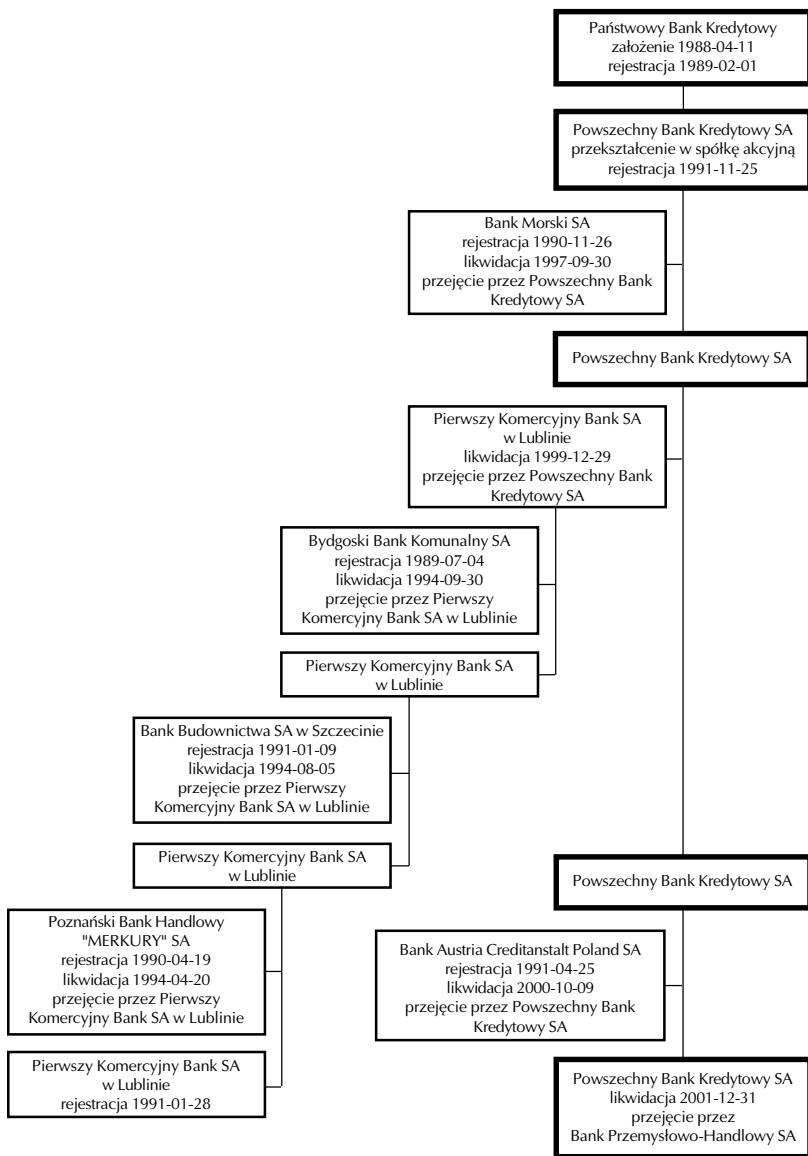
Polski Kredyt Bank SA

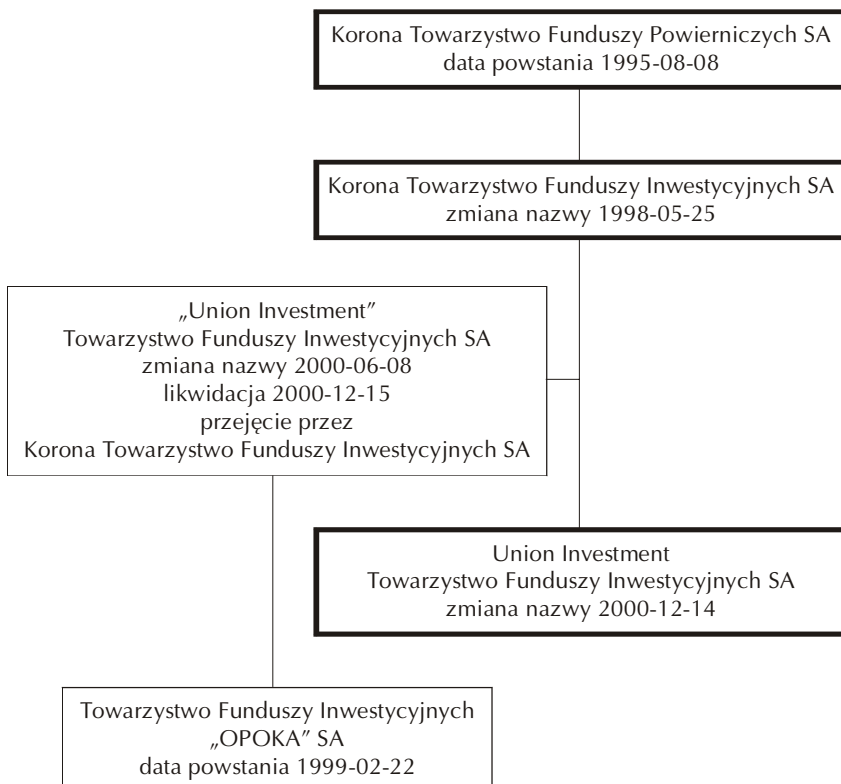
Powszechne Towarzystwo Emerytalne Skarbiec-Emerytura SA

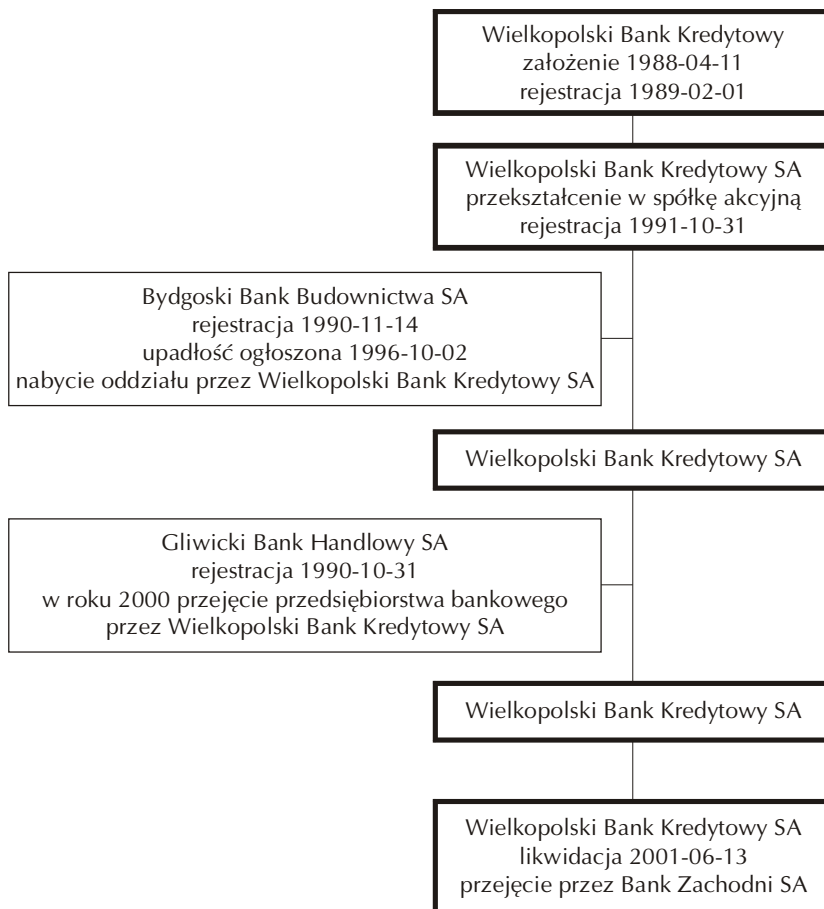
Powszechny Bank Kredytowy SA

Union Investment Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA

Wielkopolski Bank Kredytowy SA

NOTA O AUTORZE

Jarosław POTERAJ urodzony w Łomży 4 września 1963 roku. Magister inżynier technologii żywności – Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie (obecnie: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) 1987, doktor nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii – Katolicki Uniwersytet Lubelski 2002. Bezpośrednio po ukończeniu studiów wyższych, w latach 1987-1993 pracował w branży spożywczej, pełniąc początkowo różne funkcje zarządcze w produkcji i logistyce, a następnie w urzędowej kontroli

jakości towarów spożywczych w Centralnym Inspektoracie Standaryzacji Ministerstwa Współpracy Gospodarczej z Zagranicą, gdzie odbył aplikację administracyjną oraz uzyskał uprawnienia inspektora standaryzacji. W latach 1993-2002 związany z bankowością. Doświadczenie w tej branży zdobywał, pracując w latach 1993-1999 w różnych obszarach aktywności bankowej w Banku Pekao SA, w oddziale tego banku w Łomży: w kredytach korporacyjnych, obsłudze podmiotów gospodarczych, rozliczeniach zagranicznych, elektronicznych systemach rozliczeniowych. W roku 1995 ukończył studia podyplomowe "Pieniądz i Bankowość" na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1998 prokurent Banku Pekao SA. W latach 1999-2002 w Banku Pocztowym SA, gdzie między innymi był pełnomocnikiem zarządu ds. organizacji oddziału w Białymstoku. Tworzył od podstaw I Oddział Banku Pocztowego SA w Łomży, a w ostatnim okresie pracy dla Banku Pocztowego SA pełnił obowiązki dyrektora tego oddziału. Uczestniczył w kilkudziesięciu szkoleniach z obszaru bankowości, finansów i zarządzania. W latach 1998-2002 studiował ekonomię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W In-

stytucie Ekonomii Wydziału Nauk Społecznych tego uniwersytetu złożył i obronił pracę doktorską pt. "Procesy konsolidacyjne polskich instytucji finansowych", uzyskując w roku 2002 stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii. Od października 2002 roku adiunkt w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży. Wykładowca przedmiotów: rynki i instytucje finansowe, zarządzanie potencjałem pracy i zarządzanie strategiczne. Prowadzi także seminaria dyplomowe na temat grup kapitałowych w polskich instytucjach finansowych. Autor kilku artykułów z zakresu zarządzania bankowością oraz dotyczących fuzji i przejęć w instytucjach finansowych.

Na co dzień mieszka i pracuje w Łomży. Jest żonaty i ma czworo dzieci. Żona Katarzyna pracuje jako nauczyciel języka angielskiego.

SUMMARY

The work consists of four chapters, two annexes and an appendix. In the first chapter the author gives an ordered classification of the subjects of the financial markets, focusing on Polish markets. The next chapter presents a detailed history of the formation of the markets of the Polish financial institutions. The third chapter contains detailed information about consolidation processes in Polish financial institutions. That chapter gives a systematization of consolidation processes in financial institutions and an application of that scheme to Polish conditions. The fourth chapter presents information about measures of market concentration – theoretical and those used by Polish institutions of supervision. Finally the author presents his own conception of measuring market concentration – the “P” Index – which has been used for the measurement of Polish financial markets.

Additionally Annex no. 1 contains a detailed calendar of the formation of the markets of Polish financial institutions. Annex no. 2 gives a presentation of the three groups of institutions of near-financial markets: institutions of supervision, institutions of guarantee and institutions of self-management. The appendix presents a graphic view of chosen consolidation processes of financial institutions.

Wszechnica Mazurska w Olecku

Plac Zamkowy 3, 19-400 Olecko

rektorat: tel. (0-87) 520 31 33, (0-87) 520 31 37;

dziekanat: (0-87) 520 31 37, kwestura: (0-87) 520 13 25

www.wm.olecko.pl

e-mail: wm@wm.olecko.pl

ZARZĄDZANIE I MARKETING trzyletnie studia licencjackie

Dziekan Wydziału: *prof. dr hab. Ryszard Borowicz*
Prodziekan kierunku: *Danuta Narewska*

Po ukończeniu kierunku zarządzania i marketingu nie będziesz bezrobotny. Zdobywasz bowiem nie zawód a kompetencje (studia doskonalą twoje predyspozycje z zakresu przedsiębiorczości, kreatywności, komunikacji interpersonalnej, podejmowania decyzji itp.). Wybierając jedną z pięciu specjalności, wzmacniasz swoją wartość rynkową i zawodową o dodatkowe kwalifikacje, a możesz studiować:

- informatykę w zarządzaniu (ciągle poszukiwani fachowcy),
- finanse publiczne (praca w izbach skarbowych, urządach publicznych),
- bankowość (zatrudnienie w bankach),
- ekonomikę i organizacje handlu (praca w marketingu),
- rachunkowość (w szczególności księgowi),
- socjologię.

Nasi absolwenci znajdują pracę w Warszawie, Gdańsku, Toruniu i wielu innych dużych miastach.

Studia przygotowują do zorganizowania i prowadzenia własnego przedsiębiorstwa, uczą bowiem rozeznania w potrzebach rynku lokalnego i dostrzegania „luk” w naszej polskiej gospodarce. Oferta programowa studiów zapewnia drożność do magisterium na wszystkich uczelniach w Polsce, a na jedną – w pierwszej kolejności.

Okres studiów we Wszechnicy przekona Ciebie, że życie studenckie daje pełną satysfakcję z realizacji swoich pragnień i zainteresowań:

- możesz działać w kołach naukowych: marketingowym, medialnym i do spraw public relations.
- możesz włączyć się do przedsięwzięć marketingowych typu: targi, wystawy, pokazy, promocje (forma praktyki).
- będziesz miał okazję uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych, integrujących społeczność akademicką.
- możesz się samorealizować w prężnie działającym samorządzie.

Studentom wyróżniającym się w nauce przewidziane są nagrody pieniężne – zniżki w opłacie czesnego.

Rekrutacja na studia odbywa się dwa razy w roku:

do 10.02 – zajęcia rozpoczynają się w lutym;

do 10.08 – początek roku akademickiego w październiku.

Warunki przyjęć:

1. Złożenie w wyznaczonym terminie dokumentów (świadectwo dojrzałości, kwestionariusz wg naszego wzoru, 3 zdjęcia, zaświadczenie lekarskie, ksero 1, 2, 3, strony dowodu osobistego);
2. Wniesienie opłaty rekrutacyjnej – 75 zł;
Czesne na studiach zaocznych – 2700 zł (można płacić w dwóch ratach);
na studiach stacjonarnych – 2700 zł.

Absolwenci mogą również kontynuować naukę na studiach uzupełniających.

ZAPRASZAMY DO PODJĘCIA STUDIÓW

Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej
Acta Universitatis Masuriensis
Seria: EPISTEME

Tomy wydane

1. *Solidarni z nauczaniem Jana Pawła II*, pod red. J. M. Dołęgi, Episteme 1(1999) AUM, Olecko 1999, 260.
2. *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie*, pod red. J. W. Czartoszewskiego, Episteme 2(1999) AUM, Olecko 1999, 210.
3. *Kazimierz Kloskowski (1953-1999)*, pod red. J. M. Dołęgi i J. Mellerera, Episteme 3(2000) AUM, Olecko 2000, 314.
4. Jerzy Sikora, *Londyńska grupa literacka „Merkuriusza” i „Kontynentów”*, Episteme 4(2000) AUM, Olecko 2000, 310.
5. Ks. Jarosław Sokołowski, *Parafia Osowiec w środowisku społecznym i przyrodniczym*, Episteme 5(2000) AUM, Olecko 2000, 212.
6. *Komunikacja wiary w trzecim tysiącleciu*, pod red. S. Dziekońskiego, Episteme 6(2000) AUM, Olecko 2000, 214.
7. *Ekologia rodziny ludzkiej*, pod red. J. M. Dołęgi i J. W. Czartoszewskiego, Episteme 7(2000) AUM, Olecko 2000, 355.
8. *Rodzina w nauce i kulturze*, pod red. J. M. Dołęgi i J. W. Czartoszewskiego, Episteme 8(2000) AUM, Olecko 2000, 343.
9. *Edukacja ekologiczna w rodzinie*, pod red. J. M. Dołęgi i J. W. Czartoszewskiego, Episteme 9(2000), Olecko 2000, 336.
10. Ks. Jerzy Szorc, *Wolność i posłuszeństwo*, Episteme 10(2000) AUM, Olecko 2000, 263.
11. *Kazimierz Kloskowski Zasady – edukacja - testament*, pod red. J. Krajewskiego i J. Sokołowskiego, Episteme 11(2001) AUM, Olecko 2001, 228.
12. *Wielki Jubileusz Chrześcijaństwa 2000*, cz. I, pod red. J. M. Dołęgi, J. Sokołowskiego, S. Śledziewskiego, Episteme 12(2001) AUM, Olecko 2001, 314.
13. *Wielki Jubileusz Chrześcijaństwa 2000*, cz. II, pod red. J. M. Dołęgi, J. Sokołowskiego, S. Śledziewskiego, Episteme 13(2001) AUM, Olecko 2001, 314.
14. Marian Piotr Krysiak, *Średnie szkoły ogólnokształcące w Kolnie (1918-2000)*, Episteme 14(2001) AUM, Olecko 2001, 262.

15. *Prymas Tysiąclecia Kardynał Stefan Wyszyński, cz. I: Prymas Tysiąclecia a rodzina polska*, pod red. J. M. Dołęgi i J. W. Czartoszewskiego, Episteme 15(2001) AUM, Olecko 2001, 280.
16. *Prymas Tysiąclecia Kardynał Stefan Wyszyński, cz. II: Prymas Tysiąclecia w pamięci regionu*, pod red. J. M. Dołęgi i J. W. Czartoszewskiego, Episteme 16(2001) AUM, Olecko 2001, 250.
17. *Meandry etyki*, pod red. Z. Sareło, Episteme 17(2001) AUM, Olecko 2001, 270.
18. *Dziesięć lat Wszechnicy Mazurskiej w Olecku*, pod red.: J. Krajewskiego i J. Sokołowskiego, Episteme 18(2001) AUM, Olecko 2001, 250.
19. *Ks. Antoni Boszko (1942-2001)*, pod red.: J. M. Dołęgi, J. Harasima, S. Łupińskiego i J. Sokołowskiego, Episteme 19(2002) AUM, Olecko 2002, 302.
20. *Teologia duchowości*, pod red.: J. M. Dołęgi, Episteme 20(2002) AUM, Olecko 2002, 260.
21. *Ziemia Kolneńska na przełomie XXI i XXII wieku*, pod red. ks. J. L. Grajewskiego, ks. J. Sokołowskiego, Episteme 21(2002) AUM, Olecko 2002, 350.
22. *Od kosmologii do ekofilozofii*, pod red. J. M. Dołęgi, Episteme 22(2002) AUM, Olecko 2002, 330.
23. *Ks. Józef Łupiński, Dzieje grekokatolików w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym*, Episteme 23(2002) AUM, Olecko 2002, 258.
24. *Jarosław Poteraj, Polskie instytucje finansowe. Kreacja rynków i procesy konsolidacyjne*, Episteme 24(2002) AUM, Olecko 2002, 288.

Tomy Episteme w przygotowaniu do druku:

- Edmund Przekop (1937-1999)*, pod red. J. W. Czartoszewskiego i J. Sokołowskiego.
- Problemy nauk filozoficznych*, pod red. J. M. Dołęgi.
- Kultura kurpiowszczyzny*, pod red. M. Ozorowskiego i J. Sokołowskiego.
- Główne kierunki pedagogiki*, pod red. J. Niemiec.
- Główne kierunki psychologii*, pod red. J. Bieleckiego.
- Wybrane zagadnienia teologii biblijnej*, red. A. Ołów.
- Ofiary procesów konsolidacyjnych polskich instytucji finansowych*, J. Poteraj.